

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Tractatvs De Prædicamentis, seu categoriis Aristotelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

possit naturaliter separati, erunt distinctæ specie. Probatur consequentia à pari.

Confirmatur vñterius, quia accidentia inseparabilia emanant aliquo modo è subiectis suis, & connaturaliter exiguuntur ab ipsis, alia vero accidentia separabilia non ita emanant, nec ita connaturaliter exiguuntur, ergo alio modo conuenient subiectis, & consequenter diuerso modo sunt prædicabiliia de subiectis.

Conjuratur tertio, quia nihil impedit quominus accidens quinti prædicabilis ut sic, sit species subalterna, continens sub se plures species distinctas, ut patet ex dictis supra disp. 4. num. 111. quæ etiam ut confirmant hanc doctrinam, ita confirmantur per illam. Et hac de Prædicabilibus sufficient ad Dei gloriam. Amen.

TRACTATVS DE PRÆDICAMENTIS, SEV CATEGORIIS ARISTOTELIS.

GVAMVIS aliqui de autore libri Prædicamentorum, seu Categoriarum dubitauerint, supponendum tamen cum Doctoribus communiter, eum non aliud esse, quam Aristotelem. Peripateticæ Scholæ Principem, de cuius patria, ingenio, vita superfluum videbatur quidpiam hic scribere, tum quod omnibus nota sit, tum quod nihil prouersus conducant ad acquisitionem Logicæ aut Philosophiae notitiam. Agitur autem in hoc tractatu principaliter de decem classib[us] seu coordinationibus rerum, in quibus res omnes, creatæ saltem, continentali modo; seu de rebus omnibus, secundum quod subiectiles & prædicabiles sunt de se inuicem ut vel ex ipso nomine seu inscriptione patet, nihil enim aliud est prædicamentum, seu categoria, quam talis coordinationis rerum inter se. Vnde cum hic Liber inscribatur de Prædicamentis seu Categoris, quartus numerus est decem; dicendum est obiectum & materiam, circa quam versatur, esse decem classes seu coordinations rerum secundum subiectibilitatem & prædicabilitatem; nec est necesse quod omnis tractatus doctrinalis habeat pro obiecto seu materia, circa quam versatur, aliquid obiectum per se unum, ad quod cætera ordinentur: nam etsi hoc fortassis verum sit de qualib[us] scientiis totali ex illis, quæ de facto tradi solent; tamen non est necesse ut quicunque tractatus particularis spectans ad talem scientiam habeat aliquod unum per se pro obiecto adæquato.

Quod confirmatur sufficienter ex eo, quod si quis vellat institueri unum tractatum de paruis naturalibus, non esset necesse ut haberet pro obiecto aliud, quam ipsa parua naturalia, quæ unum non sunt, sed plura, & quidem disparata.

Si quis tamen velitali quod unum assignare pro obiecto, dicat esse coordinationem rerum ut sic secundum subiectibilitatem & prædicabilitatem, abstractam ab iis decem coordinationibus.

Diuiditur autem hic tractatus communiter in tres partes, quartum prima est de Anteprædicamentis; secunda de Prædicamentis; tercias de Postprædicamentis appellatur: de quibus hoc ipso ordine disputationibus sequentibus agemus.

DISPUTATIO X. DE ANTEPRÆDICAMENTIS.

NHAC disputatione agemus de aliquibus, de quibus egit Philosophus ante ipsam prædimenta, quæque præterea Anteprædicamenta vocantur.

Quid sint æquinocea, vniuoca, & Denominativa.

1. **T**ota difficultas huius questionis consistit in explicacione eorum descriptionum, quas dedit ipse Philosophus, & omnes Doctores communiter admittunt, circa quam explicationem nulla videtur esse posse realis controversia, sed solummodo mere nominalis.

Advertendum autem breuiter æquinocea alia esse aquinocearia, alia aquinocata; & similiter vniuoca alia esse vniuocantia, alia vniuocata; & Denominativa alia esse denominativa, alia denominata.

Æquinocea aquinocearia sunt nomina illa, quæ de pluribus dicuntur secundum diuersam rationem, ut nomen æquinocea Gallus dicitur de homine nato in Gallia, & de animali, quod dicitur gallus gallinaceus. Æquinocea aquinocata sunt illa plura, de quibus dicitur unum nomen secundum diuersam rationem.

Vniuoca vniuocantia sunt nomina illa, quæ dicuntur de pluribus secundum eandem rationem, ut homo dicitur de Petro & Paulo, equus de hoc & illo equo. Vniuoca vniuocata sunt illa plura, de quibus vniuoca vniuocantia dicuntur, ut Petrus & Paulus respectu hominis.

Denominativa denominantia sunt illi termini, qui dicuntur de pluribus modo inferius explicando: & denominativa denominata sunt illa plura, de quibus dicuntur ministrum denominatum.

CONCLVSION I.

2. Bene describuntur æquinocea aquinocata esse, quorum nomen commune est, ratio vero substantia secundum nomen diversa. Ita cum Aristotele hic omnes Peripateticici.

Probatur, quia omnibus & solis æquinoceis competit declaratio eorum, qua talia sunt, naturam absque superficialitate. Dicitur, quorum nomen commune est, quia hic agitur de ipsis, ut habent nomen sibi commune, in quo conuenient cum vniuocis. Dicitur, ratio vero substantia secundum nomen diversa, per quod distinguuntur ab vniuocis ac denominativis. Sensus autem est, quod ratio, significata per nomen illud commune, non sit eadem, sed diversa ita, ut si explicetur significatio nominis, quatenus dicitur de uno ex æquinoceis, explicatio sit diversa ab illa quam habebit, ut dicitur de aliis æquinoceis, verbi gratia homo natus in Gallia, & gallus gallinaceus sunt æquinocea æquinoceata respectu nominis Galli; de quolibet enim ex illis dicitur, quod sit Gallus: sed si explicetur quid significat Gallus, ut dicitur de homine nato in Gallia, explicabitur sine dubio diuerso modo, ac explicandum est quid significat, quatenus dicitur de animali illo irrationali, quod dicitur gallus. Idem est de homine vero, & p[ro]prio, quæ sunt equinocea æquinoceata respectu vocis homo, & de vrina ac medicina respectu vocis færia.

3. Ex hac definitione æquinoceorum æquinoctorum, facile formari potest definitio æquinoceum, quam propterea non curavit proponere Philosophus, sunt enīæquinocea æquinocearia illa nomina, quæ dicuntur de pluribus habentibus diuersam substantiam rationem, quatenus significantur per illa nomina, seu quæ dicuntur de pluribus, secundum diuersam tamen significationem, ut Gallus, idicere.

Si autem queratur; an nomeæ æquinoceum sit unum an nomen, an multiplex, dicendum quod sit absolute & similipliæ vnum nomen, quæamvis habeat multas significaciones: sicut enim qui habet multas scientias non dicitur multi scientes, sed vnu sciens: ita vna vox, licet habeat multas significaciones, non debet dici multæ voces, nec multa significativa, sed vna vox & vnum significativum.

4. Obiectio: æquinocea non possunt definiri secundū Philosophum 6. Top. cap. 2. & ratio est, quia definitio est ratio vna: sed æquinocea non habent vnam rationem, sed multas ac diuersas rationes, & consequenter nequeunt definiti vna definitione, quæ cuilibet ex ipsis conueniat; ergo æquinocea non bene definitur prædicta definitione quæ enim non possunt definiri, nequeunt definiti bene.

Respondeo

Respondeo distinguendo antecedens breviter: secundum quod significantur per nomen ipsius & equiuoco conueniens, aut secundum rationes significatas per illud nomen, concedo antecedens; secundum quod significantur per nomen ipsius vniuocata conueniens, & secundum rationem significatam per tale nomen, nego antecedens: ne id voluit Philosophus. Itaque omnia illa, quæ dicuntur & equiuoca, conuenient in hoc nomine & equiuoca, & in una ratione significata per hoc nomen, nam prorsus ob eandem rationem dicuntur gallus gallinaceus, & homo ortus in Gallia & equiuoca & equiuocata, ob quam medicina & vrina dicuntur & equiuoca & equiuocata, & sic de ceteris & equiuocis & equiuocatis. Vnde omnia, quæ dicuntur & equiuoca & equiuocata, possunt definiri vniqa definitione declarante rationem illam unam significatam illo nomine & equiuoca & equiuocata; quod nomen vniuocata conuenit omnibus talibus & equiuocis non minus, quam nomen homo conuenit Petro & Paulo; aut saltem non minus, quam omnia individua conuenient in ratione individui ut sic, & omnes differentiae in ratione differentiae ut sic.

Rursus omnia illa, quæ dicuntur & equiuoca & equiuocata, conuenient in aliquo alio nomine, quod habet diuersas significations ut dicitur de ipsis, & quod consequenter dicitur de ipsis, non vniuoce, sed & equiuoce, & est nomen & equiuocum denominatiue, non essentialiter, & secundum quod significantur hoc nomine, non possunt definiti vna definitione, quia nec habent vnicam rationem, sed plures rationes, ut patet ex dictis.

4. *Dices*: nomen & equiuocum, ut & equiuocum, debet & equiuocè conuenire illis de quibus dicitur: ergo si plura, ut significantur nomine & equiuocè conueniente, nequeant definiti, non poterunt definiti, ut significantur nomine & equiuoco, ut & equiuoco; & consequenter non satisfacit praedicta responsio obiectioni.

Respondeo distinguendo antecedens: nomen & equiuocum denominatiue, ut & equiuocum, id est illud, quod propterea denominatur & equiuocum, quia haber diuersas significations, debet conuenire & equiuocè illis, de quibus dicitur, concedo antecedens: & sic nomen *Canis*, quod denominatur & equiuocum respectu terrestris & marini animalis, quia, ut dicitur de ipsis, habet diuersas significations, debet & equiuocè ipsis conuenire: nomen & equiuocum essentialiter, id est illud nomen, quod est impositum ad significanda alia nomina, quæ secundum diuersas rationes dicuntur de multis, debet & equiuocè conuenire illis, de quibus dicitur, nego antecedens.

Quid & quiuocum essentialiter. Itaque hoc nomen & equiuocum constans his litteris e. g. r. &c. & quocumque aliud nomen, quod esset sic institutum ad significandum aliud nomen, quod secundum diuersas rationes diceretur de multis, est nomen & equiuocum essentialiter, quatenus istud est, & conuenit vniuoce omnibus nominibus, quæ dicuntur de pluribus secundum diuersam rationem; nomina vero illa, quæ non sunt instituta ad significanda alia nomina, quæ dicuntur de pluribus secundum diuersas rationes, dicuntur denominatiue & non essentialiter esse & equiuoca, & debent & equiuocè solum dici de pluribus, quatenus denominantur & equiuoca. Quia ergo nomen *canis* non est impositum ad significandum aliud nomen communem pluribus secundum diuersam rationem, sed est impositum ad significandas plures res secundum diuersas rationes, de quibus pluribus rebus dicitur, p. tere est nomen & equiuoco denominatiue. Et quia hoc nomen & equiuocum est impositum ad significandum quocumque nomen, quod dicitur de pluribus secundum diuersam rationem, & ipsum non dicitur de pluribus secundum diuersam rationem, propterea dicitur esse essentialiter & equiuocum, & potest dici denominatiue vnuocum, sicut homo potest dici nomen & vnuocum respectu Perri & Pauli.

Iuxta p. potest responderi ad obiectionem principalem aliter, etiam distinguendo antecedens: & equiuoca, ut significantur nomine essentialiter & equiuoco, nego antecedens: ut significantur nomine, quod est tantum denominatiue & equiuocum, concedo antecedens: & ratio responsis patet ex iam dictis, quia ut significantur nomine

& equiuoco essentialiter, habent eandem rationem saltem proportionaliter, & propterea, ut sic, possunt definiri, aut saltem describi, sicut omnia individua possunt describi; ut significantur autem per nomen denominatiue & equiuocum, habent diuersas rationes, & propterea nequeunt vniqa definitione definiri.

CONCLUSIO II.

5. Bene definiti vniuoca vnuocata esse illa, quorum nomen commune est, ratio vero substantia secundum nomen ^{Vnuocorum definitio}. Hac est etiam communis cum Philosopho hic. ^{enitatis} Probatur, quia omnibus & solis vnuocis conuenit illa ratio, declaratque eorum naturam. Dicitur autem quorum nomen commune est, quia in hoc conuenient cum & equiuocis; dicitur ratio vero substantia eadem secundum nomen, ut distinguantur ab & equiuocis, in quibus ratio substantiae nomini accomoda, seu significata per nomen; est diuersa seu multiplex, non vna.

Ex hac definitione non est difficile formare definitiohem vnuocorum vnuocantium: sunt enim illa nomina, quæ conuenient pluribus secundum eandem rationem, ut nomen *homo* conuenit Petro & Paulo. Vel si placet rebus ipsis & non vocibus accommodare hanc definitionem, dicitur quod vnuoca vnuocantia sint illi conceptus obiectui vni, qui conuenient pluribus, ut conceptus obiectui hominis, qui est *vitis*, conuenit Petro & Paulo.

Adverte autem non sufficere ad vnuocationem aliquorun in nomine, quod habeant vnum conceptum obiectuum sibi communem, sed requiri ulterius quod illi conceptus significetur nomine, quod dicitur vnuocum, aut respectu cuius dicuntur illa plura esse vnuoca. Hinc canis terrestris & marinus non sunt vnuota in nomine canis, licet conueniant vnuoce in ratione animalis, quia illa ratio non significatur nomine canis.

7. *Obiectio primo*: nomen *albus* est vnuocum huic & illi albo, & tamen non conuenit ipsis definitio praedicta vnuocorum: ergo non est bona. *Probatur minor*, quia hoc & illud *albus* non conuenient in illo nomine secundum eandem rationem substantiae, significaram illi nomine: quia *albus* non significat rationem substantiae, sed accidentalem.

Respondeo, negando minorem, ad eius probationem dico rationem substantiae positam in definitione, non significare rationem substantiae predicationis substantiae, sed rationem essentialiem: *albus* autem, ut sic, significat rationem essentialiem huic & illi albo, quatenus *albus* sunt. Imo satis probabile puto, quod ratio substantiae illi definitione capiatur pro ratione descriptiva ipsis nominis vnuocis vnuocantis, ita scilicet, ut illa sint vnuoca vnuocata, quæ conuenient in eodem nomine secundum eandem explicationem & definitionem; sive ratio illa, quæ significatur per nomen, sit essentialis rebus, de quibus dicitur, sive accidentalis; vnde *albus* ut sic, non solum quatenus dicitur de hoc & illo albo formaliter & reduplicatus sumptis, de quorum est essentialis, sed quatenus dicitur etiam de hoc & illo albo, specificatius sumptis, hoc est, de hoc & illo pariere, quibus non est essentialis sed accidentalis, est vnuocum.

8. *Probatur hoc primo*, quia nihil impedit quo minus illa capiatur ratio substantiae. *Secondo*, quia communiter dicitur *albus* esse vnuocum substantie, de quibus dicitur: *Tertio*, quia omnne vnum nomen, quod dicitur de multis, tenet vnuocum, vel & equiuocum, vel analogum: sed non nomen *albus*, ut dicitur de hoc & illo pariere, non est & equiuoco nec analogum: ergo est vnuocum ipsis. *Quarto*, quia eodem modo intelligenda est ratio substantiae in definitione & equiuocorum, ac vnuocorum: sed in definitione & equiuocorum non intelligitur per illam ratio substantiae de predicatione substantiae, nec ratio, quæ sit essentialis & equiuocatis, de quibus dicitur nomine & equiuocum, sed ratio essentialis & formalis ipsis nominis, hoc est ratio illa, quæ significatur formaliter per nomen, quatenus nomen dicitur de pluribus: ergo similiter intelligenda est ratio substantiae posita in definitione & equiuocorum. *Probarur minor*, quia alias studiosus, ut dicitur de homine ma-

gni studij, & ut dicitur de homine virtute prædicto, non est nomen æquiuocum, quia licet dicatur de ipsis secundum diuersam rationem, tamen non dicatur de ipsis secundum diuersam rationem, quæ sit vniuersalis, hoc est de prædicamento substantiæ, nec quæ sit essentialis illis hominibus, ut patet: sed hoc est absurdum secundum omnes: ergo non debet intelligi ratio substantiæ posita in definitione æquiuocorum de ratione substantiali, hoc est, quæ sit de prædicamento substantiæ, nec de ratione, quæ sit essentialis rebus æquiuocatis.

9. *Dices*: si non intelligeretur per rationem substantiæ positam in definitione vniuocorum ratio essentialis, vniuoca non distinguerentur à denominariis; sed hoc est absurdum, quandoquidem agat Philosophus de denominatio, tanquam de aliquo distincto ab vniuocis & æquiuocis.

Respondeo negando maiorem: nam distinguuntur per hoc, quod vniuocum vniuocans, quæ tale, sit quid prædicabile de multis, denominariis autem, quæ tale, non sit sic prædicabile; nam si fuerit unus fortis possibilis tantum, ly fortis esset denominativum denominans ipsum, non autem esset vniuocum vniuocans, ut patet.

10. *Obiectio secundo*, Deus prædicatur de tribus personis diuinis secundum eandem rationem substantiæ per nomen significatam: sed tamen non est terminus vniuocus, aut nomen vniuocum respectu ipsarum, nec illa sunt vniuoca vniuocata respectu istius nominis: ergo mala est prædicta vniuocorum, quandoquidem competit aliquid, quæ non sunt vniuocas.

Respondeo, distinguendo minorem: si requiratur ad nomen æquiuocum, quod res significata multiplicetur in vniuocis vniuocatis; aut si requiratur ad vniuocata, quod res significata per nomen multiplicetur in ipsis, cōcēdo minorem, & nego consequētiam cum sua probatio, ne quis, supposito quod id requiratur, intelligendum est, quod ratio vna significata per nomen vniuocum, & posita in definitione vniuocorum, debet esse ratio vna vniuersalis & abstracta à pluribus: talis autem ratio vna non significatur nomine Dei, & sic non erit nomen vniuocum, nec conuenient ipsi prædicta definitio: si non requiratur ad nomen vniuocum ratio vna abstracta à pluribus, in quibus multiplicatur, nego minorem.

11. *Si autem queratur*, an vere requiratur à parte rei ad nomen vniuocum, quod significet rationem vnam abstractam à multis, in quibus multiplicatur, an vero sufficiat quod sit ratio vna sive abstracta & multiplicata, sive non.

Respondeo, quæstionem esse de nomine, & dependence solummodo ab institutione & significatione huius nominis vniuoci. Verisimilium autem videtur, quod sufficiat rationem illam significatam nomine vniuoco esse vnam in multis, sive cum multiplicatione, sive sine multiplicatione. Ratio est *Primo*; quia in definitione vniuocorum non ponitur aliqua particula significans multiplicationem, aut non multiplicationem rationis significata per nomen: ergo gratis restingeretur illa vna ratio ad rationem multiplicatam, aut non multiplicatam; sed potius debet dici quod abstractat à multiplicatione & non multiplicatione, & quod perinde sit, an multiplicetur, necne, ad hoc ut habeat vnitatem illam requisitam ad vniuocationem. *Secundo*, quia omne nomen dictum de pluribus, vel debet dici vniuoce, vel æquiuoce, vel analogice: sed nomen Deus & quodcumque aliud nomen dictum de pluribus, & significans vnam numero rationem in illis repertam, non dicitur de illis pluribus æquiuoce nec analogice; ergo vniuoce, & consequenter sufficit vna numero ratio in multis reperta, ut dicatur nomen ipsam significans vniuocum vniuocans, & ut dicantur illa plura vniuoca vniuocata.

Confirmatur, quia rationes diuersæ, significata per nomen æquiuocum, non debent esse rationes vniuersales, & propterea nomen *Petrus* est nomen æquiuocum respectu huius Petri & illius Petri, cum tamen non significet rationem ullam vniuersalem: ergo ratio vna, significata per nomen vniuocum, non debet esse ratio vna

vniuersalis, sed sufficit quod sit vna, quomodo cumque sit vna.

12. *Obiectio tertio*. Nomen *ens* non est vniuocum substantiæ & accidenti, nec Deo & creatura, & tamen conuenit ipsis secundum eandem rationem, quæ etiam multiplicatur in substantiæ & accidente, Deo & creatura: ergo non est bona prædicta definitio vniuocorum. Probatur maior, quia nomen *ens*, non significat rationem perfecte abstractam à Deo & creaturis, substantia & accidentibus: sed nomen vniuocum debet significare rationem perfecte abstractam; præterea nomen vniuocum deberet significare rationem communem vniuocatis ita, ut ratio significata per ipsum non sit in uno ex vniuocatis cum dependentia ab altero ex illis: sed ratio entis est in creatura cum dependentia à Deo: ergo non potest esse vniuoca Deo & creaturis.

Respondeo negando maiorem: ad cuius probationem dico, quod sufficiat ad vniuocationem, rationem vnam communem pluribus esse vnam determinate, sive perfecte abstracta, sive non, & sive sit in uno ex vniuocatis cum dependentia ab alio vniuocato, sive non; neque enim in definitione vniuocorum ponitur vlla particula, ex qua colligatur quod ratio illa vna debet esse perfecte abstracta, aut quod debet esse in vniuocatis omnibus sine dependentia vnius ab altero, & propterea gratis dicitur quod debet sic intelligi. Deinde emnes fatentur communius quod nomen *ens* non sit æquiuocum Deo & creaturis, substantia & accidentibus; sed si non esset vniuocum illis, esset æquiuocum illis, quia inter nomen prædicabile de multis vniuoce, & æquiuoce non datur medium, ut dicemus quæstione sequenti. Hoc autem totum melius intelligetur ex dicendis in Metaphysica de vniuocatione entis ut sic ad Deum & creaturam, substantiam & accidentem.

13. *Obiectio ultima*: Individuum ut sic, primo intentio niter sumptum dicitur secundum eandem rationem de quolibet individuo: sed non est vniuocum respectu eorum, quia ab individuis non potest abstrahi aliqua ratio communis, neque enim est vlla ratio communis ipsis quibus sunt, maxime secundum Doctorem & nos, ut patet ex dictis *disput. de individuo num. 10.* ergo mala est prædicta definitio.

Respondeo hic etiam esse quæstionem de nomine: nam si ad nomen vniuocum requiratur quod significet conceptum determinatum vnum abstractum à pluribus, in quibus multiplicetur, individuum non erit nomen vniuocum, sed æquiuocam analogum propter dicta in alia illa disputatione: si vero sufficiat conceptus aliquis indeterminatus & vagus, qui potest dici de pluribus habentibus aliquam proportionem inter se, ratione cuius talis conceptus indeterminatus & vagus possit dici de quilibet ex illis, tum individuum, ut sic, erit vniuocum omnibus individuis. De quo tamen hic nihil determino, sed remitto resolutionem ad disputationem præmissam.

CONCLUSIO III.

14. *Bene definitur denominativa esse illa, quæ ab aliquo solo differentia casu, nominis sumunt appellationem.* *Descriptio* *Hac est communis cum Philosopho hic.* *Hanc definitionem explicant communiter sic, ut sensus sit quod denominativum sit terminus usus concretus derivatus à termino abstracto non solum quoad sensum, sed quoad vocem, & distinctus ab illo finali cadentia vocis; ut fortis derivatur à fortitudine, & distinguitur ab ipsa in recto seu nominativo casu littera aut syllaba finali, quia ly fortis definit in s, & fortitudo in o.* *Explicatio aliquora*

Sed contra hanc explicacionem facit, quod ly *musica* adiecti sumptum sit terminus denominativus: sed quamvis derivetur non solum sensu, scilicet à termino abstracto *musica* substantiæ sumpto, tamen non differt ab illo finali cadentia aut vlo modo quoad vocem in vlo casu: ergo non est bona prædicta explicatio, quandoquidem ea supposita non comprehendenter omnia denominativa in prædicta definitione.

Confirmatur, quia studioius, ut significat idem quod *virtuosus*

virtuosus seu prædictus virtute, est terminus denominatiuus, sed non deriuatur quod ad vocem ab ullo termino abstracto conueniente cum ipso in significacione, quia terminus abstractus, qui conuenit cum illo in significacione, est virtus; studiosus autem non deriuatur vocaliter à virtute, ut patet studium autem quod posset esse abstractum eius, quatenus significat hominem datum studiis, & à quo posset deriuari vocaliter, non est abstractum eius, ut significat prædictum virtute, ut patet.

15. *Respondens Complutensis ad replicam, quod per accidentem sit quod musica adiective sumpta non differt finali desinientia à musica substantiue sumpta. Et ad confirmationem dicunt, quod studiosus non sit denominatiuus terminus in rigore, ut hic definitur terminus denominatiuus, quia solum est denominatiuus re, & non voce, denominatiua autem rigorosa debent esse denominatiua voce, & re.*

Contra primam ex his responsionibus facit, quod tam per se musica adiective sumpta non differt à musica substantiue sumpta, quām per se fortis differt à fortitudine; & tam per accidentem est, quod fortis differat à fortitudine, quām quod musica adiective sumpta non differt à musica substantiue sumpta, utrumque enim oritur ex hominum libera institutione.

Deinde, si contra aliquam definitionem inueniretur aliqua vna instantia, in qua aut non conueniret alicui vni contento sub definito, aut conueniret alicui non contento sub definito, sine dubio definitio non valeret: v.g. si inueniretur vnu homo, qui non esset animal rationale, aut aliquid aliud quod non esset homo, sed esset animal rationale, certe animal rationale non esset bona definitio hominis; nec posset saluari eius bonitas dicendo, quod per accidentem tantum accideret, ut reperiatur aliquid non homo, cui conueniret, aut aliquis homo, cui non conueniret, ergo si reperiatur aliquid denominatiuum, cui non conuenit prædicta definitio, etiam si per accidentem reperiatur, definitio non erit bona, nec saluari potest recurrido ad per accidentem.

16. *Præterea, quemadmodum illi authores dicunt quod studiosus non sit denominatiuus rigoroso sumptum, ut hic definitur, quia non deriuatur ab abstracto suo, ita melius dicent, quod ly *musica* adiective sumptum non sit denominatiuus rigoroso sumptum ex eo, quod non differat casu ab abstracto, si illa differentia sit necessaria ad denominatiuus rigoroso sumptum, prout est secundum ipsos.*

Contra secundam responsonem ad confirmationem facit primò, quod Philosophus diminute procederet si non definiet omne denominatiuum, præsentim cum ad doctrinam Logicæ, & alias scientias acquirendas tam deserviat denominatiuum, quod est tale sola re, quām illud quod est tale re & nomine. Secundò quod gratis dicatur requiri ad denominatiuus rigorosum ista vocalis definitio. Tertio quod definitio prædicta sic explicari possit, ut comprehendat denominatiua non solum re & voce, ut fortis respectu fortitudinis, sed sola re, & non voce, ut studiosus respectu virtutis. Sed sine dubio si sic explicari possit, melius sic explicatur, quam ita, ut sola comprehendat denominatiua re & voce, & denominatiua illa, quæ differunt finali cadentia nominis seu vocis.

17. *Alij sic explicant denominatiua, ut velint quod sint illi, quæ prædicantur de multis secundum eandem rationem, quæ ratio est accidentalis illis multis; ad differentiam scilicet vniuersorum, quæ prædicantur de multis secundum eandem rationem ipsius essentiale. Sed hæc explicatio vix quadrari potest, aut accommodari ad prædictam descriptionem Philosophi, in qua nec vna particula ponitur, in qua significetur, quod denominatiua debent, quæ talia, prædicari de multis. Deinde in hac explicatione non ponitur aliquid correspondens illis particulis, quæ ab alijs quo solo differentia casu secundum nomen sumuntur appellationem.*

18. *Itaque dicendum est, sensum prædictæ definitionis esse, quod denominatiua sint illa concreta, quæ dicuntur de aliquo ex eo, quod afficiatur intrinsece, vel extrinsece*

aliqua forma accidentalis, propter quam formam sic afficiens res denominatiuas, terminus denominatiuus dicitur de illis. Dicitur ergo quod terminus denominatiuus sumit appellationem nominis ab aliquo, nimirum à nomine abstracto, seu à forma significata per illud nomen abstractum, quia non diceretur de re denominata, nisi illa forma afficeret illam rem; ut fortis non diceretur de leone, nisi inesse ipfi fortitudine, nec visus diceretur de pariete, nisi visus esset ad ipsum terminata; nec studiosus pro virtuoso de homine, nisi inesse ipfi virtus. Dicitur etiam quod solo casu differat ab ipso, quia terminus concretus significat eandem formam, quam significat terminus abstractus, sed cum hac differentia, quod terminus concretus, seu denominatiuus significet ipsam, ut adiacentem, seu denominantem, terminus vero abstractus significet ipsam secundum se; quæ differentia est casualis seu accidentalis.

Addo pro maiori huius rei declaratione & authorum veterum intellectione, denominatiuum denominans vocari terminum illum concretum, qui dicitur de aliquo, ut iustus; & terminum denominatum esse formam abstractam seu vocem, quæ eam significat, ut iustitia; denominatiuum denominatum esse rem illam, de qua dicitur terminus denominatiuus denominans, seu quam afficit & denominat, ut homo: quæ tamen appellationes sunt sati barbaræ, præstatereque sine dubio dicere quod subiectum formæ esset denominatum ab ipsa, & ipsa forma esset denominans tale subiectum, & vox concreta esset denominatiuum: sed hoc est parui momenti.

Q V A E S T I O N I I.

Vtrum dentur aliqua analoga media inter vniuocata & vniuoca.

19. *P*er analoga hic intelliguntur termini aliqui, qui dicuntur de pluribus, & nec sunt æquiuoca, nec vniuoca respectu eorum; & queritur, an dentur tales termini. Pro qua re melius intelligenda aduentendum, non posse esse in controversia, quin dentur aliqui termini, qui dicuntur de multis, & non vniuoce, sicut homo dicitur de Petro & Paulo; nec æquiuoce, sicut Gallus dicitur de gallinaceo & homine nato in Gallia: nam certum est, quod sanum dicatur alio modo de vrina & medicina, quām homo de Petro & Paulo, aut Gallus de gallinaceo & homine nato in Gallia; nam homo ita dicitur de Petro & Paulo, ut si queratur quid significet quando dicitur de vrino, eadem explicatione satishat: quod non est verum de fano, ut dicitur de vrina & medicina, sed diversa omnino explicatio adhibenda est.

Rursum, Gallus dicitur de gallinaceo, & homine nato in Gallia secundum tam diuerlam rationem, ut significatio ipsius, quatenus dicitur de vno ex illis, non inuolat aliquem ordinem, aut subordinationis, aut dependentie, aut proportionis, aut attributionis ad significatum ipsius, ut dicitur de altero. Sanum autem dicitur de vrina, quatenus vrina est signum naturale sanitatis aut præsentis, aut absens: dicitur vero de homine, quatenus significat debitam dispositionem humorum & partium ipsius: vnde significatum ipsius, quatenus dicitur de vno, dicit aliquæ ordinem ad significatum illius, quatenus dicitur de altero, & propter data opera illud nomen, quod dictum est de homine habente debitam dispositionem, dicitur de vrina, quia significat illam debitam dispositionem inesse, vel abesse homini. Quod si vocaretur huiusmodi terminus analogus, ut secundum omnes vocari debet, non potest dubitari quin detur, & si eatenus vocaretur medium inter vniuoca, & æquiuoca illa, quæ dicuntur de pluribus, ut Gallus dicitur de gallinaceo & homine nato in Gallia (quæ vocantur æquiuoca à casu) quatenus illa analoga non habent rationem vnius vel alterius, sed rationem distinctæ rationis ab illis, non posset controversi, quin darentur analogia media inter æquiuoca sic accepta, & vniuoca.

Vnde controversia sola potest esse, an datur aliqui termini, qui dicuntur de pluribus, præsentim cum multiplicazione, qui nec habent rationem vniuersorum, nec æquiuorum, prout vniuoca & æquiuoca describuntur supra

Quæ sensu possumus admitti analoga media inter æquiuoca & vniuoca.

168 LOGICA. De Anteprædicamentis,

supra à Philosopho. In qua controuersia quamvis pars affirmativa attribui soleat Thomistis, ac recentioribus, & negativa Scotistis, reuera tamen existimo meliores Thomitas non discordare à Scotistis: nam *Compltentenses* hic tenent analogia omnia comprehendendi sub æquiuocis descriptis à Philosopho, & consequenter tenere debent, quod conueniat ipsis definitio illa æquiuocorum, quain doctrinam fatentur esse expresse *D. Thome opus.* 48. tract. 2. c. 1. *Caietani* 1. par. qu. 13. & *Doctorum communiter*; camque præterea tenet *Auerfa* q. 25. logica, & est sine dubio omnium illorum authorum, qui distinguunt æquiuoca ut sic in æquinoca à casu, & æquiuoca à consilio: nam per æquiuoca à consilio intelligunt illa, quæ hic dicuntur analogia, & per æquiuoca à casu intelligunt illa quæ dicuntur de multis absque vlo ordine vnius ad alterum: vnde cum illa æquiuoca à consilio dicant esse species æquiuocorum ut sic, tenere debent quod non sint media inter æquiuoca ut sic, & vniuoca ut sic, id est non participantia rationem horum aut illorum, vt patet. Sed nec vlli Scotistæ negant, quin dentur illa æquiuoca à consilio seu analogia, quæ neque sint vniuoca neque æquiuoca à casu. Sed ut veritas magis apparet, statuendas duxi sequentes conclusiones.

CONCLVSION I.

Non datur aliquis terminus analogus predicabilis cum multiplicatione, qui sit medium inter vniuocum ut sic, quod non est vel æquiuocum ut sic, seu qui non participet definitionem sit vel æquiuocum ex ipsis supra traditam a Philosopho. Hæc est fine dubio omnium Scotistarum, & etiam ut puto, Thomistarum ac recentiorum communiter.

Probatur primò, quia Aristoteles non fecit mentionem de huiusmodi analogis mediis: ergo non dantur.

Dices non valere consequentiā ab autoritate negatiua. *Contra*, licet simpliciter non valeat, tamen cum Aristoteles ex professo egerit de vniuocis, & æquiuocis, vt possimus cognoscere, quænam deberent in Prædicamentis collocari, & quænam excludi, omnino diminute procederet, nisi etiam ageret de huiusmodi analogis, si darentur, quia posset quis dubitare, vtrum in prædicamentis collocanda essent, vel non.

Dices, ex notitia Vniuocorum & Æquiuocorum facile deueniri posse in cognitionem Analogorum, & propterea non esse necessarium ut specialiter de Analogis fieret mentio.

Contra, quia multo facilius ex cognitione vniuocorum deueniri posset in cognitionem æquiuocorum, & è contra: ergo potius deberet agere de analogis, quam de vniuocis aut æquiuocis.

Confirmatur efficaciter, quia Philosophus exemplificans æquiuocum à se definitum, dicit hominem esse æquiuocum ad verum & pictum: sed nihil magis est analogum secundum aduersarios, quam homo respectu veri & picti: ergo cum hoc analogum sit æquiuocum, non datur aliquid analogum medium, quod non sit æquiuocum, prout æquiuocum diffinitum est à Philosopho: alias male vteretur illo exemplo.

22. Probatur ratione, quia quæ conueniunt in aliquo nomine, aut habent eandem rationem secundum nomen significatam, aut non habent: si habent, sunt vniuoca, vt patet ex definitione vniuocorum; si non habent, sunt æquiuoca: ergo non dantur analogia media, quæ non participent definitionem vniuocorum & æquiuocorum.

Dices, quod neque habent illam rationem totaliter, neque etiam non habent, sed habent illam partim, & partim non habent, & hinc definiuntur analogia ab aduersariis esse, quorum nomen commune est, ratio vero secundum nomen partim eadem, partim diuersa.

Contra: quia licet aliud de significatione nominis, quatenus dicitur de uno ex analogatis, reperiatur in altero, si tamen aliud ipsum non reperiatur in ipso, simpliciter potest dici quod illa analogia non participent eandem rationem significatam per nomen, sed diuersas: ergo simpliciter loquendo debet vocari æquiuocum, & consequenter responsio nihil valet. *Probatur* antecedens, quia

licet aliquid quod est de essentia hominis sit in bruto, quia tamē tota eius essentia nō est in ipso, propterea simpliciter potest dici, quod habeant diuersas essentias: ergo si analogata non conueniant totaliter in ratione significata per nomen, possunt dici simpliciter non conuenire in eadem ratione, sed habere rationes diuersas.

Confirmatur, quia inter unum, & multa non datur medium secundum Philosophum, & ratio est, quia sunt contradicitoria, nam vel multitudo nihil aliud dicit formaliter præter negationem vnius, vel unum nihil aliud dicit præter negationem multitudinis: ergo analogata habent, aut vnam rationem secundum nomen, aut multas rationes: si vnam, sunt vniuoca; si multas, sunt æquiuoca, & consequenter non dabuntur aliqua analoga media.

Dices quod habeant diuersas rationes à parte rei, sed tamen quia illæ diuersæ rationes dicunt aliquem ordinem inter se, possunt dici non esse omnino diuersa.

Contra, quia vna res, vt dicens ordinem ad aliam rem, est omnino diuersa ab illa alia re: ergo vox significans ipsam, vt dicens talenm ordinem, & significans rem illam, ad quam dicit ordinem, est æquiuoca respectu vtriusque.

CONCLVSION II.

23. Dantur aliqui termini communes, qui dicuntur de pluribus, & nec sunt vniuoca, nec æquiuoca à casu, & consequenter sunt media inter vniuoca omnia, & talia æquiuoca. Hæc est certa, & eam solam videntur velle Thomistæ, qui citantur pro opposito conclusionis præmissæ, nec ab vlo Scotista negatur. *Probatur*, quia vox sanum, vt dicitur de homine, & vtrina, est vox communis ipsis, & non est ipsis vniuoca, quandoquidem longe diuersum sit significatum ipsis, vt dicitur de vno, & de altero; nec est ipsis æquiuoca à casu, nam data opera illud ipsum nomen, quod dicebatur de homine habente debitam complexionem, & proportionem humorum ac accidentium, imponebatur ad significandam vrinam, quæ significabat talenm complexionem adesse: ergo dantur termini communes pluribus, medij inter vniuoca & æquiuoca à casu, & consequenter dantur termini analogi sic medij, quia per terminos analogos, nihil aliud intelligentur authores, quam huiusmodi terminos communes; dicuntur autem medij inter terminos vniuocos & æquiuocos à casu, quia nec vnius, nec alterius rationem habent, & etiam, quia habent aliquam proportionem cum vtrisque; cum æquiuocis quidem, quia dicuntur de pluribus secundū diuersam rationem; cum vniuocis vero, quia sicut data opera terminus vniuocis erat impositus ad significandam illa multa, de quibus dicitur, propter similitudinem eorum inter se: ita etiam data opera terminus analogus est impositus ad significanda multa propter proportionem aut attributionem, quam dicunt ad inuicem. Hæc sufficiunt ad solutionem questionis: sed quia frequens est usus æquiuocorum à consilio seu analogorum, aliqua de ipsis particularius examinanda sunt; sed breuiter tamen, neque enim res tanti momenti est, quanti eam faciunt Compltentenses.

*24. Itaque huiusmodi analogia sunt in tripli differentia; quædam enim sunt inæqualitatis, quædam attributio-
nis, quædam proportionis, seu proportionalitatis. Analogia inæqualitatis secundum Caietanum sunt illa, quorum nomen est commune, & ratio substantiæ nomini accommodata eadem, ita tamen ut illa ratio inæqualiter participetur ab analogatis quoad perfectionem, hoc est contrahatur per differentias, aut modos inæqualis perfectionis ad analogata. Sic homo & brutum sunt analogata respectu animalis, quia conueniunt in homine, & ratione significata per nomen animalis, quæ tamen ratio per differentias inæqualis perfectionis contrahitur ad ipsa: sed certe analogia sic explicata sunt perfectissime vniuoca.*

Alij explicant illam in aqualem participationem rationis analogiae per hoc, quod vni ex analogatis conueniat cum explicatur dependentia essentiali ad alterum ita, ut non possit cum illa ratione existere à parte rei, sine essentiali dependentia ab altero analogato. Et si explicetur sic, ens erit analogum respectu Dei & creature, quia creatura non potest existere à parte

Dantur analogia ab vniuocis, & æquiuocis à casu.

Tria analogorum genera.

Analogum inæqualitatis respectu à Caietano est vniuersum.

parte rei sine dependentia à Domino Deo, & similiter ens finitum, ut sic, erit analogum respectu substantiarum & accidentium, animal velio non erit analogum respectu hominis & bruti, quia alterutrum potest existere à parte sine dependentia ab altero. Similiter homo, ut sic, respectu duorum hominum, quorum unus sit pater & alter filius non erit etiam analogum, quia licet filius dependeat à patre, non tamen essentialiter, ita scilicet, ut non possit existere sine dependentia à patre.

Sed neque hic modus sufficit ad distinguendum analogia inæqualitatis ab vniuersis, quia tota definitio vniuersorum conuenient analogis inæqualitatis hoc modo explicatis; unde si per analogia intelligamus ea, quæ comprehenduntur à Philosopho sub æquinoctiis, & ab aliis discuntur æquinocta à consilio, huiusmodi non erunt analogia. Quare existimo hanc acceptationem analogorum esse impropositissimam. Adde præterea, quod communiter vocantur analogia attributionis, quæ huiusmodi dependentiam essentialiter habent ad iuicem.

25. Analogia attributionis sunt illa, quæ dicuntur de pluribus propter ordinem vnius ad alterum, v. g. quando est aliquod nomen quod primo & per se est impositum ad significandam aliquam formam, extenditur autem postea ad significandam aliquam aliam, non quod habeant in se illam formam, sed quod habent aliquem ordinem ad illam, eale nomen est analogum attributionis: sic sanum est analogum, quarenus dicitur de homine sano, & de vrina & medicina sana, quia principaliter & primo erat impositum ad significandam debitam complexionis proportionem, quæ est in homine sano, postea autem extensem est ad significandam medicinam & vrinam sanam, non quod habeant in se illam sanitatem, sed quod dicant ordinem ad illam, medicina quidem quatenus est causativa, vrina velio quatenus est significativa illius: similiter vox homo ut sic est analogum respectu hominis pieti & veri, quia primo erat imposta ad significandum hominem verum; postea velio propter ordinem hominis pieti ad verum, ex eo scilicet, quod sit imago ipsius, nomine illud erat impositum ad significandum hominem etiam pietum.

Porro in huiusmodi analogis duo sunt consideranda: Primo duplex impositio nominis analogi, vna, qua instituatur ad significandam formam illam principaliter significatam; altera, qua extendebatur ad significandam illam, quæ dicunt ordinem ad illam, quod non accidit in nomine vniuerso, quod vna impositione instituitur ad significandum omnia illa, quibus est vniuersum. Secundo, ex analogia analogatis vnum vocari magis principales, illud scilicet quod habet formam principaliter intentam, reliqua minus principalia, quæ scilicet habent ordinem ad illam formam.

Controvenerit autem, an nomen analogum, quatenus dicitur de analogiis minus principalibus, formaliter significet formam principaliter significaram, an vero habitudinem istius analogati ad talem formam, verbi gratia, an sanum, ut dicitur de cibo, significet formaliter ipsam sanitatem animalis, an vero respectum seu habitudinem, quam dicit cibus ad sanitatem, quatenus scilicet est conservativa ipsius. Quia in re ego existimo omnino significari formaliter & directe ipsas habitudines, licet indirec-
te etiam importetur ipsa forma principalis; si enim quis velit explicate, quid sit cibus sanus, dicer esse illum, qui aptus est ad conservandam sanitatem, in qua explicacione ponitur multo directius aptitudo cibi ad conservandam sanitatem, & in obliquo tantum ponitur ipsa sanitas.

27. Dices: illud, quod ponitur recto in explicacione alicuius nominis, non est id quod formaliter significatur per nomen, alias albedo non significaretur formaliter per nomen album; ergo ratio illa est nulla.

Respondeo distinguendo antecedens: secludendo materiale significatum nominis concreti, nego; non secludendo, concedo; antecedens, & nego consequentiam, quia illa ratio supponit seclusum esse significatum materiale. Itaque omne nomen concretum significat materialiter illud, quod in sui explicacione ponitur in recto, reliqua autem formaliter; quod si reliqua sint plura, principaliter

significabit illud, quod ponitur in accusatio casu immediate post verbum, aut quod æquivaler ipsi, quia illud magis directe in explicacione ipsius ponitur ex omnibus illis, quæ præter materiale dicitur: unde cum in explicacione cibi sani ponitur aptitudo ad conservandam sanitatem in accusatio casu, explicatur enim, illud quod haber aptitudinem ad conservandam sanitatem illa aptitudo principali significabitur per sanum, ut dicitur de cibo.

Obliges: quotiescumque sunt plura conuenientia in nomine, potius est dicendum quod illud nomen significet illud, in quo conuenient, quæ in quo non conuenient.

Respondeo, hoc esse verum si nomen sit vniuersum, secus si sit analogum.

28. Analogia denique proportionis seu proportionalitatis Quid ana-
sunt illa, quorum nomen commune est, ratio vero signifi- logi pro-
cata dinfera, ita tamen, ut habeant inter se in illa ratione diuersa quandam proportionem seu similitudinem, ut v. g. nomen leo significat leonem verum, & Christum, propter proportionem, quam habuit Christus cum leone in fortitudine aut principatu, quia quemadmodum leo est fortissimus & princeps animalium, ita Christus est Princeps & fortissimus omnium creaturarum. Similiter ridere dicitur de prato & homine; Intellexus & voluntas diuina vocantur manus Dei, quia quemadmodum homo operatus mansus, ita Deus intellectus & voluntate.

Dices: illa, quæ habent nomen vniuersum commune, non alia ratione id habent, quam quod habeant inter se similitudinem: ergo si illa quæ sunt analogata analogia proportionis debent habere similitudinem, erunt proprie loquendo vniuersa, & sic non erunt æquinocta, neque à catu, neque à consilio.

29. Pro solutione huius aduertendum est nomen vniuersum semper significare istam rationem, in qua vniuersata sunt similia, v. g. nomen homo significat humanitatem, in qua Petrus & Paulus sunt similes, albedo significat albedinem in qua duo paiores sunt similes &c. nomen vero analogum analogia proportionis non significat illam proportionem, in qua analogata habent similitudinem, & vniuersum, sed significat ipsa analogata, quæ habent illam rationem, leo eniun non significat fortitudinem animalis rugibilis, aut Christi, sed significat ipsum animal rugibile & Christum, qui habent similitudinem in fortitudine.

Respondeo ergo ad obiecctionem distinguendo antecedens: ita vero, in qua habent similitudinem significetur per nomen vniuersum, concedo; alio modo, nego antecedens, & similiter distinguo consequens.

Est etiam alia differentia inter vniuersa & analogia proportionis quod nomen vniuersum vna impositione sit impositum ad significandam omnia vniuersata; analogum autem nomen pluribus impositionibus indiget. Alij etiam volunt quod nomen analogum proprie significet vnum ex analogatis, & in proprio per metaphoram aut aliam figuram reliqua: sed quanvis id sape contingat, non existimo esse necessarium. Aduertendum autem quod idem nomen possit esse analogum respectu plurium vtrique analogia & proportionis & attributionis, sanum enim est analogum respectu hominis sani & pomi sani analogia proportionis, si ideo dicatur pomum sanum quod sit integrum in se & incorruptum; analogia vero attributionis si ideo dicatur pomum sanum, quod conductus ad conservandam & procurandam sanitatem hominis.

30. Dices: Individuum est analogum proportionis respectu omnium individuum, & differentia primo intentionaliter accepta respectu omnium differentiatum talium, & natura specifica primo intentionaliter accepta respectu omnium talium naturarum; sed individuum est æque primo impositum ad significandam omnia individua, & differentia ad significandas omnes differentias, & natura specifica ad significandas omnes naturas specificas: ergo falsum est quod analogum indiget pluribus impositionibus.

Vt respondeatur huic obiecctioni, aduertendum duplicitate posse discurre de individuo ut sic, primo dicendo quod sit vniuersum, licet non significet rationem aliquam vnam determinatam abstractam ab inferioribus, & vocando

P. plenum

Analogum
att. ibutio-
nis habet
duas impo-
sitiones
nomini.

Principia-
litas signifi-
cat vnum
ex signifi-
catis quam
reliqua.

Ut dicitur
de analogi-
atis mi-
nus princi-
palibus si-
gnificat
habitudine
corum ad
formam
principia-
lem.

170 LOGICA. De Anteprædicamentis,

ipsum vniuocum analogum ad differentiam vniuocorum dicentium vnam rationem determinatam abstractam ab inferioribus; secundo dicendo quod sit equiuocum analogum ex eo, quod non significet aliquam vnam rationem sic abstractam & determinatam: si primo modo discutatur, tollitur vis obiectionis, quia quando dicimus, quod analogum requirat plures impositiones, id intellegendum est de analogis aquiuocis, non de analogis vniuocis, quale est individuum iuxta hunc philosophandi modum, & idem est de differentia ut sic, & natura specifica ut sic, ac aliis similibus: si teneatur secundus modus, dicendum est, quod omnia analogia proportionis non requirant diuersam impositionem, sed illa quæ per se primo significant vnam rationem, & alia significant propter proportionem cum illo primo.

Differentia inter analoga proportionis & alia.

Si autem queras, quomodo possit discerni inter huiusmodi analoga proportionis, & illa alia: Respondeo differentiam esse facilem, nam explicatio nominis analogi, quod per se primo significat vnum ex analogatis, & secundario alia, propter proportionem, quam habent cum illo primo, eis omnino diuersa; nam si volo explicare quid sit leo, ut dicitur de animali irrationali sic dicto, debeo dicere, quod sit animal rugibile; si volo autem explicare ipsum, ut dicitur de Christo, debeo dicere, quod sit aliqua persona summa fortitudinis & superioritatis; aut aliquid simile: quæ explicationes sunt diuersissimæ, & sine vila proportione, aut similitudine: illud vero analogum, quod æque primo & vna impositio significat sua analogata, habet eandem vocalem explicationem, ut dicitur de quolibet ex illis, ut patet in illo exemplo de individuo, & differentia, & natura specifica: eodem enim modo explicari debet Petrus, quartenus est individuum, & Paulus, quartenus est tale individuum.

QVÆSTIO III.

De duabus divisionibus & regulis anteprædicamentibus.

31. Philosophus c. 2. huius libri fecit mentionem de duabus divisionibus, quarum prima est: Eorum, quæ dicuntur, alia sunt complexa ut homo currit, alia incomplexa, ut homo: & hæc sene divisione potest accommodari rebus, si intelligatur sic, quod rerum, aliquæ sunt complexæ, ut illæ, quæ duobus conceptibus debet concepi; aliquæ vero incomplexa, ut quæ vno tantum conceputu apprehendi queruntur. Potest etiam accommodari vocibus, si intelligatur sic, quod vocum aliquæ sint, quæ significunt res complexas, aliquæ quæ res incomplexas.

Secunda divisione conuenit rebus simplicibus seu incomplexis, scilicet: eorum quæ sunt alia de subiecto dicuntur (id est essentialiter prædicantur) in nullo vero subiecto sunt (id est non habent aliquid subiectum in divisione, cui inherent) ut homo, qui prædicatur essentialiter de Petro, & tamen non inheret Petro, nec vlli alteri: & huiusmodi sunt omnes substantiae secundæ, seu vniuersales. Alia vero in subiecto sunt (id est inherentes alii subiecto) de nullo vero subiecto dicuntur (id est non prædicantur essentialiter de vlio subiecto) ut hæc albedo, quæ quidem inheret parieti, non tamen prædicatur essentialiter de pariete, aut vlio alio: & huiusmodi sunt omnia accidentia singularia. Alia de subiecto dicuntur, & in subiecto etiam sunt, ut color qui inheret parieri, & prædicatur essentialiter de albedine, & huiusmodi sunt omnia accidentia vniuersalia. Alia denique neque in subiecto sunt, neque de vlio subiecto dicuntur, ut Petrus, qui non inheret vlli, neque prædicatur essentialiter de vlio, & huiusmodi sunt omnes substantiae primæ, seu omnia individua substantialia.

Prima regula autem prædicamentorum.

32. Præterea etiam Philosophus c. 3. posuit duas regulas: prima est: Cum quidpiam de quopiam prædicatur ut de subiecto, ea, quæ de prædicato dicuntur, dicuntur etiam de subiecto. Sic quia homo prædicatur de Petro, & animal prædicatur de homine, animal etiam prædicari potest de Petro. Controverteretur autem inter commentatores, an hæc regula solum habeat locum in prædicatis essentialibus, an etiam in accidentalibus: & licet Aristoteles videatur tantum voluisse comprehendere prædicata essentialia, quia idem intelligit hic per prædicari, ut de subiecto, quod intellectus per eadem verba cap. 2. ibi autem intellectus per

prædicari de subiecto prædicari essentialiter, tamen quantum ad rei veritatem existimo regulam posse intelligi vnuersaliter de quocunque prædicato, modo non conveniat prædicato ut abstrahit à subiecto, aut modo subiectam non habeat aliquid prædicatum incompatibile cum illo prædicato. Vnde quia dicitur de pariete, quod sit albus, & dicitur de albo, quod sit coloratum; dicitur etiam de pariete, quod sit quid coloratum: quamvis autem dicatur de Petro, quod sit homo, & de homine quod sit species, non tamen dicitur de Petro quod sit species, quia species dicitur de homine ut abstrahit à Petro. Similiter quamvis dicatur de homine quod sit communabilis, non tamen dicitur de Petro, quia Petrus habet prædicatum oppositum isti prædicato.

33. Secunda regula est: Diversorum generum & non subalternarum positorum diversæ sunt specie differentiae: si vero subalternarum ponantur easdem differentias habere possunt.

Tribus modis generali possunt esse diversa.

Ut intelligatur hæc regula, notandum est tribus modis aliquæ genera dici diversa; primo & propriissime illa genera dicuntur diuersa, quæ collocantur in diuersis praedicamentis, ut animal, & scientia: secundo dicuntur genera diuersa, quæ sunt eiudem prædicamenti, si neutrum sub altero ponatur, sed vtrumque sub aliquo tertio. Tertiò demum dici possunt diuersa genera, quæ in eodem prædicamento collocantur, sed ita tamen, ut vnum sub alio ponatur, ut animal & viuens. Difficilas modò est quid intelligat Philosophus per genera subalternarum, aut non subalternarum posita.

CONCLVSIONE I.

34. Genera subalternarum posita sunt tā illa, quorum vnum sub altero collocatur, ut animal collocatur sub viuente, de quo nullus dubitat, quam illa, quæ collocantur sub aliquo tertio genere, quamvis neutrū sub altero collocetur, ut planta & animal. Hæc est communior, & contra Complutenses quod secundum pattem. Probatur quoad hanc partem: Philosophus 6. Top. c. 2. l. oco 41. exprefse dicit genera subalternata non solum appellari ea, quorum vnum sub altero collocatur, sed etiam ea quorum vtrumque est sub tertio. Deinde ibidem ait: Et est cerrum, quod quæ ponuntur sub tertio genere, quamvis non subordinentur sibi inuidem, habeant differentiam communem, ut animal & planta habent differentiam constitutivam viuentis ubi communem, sicut ipsum viuens est ipsi commune: sed in hac regula ait genera non subalternarum posita non habere differentiam communem: ergo signum est quod, quæ ponuntur sub tertio genere, quandoquidem habeant differentiam communem non sint genera non subalternarum posita. Hinc sequitur quod genera non subalternarum posita sint illa, quorum neutrum sub altero ponitur, neque vtrumque sub vlio tertio.

Dices cum Complutensis: ex eo quod duo genera subalternentur alii tertio, non sequitur, quod sint subalternarum posita inter se: ergo genera subalternarum posita debent esse vnum sub altero necessario, & consequenter, quæ non sunt vnum sub altero, non sunt subalternarum posita.

Confirmatur, quia secundum translationem Argiophili & Periony, hæc regula proponitur hoc modo: Quando genera diuersæ sunt, nec vnum sub altero continetur, eorum etiam differentiae specie differunt: eorum autem generibus, quæ continentur sub tertio genere, & non impugnatur bene hac obiectione. Secundum non dicimus de talibus generibus, & de illo solo procedit obiectione, quæ propterea non facit ad rem.

Ad confirmationem dico cum Conimbricensibus, translationem illā Argiophili non magis esse conformem Greco texui, quam Boëtij, in qua non dicitur, genera, quorum vnum non ponitur sub alio, aut quorum vnum ponitur sub

sub alio; sed genera subalternatim posita: & non subalternatim posita: imo hæc translatio præferenda est propter fundamenta nostra resolutionis; si tamen illa Argiophili nequeat cum ea concordari, quod difficile putant Combricenses, potest tamen concordari, si dicatur, quod ex generibus illis, quæ continentur sub tertio, vnum etiā sub altero continentur, non quidem immediate & quasi alterum de altero prædicari possit, sed mediate, v. g. mediante illo tertio genere. Hoc supposito sit.

CONCLVSI O II.

Genera
non subal-
ternatim
posita
nullas dif-
ferentias
communes
habent.

36. Genera non subalternatim posita, hoc est, illa quæ ponuntur in diuersis prædicamentis, & quæ propriea non ponuntur nec sub se inuicem, neque sub aliquo tertio genere ipsis communi, non solum habere debent alias differentias diuersa rationis, sed non possunt habere ullam differentiam communem. Hæc est communis cum Philosopho, qui in hoc distinguit genera subalternatim posita, à non subalternatim positis in hac regula, quod illa habere possint differentiam aliquam communem, hæc non possint: Probatur autem prima pars, quia nisi haberent aliquam differentiam diue. sam, non possent esse diuersa genera.

Dices, substantia, vt sic, quæ est genus generalissimum prædicamenti substantiarum, & qualitas vt sic, quæ est generalissimum prædicamenti qualitatis, non habent differentias diuersas: sed tamen sunt genera non subalternatim posita, cum spectent ad diuersa prædicamenta: ergo genera non subalternatim posita non debent habere differentias. probatur maior, quia alias constant genera & differentia, & sic haberent supra se aliud genus.

Respondeo, hic capi per differentiam, illam formalitatem seu modum ininsecum, quem genera prædicamentalia dicunt supra ens in quo conuenient: certum autem est substantiam, & qualitatem habere, vel differentiam, vel modum ininsecum, quo à se inuicem distinguuntur ultra conceptum entis, in quo conuenient. Vnde in forma Respondeo negando maiorem: & ad probationem dico, vel non esse inconveniens, quod constet genera, & differentia, vel id, si esset inconveniens, non securum quia solum quæ constant differentia propria dicta, debent constare genera.

Respondeo secundò, conclusionem intelligendam de generibus diuersis, quæ constituantur per differentias in esse tali, non verò de generibus diuersis, quæ non conseruerent diuersa per differentias, sed essent diuersa. Vnde in forma Respondeo distinguendo consequens: genera constituta per differentias, nego: non constituta, concedo: nec hoc est contra conclusionem.

37. Probatur secunda pars, quia nec possunt habere sibi communem villam differentiam constitutuam, aut diuisiuam alicuius superioris talis generis, cum in nullo tali conueniant: sed omnis differentia, quam includit res aliqua, aut est differentia constitutiva alicuius superioris, aut diuisiuam superioris: ergo, si genera non subalternatim posita, hoc est, illa quæ ponuntur in diuersis prædicamentis, non conueniant in aliqua differentia constitutiva, aut diuisiuam superioris generis, non conuenient in villa priorsus differentia.

Confirmatur secundò, quia si conuenirent genera diuersorum prædicamentorum in villa differentia communi, eadem differentia non esset prædicamentalis, sed transcendentalis. Regula autem prædicta Philosophi, & nostra resolutio intelligenda sunt de differentia communi prædicamentali; nam alias certum est genera & species omnium prædicamentorum conuenire in differentia seu modo intrinseco finitatis & limitationis, quæ tamen differentia seu modus intrinsecus, quia est transcendentalis, nō

præjudicat huic regulæ. Et idem est de modo essendi in alio, in quo conuenient prædicamenta accidentium, & de modo essendi ad aliud, in quo conuenient ultima prædicamenta & prædicamentum ad aliquid.

38. Per hoc autem patet ad difficultiam obiectioneum, quæ possit opponi & regulæ Philosophi & nostræ resolutioni, nimirum: conuenit substantia materiali & quantitatæ ac qualitatæ, tanquam differentia, qua differunt à substantiis spiritualibus, exigere connaturaliter habere partes extra partes, & illa exigentia, saltu radicaliter lumpa, est de essentia ipsorum tam bene, quam inextenso radicalis est de essentia substantiæ spiritualis: ergo genera non subalternatim posita, v. g. substantia materialis seu non spiritualis vt sic, & accidens materiale vt sic, conuenient in una differentia, nempe in exigentia radicali extensionis suarum partium.

Nec valer dicer, quod illæ exigentia sint diuersæ rationis, primo, quia licet haberent aliquam diuersitatem inter se, profecto potest abstrahi ab illis aliquis concepsus saltu imperfekte abstractus, qui secundum eandem omnino explicationem conueniat omnibus illis. Secundo, quia eodem modo posset dici quod sensitivitas bruti, & sensitivitas hominis non essent eiusdem, sed diuersæ rationis, & sic genera subalternata, posita sub tertio genere non participarent eandem differentiam constitutuam istius tertij generis contra omnes.

Respondeo ex dictis distinguendo consequens: conuenient in una differentia transcendentali, concedo; in una prædicamentali non transcendentali, nego.

39. Dices: omnis differentia contractua generis generalissimi, & constitutiva generis subalterni est prædicamentalis; sed illa exigentia radicalis extensionis, quæ conuenit substantia materiali, & per quam distinguuntur à substantia spirituali, est diuisiva & contractua substantia vt sic, quæ est genus generalissimum ad esse substantia materialis, & constitutiva illius substantiæ materialis, quæ est genus subalternum eiusdem prædicamenti substantiae: ergo est differentia prædicamentalis.

Respondeo distinguendo maiorem: est prædicamentalis, id est spectans ad prædicamentum aliquo modo, concedo; est prædicamentalis, id est spectans ad unum prædicamentum solum, nego maiorem, & concessa minori similiiter distinguo consequens.

CONCLVSI O III.

40. Genera subalternata, quorum unum scilicet sub altero collocatur, conuenient formaliter & per se in aliqua differentia, non in omni. Hæc est extra controversiam, & patet prima pars ex prima regula, quia quod conuenit per se formaliter superiori conuenit etiam inferiori contento sub ipso, verbi gratia quidquid conuenit viuenti formaliter & actualiter, conuenit etiam animali: sed differentia, qua contrahitur substantia vt sic ad substantiam viuentem, conuenit formaliter viuenti & actualiter ergo conuenit etiam animali, & consequenter animali, & viuens conuenient formaliter & actualiter in aliqua una differentia, & idem est de omnibus similibus.

Probatur secunda pars, quia genus superius non includit per se actualiter differentiam diuisiuam sui, & constitutiuam inferioris: nec enim potest dici, quod viuens vt sic, sit formaliter & actualiter sensituum, sicut potest dici de animali, alias viuens, vt sic, esset animal, & consequenter omne viuens esset animal, quod est absurdum. Rursus animal non includit formaliter & actualiter differentiam contractuam viuentis ad plantam, alias esset planta: ergo genera, quæ sub se collocantur, non conuenient actualiter in omnibus differentiis. Si autem queras, in quibus conuenient actualiter, Respondeo quod in solis constitutiviis generis superioris.

CONCLVSI O IV.

41. Genera eiusdem prædicamenti non sub se collocata, sed sub aliquo tertio, necessario conuenient in aliqua differentia communi ipsis, nempe in illa que est constitutiva ultimi tertij generis, v. g. planta & animal, quæ collocatur sub

Genera
eiusdem præ-
dicamenti
non collo-
cate sub
tertio
re necessa-
rio conne-
nunt in a-
liqua dif-
ferentia.

viuente, conuenient in differentia constitutiva viuentis, & in omni illa, quæ formaliter & actualiter conuenit ipsi. Hæc est certa & patet ex prima regula, quia quod conuenit superiori per se primo conuenit inferiori: quæ est ratio qua probauimus primam partem conclusionis praecedentis.

CONCLVSIO V.

Aliqua talia genera non conuenient in aliqua differentia diuisiuæ istius generis tertij, aliqua conuenient. Hæc conuenient in eis Boëtij & Simplicij quos sequitur Ognia, hic & Meritnerus contra Complutenses.

Probatur prima pars, quæ non est in controværsia, quia aliqua sic. Substantia corporeæ ut sic & substantia spiritualis ut sic, quæ ponuntur sub substantia ut sic, non conuenient in aliqua differentia diuisiuæ substantie ut sic; neque enim assignari potest illa differentia diuisiuæ substantiae ut sic finita, quæ est supremum genus prædicamenti substantiæ, quæ differentia conueniat & substantiæ materiali ut sic, & substantiæ spirituali ut sic.

Probatur secunda pars, quia animal gressibile bipes, & volatile bipes, quæ sunt genera non subalternata sibi, sed subalternata aliqui tertio, verbi gratia animali, conuenient in differentia bipedis, qua diuiditur animal, ut sic, ab animali quadrupede ad animal bipes.

Reffondent Complutenses, esse bipes & quadrupes esse differentias materiales, non formales animalium, bene autem posse genera huiusmodi conuenire in aliqua differentia materiali communis, non vero in essentiali.

Contra, quia est omnino essentialis animali, quod est naturaliter bipes, exigere connaturaliter duos pedes, & idem est de animali quadrupede, non minus quam est essentialis homini posse discurrere, loquendo de potentia radicali, & exigentia radicali.

43. Probatur secundo, quia quantitas continua permanens, & discreta permanens, quæ sibi inicem non subalternantur, sed quantitatibz ut sic, conuenient in differentia permanentiæ, quæ est diuisiuæ & contraria quantitatis ut sic à quantitate successiva ad permanentem: ergo aliqua talia genera conuenient in differentia diuisiuæ superioris generis.

Reffondent Complutenses illam differentiam permanentiæ esse differentiam non essentialiæ sed accidentaliæ, quia quando aliquid diuiditur pluribus divisionibus, alterutra debet esse per differentias accidentales, vnde quia quantitas, ut sic, diuiditur in continuum ac discretam, & in permanentem ac successivam, propterea alterutra debet esse per differentias accidentales: id autem potius est dicendum de successione ac permanentia, quam de continuatione ac discretione: non est autem secundum ipsos inconveniens, quod genera huiusmodi conueniant in eadem differentia accidentalis.

Contra: non potest assignari illa ratio, cur successio & permanentia non sint differentiæ tam essentialiter diuisentes quantitatem ut sic, quam continuatio & discretio; & gratis asservitur, quod res aliqua non possit diuidi pluribus diuisiōibus essentialibus. Deinde illa quantitas permanens, quæ est successiva, exigit essentialiter successionem, & idem est de quantitate discreta, & non exigunt illam ratione quantitatis ut sic: ergo ratione talis quantitatis; & conseqüenter conuenient essentialiter in illa raleitate, quæ est differentia essentialis eorum à quantitate non exigente successionem.

44. Probatur tertio, quia substantia materialis intellectuæ, & substantia immaterialis intellectuæ non subalternantur sibi, sed bene substantiæ ut sic; & tamen conuenient in differentia intellectuæ ut sic, quia substantia ut sic diuiditur immediate, & contrahitur à substantia non intellectuæ ad substantiam intellectuam. Mille alia exempla possent adduci ad probandam hanc conclusiōnem, sed hæc sufficiunt.

Confirmatur, quia nihil impedit quo minus possent conuenire talia genera in differentia communi diuisiuæ generis, cui subalternarentur: ergo dicendum est ita posse contingere, præfertim cum non nisi difficillime possint solvi hæc fundamenta, & nullo negotio possint fundimenta oppositæ sententie, pro quo,

45. Obiiciunt primò: diversa genera, quorum unum non est sub alio, sunt diversæ potentia metaphysicæ essentialiter distinctæ: ergo correspondent illis actus essentialiter distincti; sed differentiae diuisiuæ generis superioris sunt actus generis, cui actualiter conuenient: ergo generibus essentialiter diversis correspondent differentiæ diuisiuæ essentialiter diversæ.

Confirmat, quia genus & differentiæ diuisiuæ assimilantur materia prima & formis substantialibus: sed materia diversæ speciei non possunt informari formis eiusdem rationis: ergo nec genera diversa rationis possunt constituiri differentiæ diuisiuæ eiusdem rationis.

Reffondeo, distinguendo consequens: aliqui actus distinctæ rationis, concedo, quia alias non essent distinctæ; omnes actus distinctæ rationis ita, ut non possint conuenire in uno actu, seu differentia diuisiuæ eiusdem rationis, nego consequentiam, & concessio subsumpto, similiter distingo secunduo consequens.

Ad Confirmationem reffondeo, quidquid sit de veritate doctrinæ istius, nimur quod d' materia diversa rationis nequirit informari formis eiusdem rationis (qua facile negari posset) assimilationem illam non debere esse in omnibus: quod probo manifeste in hac ipsa re, quia licet materia eiusdem rationis possint advenire formæ quantumvis diuersissimæ rationis, & non subalternata sibi, tamen generi eiusdem rationis non possunt advenire omnes differentiæ diuisiuæ sui generis superioris.

Confirmatur, quia idem genus potest habere & differentiam constitutivam superioris, & differentiam constitutivam lui ipsius, v. g. animal viuentiam & sensitivitatem: sed eadem materia nequit habere plures formas, maxime secundum aduersarios; ergo non est idem dicendum quod omnia de materia & genere; vnde concessa minori nego consequentiam.

46. Obiicies secundò: Eadem species non potest esse sub diversis generibus, quorum unum non sit sub alio v. g. sub animali & planta, aut substantia spirituali & materiali: ergo diversa genera, quorum unum non sit sub alio nequunt habere easdem differentias. Probat consequentiam evidenter suo iudicio, quia sicut differentia constituit speciem, ita una & eadem differentia, vbi cùm sit, constituit eandem speciem; alias differentia non conuerteretur cum specie, tollereturque locus arguendi à differentia ad speciem.

Reffondeo concedendo antecedens & negando consequentiam: ad cuius probationem dico differentiam adequatem constituere speciem adæquate, & illam esse conuertibilem, & nunquam reperi siue specie; differentiam vero inadæquatam speciei, qualis est illa, quæ est communis illi cum alia specie, non esse conuertibilem eam specie, nec cum ea reperi speciem semper, nec valere ab ea argumentum ad speciem.

Advertendum autem, quotiescumque differentia aliqua diuisiuæ alii generis est communis pluribus aliis generibus contentis sub illo genere, & quorum unum alteri non subalternatur, dari aliquod aliud genus illis commune præter illud genus, cuius differentia diuisiuæ competit ipsi; verbi gratia substantia materialis intellectuæ, & substantia spiritualis intellectuæ conuenient in intellectuæ, ut sic, quæ est differentia substantiæ, ut sic, diuisiuæ ipsius & contraria, à substantia non intellectuæ ad substantiam intellectuam, & illæ duas substantias intellectuæ, non solum conuenient in ratione substantiæ, ut sic, tanquam in genere; sed etiam in ratione substantiæ intellectuæ, ut sic, quæ substantia intellectuæ, ut sic, quandoquidem prædictetur de ipsis in quid incomplete, habet rationem generis respectu ipsorum tam bene quam substantia ut sic.

48. Similiter quantitas permanens continua, & quantitas successiva continua, quæ conuenient in ratione continuationis, quæ est differentia diuisiuæ quantitatis ut sic, non solum conuenient in genere quantitatis ut sic, sed etiam in genere quantitatis continuae; & similiter quantitas discrete permanens, & quantitas continua permanens non solum conuenient in ratione quantitatis ut sic, sed in ratione

ratione quantitatis permanentis, tanquam in ratione generica. Venique animal volatile bipes, & terrestre bipes non solum conuenient in ratione animalis ut sic, sed in ratione etiam animalis bipedis.

Et si dicas, quod hinc sequeretur quod illa duo genera non essent immediate subordinata generi illi tertio, cuius differentiam diuisiua participant, sicut homo & brutum non sunt immediate sub viuente, sed subanimali.

Respondeo, ea non esse immediate sub ipso sic, quin sint sub alio genere & que aut magis ipsis immediato; sed sunt immediate sub ipso; quatenus differentia illa, quam participant, est immediate diuisiua illius generis.

DISPUTATIO XI. DE PRÆDICAMENTIS in communi.

PRIVSQVAM ad considerationem Prædicamentorum in particulari descendamus, in hac disputatione ea, quæ communiter ad omnia spectant examinabimus; talieta tamen pro Metaphysica illa celebre difficultate de vniuocatione entis ad decem prædicamenta.

QVÆSTIO I.

An diuisio entis in decem Predicamenta sit bona & adiquata.

1. **D**E numero prædicamentorum variae erant Philosophorum opiniones, quibusdam unum, quibusdam duo, alii tria, alii quatuor, alii quinque, alii sex, alii septem, alii nouem, alii decem, alii undecim, alii virginis, alii plura adhuc statutibus. Communior sententia est Peripateticorum, decem esse prædicamenta, cuius tamen numeri fatetur communiter tam Thomistæ quam Scotistæ non posse assignari nec à priori, nec à posteriori evidenter aliquam rationem, sed solum probabilem, quæ ratio probabilis communis Philosophorum sensu innixa sufficere debet, ut ille numerus teneatur.

Ens posset dividiri in plura ac pauciora prædicamenta quam decem.

Quod ad me attinet non dubito quin res omnes, ac entia possint commodissime in varias classes diuidi, pauciores aut plures quam decem, prout placuerit alicuius eas diuideret; quæ lenitatem est expresse. *Auerse hic*, & in eam videntur inclinare illi autores, qui negant diuisiunem in decem prædicamenta posse evidenti ratione probati. Moueor autem ad hoc, quia si quis veller intelligere per prædicamentum coordinationem rerum omnium sibi iniucem secundum subiectibilitatem & prædicabilitatem subordinatarum, supra quas non repetitur vlla ratio communis al stracta ab illis, tum necessario res omnes in unum prædicamentum, seriem, seu classem reducere debet: quia si plures series entium statuerit, quandoquidem nullum posset assignari superius genus vlli ex illis classibus, de quo ens prædicari non posset in quid, & quidem in nostra sententia vniuoce, nella classem ex illis habet rationem prædicamenti, hoc modo sumpti, ut patet.

Posset res omnes ad duo prædicamenta reuocari.

2. *Rursus*, si quis veller per prædicamentum intelligere seriem & classem rerum aliquarum usque ad certum aliquem gradum seu formalitatem, quæ non esset omnibus rebus seu entibus communis, & superius quem gradum non datur vllus superior gradus, qui non conueniret omnibus rebus, non posset res omnes ad unum prædicamentum reuocare, quia necessario reperirentur aliquæ res, de quibus ille gradus superior, qui non eque late patet ac ens, nequirit prædicari: sed bene possint res omnes hoc modo ad duo prædicamenta reuocare, nimirum ad prædicamentum substantiarum, ut sic, & accidentis ut sic: quia supra substantiarum non est aliquis gradus, qui non sit communis omnibus omnino rebus; & præterea nulla prouersus res est assignabilis, quæ non conueniret sub substantia, aut accidente, aut tanquam aliquid, de quo substantia & accidentis prædicari possit; aut quod non sit constitutivum alicuius, de quo prædicari possit; aut proprietas talis rei.

3. *Præterea*, si aliquis velit per prædicamentum intelligere coordinationem rerum aliquarum inter se usque ad certam aliquam formalitatem aut gradum, quæ omnibus istis rebus sit communis, sive habeat aliquam formalitatem aliam communiorum supra se, quæ & illis rebus & aliis conuenire possit, poterit res omnes in tria prædicamenta, vel quartu, vel quinque, vel sex, vel decem, vel undecim, vel plura diuidere, & diuisio erit bona, si ita illas classes rerum assignauerit, ut nulla sit res quæ ad aliquam ex illis non pertinet: si vero aliqua esset res, quæ ad nullam ex illis perineret, male assignaretur numerus prædicamentorum rerum omnium, ut patet.

Quod autem posset ad tria prædicamenta seu classes omnia reuocare, capiendo prædicamentum hoc modo, possit, quia posset assignare coordinationem unam omnium rerum, quæ conuenient in ratione substantiarum ut sic usque ad gradum substantiarum, & aliam coordinationem rerum omnium, quæ conuenient in ratione accidentis absoluti ut sic; & tertiam coordinationem seu seriem rerum omnium, quæ conuenient in ratione accidentis relativi ut sic, nec vlla esset res, quæ ad aliquam ex illis classibus non spectaret.

Possunt res omnes ad tria prædicamenta reuocari.

Posset etiam assignare coordinaciones rerum omnium, quæ conuenient in ratione substantiarum immaterialis, & aliam coordinationem rerum, quæ conuenient in ratione substantiarum materialium, & ex illis facere duo prædicamenta diuisio diffissima ex natura sua, præterquam quod conuenient in ratione substantiarum ut sic; quæ conuenientia non impedit intentum, sicut nec conuenientia accidentium omnium in ratione accidentis ut sic, de facto impedit, quominus statuantur varia prædicamenta accidentium.

4. *Præterea* posset diuidere accidentia omnia in spiritualia, & materialia, & ex spiritualibus facere unam coordinationem, ac ex materialibus alteram, & ex his duas coordinationibus facere quatuor prædicamenta, in quibus omnes res reperiuntur nulla excepta. Rursus posset facere unam classem ex relationibus in trinitate eius aduentientibus, & aliam ex extrinsecis aduentientibus quæ duo prædicamenta cum tribus prædicamentis de facto assignatis substantiarum, quantitatis, qualitatis, ficerent quinque prædicamenta, in quibus ad quatuor diuidetur ens ut sic, quia nullum ens esset assignabile, quod ad alterum non spectaret.

Quod si diuidet substantiam in duas classes, materialium, & spiritualium, a rationalium & irrationalium, & relinquet alia novem prædicamenta, ut nunc sunt, essent undecim prædicamenta. Et si viterius diuidet qualitates in spirituales, & corporales, essent duodecim prædicamenta. Ex quo, ne longior sum patet, varia rerum prædicamenta, & dari à parte rei, hoc modo accepto prædicamento, & assignati, ac concipi posse ab intellectu, & voce exprimi. Et tane existimo numerum decem prædicamentorum de facto assignatum in hac acceptione prædicamenti debere fundari.

5. Pro quo numero, & sufficientia eius seu sufficientia diuisiunis entis finiti, quod soli suppono fuisse diuisum in hac prædicamento decem (de quo postea) aduertendum est diuisiunem alicuius in aliqua membra esse bonam, quotiescumque diuisum adquatur diuisis, & diuisa ipsi, ita ut diuisum non habeat vllum aliud membrum diuidens, quod non sit aliquid ex illis diuisis, aut quod non conueniet sub aliquo ex illis, & ita etiam, ut prædicari possit de qualibet ex diuisis, & ut i. sa diuisa distinguatur à se iniucem; nec refert quod possit diuidi in plura membra, aut in pauciora, modò habeat hanc adæquationem cum illis diuidentibus, & illa diuidentia inter se distinguantur; nec etiam refert, quod non esset potior ratio cui in tot determinate diuidetur potius, quam in plura, aut pauciora, modò obseruerit adæquatio illa & distinctio diuisorum, & præterea vitetur nimis confusio, quæ oriri possit, si vel nimis multiplicarentur membra diuidentia, aut nimis restringerentur ad valde pauca membra, in quo tamen respici potissimum deberet finis diuisiunis: nam si volo ostendere, quod aliquod ens sit substantia, & possim ostendere quod non habet rationem accidentis.

vt sic in ordine ad id faciendum non est necesse ut diuidam ens ut sic nisi in duo membra, nimirum in accidentem & substantiam, cum hac enim diuisione concludam intentum sicut omne quod est à parte rei, vel debet esse accidentis, vel substantia: materia prima existit à parte rei, & non est accidentis, quia nulli inheret actu, aut aptitudine, ergo est substantia. Itaque in ordine ad hunc discursum optima esset diuisio entis in accidentis & substantiam, & inutilis esset diuisio ipsius in decem genera, quod yad aduertendum est. His suppositis sit

CONCLVSIO.

6. *Bona & adequata est diuisio entis finiti, ut sis in de-
cem predicamenta, verbi gratia substantiam, quantitatem
qualitatem, ad aliquid, actionem, passionem, ubi, quando,
sicutum, habitum. Hac est communissima sententia Peripa-
teticorum omnium cum Philosopho hic & eam tenet ex-*

pressus noster Doctor hic quæst. 11. & in 4 distinct. 13 quæst.
1. Probatur autem non solum probabilitate, sed efficacitate,
quia quodlibet ex illis decem sunt inter se distinctæ rationis, & sunt entia, nec ullum assignari potest ens, quod
non sit aliquid ex illis, aut contentu' sub aliquo ex illis,
vel tanquam pars subiectiva, vel tanquam pars constituti-
ua, vel essentiale, vel integraliter; nec numerus ille
membrorum diuidientium est nimis magnus pro rata rerum
omnium varietate, nec nimis parvus pro fine Metaphysice,
aut Logicæ: ergo diuisio est adæquata & bona. Conse-
quentia est certa, probatur antecedens quoad illam pat-
tem, in qua sola est difficultas, nimirum quod nullus pos-
sit dari ens, quod non sit aliquid ex illis decem enibus
modo declarato, quia omne ens reale finitum, aut est sub-
stantia, aut accidentis, ut est evidens; si est substantia, spe-
cabit ad primum prædicamentum substantiaz, si accidentis,
aut est absolute, aut respectuum: si absolutum, aut est
principium formale impenerabilitatis, & est quantitas;
aut ex se penetrabile, & est qualitas. Si respectuum, aut
est intrinsecus adueniens, & est spectans ad Ad aliiquid;
aut extrinsecus adueniens, & est id quod requiritur ad
communicandum esse formaliter tanquam determinatio
actualis; aut id quod non sic requiritur: si est primum tum
vel est determinatio actiua, & est actio: vel passiva, & est
passio: si est respectus extrinsecus adueniens, que non sit
realis determinatio, vel requiritur ad ponendum aliquid
in loco formaliter, & est visibilis in tempore, & est quan-
do; vel est dispositio partium rei corporæ, & est situs; vel
ordo rei ad habitum vel vestitum, & est habitus. Nec po-
test assignari aliquid ens finium reale, quod aliquam ex
his rationibus non habeat, vel quod non requiritur per
se necessario ad constitutionem alicuius ex his entibus.
Quod tunc melius intelligetur ex dicendis inferioris de
his prædicamentis in particulari.

7. Obiectio: sicut unnes substantiae reducuntur ad unum prædicamentum, ita omnia accidentia possent reduci ad unum prædicamentum, & è contra sicut possunt constitui plura prædicamenta ex accidentibus, ita possent constitui plura prædicamenta ex substantiis omnibus ergo possent statui solum duo prædicamenta, vel plura quam decem, & consequenter male diuiditurs ens et sic in unum prædicamentum substantiae & nouem accidentium.

Confirmatur, quia sicut vbi passuum & actuum reducuntur ad unum prædicamentum, ita actio & passio possent reduci ad unum prædicamentum: ergo vel actio & passio erunt reducenda ad unum prædicamentum, & sic erunt tantum nouem prædicamenta, vel vbi passuum & actuum erunt ponendæ in pluribus prædicamentis, & sic erunt vnde decim prædicamenta.

Confirmatur secundo: sicut omnes relationes intrinsecus aduenientes ponuntur in uno praedicamento, ita omnes extrinsecus aduenientes possent ponit in alio uno, & sic essent tantum quinque praedicamenta.

Confirmatur tertio, quia omnia accidentia absoluta possunt poni in eodem praedicamento, & omnia respectiva in alio, & sic essent tantum tria praedicamenta.

Confirmatur quartò, quia sicut omnes substantiæ possent poni sub una substantiæ, ita omnia entia possunt

poni sub vno ente , & sic daretur vnum tantum prædicamentum rerum omnium.

8. Hæc est obiection, quæ reddit hanc conclusionem authoribus difficilem. Sed ex dictis resolutio est facilissima. Respondeo autem in forma concedendo antecedens & pri-
mam consequentiam, & negando secundam: quia ex eo
quod aliquid posset diuidi per pauciora membra, non se-
quitur quin possit bene diuidi per plura, modo seruetur
in vtraque diuisione adiquatio diuisi cum diuiso, & distinc-
tio diuidentium inter se, ac viteretur nimia confusio,
aut obscuritas; & similiter modo seruetur, non se-
quitur ex eo, quod aliquid possit diuidi in plura, quin
possit bene diuidi in pauciora.

Per quod pater erit ad confirmationes, ad quarum primam nego consequentiam, quia quamuis ita posset fieri, non debet ramen necessario ita fieri. Ad ceteras confirmationes concedo, ita posse fieri, ut assentur in ipsis, sed nego inde sequi, quod non possint optimè res omnes reduci ad decem prædicamenta.

Dices: ex hac doctrina sequetur quod numerus Predicamentorum dependeat ab intellectu: sed hoc videatur absurdum, cum divisionis entis in illa sit realissima, & non rationis, nec per intellectum: ergo nostra est tenenda haec doctrina.

Respondeo distinguendo maiorem: quantum ad assi-
gnationem talis numeriⁱ potius, quā alterius numeri, tran-
sferat maior, nec hoc est absurdum; quantum ad inclusio-
nem entis in membris huius numeri, & distinctionem
eorum à se inuicem, & ad quationem eorum cum ente
diuisio in illa, nego maiorem; id enim esset absurdum pro-
pter rationem minoris, & nego consequentiam.

Itaque reperitur de facto, vel à parte rei vel possibili-
ter vna series omnium entium, & vna series omnium sub-
stantiarum, & vna omnis accidentium, & vna omnium
quantitatum, & vna omnium qualitatuum, & vna substi-
tarum spiritualium, & vna materialium, &c. & intelle-
ctus potest considerare & proponere vel omnes, vel ali-
quas ex illis classibus & coordinationibus rerum. Et si
proponat duas, rum erunt duo prædicamenta ab ipso pro-
posita; & si comprehendant illa duo omnia entia, propo-
nitur adæquate ens in illis duobus prædicamentis, & simi-
liter si proponat decem, in quibus omniæntia includun-
tur, similiter proponetur adæquate ens in illis decem, &
ita de aliis numeris est dicendum. Cur autem magis vo-
luerit Philosophus proponere decem illas coordinations
rerum potius, quam plures, aut pauciores, non est alia ra-
tio perenda, quam quod potuerit bene, & voluerit: &
sicut dum tractamus materiam aliquam, licet possumus du-
abus disputationibus totam absoluere, possumus tamen
plures disputationes instituere, easq; diuidere iu tot quæ-
stiones, & articulos, ac sectiones, quot voluerimus, modo
in illis nihil repetamus, nec relinquamus aliquam par-
tem tractatus siae examine, & resolutione, non dicenur
male illam tradidisse ex eo, quod potuissemus totam
duabus disputationibus absoluere: quia plures illæ di-
putationes possent deseruire ad maiorem claritatem, & duæ
possent tantum discursus includere, quantum plures: ita
quamvis possemus res omnes in pauciores, aut plures
clases reducere, non tamen necessariò alterum debemus
facere, sed sufficit ut proponamus res omnes, sive in
tot, sive in tot prædicamentis id faciamus.

Itaque reuter à parte rei datur vna series rerum omnium contentarum sub ente ut sic, & due coordinationes particuliariorēs, vna substantiarum, altera accidentiū, & tres coordinationes, quarum aliqua sunt particuliariorēs, et coordinatio substantiarum, & coordinatio accidentiū absolutorum, & coordinatio accidentiū respectiūrum, & plures adhuc aliæ particuliariæ coordinationes, & speciatim illæ decem coordinationes, de quibus in conclusione; ex quibus potuit Philosophus hanc ultimam proponendam alii, & examinandam assumere; nec in hoc videatur esse posse vla difficultas.

*11. Obitios secundū per predicāmēta intelliguntur clas-
ses rerum sibi iuncte subordinatarū, & comprehensarū sub
vno genere supremo ipsis solis cōpetente, supra quod non
sit*

sit aliud genus: sed si possit dari, aut deretur unum prædicamentum huiusmodi accidentium omnium; aut omnium accidentium absolutorum, aut omnium respectuorum aut omnium substantiarum, non poterunt dari plura prædicamenta substantiarum, nec plura accidentium omnium, nec plura accidentium omnium absolutorum, nec plura omnium accidentium respectuorum: ergo falsa est doctrina præmissa, nimirum quod possit dari unum prædicamentum omnium accidentium, & quod possint dari etiam plura prædicamenta omnium accidentium, &c. Probat minor, quia si possit dari unum prædicamentum omnium accidentium, accidentis ut sic debet esse genus istius prædicamenti, & habere se per modum generis respectu omnium accidentium; sed si accidentis ut sic sit genus respectu omnium accidentium, non potest dari aliud quod unum prædicamentum solorum accidentium at solutorum, nec aliud accidentium respectuorum, quia accidentis ut sic erit genus respectu accidentis absoluti ut sic, & respectu accidentis respectuvi ut sic, & consequenter non erit verum quod classis omnium accidentium, aut absolutorum, aut respectuorum sit prædicamentum, quandoquidem non sit series rerum coordinatarum inter se sub uno supremo genere ipsis solis, & non alius conuenienter, supra quod non sit aliud genus.

Quomodo
Supremum
genus non
possit ha-
bere supra
se aliud
genus.

11. Respondeo distinguendo maiorem: supra quod non sit aliud genus simpliciter, nego maiorem; supra quod non sit aliud genus illis rebus solis competens, concedo maiorem, & nego minorem: ad cuius probationem dico non requiri ad prædicamentum, quod genus supremum ipsius sit tales, supra quod non reperiatur aliud genus quomodocunque; sed sufficere quod non reperiatur aliud genus quomodocunque, sed sufficere quod non reperiatur supra ipsum, aliquod genus, quod omnibus illis rebus & solis sit commune. Unde decem summa genera decem prædicamentorum non debent intelligi ita summa, quasi nullum aliud genus sit supra ipsa, sed quia sunt summa genera illarum classium, quatenus scilicet nihil spectans ad solas res illorum prædicamentorum sit superioris ad genus, quod dicitur summum illius prædicamenti (ut bene aduerit Aversa) verbi gratia non propterea præcise substantia ut sic finita dicitur summum genus prædicamenti substantiaz, quia supra se aliud genus non habet, sed quia nullum aliud genus habet supra se, quod spectet solum ad prædicamentum substantiaz.

12. Et si dicas hanc doctrinam esse nouam, & gratis asseri, Respondeo quidquid sit de nouitate, negando quod gratis asseritur, imo cum summo fundamento asseritur, quia videatur impossibile cum vla probabilitate ostendere quod accidentis ut sic non sit genus respectu omnium accidentium (quidquid si de ente ut sic, de quo suo loco) aut quod respectus ut sic non sit genus respectu omnium respectuum, aut quod respectus extrinsecus adueniens ut sic non sit genus respectu omnium talium respectuum, aut quod modus ut sic, non sit communis omnibus modis sex ultimorum prædicamentorum, si consti-tuantur illa prædicamenta in modis.

Quare si velimus defendere hanc famosam rerum omnium in decem Prædicamenta divisionem, non debemus accipere prædicamentum pro coordinatione rerum aliquarum contentarum sub uno aliquo supremo genere, supra quod nullum aliud genus reperiatur possit; præsentim cum nulla sit ratio aut authoritas, quæ nos cogat ad accipiendum prædicamentum in illa acceptione; sed potius debemus accipere prædicamentum pro serie rerum aliquarum inter se coordinatarum, & contentarum sub aliquo uno genere, supra quod non sit aliud genus solis illis rebus conueniens.

13. Dices: Ens ut sic non est genus ad genera samma decem prædicamentorum, quia est analogum respectu eorum, aut quia non perfecte præscindit ab illis, aut quia imbibitur in differentiis eorum, & idem dicendum de accidente, ut sic, respectu omnium accidentium, & relatione ut sic respectu omnium relationum; & de relatione extrinsecus adueniente ut sic, respectu omnium relationum extrinsecus aduenientium.

Contra, quia ens ut sic non est analogum, sed viuocum, & si esset, tam bene posset dici quod substantia ut sic, sit analogum respectu omnium substantiarum, & relatio ut sic respectu omnium relationum, & qualitas ut sic respectu omnium qualitatum, ergo quandoquidem substantia ut sic est genus, & relatio ac qualitas ut sic, idem dicendum est de ente ut sic. Deinde tam perfecte præscindit ens ut sic ab omnibus entibus, quam substantia ut sic respectu omnium substantiarum, & tam includitur substantia ut sic in differentiis suis, quam ens ut sic in suis differentiis: ergo tam erit ut sic genus respectu omnium entium, quam substantia ut sic respectu omnium substantiarum.

14. Dices secundo. Ens ut sic non esse genus; nec accidentis ut sic; nec relatio ut sic; nec relatio extrinsecus adueniens ut sic, quia non contrahuntur per differentias, sed per modos intrinsecos.

Contra, quia posset dici quod relatio intrinsecus adueniens ut sic, contrahatur per modos ad relationes sub se immediate contentas, & quod qualitas ut sic, contrahatur per modos, & non per differentias ad qualitates, ad quas immediate contrahitur; ergo vel talis contractio per modos non impedit quominus contractum sit genus, & sic replica non erit ad propositionem; vel poterit dici quod relatio intrinsecus adueniens non sit genus, quod est contra omnes, & contra decem prædicamenta, quorum unum habet relationem intrinsecus aduenientem ut sic non solum pro genere, sed pro summo genere.

15. Obiectis terciis: prædicamenta omnia debent esse primi diversa: sed non essent primi diversa, si possent habere vnum genus supra se; possent autem habere genus supra se secundum nostram doctrinam, nam sex prædicamenta ultima haberent supra se relationem extrinsecus aduenientem ut sic, que esset genus respectu ipsorum, & nouem ultima prædicamenta haberent supra se accidentis ut sic, quod etiam esset genus ipsorum, ergo nostra doctrina non est bona.

Respondeo prædicamenta debere esse primi diversa, quatenus non conueniunt in primo genere nec in aliquo in quo includitur ratio primi genesis, & per hoc distinguuntur entia realia vnu prædicamenti ab entibus rebus alterius prædicamenti, quod hæc omnia conueniunt in aliquo uno genere illius prædicamenti, in quo non conueniunt cum entibus viliis alterius prædicamenti; quod verissimum est de quocumque numero prædicamentorum, sive duo assignentur, sive tria, sive quatuor, sive decem, sive viginti, modo ens adequate in illum numerum dividatur: Nam numero quocumque prædicamentorum assignato, qui adæquet ens reale finitum ut sic, verum erit dicere quod entia, quæ ponuntur in quocumque uno prædicamento ex illis, non conueniant in summo genere cum entibus aliorum prædicamentorum.

QVÆSTIO II.

Quomodo prædicamenta inter se distinguantur.

16. **N**on est mihi dubium, quin posset heri talis divisa entis finiti ut sic in plures classes, quæ ad diuidi in quarent ipsum, ita ut nullum esset ens finitum, quod non contineretur in aliqua ex illis, & quæ etiam inter se distinguuntur ex natura rei ita, ut quidquid spectaret ad vnam classem, distinguueretur aliquo modo ex natura rei, ut quidquereatur reali vel distinctione formalis, vel reali a quocumque spectante ter ad alias classes: non tamen ita ut omnia, quæ ponentur in una classe, distinguuerentur realiter ab omnibus contentis in aliis classibus. Nam si veller quis diuidere ens finitum in ab solutum & respectuum, & collocaret omnes omnino relationes respectus in una classe, tam illos, qui realiter non identificarentur suis fundamentis, quam illos, qui realiter identificarentur suis fundamentis, ut sit relationes aptitudinales, seu aptitudines rei, quæ vocantur transcendentales, & postea diuidetur ens absolutum, ut sic in substantiam & accidentem absolutum: collocatis omnibus substantiis in illa una classe, & accidentibus omnibus in altera, haberent tria prædicamenta entium, in quæ adæquatissime diuide erit ens, & quæ etiam inter se distinguuntur ex natura rei: sed tamen non omnia, quæ cointinerentur in prædicamento relationis, distinguuerentur

176 LOGICA. De Prædicamentis in communi,

realiter ab omnibus contentis in prædicamento, seu classe substantiæ, neque ab omnibus, quæ continerentur in prædicamento, seu classe accidentis absoluti, quia relationes aptitudinales substantiæ, & relationes aptitudinales accidentum idenfiticantur realiter ipsis, & tamen ponentur in prædicamento illo seu classe relationum; neque credo hoc posse veri in controversiam.

Quod ergo queritur hic est, an illa decem prædicamenta, quæ de facto sunt assignata à Philosopho, & admissa à Doctoribus communiter, sint distincta realiter inter se, ita ut nihil positum in uno prædicamento identificetur realiter vlli, quod ponitur in vlo alio prædicamento; an vero aliqua, quæ ponuntur in uno prædicamento ex illo, identificetur realiter aliqui positio in aliis prædicamentis. Si prima dicatur, divisionis entis in decem prædicamenta erit divisionis realis, stricte loquendo, tanquam in membra realiter distincta: Si secundum, non erit divisionis realis, stricte loquendo, sed largiori modo, prout scilicet talis dicitur divisionis aliquius in aliqua, quæ distinguuntur aliquo modo à parte rei, abstrahendo à modo distinctionis, an scilicet sit realis, an formalis.

17. *Prima sententia* valde communis est, quod non dividatur ens in prædicamenta decem, tanquam in membra realiter distincta, sed tanquam in membra distincta ex natura rei aliquo modo, vel formaliter, vel realiter. Hac debent tenere *Nominales*, qui putant quantitatem non distingui realiter à substantia, & relationes non esse modos realiter distinctos ab extremis; & *Thomistæ* qui existimant actionem & passionem non distingui realiter inter se: nominatum autem eam tenent *Arauxo* 5. *Metaph. quest. 1. art. 3. Fonseca ibid. Suar. disp. 30. Vafy. 1. par. disp. 32. & 138. Iohannes à sancto Thoma his qu. 14. art. 5.* quos ex Scotis sequitur *Merinerus* hic, qui dicit eam esse expressæ sententiae *Scoti* q. 10. *prædicamentali*, & in 2. distinct. 1. quest. 5.

Secunda sententia est divisionem entis in decem hæc prædicamenta esse divisionem realem strictam, in membra scilicet realiter distincta ita, ut quidquid spectat ad unum prædicamentum, necessarij distinguatur realiter ab omni, quod spectat ad quodcumque aliud prædicamentum ex his. Hanc tenent Scotistæ communiter, quos sequuntur *Niphus* 4. *Metaph. quest. 4. & ex Thomistis Caietanus 1. par. qu. 28.*

CONCLVSIÖ.

Decem
prædi-
ca-
men-
ta
sunt
dis-
tincta
rea-
liter
stricta.

18. *Decem prædicamenta sunt distincta realiter.* Hæc est iuxta secundam sententiam, & *Scotum* 7. *Met. qu. 7. Probatrum*, quia potius facienda erat divisionis entis in classes diuersas entium realiter distinctorum, quam formaliter distinctorum; rum & potissimum, quia si quæ ex prædicamentis essent realiter identificata & indistincta, maxime quantitas & substantia, relatio & sua extrema, actio & passio, vbi & situs: sed hæc inter se distinguuntur realiter, ut postea ostendemus; ergo prædicamenta omnia distinguuntur realiter. *Maiorem* admittunt communiter aduersarij, qui propter ea dicunt prædicamenta non distinguunt realiter propter illa exempla. *Merinerus* tamen negat maiorem, & assignat aliud exemplum alicuius vniuersi realis entitatis spectantis ad diuersa prædicamenta; dicit enim figuram spectantem ad quantitatem, quatenus est superficies terminata lineis; quatenus vero dicit ipsum terminationem linearum, spectat secundum ipsum ad prædicamentum qualitatis: quam doctrinam deflumpit ex *Scoto* qu. 10. *prædicamentis*.

Figura non est species vera qualitatis. 19. *Sed contra*, quia, ut inferius dicemus, falsum est quod figura sit vera species qualitatis, aut vere ad illud prædicamentum spectans. Dicitur autem à *Scoto* spectare ad qualitatem, quia enumeratur à Philosopho inter species qualitatis, non quod vere sit species eius, sed quod ita censemur ab aliquibus. *Deinde* nō dicit *Scotus*, quod eadem figura realis spectat ad utrumque illud prædicamentum, sed dicit figuram esse vocem & quiocam, & significare duo distinctæ rationis: primò enim significat superficiem terminatam lineis, & sic sumpta figura spectat ad quantitatem, non quod illud totum esset aliquid

per se directe spectans ad illud prædicamentum, quia illud totum est ens per accidens, sed quod qualibet pars ipsius, nimirum & superficies & lineæ, quæ terminant illam, sit spectans ad quantitatem. Secundo significat ipsammet terminationem, quæ distinguitur realiter & à lineis terminantibus, & à superficie terminata; & figuram sic acceptam dicit spectare ad qualitatem: quod quamvis verum esset, adhuc non sequeretur quod idem ens spectaret ad diuersa prædicamenta.

20. *Probatur secundò conclusio*, quia quidquid realiter identificatur alicui, debet reduci ad prædicamentum istius rei cui identificatur, hac enim ratione visibilitatem & relationes aptitudinales substantiarum reducimus ad prædicamentum substantiæ de facto: ergo nihil realiter identificatum rei spectanti ad unum prædicamentum debet spectare ad alterum prædicamentum, & consequenter res spectantes ad diuersa prædicamenta nequeunt realiter identificari.

Obiicies primò: relatio substancialis creaturarum ad Deum, ut ad creatorem, & relatio similitudinis imperfecta, quam dicit ad ipsum, sunt realiter identificata illi creaturarum: sed illæ relationes spectant ad prædicamentum relationis: ergo non omnia, quæ ponuntur in diuersis prædicamentis, distinguuntur realiter.

Respondeo negando minorem, quia omnes relationes realiter identificatae substantiæ spectant ad prædicamentum substantiæ reductum, nec possunt illa ratione spectare ad prædicamentum vnum ex nouem prædicamentis, quia omnia illa, quæ spectant ad nouem prædicamenta, conueniunt in ratione accidentis ut sic, & consequenter debent habere aptitudinem ad inherendum; nihil autem identificatum substantiæ potest habere tales aptitudinem: ergo non potest aliquid tale spectare ad prædicamentum vnum ex nouem prædicamentis, nec participare vlo modo rationem accidentis ut sic, oppositi substantiæ.

Dices: Omnes relationes intrinsecus aduenientes spectant ad prædicamentum *Ad aliquid*; sed relationes identificatae substantiæ sunt intrinsecus aduenientes, ergo spectant ad prædicamentum *Ad aliquid*.

Respondeo distinguendo maiorem: quæ sunt accidentia respectu fundamenti ad quod sequuntur, concedo; quæ non sunt, nego maiorem; & distinguo etiam minorem: sunt intrinsecus aduenientes, quatenus necessario sequuntur ad fundamentum ex natura fundamenti, concedo; ita ut sine relationes accidentales sequentes ex fundamento illo, & a priori natæ inherere ipsi, nego minorem & consequentiam.

21. *Obiicies* pro *Merinero* authoritatem *Scoti* ab ipso citatam. *Respondeo* Scorum nunquam dixisse absolute quod eadem realis entitas secundum se spectet ad diuersa prædicamenta; & quamus dicat in illo loco secundi, quod posset negari dari distinctionem realem inter omnia quæ ponuntur in diuersis prædicamentis, tamen cum non contenus sit illa responsione, sed recurrerit ad aliam, & hoc iuxta alias dicta; in qua alia responsione tenetur non identificari realiter entia diuersorum prædicamentorum; signum est quod magis propendat in illam sententiam de distinctione reali prædicamentorum, aut saltem signum est quod eo loci non determinauerit se ad villam partem.

QVÆSTIO III.

Quenam conditions requiruntur ut aliqua ponantur in prædicamentis.

22. *Vppono* in quolibet prædicamento varia entia & formalitates ponit, & ex his aliqua directe, aliqua indirecte. Directe in prædicamentis ponuntur ipsamet suprema genera, & omnia alia, de quibus suprema genera prædicamentorum prædicantur in quid. Illa vero indirecte collocantur in ipsis, quæ neque sunt suprema genera, nec talia de quibus prædicantur possint suprema illa genera in quid; sed concipiunt ratiem ad constitutionem primariam essentialiæ sive physicam sive metaphysicam rerum, quæ directe ponuntur in prædicamentis, vel identificantur realiter ipsis. Vnde patet hominem ponit directe in

prædi-

Nulla re-
latio iden-
tifica-
ta substan-
tia spe-
cificata ad
aliud præ-
dicamen-
tum.

p̄dicatione substantiæ, quia substantia ut sic, quod est genus supremum istius p̄dicamenti, p̄dicatur de ipso; animam vero non ponit directe in illo, quia non p̄dicatur de illa in quid substantia, quæ est supremum genus; posse vero indirecte, quia concurrit ad constitutionem physicam essentialem hominis. Et similiter rationalitas non ponitur directe in illo, sed indirecte, quia non p̄dicatur de ipsa substantia ut sic p̄dicatione formalis & directa, & quia concurrit ad constitutionem metaphysicam hominis. Denique risibilitas non spectat directe ad idem p̄dicamentum propter eandem rationem, spectat vero indirecte, quia indentificatur realiter homini, & emanat ab essentia eius.

Quaritur ergo hic de quibusdam conditionibus particularibus, quæ requiruntur ad hoc, ut aliquid ponatur in p̄dicamento vel directe, vel indirecte: de quo quia res est facilis, & sine alia fere controversia, quā de nomine, breuiter quid dicendum sit, proponemus sequentibus conclusionibus.

CONCLUSIO I.

Nihil ponit directe vel indirecte in p̄dicamentis, quod non sit reale & positivum, unde realitas & positivitas, ut ita dicam, est una ex conditionibus requisitis in p̄dicamentis, quod non quocunque collocabili in p̄dicamentis. Hac resolutione est communis, & patet, quia licet posset statui vel unum p̄dicamentum, vel plura, in quibus collocarentur negationes, priuationes, & entia rationis, tamen hæc decem p̄dicamenta Philosophi sunt p̄dicamenta entium realium positivorum; nam ens, quod in illa diuidit Philosophus, est ens simpliciter, quod non intelligendum est de alio, quam de reali positivo: nam ens rationis non vocatur ens simpliciter.

CONCLUSIO II.

Nec quod non sit finitum. Hæc etiam est communis, & probant aliqui, quia nihil ponit in his p̄dicamentis nisi genera generalissima vel contenta sub illis: sed nihil nisi finitum potest esse genus generalissimum aut contentum sub ipso: ergo nihil ponit in p̄dicamentis quod non sit finitum. Probatur minor, quia non datur aliquod ens positivum, quod non sit finitum, nisi Deus, aut identificata Deo: sed Deus nequit esse genus generalissimum ullius ex his p̄dicamentis, ut patet, nec contentum sub genere generalissimo ullo alio, quia aliæ constaret genere generalissimo, quod argueretur in ipso imperfectionem: quia omne genus dicit gradum perfectibilis & potentiale, omnis autem talis gradus est imperfectus, & consequenter non potest contineri in Deo absque imperfectione Dei.

Contra hanc rationem facit, quod valde difficile est assignare rationem cur substantia ut sic, non sit genus respectu Dei & aliarum substantiarum. Hoc autem supponit contraria p̄dicta ratio, ut patet, quia Deus constare potest genere.

Dices: ideo substantia ut sic non est genus, quia non est quid vniuersum Deo & aliis substantiis; aut quia non perfecte praescindit a Deo & aliis substantiis; aut quia includitur formaliter in differentiis contrahentibus ipsam.

Contra, quia sicut hoc dicitur de substantia, ut sic, communis Deo & substantiis creatis, posset dici de substantia, ut sic, communis substantiis omnibus creatis, videtur enim esse eadem ratio.

Dices cum Scotistis propterea substantiam, ut sic, non esse genus ad Deum & substantiam finitam, quia non contrahitur per differentias, sed per modos intrinsecos, quemadmodum ens ut sic contrahitur ad ens finitum & infinitum.

Fortassis doctrina hujus responsionis est bona: sed quia est valde difficile assignare dictum inter modum intrinsecum contrahentem ens ad Deum, ac differentiam, & quia non minus difficile est ostendere quod etiam ut sic quæ est summum genus p̄dicamenti relationis, non contrahatur per modos ad sua inferiora, si substantia, ut sic

contrahatur per tales modos ad Deum & creaturam: ideo.

Probatur conclusio altera, & multo facilius, quia reuea Philosophus non voluit diuidere in p̄dicamenta, nisi entia creata ac finita: unde certum debet esse quod in p̄dicamentis his decem assignatis a Philosopho non ponatur Deus, & quod consequenter una ex conditionibus terum in illis positarum sit finitas,

Sed si per p̄dicamentum nihil aliud intelligeretur, quam classis aut series aliquarum rerum inter se subordinata & contentarum sub aliquo conceptu communis vniuersitate competente illis, nihil protius obesset, quo minus Deus ponetur in aliquo p̄dicamento, nimis in serie rerum contentarum sub ente ut sic, aut rerum contentarum sub substantia ut sic: nec hoc argueret ullam in ipso imperfectionem, ut magis apparebit in Metaphysica, dum agens de vniuersitate entis, nulla tamen ratione potest contineri in villa ex his classibus decem, quia ut dixi, supra genera ipsorum sunt entia finita, & argueret sine dubio imperfectionem in Deo esse sub tali genere contineri.

CONCLUSIO III.

26. Quidquid ponitur directe in p̄dicamentis, debet esse unum per se. Hæc est communis, & patet, quia licet possint entia per accidens collocari in aliquo p̄dicamento sub aliquo conceptu communis entis per accidens, tamen Philosophus voluerentia per se in classes redigere, & redegit in has decem, a quibus propterea accenda tunc omnia entia per accidens.

Confirmatur, quia expresse diuinit entia incompleta in decem p̄dicamentis, omnes ens per accidens est ens complexum: ergo non spectat ad villum ex his p̄dicamentis.

Si autem queras, quænam entia censenda sunt una per se, & non per accidens: Respondeo, omne illud ens vocari debet & esse unum per se, quod non est compositum ex subiecto & accidente, nec ex partibus pluribus, quæ per se & essentialiter non subordinantur sibi invicem per modum actus & potentiae, seu perfectiū per se & perfectibilis per se: illud vero est ens per accidens, quod constituitur, seu componitur ex subiecto & accidente, seu ex partibus non essentialiter ordinatis per modum perfectibilis per se, & perfectiū per se. Hinc patet, album, prout dicit quid contatum ex albedine & subiecto albedinis, non spectare ad villum p̄dicamentum, quia componitur ex subiecto & accidente. Patet etiam, aggregatum ex pluribus lapidis, aut hominibus non spectare directe aut indirectly etiam ad villum p̄dicamentum, quia est quid compositum ex partibus non ordinatis, & essentialiter inter se per modum perfectibilis per se, & perfectiū per se; neque enim unus lapis est per se perfectibilis ab alio lapide, aut per se perfectiū ipsius.

27. Signum autem optimum ad colligendum aliquid constans ex partibus aliquibus esse per se unum, vel per accidens unum, est primo, si constet ex partibus realiter distinctis, & illa partes spectent ad diversa p̄dicamenta; nam res diuersorum p̄dicamentorum ex his decem p̄dicamentis, quæ de facto examinamus, non sunt per se ordinatae ad invicem per modum perfectibilis & perfectiū, ynde tale compositum sine dubio erit unum tantum per accidens, & non per se. Secundum, si illæ partes sint eiusdem p̄dicamenti, videndum est an qualibet ex illis ponatur directe in p̄dicamento, & tum dicendum est quod illud totum sit unum per accidens, quia quidquid ponitur directe in p̄dicamento est quid completem, & consequenter nequit habere rationem perfectibilis per se, per aliquid aliud realiter distinctum, quod etiam sit completum, eo enim ipso quo haberent aliqua realiter distincta, & per modum perfectibilis per se, & perfectiū per se, non essent completa, hac enim ratione materia prima & inter forma substancialis non dicuntur, nec sunt completa. Quod ex illis partibus una sit quid completum, & altera pars sit quid incompletum, adhuc totum compositum ex illis erit ens unum per accidens tantum, quia illa pars, quæ est quid

Quomodo
Deus pos-
set ponim
p̄dicamen-
to.

Quænam
entia sunt
censenda
per se una.

178 LOGICA. De Prædicamentis in communi,

quid completem, nequit per se esse perfectibilis ab alia parte, quæ est quid incompletum, nec esse per se perfectiva ipsi, alias enim non esset quid completum. Hinc totum compositum ex homine, & pede leonis non est vnum per se.

28. Dices: homo mancus, cui scilicet deessent manus, esset quid completum positum directe in prædicamento substantiæ, nam esset animal rationale non minus, quam quicunque alius homo, & tamen esset perfectibilis per manus, sine quibus est imperfectus: ergo falsum est quod quid completum non posset vterius completi & perfici per aliiquid realiter distinctum.

Respondeo hominem tamē esse completum physicè, quia constat partibus physicis non complebilis vterius physicè; sed non est tamen completus integraliter, vnde iuxta hoc distinguo consequens: falsum est quod completum, qua ratione est completum, possit vterius perfici, nego; secundum quod non est completum, concedo consequentiam.

Et si quaras, vtrum homo quatenus constituitur ex partibus integralibus sit vnum per se, Respondeo quod sit vnum per se integrale, quia vt sic constituitur ex partibus eiusdem prædicamenti per se connaturaliter ordinatis ad hoc, vt vniuersit inter se, & ex iis una non est subiectum alterius. Itaque compositum ex rebus realiter distinctis eiusdem prædicamenti est vnum per se integrale, quando partes illæ nata sunt connaturaliter continuati inter se; & est vnum per se physicum, si partes illæ spectantes ad idem prædicamentum, ex quibus constituitur ita se habent, vt neutra ponatur directe in prædicamento illo, & nata sunt vterius facere vnum compositum, cui aliqua una peculiari operatio, aut effectus competere possit ratione istatum partium.

29. Quid si partes illius compositi sint realiter identificatae, & solummodo formaliter, vel ratione distinctæ, videndum est an sint inter se sic subordinatae, vt fundentur in aliqua entitate per se una physicæ; & præterea an illa ex ipsis per se præsupponat alteram tanquam radicem, ex qua profluat: si fundentur in una tali entitate per se una physicæ ita, vt in alia nequeant separari, & neutra alteram præsupponat, tanquam radicem, ex qua pullulat, illud compositum debet dici per se vnum metaphysicæ loquendo: si vero non fundentur sic in aliqua entitate per se una physicæ, aut si una ex illis præsupponat alteram, tanquam radicem, ex qua sequitur, seu pullulat illud compositum non erit vnum per se metaphysicæ, sed per accidens. Hinc patet, compositum ex animalitate & rationalitate esse vnum per se metaphysicæ, quia constat ex formalitatibus realiter identificatis, quæ non repertuntur, nisi in entitate una per se physicæ, verbi gratia in entitate alicuius hominis; & quia nec rationalitas profluit ex animalitate, quandoquidem alias omne animal esset rationale, nec è contra animalitas ex rationalitate, quandoquidem reperiatur secundum suum conceptum formalem rationabilitatem. Totum autem compositum ex humanitate, & risibilitate est vnum per accidens, metaphysicæ loquendo, quia risibilitas præsupponit humanitatem tanquam radicem, ex qua profluit, & præterea dicitur competere homini per se, non in primo modo dicendi, sed in secundo.

Aduertendum autem, quod compositum metaphysicum vnum per se non debeat habere semper partes, seu formalitates metaphysicas, ex quibus componitur, fundatas in entitate una per se physicæ, hoc est composita ex partibus physicis realiter distinctis, quia aliæ clementia Angeli non efficit quid vnum per se metaphysicæ loquendo, quod est absurdum; sed debet habere eas fundatas in entitate, quæ sic sit una per se physicæ completa, vt non sit compositum physicum vnum per accidens, siue sit compositum physicum, sine non sit.

CONCL VSIO. IV.

30. Ut quid ponatur directe in prædicamento, debet esse quid completum: vt ponatur autem indirecte & recte in diuina non debet esse quid completum. Hæc quoque com-

munis est, & patet prima pars, quia nihil ponitur directe in prædicamento, nisi vel genera summa, vel illa, de quibus genera summa possint prædicari in quid, hoc enim est ^{meutis in-} completa ^{vera indi-} recte.

quod intelligimus per directam positionem in prædicamento: sed genera summa sunt entia completa, seu con-

ceptus obiectui abstracti à singularibus completis, & non

prædicantur in quid de illis entibus, quæ non sunt com-

pleta: ergo sola entia completa ponuntur directe in prædi-

camento.

Confirmatur, quia secundum Philosophum. 7. met. tex. 8. materia non est per se species vlli prædicamenti: sed huius non est alia ratio, nisi quia non est ens comple-

tum; ergo entia incompleta nequeant poniri in prædicame-

nto vlo ex his decem, de quibus modo agimus. Et di-

co Ex his decem, data opera, quia non dubito quin possit

fieri series entium incompletorum, verbi gratia formarum

substantialium, siue omnium, siue aliquarum conuenien-

tium in aliquo gradu communii non conuenienti aliis

formis, & has series posse vocati prædicamenta, in iisque

collocari sola entia incompleta, non vero completa, fal-

tem directe.

Secunda pars patet, quia vt ponantur indirecte, sufficit, quod possint concurrere ad constitutionem rerum, que directe ponuntur in prædicamentis: sed ad hoc non requiritur, vt sint completa.

31. Sola potest hic manere difficultas, quænam entia censenda sint completa completione requisita ad hoc vt ponantur in prædicamentis.

Ad quam difficultatem Respondeo, ex singularibus entitatis physicis illa esse completa sufficienter ad hoc vt ponantur directe in prædicamento, quæ non sunt partes ^{Quænam} ^{entia sunt} essentiales physicæ vlli rei, aut actu, aut potentia; & quæ sunt tales partes esse incompleta sic, vt non possint poniri directe in prædicamento. Hinc patet, materiam singulararem, & formam singularem quamcumque non spe-^{ctare} directe ad prædicamentum vllum, totum vero con-^{sistit}itum ex materia, & forma physica completa esse quid completum; & etiam Angelum & albedinem, quia nullum ex his potest esse pars essentialis physica compositi vnius per se. Dico autem compositum physicum ex materia & forma completa esse quid completum, quia si daretur aliquod compositum ex materia & forma substantiali incompleta, (vt nos Scotistæ existimamus de facto dari in substantiali corporis viuentibus, de quo suo loco) il-^{lud} compositum esset incompletum, & indirecte solum spectans ad prædicamenta, sicut materia prima; quia pos-^{lit} est esse pars physica alterius compositi physici constantis ex illo & vteriori forma substantiali, quæ esset per se per-^{fe}cta & talis compositi incompleti, sicut forma aquæ est per se perfectissima materia prima aquæ.

Dices: digitus vnum constans parte illa corporis, quæ vo-^{cat}atur digitus, & anima, nequit esse pars essentialis physi-^{ca} alicuius rei, & tamen non est quid completum & direc-^{te} ponibile in prædicamento substantiæ, sed indirecte tantum: ergo falsum est quod omne illud singulare sit completum, quod nequit esse pars essentialis physica vli vnius per se.

32. Propter hoc additur cōmuniter, quod vterius etiam id non debeat esse pars integralis vlli rei, quod est completem sufficienter ad hoc, vt ponatur in prædicamento: & quia sunt duo genera partium integralium, nam quædam sunt partes homogeneæ, hoc est, eiusdem rationis, vt partes aquæ; & quædam heterogeneæ, hoc est diversæ rationis, vt sunt manus, pes, oculus, caro, pellis, os; distin-^{guunt} communiter authores, & dicunt, illa entia singula-^{ria}, quæ possunt esse partes heterogeneæ ex natura sua ali-^{Quædam} ^{partes, in q} cuius compositi, non esse entia sufficienter completa, vt te grates ^{partes, in q} collocentur directe in prædicamentis, & proprie-^{partes, in q} tate exclusi-^{partes, in q} videntur à recta linea prædicamentali manum, pedem, caput, ^{partes, in q} oculos, & similia entia; illa vero entia, quæ possunt esse incom-^{plete} ^{partes, in q} partes homogeneæ, modò non possint etiam connatura-^{liter} esse partes heterogeneæ, vt sunt partes aquæ, dicun-^{ta} tur esse completa sufficienter ad hoc vt ponantur directe in prædicamento aliquo, quia huiusmodi partes sunt eiusdem rationis cum toto, qualibet enim pars aquæ est eiusdem

Disput. XI. Quæst. III.

179

eiusdem rationis & essentia cum tota aqua, & consequenter completem quid' ac ponibile in prædicamento ditecetur minus quam ipsa aqua tota; & lane si pars aquæ non poneretur direcete in prædicamento, nec ipsa aqua sic in ipso poneretur; nec etiam, aut pars aquæ, aut tota aqua poseretur indirecte etiam in prædicamento, & sic daretur aliqua substantia realis finita vna per se, qua nec directe nec indirecte ponetur in prædicamento substantiaz, aut ullo alio, quod est absurdum, & contra adæquatam divisionem entis finiti, ut sic in decem prædicamenta. Probatur autem sequela, nimis quod si aqua, & pars eius non ponerentur direcete in prædicamento, non ponerentur etiam in ipso indirecte, quia etenim ponerentur indirecte, quarencus reducentur ad aliquid directe in ipso ponibile; sed nihil tale assignari posset, ut patet: ergo non ponerentur indirecte in prædicamento.

Itaque partes huiusmodi homogeneæ , quæ nequeunt esse partes heterogeneæ ; ponuntur directe in prædicamento , non rāmen quatenus sunt pars , sed quatenus habent in se essentiam phisice completam : hoc autem non est intelligendum de partibus homogeneis omnibus , quia partes carnis sunt homogeneæ , & partes ossis , & tamen non ponuntur directe in prædicamento vlla ratione ; sed de illis partibus homogeneis , quæ non sunt natæ esse partes heterogeneæ , quales sunt partes aquæ , non vero partes carnis .

*33. Hec doctrina tota nō patitur maiorem difficultatem
quam quodd aliquod videatur ponere directe in praedica-
mento substantiæ, quod potest esse pars heterogenea in-
clusa in aliquo toto composto integrallinum homo, manus,
cui deficit manus, cum non obstante defectu manus
sit quid completum physis, & essentialiter animal ratio-
nale, videtur omnino ponere directe in praedicamento sub-
stantiæ tam bene quam quicumque alius homo, & tamen
potest esse pars heterogenea totius integralis compofiti
integraliter ex illo homine manco & manibus eius ergo
aliquid quod potest esse pars heterogenea alicuius totius,
directe ponitur in praedicamento.*

Respondebitamen potest, omnem illam partem heterogeneam posse ponit directe in praedicamento, quæ possit habere denominationem totius illius compositi, quod est *completum & constans omnibus suis paribus integralibus heterogenitatis*: Vnde quia homo manus dicitur simpliciter homo, & animal rationale, quod madmodum homo totaliter integer ex omnibus paribus integralibus, propterea potest dici, quod ponatur directe in praedicamento substantia homo ille manus, sicut homo integer sed quia manus hominis non dicitur homo, etiam si sit animata, ideo non debet ponit directe in praedicamento substantia.

Quæ en-
singula-
laria fuit
completa.
34. Itaque illa entia singularia sunt completa, quæ vel
non sunt nata concurrere tanquam partes ad compositionem
essentiale physican aut integralem illius entis sin-
gularis alterius, vel si sunt nata concurrere ad compositionem
talis entis, habent denominationem istiusmet entis,
& essentiam metaphysicam eiusdem rationis cum ipso. Ex
qua descriptione entis completi sequitur Angelum quæ-
que esse ens completum, & partem quamcumque aquæ,
& hominem quemcumque, quamvis ipsi deeserit aliqua
pars integralis, ut manus vel pes: materiam vero primam,
& corpus, quod est altera pars physica, ex qua & anima
componitur homo physice, & ipsam animam, & ma-
num, pedem, os, carnem, similiique esse entia incom-
pleta, ac indirecta tantum, seu reductive spectantia ad
prædicamenta.

35. Ex gradibus seu formalitatibus metaphysicis illi gradus, seu formalitates consentur completae, quae sunt praedicabiles in quid de entibus physice completis; unde quia sola genera & species sic praedicanter, sola illa sunt entia completae & directe ponibilia in praedicamento, differentiae vero, sunt entia incompletae, & solum indirecte & a latere in praedicamentis collocabilia; proprietates etiam similiter sunt incompletae & reductiae tantum ad has classes spectantes.

Et si quaratur, cur genera & species sint censenda entia.

completa potius quam differentia, quandoquidem genera sunt partes essentiales metaphysicæ rerum, quarum sunt genera, sicut differentia sunt.

Respondeo propter illam rationem, propter quam genera prædicantur in quid, & differentia prædicantur in quale quid.

36. Et si queras tuisum, quænam sit hæc ratio? Respon-
deo rationem esse, quod differentiæ non prædicitur nisi
per modum partis, genera vero & species, licet rura sint
partes, non tamen prædicantur per modum partis; quan-
do enim dicimus quod Petrus sit animal, non signi-
ficiamus ex modo loquendi quod in uoluat aliquid aliam par-
tem essentialiæ præter animalitatem: & idem est quando
dicimus quod sit homo, sed quando dicimus quod Pe-
trus sit sensitius & rationalis essentialiter ex modo lo-
quendi, damus intelligendum quod includat aliquam
aliam partem essentialiæ præter rationalitatem & sensi-
tuitatem, nimirum illam aliam formalitatem essentialiæ,
cui concipiimus rationalitatem adiacere tanquam determi-
nationem.

Cum genera & species sunt completa, entia non vero & similitudines.

CONCLVSIO V.

37. Que ponuntur directe in predicamento substantie, debent ponit in eo, quatenus significantur nomine concreto substantie, & metaphysico, non vero ut significantur nomine abstracto metaphysico. In hoc conuenient omnes: & patet, quia debent ponit in predicamento directe secundum quod possint praedicari & subiecti sibi inuicem, sed, ut supra diximus, abstracta metaphysica non possunt de inferioribus praedicari; concreta vero possunt: ergo solum sunt pondat in predicamento substantie, quatenus significantur nomine concreto, seu quatenus sic concipiuntur. Hinc patet, nec animalitatem sic, nec humananitatem ponit directe in predicamento substantie, sed bene animal & hominem: idem est iudicium de ceteris similibus, de quo non potest esse alia questio quam de nomine.

CONCLVSIO VI.

38. Satis probabile est, entia, que ponuntur directe in ^{Accidetia possit per}
nouem praedicamentis accidentium, posse ponи in illo s., vel in pug-^{dicantur vel in illis}
in abstracto physico, vel in concreto physico, modo tam
observeat proportionem sic, ut si supremum genus ponatur in abstracto
concreto, cetera inferiora similiter ponantur in concreto. Si vel in ab-^{physico}
verponatur supremum genus in abstracto, similiter cetera cetero.
inferiora in abstracto ponantur: verbi gratia si supremum
genus praedicamenti qualitatis ponitur, ut significatur per
ly quale, quod est concretum adiectuum & physicum,
albedo etiam debet in illo ponи, ut significatur per ly al-
bum, & color ut significatur per ly coloratum. Haec meo
iudicio est *deoij quas. 1. pr. ad camen. in responsionem ad*
*quarium, quatenus dicit accidentia posse ponи in praedi-
camentis in abstracto;* & eam tenet *Auersa hic quas. 16.*
contra Tolocum quas. 2. postpraedicament. Nipham 5.
Met. quas. 3. Muriacum quas. 2. de natura praedicamentis;
quatenus vero dicit, quod possit ponи in praedicamentis
in concreto, est contra. D. Thomam opus. 4. 2. Fonsecam 5.
Met. Complutenses his disp. 5. Merinerum hic quas. 1. &
alios plures.

Probatur autem primò auctoritate Philosophi, quia res censet prædicamenta accidentalia sub nominibus concreta; ergo possunt sub talibus nominibus in prædicamentis ponи. Rursus in cap. de Quantitate & Qualitate enumerat res illorum prædicamentorum in abstracto: ergo possunt ponи secundum ipsum in abstracto. Et sane, nisi teneatur nostra conclusio, videbitur Philosophus vel non satis sibi constare, vel satis & quioce loqui, dum aliquando enumerat res prædicamentorum accidentalium in abstracto, aliquando in concreto.

39. *Probatur ratione*, quia illa, quæ ponuntur in prædicamentis accidentium, possunt in ipsis ponî quacumque ratione possunt de se inueniē prædicari, & sibi inueniē subiecti per modum generum & specierum, ac individuum complectorum: sed certum est, album ut sic posse prædicari de hoc & illo albo, & albedinem ut sic, posse

180 LOGICA. De Prædicamentis in communi,

prædicari per modum generis de nigro & albo, sicut & color ut sic potest prædicari de hoc & illo colore: & similiter Quale ut sic, potest prædicari per modum generis supremi de omnibus qualibus, seu qualificatis accidentaliter, sicut & qualitas ut sic potest prædicari de omnibus qualitatibus; & idem est dicendum à paritate rationis de omnibus aliis accidentibus: ergo accidentia possunt collocari in prædicamentis, sive in abstracto physico, sive in concreto physico.

Confirmatur soluendo fundamenta aduersarum sententiārum.

40. *Obiectio primò pro Toleti sententia*: Accidentia in abstracto sunt entia incompleta: talia non possunt ponī in prædicamentis: ergo accidentia ut sic nequeunt ponī in prædicamentis.

Respondeo negando maiorem; sunt enim complectissimā, quandoquidem non sint nata constituere aliquid, neque per modum partis essentialis, nec integralis homogenea, aut heterogenea. Et sane si accidentia in abstracto essent entia incompleta, etiam in concreto formaliter loquendo essent entia incompleta: sicut rationale formaliter loquendo est ens incompletum, quia abstractum eius, nempe rationalitas, est ens incompletum.

41. *Obiectio secundò*: quia accidentia conseruantur diversa prædicamenta ex diuerso modo afficiendi substantiam: ergo debent ponī in prædicamentis, ut afficiant substantiam, & consequenter debent ponī in concreto, quia ut sic afficiunt substantiam.

Respondeo distinguendo antecedens: ex diuerso modo afficiendi substantiam, id est, quatenus ex se habent tribuere effectus diuersos tali diuersitate substantiis, transeat antecedens id est quatenus concipiuntur ut actū afficiēt substantiam, nego antecedens, & similiter distinguo consequēas; quatenus afficiunt actu, nego, quatenus aptæ sunt afficere, concedo consequētiam. Itaque albedo potest ponī in prædicamento distinto à quantitate, etiam considerata in abstracto, quia ut sic considerata, potest concipi ut apta nata, dare aliquem determinatum effectum substantiæ, quem nulla quantitas potest tribuere; & idem est de ceteris accidentibus, & per hanc patet ad reliqua, quæ pro sententia illa adduci possunt.

42. *Obiectio tertii*, pro magis communi sententia tenente quod debeant ponī in abstracto: Concreta non sunt vnum per se: sed quæ ponuntur directe in prædicamentis sunt vnum per se, ergo accidentia solum in abstracto possunt ponī in prædicamentis.

Respondeo distinguendo maiorem: concreta formaliter loquendo, & prout dicunt formam cum conformatio[n]e subiecti, & adiacentiæ, nego maiorem; prout dicunt quæ primò & formam illam, & subiectum, concedo maiorem, & concessa minori, nego consequētiam.

43. *Obiectio quartò*: pro eadem ex Merinero: Accidentia in concreto non possunt denominari genera, aut species, ergo nequeunt ut sic collocari in prædicamentis, probat antecedens, quia ut sic non possunt considerari per modum per se stantis, sed per modum adiacentis: sed genera & species debent considerari per modum per se stantis, ergo &c.

Respondeo negando antecedens, quia certum est quod coloratum ut sic, si prædicabile de nigro & albo, quatenus talia formaliter & quod non sit prædicabile de ipsius ut accidens, nec ut differentia, nec ut proprietatis: ergo ut genus, vel ut species, & consequenter concretum accidentale potest considerari ut genus, & ut species.

Propter quam rationem *Scotus* supra expresse concedit, Quale esse genus generalissimum respectu omnium qualium. Ad probationem antecedentis, nego maiorem: omne enim illud, quod potest prædicari in quid, & per quod responderi potest interroganti quid est res, potest considerari per modum per se stantis; vnde quia interroganti quid est nigrum, bene responderetur dicendo quod sit coloratum, coloratum potest considerari tanquam quid per se subsistens.

Dices: consideratur coloratum formaliter per modum

adiacentis, alias non esset concretum adiectuum, ergo non consideratur per modum per se stantis.

Respondeo distinguendo antecedens: quatenus comparatur ad subiectum, de quo accidentaliter prædicatur, concedo; quatenus consideratur in ordine ad illa, de quibus essentialiter prædicatur in quid, nego antecedens. Itaque bene potest accidere quod aliquid prædicetur per modum adiacentis de aliis, & de aliis per modum per se stantis.

44. *Obiectio quinto*, in fauorem *Merinero*: *Scotus* expressè dicit quæstionē illa vndecima, quod album quidem ponatur in prædicamento qualitatis, sed quod non sit qualitas sub illo modo significandi: ergo sentit album in concreto non debere ponī in prædicamento.

Respondeo negando consequētiam, quia aliud est, quod album suo illo modo significandi non sit qualitas, aliud quod sub illo modo significandi non ponatur in prædicamento, ponī enim bene potest in prædicamento, etiam qualitatis, sub illo modo significandi, modò ipsa met qualitas ponatur in concreto, licet non possit qualitas in abstracto de ipso prædicari, & licet non possit consequenter collocari sub qualitate in abstracto. Imo quandoquidem dicit *Scotus* quod sp̄c̄t̄ Quale ad prædicamentum qualitatis, & quod sit genus generalissimum istius prædicamenti, licet non aliud genus quam ipsa qualitas, quia quale ut sic, & qualitas ut sic non distinguuntur nisi in modo significandi, signum est quod existimauerit utroque modo posse qualitatem ponī in prædicamento, & in concreto & in abstracto, seruata tamen proportione, ut superiora & inferiora ponantur eodem modo, aut omnia in concreto, aut omnia in abstracto.

CONCLV S I O VII.

45. *Vniuersalitas non est conditio requiſita ad hoc ut aliquid ponatur in prædicamento*. Hæc est communissima contra *Ianellum* in Log. titulo quinto cap. 1. *Probatur*, quia individua ponuntur directe in prædicamentis, ergo vniuersalitas non est conditio requiſita ad hoc. Probatur antecedens, quia individua aliqua sunt entia realia finita completa, & de illis in quid genera generalissima prædicantur, ut patet de *Petro & Paulo*: ergo nihil impedit quominus ponantur directe in prædicamentis.

Confirmatur, quia non ponuntur reductiū, nec à latere, quandoquidem non sint partes, nec proprietates alterius rei, quæ directe ponit. Advertendum tamen reuera hic non esse aliud, quam quæstionē de nomine, nam si per prædicamentum intelligamus seriem omnium prædicatorum, quæ inter se inueniuntur coordinati possunt, quod sub divisione & prædicationem in quid, certū est individua spectare ad prædicamenta; nec hoc *Iauellus*, vt credo, negaret: si vero per prædicamenta intelligeremus seriem prædicatorum & formalitatum essentialium, quæ sic ordinari possunt, tum individuum non spectabit ad prædicamentum, quia singulatitas non est prædicatum essentialiale. Melius autem accipitur prædicamentum primo modo, quia sic accipitur communiter à Doctoribus.

Dices, pro *Ianello*: Porphyrius assignat pro terminis extremitis prædicamenti genus summum & species infimas; ergo individuum non spectat ad prædicamentum, quia alias species infima non esset terminus, nec extrellum prædicamenti.

Respondeo negando antecedens: nec enim assignavit speciem infimam pro uno extremo simpliciter, sed pro uno extremo ex prædicatis essentialibus, quod nō facit ad rem.

CONCLV S I O VII I.

46. *Nulla alia conditio requiritur ut aliquid ponatur in prædicamento*, prater hæc tamen explicatas, nempe quod sit aliquid reale finitum vnum per se, completum & modo concreto vel abstracto conceptum iuxta dicta. Hæc est communior contra *Alb. & Egidium* hic, & *Plotinum*, qui putauerunt Angelos non ponī in aliquo ex his prædicamentis, & contra alios ut *Averroem*, *Iamblichum*, *Sophianum*, *Iambicum*, quos sequitur probabiliter *Vallina* q. 2. de *substantia* c. 5. qui excludunt ab his prædicamentis substantias

Vniuersalitas non est conditio requiſita ad hoc ut aliquid ponatur in prædicamento.

Conditiones requiſitas ut aliquid ponatur in prædicamento.

substantias incorruptibiles, ut sunt cælestia corpora. Quod si verum esset Angelos & cælestia corpora non ponit in his prædicamentis; quandoquidem prædictæ conditiones cōpetat illis, sequitur alias conditiones requiri præter dictas.

Angeli & cælestia corpora specant ad prædicamenta.

Probatur conclusio, quia gratis requiretur aliqua alia conditio & gratissime aceretur à prædicamentis de facto datis tanta multitudo creaturarum, quanta est Angelorum & corporum cælestium.

Confirmatur, quia Philosophus diuinitus ens reale finitum ut sic in hac decem prædicamenta: ergo vel diuinitus non est adæquata aut bona, vel nullum tale ens datur, quod non spectet aliquo modo ad hæc prædicamenta; sed certum est Angelos & cælestia corpora non spectare reducunt aut indirectere ad hæc prædicamenta; ergo spectant ad illa directe.

Confirmatur secundum, qui nihil impedit quominus ab Angelis, corporibus cælestibus, & sublunaribus possit abstracti aliquia ratio genetica communis substantiæ ut sic bene, quam potest ab omnibus corporibus sublunaribus abstracti talis ratio, & hoc supposito, nihil impedit quo minus substantia, quæ est genus generalissimum prædicamenti substantiæ, sit ratio illa communis: ergo dicendum est quod sub genere generalissimo prædicamenti substantiæ comprehendantur Angeli & corpora cælestia, & consequenter quod spectent ad prædicamenta.

47. Obiicis: nihil potest ponit in prædicamento, nisi quod est genus generalissimum, vel quod contineatur sub tali genere: sed nec Angelus ut sic, nec corpus cælestis & incorruptibile ut sic, est aut summum genus prædicamenti vlli, aut contentum sub vlo genere, ergo non possuntponi in prædicamento vlo. Minor quod prius partem est

Quomodo genus debet defini ex materia?

certa apud omnes, nemo enim dixit Angelum, aut corpus incorruptibile esse summum genus vlli prædicamenti; & ratio est, quia si vllius, maxime substantiæ; sed non humanus, quia si substantia corruptibile non ponentur in hoc prædicamento, quod est absurdum. Probatur ergo minor quod secundam partem, quia si continguntur sub genere summo, deberent constare generi: sed non constant, quia non constant materia, id quod certum est de Angelis; sed nihil potest constare generi, quod non constat materia, quia genus defumit ex materia ergo non constat generi.

Confirmatur, quia secundum Philosophum 10. Met. cap. vii. corruptibile & incorruptibile differentia generi: ergo substantiæ spirituales & corporeæ cælestes, quæ sūt incorruptibles, non ponuntur in eodem prædicamento cum substantiis corporeis corruptibilibus; sed si ponentur in aliquo ex his prædicamentis, ponentur in eodem prædicamento cum ipsis, nemirum in prædicamento substantiæ: certum enim est, quod non ponuntur in vlo prædicamento ex nouem prædicamentis accidentiis.

Confirmatur secundum, quia Angeli sunt actus puri: ergo non constant generi; quod semper est potentiale quid.

48. Respondeo, negando minorem pro secunda parte, & ad eius probationem dico, genus non defumit ex materia, quasi non possit abstracti ratio generica ab iis, quæ non constant materia; sed si debeat defumi ex materia, hoc verum tantum erit de genere abstracto à rebus materialibus, & illis solis communi. Sed nec de hoc etiam verum est, vt patet ex dictis supra, quasi ex sola entitate materia defumetur; sed vniuersaliter verum erit in sensu proportionali, ut sensus sit, quod genus habeat proportionem cum materia in ratione perfectibilis, sicut differentia habet cum forma in ratione perfecti.

Ad confirmationem responderet Anversa, Aristotelem intelligere per genus eo loci genus physicum, quod est materia ita ut sensus sit, quod substantia materialis corruptibilis & incorruptibilis differentia in materia prima, id est habeant materias primas distinctas rationis. Et addit, Philosophus saepe vocare materiam primam genus. Verum hæc responso nequie seruire illis, qui dicunt materiam primam cælestem & sublunarem esse eiusdem rationis, quæ est sententia communior Scotistarum, quibus propterea aliter respondendum est.

49. Itaque respondeo etiam pro illis, quod corrupti-

bilia & incorruptibilia differentia genere non sic, quod non Quomodo corruptibili, conueniant in aliquo genere communis etiam prædicamen-ti differat, sed quod omnia corruptibilia conueniant in aliquo genere ab genere ab genere corporeo, & similiter incorruptibilia, & huius, quod corruptibilia differat illo genere ipsa solis cōmuni ab incorruptibilis, & à contra incorruptibilia differentia illo genere, quod ipsis solis est cōmune, à corruptibilibus.

Ad secundam confirmationem respondeo distinguendo antecedens: sicut actus puri, metaphysice loquendo, id est non includentes aliquid potentiale metaphysicum, ne- Quomodo go antecedens: actus puri physice, id est, non includen- Angelii sūtes materialis physicam, nec aliquid per se perfectibile perfectibilitate physica, hoc est aliquid per se perfectibile per aliquam formam realiter distinctam, concedo antecedens, & nego consequentiam.

50. Quares pro complemēto huins questionis, an Chri- An Chri-stus ponatur in prædicamento substantia; Respondeo, si stus ponatur directe consideretur Christus, ut est suppositum humanum præ- in predica-cione, abstracto ab inclusione Diuinitatis, sic ponit in prædicamento substantia non solum in specie humana, in qua comprehenditur natura humana Christi tam bene quam vlla alia natura, sed etiam quatenus est individuum humanum distinctum numero à quolibet alio individuo humano, quia nihil profutus impedit, & ut sic est ens completum. Si vero consideretur ut includit Diuinitatem non ponitur in prædicamento; quia ut sic, non dicit naturam finitam, sed infinitam: nec in hoc est alia difficultas quam de nomine, quæ quantum fieri potest, semper debet eu- tari.

DISPUTATIO XII.

DE SUBSTANTIA.

NON capit in hac disputatione Substantia pro natura & essentia rei, quia sic accepta substantia, non spectat ad liquum determinatum prædicamentum, cum nullum prædicamentum sit, in quo non ponatur natura & essentia retum ad illud spectantium, sicut enim essentia hominis spectat ad hoc prædicamentum, ita essentia linea spectat ad prædicamentum quantitatis, & essentia similitudinis ad prædicamentum similitudinis. Capitur ergo hic substantia pro ente, quod opponitur accidenti & habet diversa essentias ab essentia eius. Huiusmodi autem est merito ponitur in primo prædicamento, quia omnia accidentia ad ipsum ordinantur, & propterea entia vocantur à Philosophis frequentissime. Quare cum de prædicamentis in particulari differere velle Philosophus, prius de substantia quam de vlo alio prædicamento agit, & cap. 5. huius libri ait duas dari substantias, vnam primam, alteram secundam, atque primam substan-tiam esse, quæ neque de subiecto dicitur, id est non prædicatur essentialiter de vlo inferiori, neque in subiecto aliquo est, id est non inheret vlli subiecto. Deinde assertur sub-stantias secundas esse genera, & species substantiales, quæ scilicet prædicantur in quid de substantiis primis, atque propterea inesse substantias secundas tanquam inferiora superioribus. Postea comparat substantiam primam ad secundam, aitque illam, nempe primam, esse maxime proprie substantiam, quia maxime substat, quod non solum intellegendum est quantum ad substantiam accidentibus omnibus singularibus, quæ nequeunt subiectari nisi in substantiis primis, sed etiam quantum ad substantiam prædicatis essentialibus, quia substantia prima ita substat substantias secundis, ut nihil aliud ipsis similitet substat; tulla autem substantia secunda ita substat aliis substantiis secundis, quin aliqua substantia ipsis substat, nempe prima & subiungit, species in his magis esse substantias quam subalternas, quia magis accedunt ad substantias primas, quandoquidem paucioribus inferioribus substantiam quam superiores substantiae secundæ. Denique assignat aliquas proprietates substantiae.

Q. QVÆS

LOGICA. De Substantia,

QVÆSTIO I.

Quid est substantia.

Duplex acceptio
substantiae
ut opponatur
accidenti.

DVPLICITER capi potest substantia, etiam ut significat id, quod opponitur accidenti: primo pro omni eo, quod est inceptum inherere, sive sit finitum sive infinitum, sive completem sive incompletum; & sic Deus est substantia, & materia prima & forma substantialis, & omnes differentiae & modi, ac proprietates spectantes ad hoc prædicamentum: & substantia in hac acceptione bene describitur esse quid inceptum inherere. Secundò accipitur pro eo, quod est summum genus huius prædicamenti, & competens formaliter illis solummodo, de quibus istud summum genus prædicatur in quid, & in hoc sensu hic de substantia agendum est potissimum: ex dictis autem de ea in hac acceptione, facile erit decidere, quid dicendum sit de ea in priori illa acceptione.

CONCLUSIO I.

Quid sub
stantia, que
est genus
summum
prædicamen-
tum sub
stantie.

3. *Substantia, que est genus generalissimum huius prædicamenti, est ens reale, finitum, completum, per se existens, id est inceptum inherere alicui, tanquam subiecto, & prædicabile formaliter, & in quid de omni substantia reali singulari finita & completa.*

Hæc conclusio est communissima, & suppositis dictis quæstione præcedenti non potest esse in controvèrsia. Dicitur *ens reale finitum completum*, quia istæ sunt conditio[n]es requisi[t]æ, ut aliquid ponatur directe in prædicamento, quemadmodum genera generalissima in eo ponuntur. Dicitur *per se existens*, seu inceptum inherere, ut distinguatur genus generalissimum huius prædicamenti à generibus generalissimis aliorum prædicamentorum, quorū quodlibet est aptum natum inherere, & consequenter nō per se existens. Dicitur *& prædicabile formaliter & in quid de omni substantia singulari reali finita & completa*, ut distinguatur substantia, que est genus summum, ab aliis substantiis completis inferioribus, quarum nulla est sic prædicabilis. Et per hoc patet veritas conclusionis, quia illa descriptio generis generalissimi huius prædicamenti omni & soli competit, & declarat absque perfluitate, vel defectu naturam generis generalissimi.

Posset quidem omitti illa ultima particula: *quod sit prædicabile, &c.* quia licet omnis substantia inferior ut sit ens completum finitum reale inceptum inherere, tamen hoc non competit ipsi nisi quatenus includit rationem substantiæ ut sic, quæ est genus summum: unde descriptio prædicta etiam dempta illa ultima particula, non competenter ipsis per se primò, quatenus sunt tales substantiae, seu quatenus dicunt differentias contrahentes substantiam ut sic: sed quatenus includunt substantiam ut sic, cui proprietas ex modo & differentia contractu[n]ta entis ut sic per se primò competit illa perfectas, qua distinguuntur ab accidente.

Addidi tamen maioris claritatis causa illam ultimam particulam, ut posset quis scire quenam substantia completa sit genus generalissimum, cui per se primò competit illa descriptio: erit enim illa sola, quæ potest inesse omnibus substantiis singularibus, & de illis prædicari in quid prædicatione exercita.

Ex hac autem descriptione hoc modo explicata patet, Deum non comprehendendi sub hoc prædicamento, bene tamen comprehendi Angelos, & cœlestia corpora, de quo particularius actum est quæstione præcedenti.

CONCLUSIO II.

Perseverans
substantia
est quid
positivum.

4. *Essere per se, seu perfectas, quæ est ratio formalis constitutiva substantiae, est quid positivum. Hæc est Doctoris 1. diff. 3. & S. Thom. 1. contra genes cap. 25. quos præter suos sequuntur communiter moderni, & nominatum Anversa hic scđt. 1. contra Soncinam 5. Met. quæf. 1.4.*

Probatur primò ex Philosopho hic: si considereret in negativo, maxime in negatione essendi in alio: sed hæc negatio à Philosopho enumeratur inter proprietates substantiæ, ergo non est ratio formalis constitutiva eius, quia proprietas non potest esse talis ratio, sed potius eam imponebit, sicut risibilitas non est ratio formalis hominis, sed supponit eam, nempe rationalitatem.

Probatur secundò, quia accidentis constitutus per aliquid positivum; ergo & substantia: absurdum enim videatur, quod accidentis habeat perfectius constitutivum formale quam substantia.

Probatur tertio, quia omnis negatio, quæ competit aliqui necessario & inseparabiliter, praesertim si non sit negatio, à qua formaliter habet res non esse aliud, debet præsupponere aliquid positivum: ergo negatio essendi in alio competens substantia debet præsupponere aliquid, ratione cuius formaliter competit substantia, sed illud positivum non potest esse ens ut sic, quia alias omne ens habet secum annexam talem negationem, & consequenter accidentis esset per se existens, quod est absurdum: ergo debet esse aliqua alia formalitas positiva, sed illa alia positiva formalitas erit potius ratio constitutiva substantiæ, tum quia prius competit ipsi, quam negatio, cum sit principium negationis; tum quia per illam distinguitur primò ab omni accidente: ergo constitutivum substantiæ est quid positivum & non negativum. Vbi tamen adverte, nos non negare quin substantia dicat huiusmodi negationem, sed quod illa negatio, quamvis necessario consequatur substantiam, non ut ratio constitutiva eius, sicut nec negatio rationalitatis, quæ necessario consequitur essentiam bruti, est ratio constitutiva bruti; nec negatio brutalitatis, quæ necessario consequitur essentiam hominis, est ratio formalis essentiale constituentia hominis.

Confirmatur hoc, quia omnis entitas positiva, cui repugnat aliquid quod non repugnat alijs entitatibus, debet esse distincta rationis positive ab illa alia entitate: si enim essent omnino similes, quod repugnaret vni, repugnaret alteri ex sua ratione formaliter: ergo cum repugnet substantia in alio tanquam in subiecto in h[ab]itionis, saltem connaturaliter, quod sufficit ad propositionem, idque nō repugnet accidēti, debet entitas illa, quæ est substantia, esse positivam dissimilis in ratione formalis entis, in quo, ut suppono, uniuerso cōuenient: ergo in ratione aliqua alia positiva dissimilantur, & consequenter in substantia dabatur aliqua alia formalitas positiva præter formalitatem entis: sed illa sine dubio potius est dicenda constitutivum eius, quam illa negatio: ergo substantia non constituitur per negationem.

Confirmatur secundò: Datur in entitate illa, quæ est substantia, aliquid positivum, cui repugnat esse in alio, alias non esset verum quod id repugnaret isti entitatibus illud positivum non est formaliter formalitas entis, nec conceptus obiectus aut formalis ipsis, ut pater: ergo aliqua alia formalitas, vel illa ipsa formalitas entis sub alio conceperit, quod sufficit nobis: sed hoc supposito illa alia formalitas debet dici per se constitutiva ipsius, potius quam negatio: ergo.

Nec refert, quod non possimus explicare essentiam substantiæ, nisi per huiusmodi negationem: multa enim sunt, quæ non possimus explicare nisi per aliqua, quæ tamen non sunt de essentia eorum, sic relationem nequimus explicare, nisi ponendo terminum in eius definitione; nec materiam nisi ponendo formam in eius descriptione; nec formam sine materia; nec potentiam sine obiecto; nec causam sine effectu; nec genus sine specie. Per quod patet ad primam fundamentum sententia opposita, quod in hoc solo consistere posse videret, quod substantia non possit explicari nisi per negationem aptitudinis ad inherendum.

5. Obiciens secundò pro illis: si substantia finita ut sic, diceret aliquid positivum superadditum enti, tanquam rationem formalem constitutivam, illud deberet esse vel reale, vel rationis; sed non rationis: absurdum enim esset substantiam realem constitui essentiale per ens rationis; non etiam reale, quia illud positivum superadditum deberet esse ens: ergo non esset superadditum enti.

Respondens primò, hoc argumentum probare nimis, nam & que probaret quod accidentis ut sic, & quodcumque genus summum aliorum prædicamentorum, constitueretur formaliter per negationem, quod non potest teneri ab aduersariis, & falsum patet ex dicendis. *Deinde* probaret quod substantia materialis, quæ est species substantie

Solutio
principe
rationis.

ut sic, constitueretur per aliquid negatiuum, & consequenter quod idem esset dicendum de omnibus aliis speciebus cōtentis sub substantia materiali, quod est absurdissimum. Probatur hoc, quia illud positivum, quod diceret substantia materialis tūpia substantiam ut sic, deberet esse ens rā bene, quam illud positivum, quod diceret substantia ut sic: ergo non posset superaddi enti, sicut nec illud positivum quod esset constitutum substantia ut sic: & eodem modo disciri potest facile de ceteris generibus & speciebus huius prædicamenti.

Respondeo secundò, iuxta principia Scotistica, illud positivum, quod est constitutum substantia, non esse ens formaliter loquendo, sicut nec vlla differentia met. physica, aut modus intencio constitutus aliquius natura cum aliquo gradu superiori, includit formaliter gradum superiorum.

Iuxta principia Thomistica respondendum esset, quod illud positivum non sit superadditum propriei enti: sed est ipsum ens cum aliquo explicito conceptu, qui non inuoluitur in conceptu entis ut sic. Totum hoc intelligetur melius ex dicendis in Metaphysica de vniuersatione entis & modo, quo contrahitur ad conceptus particullariores.

CONCL VSIO III.

Perfectas non ei ref-pecus apti-tudinalis. 6. *Perfectas constitutinas substantias, ut sic, non consti-tuit in ineptitudine formalis positivas, que esse respectus transcen-dentalis, aut in vlo alio tali respectu.* Hæc est confor-mis principiis Scotisticis.

Probatur primò, quia substantia est quid absolutum essentialiter: ergo nequit constitui essentialiter per respec-tum. *Secundo* quia omnis talis respectus presupponit aliquid positivum, ratione cuius competit substantia potius quam accidenti, & consequenter omnis talis respectus potius habebit rationem proprietatis, quam constitutum essentialis, & illud aliud positivum, ratione cuius ei competet, potius erit constitutum essentialiale substantiae. Quo argumento vñus sum ad probandum conclusionem praemissam.

Confirmatur, quia non videtur posse fieri vnum per se essentialiter ex formalitate absoluta, & formalitate relativa: sed substantia est quid vnum per se, ergo nequei constituic essentialiter ex absoluto & respectu.

7. *Obiectio*, non potest substantia essentia explicari nisi per huiusmodi respectum aliquem: ergo constituitur per huiusmodi respectum.

Respondeo, ex dictis paulo ante negando consequen-tiam. Posset etiam fortassis negari antecedens, quia pos-set explicari per negationem aptitudinis, aut potentia ad inhaerendum, non recurrendo ad respectum aliquem positiuum.

Dices: Substantia dicit talem aliquem respectum positiuum, per quem posset explicari: ergo per illum debet explicari.

Respondeo primo, negando consequentiam, quia nulla est ratio, quare deberet per talem respectum explicari, si sine ipso posset explicari, quamvis etiam per ipsum posset explicari.

A sub-stantia pos- sit per respec-tum ex- plicari. 8. *Respondeo secundò*, fortassis non esse vllum respec-tum in substantia ut sic, per quem solum posset explicari bene.

Dices: Substantia ut sic, est positiva inepta ad inhaerendum, & per hanc ineptitudinem potest explicari eius na-turam: sed ista positiva ineptitudo est respectus transcen-dentalis formaliter: ergo potest explicari per respectum.

Conferma-ur, quia habet substantia ut sic, aptitudinem ad sustentandum accidens: sed hæc aptitudine est respectus, potest explicari natura substantiae: ergo potest natura eius explicari per respectum.

Respondeo, distinguendo maiorem pro prima parte: positiva inepta, quatenus habet positivum aliquid, ad quod sequitur negatio aptitudinis ad inhaerendum, con-cedo maiorem, quatenus diceret aliquem respectum aptitudinale positivum, nego maiorem, & nego etiam mi-norem.

Ad confirmationem transeat maior, & minor pro prima parte; nego autem minorem pro secunda parte: nam per

nullam sustentationem accidentium potest explicari na-tura substantiae, nisi per substantiationem ultimam, nam substantatio non ultimata potest competere accidenti, su-bstantio autem ultimata explicari non potest, nisi inoluendo alium conceptum propriam substantiam, qui conce-pitus solus sufficeret ad explicandam naturam substantiae sine sustentatione, quod ex paulo post dicendis clarius pa-tabit.

Dices secundò: accidens haberet respectum aptitudinalem & transcendentaliem, per quem explicari potest eius na-tura, & qua sit proprietas eius, ergo & substantia ut sic; alias proprietas substantiae esset imperfectior proprietate acci-dentis, cum proprietas per quam explicari possit natura substantiae, esset quid negatiuum, proprietas vero per quam explicari potest natura accidentis, esset quid posi-tivum.

Respondeo pri-mò, probabiliter negando consequen-tiam, & probationem: nam negatio alicuius positiui di-censis imperfectionem maiorem, quam diceret positivum ad quod sequeretur illa negatio, esset perfectior proprietas quam ipsummet positivum quod diceret illam imperfec-tionem: & vniuersaliter quocum scilicet melius esset ali-cti rei non habere aliquid positivum, quam habere illud, negatio istius positivi est melior proprietas ipsi, quam il-lud positivum.

Aliqua ne-gatio esse posse per fe-cior proprie-tas quam posi-tivum op-positum.

Respondeo secundò, etiam probabiliter posse negari antecedens: neque enim videtur necessarium quod acci-dens ut sic, dicat vllam ineptitudinem formalē præter dif-ferentiam suam formalē, quæ non est aptitudo formalis, qua sit respectus ut postea dicetur. Sed hoc torum prepo-nero probabiliter tantum, & ut dem occasionem reflexti, non tanquam quid necessarium ad conclusionem, ad quam perinde est, quod substantia habeat respectum ali-quin sibi proprium, per quem posset explicari ipsius na-turae, aut quod non habeat talem respectum.

CONCL VSIO IV.

9. *Non bene explicatur substantia per respectum apti-tudinalem, quem habet ad sustentanda accidentia.* Hæc est communis contra Boethium hic, qui explicat essen-tiam substantiae per ordinem illum, quem habet ad su-tentanda accidentia.

Non bene explicatur substantia per respectum apti-tudinalem, quem habet ad sustentanda accidentia.

Probatur autem primò, quia si per impossibile daretur aliquid ens finitum, quod nequeret substatre accidentibus & præterea non posset inhærente, adhuc esset substantia prout substantia opponitur accidenti & esset ens per se existens: ergo non bene explicatur ratio substantiae ut sic per ordinem illum substantiæ accidentibus. *Probatur conse-quenter*, quia si bene explicaretur sic, omnis conceptus substantiae deberet habere illam rationem: sed non habe-ret in illo casu ergo non bene sic explicatur.

Confirmatur, quia saluatuerunt conceptus formalis substan-tiae & entis per se existentis in Deo, in quo non repertus illa aptitudine ad substantiam accidentibus: ergo non bene explicatur ratio substantiae ut sic per talem ordinem.

Dices: non explicari rationem substantiae ut sic per talem ordinem, sed substantia finita.

Contra, potest etiam dari conceptus substantiae finita-sine tali ordine, concipiendio scilicet ens ineptum inhæ-re-re, non includens omnem perfectionem, ergo non bene explicatur etiam substantia finita per talem ordinem, sic, ut non posset alio modo explicari; & quod est intentum principale conclusionis.

10. *Probatur secundò conclusio facilior*, quia etiam acci-dentia habent aptitudinem ad sustentanda accidentia, quantitas enim substantiat qualitates materiales, & qualites substantiat relations, & vna relatio substantia & sub-iecta alteram in nostra sententia: ergo non bene defici-bit substantia per ordinem ad sustentanda accidentia.

Dices: non explicari naturam eius per ordinem sus-tentandi quomodo vñque, sed per ordinem sustentandi ul-timate: ita scilicet ut id dicatur substantia, quod ita sub-stat accidentibus, aut sustentat illa sic, ut ipsummet non sustentetur ab illo alio, cui inhæret.

Contra: ergo non sufficit ponere in explicatione substatiæ sustentationem accidentium, nisi ponatur ulterius negatio.

Q. 2. su

sustentationis ipsiusmet substantiae ab ullo alio : sed per ipsummet negationem aut fundamentum eius sine sustentatione posset explicari natura eius, & ab ipsa vel fundamento eius haberet esse per se & distingui ab omni accidente : ergo melius per illam negationem aut fundamentum eius explicaretur natura eius, quam per sustentationem accidentium.

Confirmatur, quia prius competit ipsi esse per se, seu esse quid ineptum inhaerere ; & prius debet sic intelligi, quā competit ipsi esse subiectum ultimatum accidentium, aut posse ut tale intelligi : ergo essentialius est ipsi, & magis intimum, esse sic per se quam substare ; & consequenter melius explicatur natura eius per talen ineptitudinem, quam per illam aptitudinem ad sustentandum : quod est intentum principale huius conclusionis.

CONCL VSIO VLTIMA.

Vera ex-
pliatio-
perfeita-
tis.

11. Optime explicatur perfectas constitutivas substantias esse illas, ad quod sequitur formaliter ineptudo ad inherendum, sine illa ineptudo sit quid posituum, sine sola negatio. *Pater*, quia reuera ad constitutivum substantiae sequitur illa ineptudo, & ad nihil aliud sequitur ; & deinde non potest melius explicari illa perfectas quam sic : ergo sic-bene explicatur.

Confirmatur, quia eo ipso quo concipiimus advenire enti aliquid posituum, ad quod sequitur, tanquam ad radicem formalem, talis ineptudo, non intelligendo aliquid aliud, intelligimus quod constitutum ex ente & tali persistuo sit quid per se subsistens, & eo ipso possumus distinguere ipsum ab omni accidente, & impossibile est conceperre aliquid per modum substantiae, nisi concipiatur sic : ergo sic bene explicatur perfectas constitutivas substantias.

Quares, an ratio substantiae, ut sic perfecte abstrahatur ab omnibus substantiis, sitque illis vniuoca, an analoga. *Respondeo*, eodem modo de hoc discurrendum quo discurrit de ratione entis, ut sic, in ordine ad omnia entia, quia eadem prorsus est ratio, unde resolutio remittenda est ad Metaphysicam, ubi examinabitur illa difficultas de ente ; & modo supponendum cum Scotisti, quod perfecte praescindat, & quod sit vniuoca omnibus illis, de quibus substantia ut sic, praedicatur in quid, quod etiam patet ex dictis supra de vniuocis & analogis.

QVÆSTIO II.

De diuisione substantiae in Prinam & Secundam.

12. Diuisione hanc traditam existimant authores à Philosopho cap. 5. de substantia, dum assertur ex substantiis alias esse primas, alias secundas : & mirabile est quam varie de ea discurrant, & quam diversas ex cogitauere sententias, dum quidam dicunt, sive diuisione vniuocata in vniuocata, quidam analogi in analogata, quidam subiecti in varia accidentia ; quidam accidentis in subiecta ; quidam subiecti in proprietates ; quidam substantiae primo intentionaliter sumptae in proprietates tales, quidam eiusdem in proprietates rationis, quidam substantiae secundo intentionaliter sumptae in plures intentiones secundas, quidam omnibus his modis defendi posse diuisiōnēm ; & quidam denique negant esse diuisiōnēm ullo modo. Quas omnes sententias longum esset in re nullius fere momenti significat, cum suis fundamentis proponere & examineare : consultius videbatur, quid in rei veritate dicendum sit statuere.

Suppono autem, per substantiam primam intelligi substantiam singularem, quia illa sola est, quæ neque de subiecto dicitur, hoc est non praedicatur formaliter de aliquo inferiori, neque in subiecto est, id est, non potest inhaerere alicui subiecto : Per substantiam vero secundam intelligi substantiam vniuersalem, quia illa sola est, quæ non inest quidem subiecto, quandoquidem nequeat inhaerere alicui : sed dicitur de aliquo subiecto, quia praedicatur formaliter & in quid de aliquo inferiori, sicut homo praedicatur de Petro, & animal de homine. Potest autem per substantiam singularem intelligi substantiam singulare secundo intentionaliter, & logicè, prout est scilicet proxime praedicabilis de uno solo ; vel primò intentionaliter & meta-

physice, prout est substantia non communicabilis pluribus cum multiplicatione : & similiter potest accipi secunda substantia, vel secundò intentionaliter & logicè, prout est proxime praedicabilis de pluribus cum multiplicatione ; vel primò intentionaliter, & metaphysice, prout est aliquid communicabile pluribus cum divisione, seu multiplicatione : & haec divisione, si sit divisa, potest æque esse bona, quocumque ex his modis capiantur membra diuidentia.

CONCL VSIO.

13. Probabilis est hanc non esse diuisiōnēm veram aut propriam ullo modo, sed petius enumerationem plurium formalium, quibus competunt diuersæ proprietates & in primam accidentia ; aut enumerationem plurium proprietatum, <sup>Divisio
substantie</sup> in primam accidentia ; aut enumeratiōnēm plurium proprietatum, <sup>& tecum
dam non</sup> aut plurium accidentium competentium rei secundum di- ^{et vera &} versas formalitates. Hæc est, Ammonii in prædicamen- ^{propria} tis, Hurtadi, & aliorum.

Probatur prima pars primò, quia ipsem Philosophus non proponit illam tanquam diuisiōnēm : neque enim proponit ullum diuisum, quod in illa membra, tanquam diuidentia ipsum, partiretur : quod tamen debuisse facere, si proponeret eam per modum diuisiōnis.

Confirmatur, quia ex una parte difficillimum est ostendere quomodo possit habere rationem bona diuisiōnis, & hinc tam varios modos dicendi excogitauerunt autores, ex alia vero parte nulla est necessitas afferendi quod sit diuisio, & sic evadit illa difficultas, nec incurrit in alia æquivalens : ergo dicendum est quod non sit diuisio.

Confirmatur secundò, quia si quis diceret, quod daretur homo vniuersalis, & homo singularis, non deberet dici diuidere aliquid in illa duo membra : sed plane eadem est ratio in propposito ; perinde enim se habet homo vniuersalis & particularis ad diuisiōnēm, ac substantia prima & secunda ; & quemadmodum nequit homo vlla ratione bene diuidi in hominem vniuersalem & singularem, ita nequit à paritate rationis ullo modo recte diuidi in substantiam primam, & secundam : ergo non sic bene diuiditur, & consequenter, quando dicit Philosophus quod detur substantia prima & secunda, non debet dici diuidere substantiam in illa, aut proponere ullam diuisiōnēm substantiae.

14. Probatur secundò, eadem prima pars discurrendo per omnes species bonarū diuisiōnis, & ostendendo quod haec nequeat esse vlla ex illis, aut sub vlla ex illis contineri, & consequenter quod non possit esse bona diuisio. Itaque, omnis bona diuisio est, aut totius actualis in partes vel essentiales, ex quibus componitur essentialiter, ut si homo diuidetur in corpus & animam rationalem, vel integrales, ex quibus componitur integraliter, ut si homo diuidetur in manus, pedes, caput, &c. aut est totius potentialis in partes subiectivas, ut animal diuiditur in hominem & brutum ; aut est diuisio accidentis in subiecta, qualis est haec, alborum aliud est homo, aliud lac, aut accidentis in accidentia, qualis est haec, alborum aliud fluidum, ut lac, aliud molle, ut burum ; aut subiecti in accidentia, qualis est illa, hominum alius doctus, alius indotus : sed nihil diuiditur in substantiam primam & secundam vlla ex his diuisiōnibus : ergo, quod dicitur dari primam & secundam substantiam non proponitur vlla diuisio bona. Probatur minor, nihil diuiditur in illa tanquam totum actuale, quia substantia cōplerā prima (de qua loquimur, quia illa sola est, quæ ponitur directe in prædicamento substantiae ex omnibus substantiis primis) non est pars essentialis aut integralis vllius rei, quæ posset, tanquam totum actuale integrale, aut essentialis, in illa & in aliis partibus diuidi. Neque tanquam totum potentiale, quia omne totum potentiale substantiale est substantia secunda : ergo non potest diuidi in substantiam secundam. Nec tanquam accidens in varia subiecta ; nam non significatur hic, quod aliquod vnum accidens conueniat substantia prima & secunda, aut vna proprietas, sed potius significatur quod diuersa accidentia & proprietates competant illis, ut cōmunicabilitas & vniuersalitas substantiae secun-

dæ,

dæ, incommunicabilitas & singularitas substantia primæ. Nec tanquam accidens in accidentia, propter eandem rationem, quia non proponitur hic aliquid accidens unum in specie coniungi in diuersis subiectis cum diuersis accidentibus, ut patet. Nec tanquam subiectum in accidentia, neque enim hic proponitur aliquod unum subiectum, quod afficeretur proprietatibus, & accidentibus diuersis, quæ reperiuntur in substantia prima & secunda.

15. Dices, substantiam ut sic abstrahentem à singularitate & vniuersalitate, quæ adueniūt ipsi per operationem intellectus, esse subiectum commune illis accidentibus vniuersalitatis & singularitatis, sive illa sint entia rationis, sive denominations extrinsecæ, & candem substantiam, ut afficitur vniuersalitate, esse substantiam secundam, esse vero substantiam primam, ut afficitur singularitate, & consequenter dari aliquod commune subiectum, quod dividatur in hæc membra tanquam in accidentia sive realia sive rationis; quod perinde est quantum ad impugnationem discursus præmissi & conclusionis,

Quod si intelligatur per secundam substantiam substantia communicabilis metaphysice, & per substantiam primam substantia incommunicabilis metaphysice, ita ut communicabilitas & incommunicabilitas non sit quid accidentaliter adueniens ipsis, sed potius proprietas realis identificata ipsis realiter; tum substantia ut sic abstracta ab aliis proprietatibus erit subiectum commune illis proprietatibus, & sic hæc diuisio erit subiecti realis in proprietates, sicut diuidetur animal in risibile & hinnibile.

Rursus posset hæc res sic explicari, quod diuidetur hic substantia prædicamentalis, ut sic, in substantiam prædicamentalem communem & singularem, & sic diuisum esset totum potentiale, & quidem genericum, nam substantia prædicamentalis, ut sic videtur abstrahi posse à substantia prædicamentali vniuersali & particulari, tanquam genus à speciebus.

16. Respondeo ad primum & secundum ex his tribus modis, quod quanvis posset considerari ratio substantie, non considerata ipsa ut singularis est, aut ut vniuersalis, sed secundum predicata sua essentialia, quatenus scilicet est ens per se subsistens seu inceptum, inhærente, & licet etiam singularitas & vniuersalitas aduenirent isti enti, tanquam accidentia, ut dicitur in primo modo, aut tanquam proprietates, ut dicitur in secundo modo; tamen non bene diuidetur substantia ut sic in substantiam vniuersalem & particularem diuisione subiecti in accidentia, aut in proprietates: quia quotiescumque diuiditur subiectum aliquod in accidentia & proprietates, ipsum subiectum debet multiplicari in diuisu: neque enim bene diuidetur Petrus ex eo, quod haberet diuersa accidentia ut albedinem, verbi gratia, & dulcedinem, in dulce & album: & licet posset dici, quod Petrus esset dulcis & album, & quod existente Petro existeret aliqua substantia alba, & aliqua dulcis, non tamen bene diuidetur substantia in albam & dulcem, quando non darentur plures substantiae, quarum una esset alba & altera dulcis, quod videtur mihi non posse negari. Sed non multiplicatur substantia illa abstracta à singularitate & vniuersalitate, seu considerata sine ipsis, in substantia singulari & vniuersali, secundum aduersarios, sed est eadē numero realis entitas substantiae, quæ afficitur illis diuersis accidentibus, & proprietatibus: ergo non bene diuiditur illa substantia abstracta in substantiam primam & secundam, seu singularem & vniuersalem.

17. Confirmatur hoc, quia illa substantia abstracta seu præcisa & considerata secundum sua predicata essentialia, quatenus scilicet est aliquid per se existens, & inceptu inhærente, si diuidatur & multiplicetur sub illis accidentibus aut proprietatibus, debet habere alias differentias contrahentes ipsam præter ipsam accidentia aut proprietates vniuersalitatis & singularitatis, seu communicabilitatis & incommunicabilitatis; quemadmodum quando homo diuiditur in doctum, & indoctum, tanquam subiectum in accidentia, non est idem homo qui est doctus & indoctus, sed homo diuisus multiplicatur in homine docto

& indocto, & contrahitur ad hominem, qui est doctus per Petreitatem verbi gratia, & ad indoctum per Pauleitatem; & quemadmodum, quando diuiditur animal in risibile & hinnibile, tanquam subiectum in proprietates, multiplicatur in animali risibili, & hinnibili, & contrahitur ad illa per rationalitatem, & differentiam specificam essentialiem equi; sed non possunt assignari differentiae, per quas substantia secundum sua predicata essentialia considerata contrahatur ad substantiam primam, & secundam, præter ipsasmet differentias singularitatis & vniuersalitatis, sive considerentur, ut sunt accidentia, sive ut sunt proprietates: ergo non multiplicatur substantia illa secundum se considerata in substantia prima, & secunda: sed vel est eadem induisa substantia, quæ est prima & secunda, vel certe illa substantia, quæ est prima, est quidem diuersa à substantia, quæ est secunda; sed non tamen ita, ut possit abstrahi ab utraque substantia aliqua ratio substantiae, quæ sit communis utriusque, & multiplicabilis in illis.

18. Confirmatur secundum: quotiescumque aliquid diuiditur in aliqua, tanquam in proprietates, neutra ex proprietatibus debet ad ipsum & diuisum sequi ex ratione sua formalis: & propterea, quia animal diuiditur in risibile, & hinnibile, tanquam in proprietates, non debet ad animalitatem sequi aut hinnibilitas aut risibilitas, sed debet cōiungi animalitas cum aliqua alia formalitate; & ad hoc quod competat ipsis hinnibilitas, debet similiter coniungi cum alia formalitate, cuius etiam ratio est, quia si alterutra proprietas deberet sequi ad diuisum secundum se consideratum, etiam altera deberet ad ipsum sequi, quia non est maior ratio de unaquam de altera, & sic quodcumque animal esset hinnibile & risibile, quod est absurdum; ergo ut substantia secundum se considerata & predicata sua essentialia diuidatur in primam & secundam tanquam in proprietates, non debet communicabilitas, quæ est proprietas, quam dicit secunda substantia, ipsi secundum se competere, sed ad hoc ut illa substantia talis habeat communicabilitatem, tanquam proprietatem, debet aduenire ipsi aliqua alia formalitas præter rationem illam substantie ut sit: sed hoc est falsum: ergo non possit substantia secundum se considerata diuidi in substantiam primam & secundam. Probatur minor, tum quia non potest affixari, quænam alia formalitas adueniret substantia illi, ratione cuius competet illi illa communicabilitas; tum quia illa substantia, ut sic, habet communicabilitatem & vniuersalitatem metaphysicam ex se, tanquam proprietatem metaphysicam, non minus quam homo habet, quia est ex se communicabilis substantia prima & secunda, si sit diuisum in illa, sicut homo est Petrus & Paulo. Et per hæc patet non posse affixari aliquid diuisum, quod diuidatur in substantiam primam & secundam diuisione subiecti in accidentia, aut proprietates, sive reales, sive rationis. & patet in particulari diuisu in illas non posse esse substantiam secundum, & se predicata sua essentialia consideratam: cuius oppositum docent quamplurimi etiam Scotisti.

19. Ad tertium modum dicendi de substantia prædicata. Diuisum in mentali ut sic, Respondeo non posse dari nullum conceptum unum substantie prædicamentalis, qui abstracte substatia neque est sub substantia prædicamentali prima & secunda; si enim velim explicare bene quid sit substantia prædicamentalis, vel debemus ipsam explicare materialiter & specificative, dicendo quid sit substantia illa, quæ potest esse prædicamentalis: & sic item est substantia prædicamentalis & substantia realis completa finita, quæ ex dictis non bene diuiditur in primam & secundam substantiam; vel debemus ipsam explicare formaliter, ut scilicet dicet prædicamentaritatem: & tum quero, quid intelligatur per substantiam prædicamentalem, ut talis est formaliter.

Dices intelligi substantiam ponibilem in prædicamento.

Contra hoc est idem per idem explicare: & quæro, quid est substantiam esse ponibile in prædicamento. Si dicas quod sit substantiam esse prædicabilem de aliis iustis

inferioribus, coincidit substantia prædicamentalis cum substantia secunda, & sic non abstrahit à substantia secunda, vt diuisum debet abstrahit à diuidentibus: & præterea mala erit explicatio, quia substantia non prædicabilis de inferioribus est prædicamentalis, v. g. Petrus. *Si dicas*, quod sit substantia tantum subiicibilis, etiā mala erit explicatio, quia datur substantia prædicamentalis, quæ non sit tantum subiicibilis; & præterea substantia prædicamentalis coincidet cum substantia prima. *Si dicas* esse substantiam subiicibilem & prædicabilem, non minus mala erit, quia genus summum est prædicamentalis substantia, & tamen non est subiicibilis vñ conceptui prædicamentali; & individuum substantiale est substantia prædicamentalis, & tamen non est prædicabilis de inferioribus. *Si dicas* esse omnem substantiam, quæ est vel subiicibilis superioribus gradibus, vel prædicabilis de inferioribus, iam non assignas vnum conceptum, sed plures disuntur & præterea sensus diuisioñis esset: substantia, quæ est vel prædicabilis vel subiicibilis, & non prædicabilis, est vel prima vel secunda: qui modus diuidendus est prorsus ineptus, & indignus Philosopho & quocumque alio.

20. *Ex his pater secunda pars conclusionis*: quia si nihil diuidatur in primam & secundam substantiam, quandoquidem distinguatur substantia prima à secunda, sequitur manifeste, quod, quando dicitur dari substantiam primam & secundam, solum fiat enumeratio plurium formalitatum identificatorum sibi realiter, quibus diversa proprietates, aut accidentia competunt, aut enumeratio plurium proprietatum & plurium accidentium competentium rei secundum diuersas formalitates.

Itaque si per substantiam secundam intelligatur illa formalitas per se existens, quæ est prædicabilis in quid de pluribus inferioribus; & per substantiam primam intelligatur illa substantia, quæ non est sic prædicabilis specificatiue loquendo, erit enumeratio plurium formalitatum identificatorum sibi realiter: nam quæcumque substantia, quæ est prædicabilis de multis, necessario id estificatur realiter individui; sialias daretur idæa Platonica: hoc est, natura distincta realiter ab omni individuo. Si verò intelligatur per substantiam secundam substantiam communicabilis communicabilitate remota, & per primam substantiam substantia communicabilis incomunicabilitate remota, formaliter & reduplicatiue loquendo, erit enumeratio diuersarum proprietatum competentium rei secundum diuersas formalitates: communicabilitas enim competit Petro secundum humanitatem, & incomunicabilitas secundum Petreitatem. Denique si intelligatur per substantiam primam substantia prædicabilis de uno solo prædicabilitate proxima logica, quam habet à secunda intentione adueniente ipso per operationem intellectus; & per substantiam secundam intelligatur substantia prædicabilis proxime de pluribus prædicabilitate logica competente ipso per operationem intellectus, tum erit enumeratio plurium accidentium sive realium, sive rationis, iuxta diuersas sententias de secundis intentionibus, quæ diuersa accidentia competunt rei secundum diuersas formalitates.

Quo sensu potest admetti hanc diuisiōnē esse substantia in accidentia.

21. Et in hoc sensu intelligendum est Doctor noster, dum dicit hanc diuisiōnem substantia in primam & secundam diuisiōnem substantiem subiecti in accidentia; neque enim voluit esse diuisiōnem propriæ dictam, sed improprie dictam, tam scilicet, quæ coincidit cum enumeratione plurium accidentium conuentientium eidem rei secundum diuersas formalitates; ita quo sensu potest admitti esse diuisiōnem substantie in accidentia, nec id est contra nos, qui loquimur de diuisione proprie dicta. Quod de re hac parum vti li & valde intricata dictum sufficiat.

Cur prima substantia dicatur magis esse substantia quam secunda.

Quares hic, cur substantia prima dicatur à Philosopho esse magis substantia quam secunda. Respondeo breviter: posse sic vocari, cum quia magis immediate substet accidentibus, quæ non possunt nisi in substantia prima, hoc est singulari, subiectati; tum etiam quia magis substet substantiis secundis, quandoquidem sit subiicibilis omnibus gradibus substantialibus communibus; cum quia minus indiget ad hoc ut existere possit, potest enim substantia singularis immediate produci, sed substantia

tix vniuersales non possunt, nisi singularizentur. Quæ etiam ratio est cur species prædicabilis sit: magis substantia, quam vlla species subalterna, aut genus generalissimum; quia illis omnibus substet quantum ad prædicacionem, & quia minus indiget ad hoc, ut possit existere, quæ species illæ superiores; nam species infima, ut existat, non indiget nisi singularitate, genus autem indiget non solum singularitate, sed differentiis specificis.

QUESTIONE VLTIMA.

De Proprietatibus substantia.

22. *S*Ex enumeravit Philosophus proprietates substantiæ, de quibus, ut intelligantur, & cognoscatur quæ priesates substantiæ, Sex pro-

cessantes

Prima proprietas est, non esse in alio. Hoc intelligentem est de non esse in alio tanquam in subiecto inhaesio- per se non tanquam partes essentiales, v. g. homo in Petro: & substantia primæ sunt in alio tanquam in loco; & forma substantialis est in materia prima; tanquam in subiecto informationis; & virtus sunt in composito physico tanquam partes constitutivæ ipsius. Itaque, ut dixi, intelligentem est de non esse in alio tanquam in subiecto inhaesio- nis. Potest autem dupliciter aliquid non esse in alio tanquam in subiecto inhaesio: Primo, si non sit in tali subiecto actu, sive habeat aptitudinem seu connaturalitatem ad hoc ut sit in illo, sive non: & in hoc sensu verum est, quod nulla substantia sit in alio: sed non soli substantiæ id competit, nam quæcumque Eucharistica non est in alio, tanquam in subiecto inhaesio, ut suppono ex doctrina tradita de illo mysterio. Secundo, aliquid potest non esse in subiecto inhaesio, quod non solum non est in illo, sed nec haber aptitudinem ut sit in illo: & in hoc sensu competit omni & soli substantiæ non esse in alio: quamvis enim quæcumque Eucharistica non sit in alio, tamen petit connaturaliter esse in alio, vnde per miraculum continet, ut non sit in alio. Itaque hoc modo explicata haec proprietas erit proprietas quarto modo substantiæ.

23. *Circa quod tamen aduentendum, quod non esse in alio modo potest intelligi vel negari, vel positiue: si intelligatur negatiue, tñ nō esse in alio dicit formaliter negationem actualis & aptitudinalis inhaesio: & illa negatio potest dici proprietas quarto modo, accipiendo proprietatem pro omni eo, quod omni & soli conuenit ne- cessario, & non est essentiale ipsi; non tamen erit proprietas quatenus talis dicitur illud, quod identificatur realiter, quia negatio nō potest identificari sic vñlly absoluto, ut patet. Si intelligatur positivè non esse in alio, sensus erit quod substantia habeat inceptitudinem positivam, & illa inceptudo potest capi, vel pro percepte constitutiva substantiæ, & sic capta nō erit proprietas substantiæ, sed constitutiva essentiale: vel pro aliquo respectu aptitudinali, qui se queretur ad illud positivum, & talis respectus, si detur in substantia, erit proprietas ipsius quarto modo, & identificata ipsi realiter.*

Quoniam
negatio
potest esse
proprietatis
absoluta.

Quod autem ad me attinet, existimo, satis probable esse quod non detur huiusmodi respectus positivus in substantia, sed quod illa negatio aptitudinalis inhaesio sequatur immediate ipsam rationem essentialem substantiae: nec videtur debere vñquam assignari aliqua proprietatis positiva, quæ non habeat munus aliquod positivum, quale talis respectus non videtur habere pos- se, sed parum facit hoc ad propositionem.

24. *Secunda proprietas assignata à Philosopho est, vni- uoce prædicari de primis substantiis. Circa hanc proprie- tatem aduentendum, quod vniuoce prædicari possit capi cari de dupliciter. Primo sic, ut significet prædicabilitatem alicuius de prædicati essentialeis de pluribus secundum eandem ratio- nem. Secundo sic, ut significet prædicationem alicuius de pluribus secundum eandem rationem, sive sit quid esse- ntiale illis pluribus, sive non sit: si captiatur primo modo vniuoce prædicari de primis substantiis, haec proprietas erit proprietas quarto modo substantiæ secundæ, omnis enim substantia secunda est prædicabilis vniuoce & essentialementer de aliis substantiis primis, immo substantia se- cunda, quæ est generalissimum, erit prædicabilis de omnibus substan-*

Secunda
proprietas
est vñlly
positiue
de prædi-
catione
allicuius
substantiis.

substantiis primis, quæ directe spectant ad hoc prædicamentum; vnde si intelligatur in hac proprietate, quod substantia sit prædicabilis de omnibus primis substantiis, hæc proprietas erit proprietas quarto modo generis generalissimi huius substantiæ, illi enim & soli ex omnibus entibus prædicamentalibus id conuenit. Si vero intelligatur tantum quod sit prædicabilis de aliquibus ex pluribus substantiis primis, erit proprietas omnis substantiæ secundæ, quia omnis & sola substantia secunda potest prædicari de pluribus substantiis primis, hoc est indiuiduis substantiis. Si capiatur secundo modo, quatenus scilicet intelligitur prædicari vniuoce de prædicabilitate eiusdem de pluribus secundum eandem rationem, sive illa ratio sit essentialis, sive non sit, competit quidem omni substantiæ secundæ prædicari de pluribus substantiis primis vniuoce, non tamen id conuenit solis substantiis secundis, quia etiam albedo prædicatur vniuoce in concerto de Petro & Paulo; vnde prædicari vniuoce in hoc sensu non esset proprietas quarto modo substantiæ secundæ; nec id est inconveniens, quia non est necesse ut omnes, quas philosophus enumerauit proprietates, sint proprietates quarto modo.

Advertendum autem quod quando dicimus prædicabilitatem vniuoce competere tanquam proprietatem substantiæ, id intelligentem temperem de predicabilitate remota & fundamentali, quam habet ex sua natura independenter ab operatione intellectus, non de proxima, quæ logica dicitur, & aduenit per talem operationem, hæc enim est accidens substantiæ, cum sic adueniat ipsi, ut possit non aduenire.

25. *Tertia proprietas est*, significare hoc aliquid. Si verba hæc attendamus, videtur difficile quomodo possit substantia significare hoc aliquid, sed si spectetur sensus intentus à Philosopho, nullam habet difficultatem. Itaque secundum Doctores cōmuniter vult solum per hæc verba significare, quod vox illa, quæ imponitur ad significandam quamcumque substantiam primam & singularem, significare determinat vnum aliquid, ita ut non possit prædicari vniuoce de pluribus; & per hoc innuit proprium esse substantiæ cuicunque prime & singulari esse aliquid vnum determinatum, quod nequeat qua tale significari per nomen aliquod vniuocum, de quo non potest esse dubium: sed hoc tamen non est ita proprium substantiæ singulari, quin conueniat etiam accidentibus singularibus, à quibus tamen in hoc distinguitur substantia singularis completa, de qua potissimum loquitur, quod substantia prima plurime soleant nominibus propriis appellari, vt pater de indiuiduis humanis, quæ vocantur nominibus propriis Petri, & Pauli, Patricij, Francisci, &c. & etiam de indiuiduis equorum, canum, felium, quibus saepissime ab hominibus nomina propria imponuntur, cum tamen non soleamus talia nomina date accidentibus singularibus: & in hoc sensu etiam posset intelligi quod Philosophus dicat esse proprium substantiæ prime significare hoc aliquid, hoc est esse aliquid determinatum, quod solet communiter appellari nomine proprio non conueniente vniuoce pluribus; non quasi esset hoc ipsi proprium stricte loquendo, sed accipiendo proprium peculiari, & intelligendo per hoc id quod solet fieri in multis substantiis singularibus completis. Dico autem in multis, quia non omnia individua substantialia completa solet habere nomina propria huiusmodi, vt pater de indiuiduis lapidum, florum, &c.

Quarta proprietas est, non habere contrarium. Ut intelligatur hæc proprietas, animadvertisse quod aliiquid possit esse contrarium alicui pluribus modis: Primo, si sit diuersæ naturæ: sic absolutum & respectuum sunt contraria, & homo ac brutum. Et in hoc sensu non potest intelligi, quod substantia non habet contrarium, quia accidentis est ipsi contrarium, & vna substantia est contraria alteri, vt aqua igni, homo bruto.

Secundo, id dicitur contrarium alicui, quæ sunt incompatibilia in eodem subiecto, & se mutuo expellere possunt, sive illud subiectum sit subiectum in hæsionis, sive informationis: & in hoc sensu est proprietas substantiæ completa, non habere contrarium, quia cum substantia

completa non habeat subiectum in hæsionis, aut informationis, non potest expellere aliquid, neque expelli à tali subiecto, & consequenter non potest habere contrarium in hoc sensu. Bene tamen aliqua substantia incompleta potest habere contrarium in hoc sensu, nam vna forma substantialis expellere potest, & sèpe expellit formaliter alteram formam ab eodem subiecto informationis, nempe ab eadem materia prima: & hac ratione dicitur, quod generatio vnius sit corruptio alterius. Aliqua etiam substantiæ incompleta non habent contrarium in hoc sensu, nempe materia prima, & corporeæ, quæ sunt altera pars physica substantiarum materialium viventium.

27. *Tertio*: id dicitur contrarium alicui, quod potest ipsum expellere ab eodem subiecto in hæsionis: & in hoc sensu est proprium omni substantiæ, non habere contrarium, cum enim non habeat subiectum in hæsionis, nequit expellere formaliter, aut expelli à tali subiecto. Hoc autem modo non habere contrarium est proprium quarto modo substantiæ, quia omni & soli substantiæ competit.

Dices: lux non est substantia, sed tamen non habet contrarium quod ipsum expellat à subiecto in hæsionis; & idem est de speciebus impressiis tam intelligibilibus, quam sensuibus, quibus potentia sensitiva videntur ad percipiendam sua subiecta, (de quarum natura parum debent cytones hic entare) ergo non habere contrarium in hoc sensu non est competens solis substantiis.

Respondeo distinguendo minorem: non habet contrarium positivum, translatum, priuationem, nego. Itaque lux expellitur per tenebras, seu per priuationem lucis formaliter ab eodem subiecto in hæsionis, & idem est de speciebus illis impressiis, & quibuscumque accidentibus in hærentibus; & hoc sufficit, vt dicantur lux & tales species habere contrarium aliquo modo, que non habet vla substantia, quia nulla substantia potest à subiecto in hæsionis expelli per priuationem, aut negationem sui, quād quidem non habeat subiectum in hæsionis, à quo expellatur.

28. *Quinta proprietas est* non suscipere magis, aut minus. *Sensus* huius proprietatis non est, quod vna substantia non possit esse magis perfecta, aut minus perfecta quia alia substantia; nam certum est quod substantia hominis sit perfectior substantia equi, & minus perfecta quam substantia Angelica. Nec etiam sensus est quod non possit vna substantia perfici & augeri extensiue, quia ad quidem pueri crescent substantialiter, & habeant sine dubio preueti maiorem substantiam, quam cum essent pueri. Sed sensus est, quod vna substantia non suscipiat magis & minus quo ad intensum ita, vt iam sit minus intensa substantia, iam magis intensa, sicut calor est iam magis intensus, iam minus intensus. In hoc autem sensu competit quidem omni substantia non esse susceptiuum magis, aut minus, quia non potest intelligi quomodo possit circa substantiam contingere talis mutatio: sed non conuenit tamen soli substantiæ hac proprietas, nam nec quantitas etiam potest suscipere magis, aut minus in hoc sensu ob candens rationem.

29. *Sexta denique proprietas est*, suscipere contraria, seu esse susceptiuum contrariorum: quod quidem competit omni substantiæ finita; nam nulla profusa assignari potest, quæ non possit substare alicui accidenti, quod accidentis possit adesse & abesse, & quod consequenter habeat aliquid contrarium, per quod expellatur formaliter.

Dices: substantia Angelica non suscipit contraria, ergo non competit esse susceptiuum contrariorum omni substantiæ finitæ.

Respondeo negando antecedens: quoniam enim non suscipit contraria materialia, nec tendetia ad destructionem ipsius, tamen suscipere potest contraria spiritualia, nimirum nolitiones & volitiones.

Ut autem videatur an hec proprietas solis substantiis competit, advertendum aliquid posse esse susceptiuum contrariorum dupliciter: primo per modum ut icet, cui inherere possent contraria, abstrahendo à modo particuliari talis subiecti: & sic non solis substantiis competit

Quinta
proprietas
est non su-
scipere
magis aut
minus.

Sexta pro-
prietas est
suscipere
contraria.

recipere contraria, nam quantitas recipit immediate in se albedinem & nigredinem, calorem & frigus, ut tenent communiter authores, & potest colligi ex quantitate Eucharistica, quæ est subiectum caloris & frigoris aduenientium speciebus Eucharisticis. Secundò potest aliquid esse susceptivum contrariorum per modum subiecti ultimati, quod ita substat contrariis, ut ipsum sit in extremum subiectari in alio: & in hoc sensu certum est, nihil posse esse susceptivum contrariorum quod non sit substantia: quamvis enim quantitas Eucharistica suscipiat contraria, & non subiectetur ipsam in alio subiecto, tamen apta nata est sic subiectari, & per miraculum tantum sit, quod non subiectetur in alio. Esse ergo susceptivum contrariorum, in hoc sensu debet intelligi, ut sit proprietas quarto modo substantiæ finita.

30. Pro complemento huius disputationis proponere placuit seriem prædicamenti substantiæ, seu arborum, quam vocant prædicamentalem, non quidem integrum, quia hoc est valde prolixum & difficile propter multiplicatatem & varietatem substantiarum, sed partem aliquam eius, in qua deducetur genus generalissimum ad individua humana. In hac autem serie, quod supremum obtinet locum, est generalissimum; quod insimum, individua; quod supra individua immediate, species præcabilis; reliqua intermedia supra se directe posita, species subalterna, & genera subalterna, genera quidem ut respiciunt inferiora, species vero, ut superiora. Quæ ponuntur denique à latere sunt differentiae diuisiæ superiores, & constitutiæ inferioris.

Series incompleta Prædicamenti substantia.

S V B S T A N T I A .

Corporeitas.	Incorporeitas.
CORPVS.	
Corruptibilitas.	Incorruptibilitas.
Mixtura.	Simplicitas.
VITA.	Inanimatio.
Sensitivitas.	Insensitivitas.
Rationalitas.	Irrationalitas.
Petreitas.	Pauleitas.
	P E T R V S.

Aduertendum, has differentias positas à latere dextro, v. g. corporeitatem, corruptibilitatem, &c. esse diuisiæ superiorum graduum & constitutiæ inferiorum: alias vero differentias alterius lateris, ut incorporeitatem, incorruptibilitatem, esse quidem diuisiæ graduum superiorum, & constitutiæ etiam graduum inferiorum, non tamen eorum, qui hic ponuntur, sed aliorum: incorporeitas enim constituit non corpus, nec aliquid contentum infra corpus, sed substantiam spiritualem, verbi gratia Angelicam.

Aduertendum ulterius, quod ponatur hic gradus corporis corruptibilis, ex suppositione sententiæ quæ asserti aliquæ corpora incorpribilia, siue dari de facto, siue posse dari. Quæ sententia si non esset vera, non esset necesse ponere illum gradum tanquam superiorem ad corpus mixtum, aut simplex.

DISPUTATIO XIII.
DE ACCIDENTE UT SIC.

QUANDO QVIDEM accidens ut sic, sit commune, vel vniuoce, ut tenent Scotistæ, vel analogice, ut tenent Thomistæ, nouem sequentibus prædicamentis, antequam ad illorum prædicamentorum considerationem in particulari descendem, aliqua de Accidente in communi proponere volui,

quæ etiam ad perfectiorem substantiæ cognitionem deferrire poterunt, quia opposita iuxta se polita magis eluscunt.

Q V A E S T I O I .

Quid sit Accidens ut sic.

1. **N**O n agimus hic de accidente, quanto prædicibili de cuius natura supra actum est, sed de accidente prædicamentali, quod opponitur substantiæ, & diuiditur vel analogice, vel vniuoce iuxta varias sententias (de quibus in Metaphysica) in nouem genera accidentium. Aduertendum autem, quod huiusmodi accidens prædicamentale potest capi duplicitate: primò adiective prout dicit materialiter rem, quæ inhætere potest, & formaliter ipsammet accidentem, seu inhærentiam, & sic accidens idem est atque inhærens: certum autem est quod ratio formalis accidentis ut sic, sit inhæsio, seu accidentia, seu vno illa actualis particularis, quam habet res inhærens, quando actu inhæret, sicut ratio formalis albi est albedo, & dulcis dulcedo. Secundò potest capi ly accidentis substantiæ, prout significat illam rem, quæ potest inhære, siue actu inhæret siue non: & de accidenti in hac acceptione modò agimus, querendo in quonam consistit eius natura, seu ratio formalis.

CONCLUSIO I.

2. **A**ccidens, ut sic bene describitur esse ens apud natum inherere subiecto, seu apud natum esse in subiecto in basiō. Hæc est communis, & patet, quia omni & soli conuenit, & sufficienter absque superfluitate declarat naturam accidentis, prout opponitur substantiæ, quam descriplimus supra esse ens inceptum inhætere. Dixi autem apud natum inhætere, quia ex mysterio Eucharistica patet, accidentia absolute posse esse absque subiecto in basiō; & ulterius nulla priors est ratio, ex qua colligi possit tantam esse connexionem illorum accidentium cum substantia, ut nequeant sine illa conseruari: quare quamvis non habuissimus experimentum prædicti mysterij, adhuc potuisset teneri illa separabilitas ex illo principio: Quidquid non implicat contradictionem potest fieri diuina virtute. Vnde quando Philosophus definit accidens esse ens, vel hoc intellexit in sensu aptitudinali iuxta conclusionē, ita ut sensus sit, quod si ens apud natū inhæret in alio ente nempe in substantia; vel certe neganda est ipsius sententia, & corrigendus error non solù ex mysterio illo fidei, sed etiam ex prædicto principio, & vrgendum est ad assignandam rationem, vnde collegit non posse conseruari accidens absolutum v. g. albedinem, aut quantitatem absque subiecto in basiō de potentia Dei absoluta: quam certe rationem nunquam assignabit.

3. Itaque ad plenam premissę descriptionis intelligentiā restat declarare quid sit esse in subiecto in basiō; quo non intellecto, nec accidentis, nec etiam formæ substantialis natura perfecte capi potest. Dico ergo, esse in subiecto in basiō non esse idem atque esse in aliquo tanquam pars, quia alias animal est in homine, & materia in toto physico, & manus in corpore, tanquam in subiecto in basiō, & sic substantiæ conuenient prædicta definitio; neque est idem ac esse in alio, tanquam in sustentante, seu in aliquo, in quo recipetur, & à quo dependet in esse & in conseruari, quia forma ignis sic est in materia prima ligni, & idem est de ceteris formis substantialibus materialibus, quæ edificant de potentia subiecti; quæ tamen formæ non dicuntur esse in subiecto in basiō, & si dicerentur, essent accidentia, aut certe non valeret prædicta descriptio accidentis ut sic, quæ illis formis conuenient: sed dicuntur esse in alio tanquam in subiecto informationis. Deinde secundum multis Thomistas & Scotistas formæ accidentiales supernaturales in substantia, præfetim, quæ sunt habitus, ut sunt tres virtutes Theologicas Fidei, Spei, & Charitatis, creantur & non educuntur de potentia subiecti, nec consequenter dependent ab ipso in esse aut conseruari, & tamen sunt in subiecto in basiō, alijs non essent accidentia: ergo esse in alio tanquam in subiecto in basiō, non est idem, ac esse in alio tanquam in sustentante, seu tanquam in aliquo, à quo dependet in esse & conseruari.

4. Nec

Nec sic ut
ordinetur
ad aliam
formam.

4. Nec est ita esse id alio, ut ordinetur ad aliam formam (prout explicat Anversa tom. 1. Philosophie quæst. 5.) cum quia actus vitales non videntur ordinari ad alias formas, & tamen sunt accidentia, & non sunt in alio per informationem, sed per inhaerentem; tum quia forma corporalis, quæ in viventibus datur simul cum anima (ut melior sententia tener alia probanda) ordinatur ad animam, & tamen est in subiecto per informationem, & non per inhaerentem, cum sit forma substantialis non minus quam ipsa anima.

Sed esse in
alio ita ut
non faciat
cum ipso
vnum per
se.

5. Est ergo in alio tanquam in subiecto informationis, est esse in alio, cum quo facit vnum per se; & esse in alio tanquam in subiecto inhaerentis, est esse in alio, cum quo non fit vnum per se, sed per accidens. Hoc patet quia omnis forma, quæ de facto admittitur esse forma substantialis, est in alio subiecto, cum quo facit vnum per se; & omnis forma, quæ de facto admittitur esse accidentalis, est in alio, cum quo facit vnum per accidens: ergo signum est, quod esse in alio informatione sit esse in alio, cum quo facit vnum per se; & esse in alio inhaerere sit esse in alio, cum quo non facit vnum per se, sed per accidens.

Quænam
forma cen-
tenda sit
facere vna
per se cum
suo subie-
cto.

Sed superest iam granior difficultas, quomodo possit quis discernere quænam forma sit in alio sic, ut faciat cum ipso vnum per se; nisi enim quis hoc sciat, non poterit in particulari cognoscere quænam forma sit substantialis, aut accidentalis; imo non poterit cognoscere, an detur vila forma substantialis, aut an detur vila forma accidentalis; poterit enim dubitare, an illæ formæ, quæ de facto censentur accidentiales, ut calor, albedo, species sensibiles expressæ & impressæ, habitus &c. sint substantiales; & an formæ, quæ de facto admittuntur substantiales, v.g. formæ corporeitatis, animæ, præsertim non spirituales, sint accidentiales.

6. Ad quam difficultatem, quam non nisi leuiter tractatum apud autores intenio, Respondendum, illam formam censem substantialem, & facere vnum per se cum suo subiecto, ratione cuius toti conflato ex illa forma & subiecto conuenient aut saltem connaturaliter conuenient, nisi poneretur impedimentum extrinsecum, determinatæ qualitates deferuientes ad conservationem istius formæ in subiecto illo.

Hoc patet primo, quia non potest hæc res melius explicari. Secundo, quia de facto omnis forma, quæ admittitur substantialis, est principium talium formarum hoc modo: & hinc accedit quod ex formis sensibilibus de facto deuenimus in cognitionem formarum substantialium, & quod ex formis sensibilibus diversis colligamus formas substantiales diuersas, & naturas diuersas rerum compositarum: de quo tamen plura videri possunt Physicorum dissertatione de forma substantiali.

Ex hac doctrina vterius colligi potest, cur formæ accidentales ponantur direcete in aliquo prædicamento, formæ vero substantiales, licet perfectiores, non ponantur: ratio enim est, quod formæ accidentales, cum non sint naturæ facere vnum per se physicum cum alio, sint entia completa physice, & propterea possint ponи direcete in aliquo prædicamento; formæ vero substantiales, cum sint naturæ facere vnum per se physicum cum suo subiecto, non sint entia completa physice, & propterea neque possint ponи direcete in aliquo prædicamento, cuius summum genus sit quid completum physicæ.

CONCLV SIO II.

Inhaerentia
aptitudinalis
lis non est
de essentia
accidentis.

7. Inhaerentia aptitudinalis, seu aptitudo ad inhaerendum non est de essentia accidentis ut sic, quod est commune non prædicamentis; sed ad sumnum proprietatis eius: ratiō dix zero, ad quam sequitur illa aptitudo, est de essentia ipsius, quæ radix potest vocari aleias, seu inhaerentia fundamentalis, seu aptitudo fundamentalis inhaerendi. Hæc est Doct. 4. disf. 12. quæst. 1. art. 1. & 7. Met. quæst. 1. cum Soncina ibidem, & omnibus Scotis contra D. Thom. 4. disf. 18. quæst. 1. art. 1. quem præter suos sequuntur Suarez disp. 31. Met. scđ. 2. complutenses disf. 11. Logica dnb. 3. & alij.

Probari potest conclusionis prima pars ratione, quæ vtuntur Antonius Andreas & Soncinas, quia accidentis absolute potest concipi sine inhaerentia aptitudinali: Mathematicus enim agit de quantitate, non considerando, quod sit, vel possit esse in subiecto; ergo aptitudo ad inhaerendum non est de essentia accidentis absolute, & consequenter nō est de essentia accidentis, ut sic, quia quidquid est de essentia accidentis ut sic, est de essentia omnino contenti sub ipso.

8. Hæc probatio non sufficit primo, quia falsum est posse accidens absolute ut sic, commune omni accidenti absolute, cōcipi absque eo, quod concipiatur ut aptum inhaerente saltem conceptum aliquo sibi proprio, quatenus distinguatur ab omni substantia. Deinde licet pollet sic concipi accidentis absolute, tamen non possit sic cōcipi accidentis ut sic commune absolute, & respectu, de quo hic postulamus agimus. Deinde licet possit aliquid inadäquate concipi absque aliqua ratione formalis particulari, tamen non sequitur quin illa ratio particularis esset de essentia eius, quia potest homo concipi per modum substantiae corporæ rationalis, sine eo quod concipiatur per modum substantiae simplicis & elementaris aut in parte, cum tamen alterutra ratio sit de essentia eius, & sic potest concipi sine eo, quod concipiatur per modum corruptibilis aut incorruptibilis; imo potest concipi per modum corporis aut etiam compotiti ex materia & forma, aut corpore & anima: & tamen esse corporeum, & esse compositum, & esse corruptibile est de essentia eius saltem radicaliter loquendo; ergo quantum quantitas possit concipi absque eo, quod concipiatur ut apta inhaerere, adhuc aptitudo ad inhaerendum posset esse de essentia eius.

9. Confirmatur primo, quia ille conceptus, quem habet Mathematicus de quantitate, non est conceptus accidentis formaliter; unde Mathematicus ex illo conceptu nequit deducere quod quantitas sit accidentis, necne: ergo illud exemplum non iuuat ad ostendendum quod accidentis, ut accidentis possit concipi absque tali ordine, & sic non facit ad rem.

Confirmatur secundo, quia radix illius aptitudinis sine dubio est de essentia accidentis absolute, siue radix inaptitudinis est de essentia substantiali: & tamen Mathematicus concipit quantitatem non concipiendo illam radicem: ergo quod Mathematicus consideret quantitatem absque illa aptitudine, non ostendit illam aptitudinem non esse de essentia quantitatis, sicut non sequitur illam radicem non esse de essentia eius ex eo, quod concipiatur à Mathematico absque tali radice.

10. Probant secundò aliqui Scotis eandem partem conclusionis, quia nulla est dependentia simpliciter necessario in aliquo, nisi vel ad primam causam, vel ad suas partes essentiales, sed subiectum accidentis, cui aptum est inhaerere, neque est de essentia eius, neque prima causa: ergo dependentia accidentis ad subiectum, etiam aptitudinalis, non est simpliciter in ipso necessaria, & consequenter non est de essentia eius.

Hæc etiam probatio mihi non sufficit, quia eorum est in principiis Scotti, illam aptitudinem dependentiam esse ad minus proprietatem accidentis tam necessario ipsi conexam, ut nec de potentia absolute possit esse accidentis absque illa: ergo est simpliciter ipsi necessaria, & consequenter aliqua dependencia est alicui simpliciter necessaria ad aliquid, quod neque est prima causa eius, neque de essentia ipsius, immo dependencia aptitudinalis inhaerentis radiciter accepta est de essentia accidentis, ut dicitur in secunda parte conclusionis. Neque Scotus inquit dixit dependentiam ullam absoluti ad aliquid, quod non est de essentia eius, nec prima causa, esse ipsi simpliciter necessaria, sed hoc tantum dixit de dependentia actuali; purus enim & merito, omne absolute posse conservari ab ipso eo, quod actualiter dependeat ab illo alio, quod non sit prima causa, vel de essentia eius, vel conditio applicans partes essentiales eius: quod non facit ad propositum.

Probant tertio, & multo melius conclusionem ratione ipsiusmet Scotti supra, quia nullus respectus potest esse essentia absolute: sed illa aptitudo inhaerendi est respectu,

ergo

ergo nequit esse de essentia entis absolu*ti* ut sic, & consequenter nequit esse de essentia accidentis, ut sic, communis absolutu*m* & respectu*m*. Probatur maior, quia non videtur quomodo possit formalitas respectiva concutere ad faciendum aliquid unum absolutum.

Confirmatur, quia si includeretur in essentia alicuius rei formalitas respectiva, non deberet dici res illa potius absoluta quam respectiva, & propterea res illa esset simpliciter absoluta essentialiter, & simpliciter respectiva essentialiter.

Dices cum Caetano, aptitudinem illam inhærendi non esse respectum formaliter secundum esse, sed secundum dici.

Contra, quia sic conueniret cum radice, ad quam sequitur aptitudo formalis, quam nos concedimus esse de essentia accidentis ut sic. Denique nos loquimur de aptitudine, quæ est formaliter respectus vel prædicamentalis, vel transcendentialis: & non secundum dici tantum, sed secundum esse vere & proprie*m*.

12. Probatur quarto, quia omnis aptitudo formalis, quæ est in re, præsupponit aliquam formalitatem positivam, ratione cuius competit illi rei; sicut risibilitas præsupponit in homine rationalitatem: ergo non est de essentia istius rei, sicut nec risibilitas est de essentia hominis.

Secunda & tercia pars conclusionis pater ex his, quia si illa aptitudo formalis ad inhærendum non sit de essentia accidentis, ut sic (modo detur vlo modo in accidente) debet esse proprietas eius identificata ipsi realiter, sicut risibilitas identificatur homini, & est eius proprietas; & deinde nihil aliud potest assignari quod sit ratio constitutiva ipsius præter formalitatem illam positivam, ad quam sequitur illa aptitudo. Quod totum confirmatur per dicta de substantiæ natura disputatione præcedenti.

An detur in accidente vlo modo talis respectus aptitudinalis; quia valde dubitari potest an detur talis respectus qui vere sit respectus formalis, & non sit tantum respectus secundum dici, quod modo ipsam ratio absoluta constitutiva accidentis potest vocari respectus. Ratio autem dubitandi est, quia videtur omnino superfluere; nam Accidens per suam essentiam & constitutiva sua essentialia præstare potest quidquid debet ipsi competere.

Dices hoc esse verum fundamentaliter, non formaliiter.

Contra, quia gratis dicitur, quod id non possit præstare formaliter, si potest illud præstare vlo modo.

Dices non posse hoc ab ipso per essentiam præstari formaliter, quia illud, per quod formaliter id præstari potest, debet esse respectus, respectus autem non potest esse de essentia entis absoluti. Contra, qui gratis dicitur quod id formaliter præstari non possit nisi per respectum, qui sit vere respectus alio modo quam secundum dici, quamvis autem præstari debet à respectu secundum dici, posse sine dubio præstari a differentia formalis & essentiæ sua, quia illa potest vocari respectus secundum dici.

Dices: non dantur respectus secundum dici, sed quidquid nequit intelligi nisi per modum respectus, debet dici esse respectus: unde cum aptitudo, quæ habet accidentis ad inhærendum non possit intelligi nisi per modum respectus, debet dici, quod sit respectus verus, & non tantum secundum dici. Contra, quia ipsam differentia essentialis accidentis, quam vocant radicem illius aptitudinis formalis, nequit intellegi per modum respectus, hoc est per modum alicuius quod aptum sit principiare illam aptitudinem formalem, & tamen hoc non obstante non est respectus secundum eos, qui asserunt aptitudinem illam formalem distinctam: ergo aliquid quod non est vere respectus potest tamen esse talis naturæ, ut non possit intelligi nisi per modum respectus. Hæc sane mihi semper reddidit difficultem illam sententiam, quæ asserit huiusmodi respectus formales in substantia & accidente, & nisi sit aliqua alia particularis ratio ad probandum, quod dentur vli respectus aptitudinales formaliter distincti à suis fundamentis, videbentur mihi omnes omnia excludendi.

Si qui tamen concedendi sunt, non nisi illi, quorum concepsus non involuitur in conceptu essentiali sui fundamenti, ut verbi gratia risibilitas, seu aptitudo ad ridendum, quæ potest dici non esse formaliter differentia constitutiva hominis; quia potest homo intelligi secundum prædicata essentialia sine eo, quod intelligatur nec radicaliter, nec formaliter esse risibilis. Quod etiam totum propono magis examinandum, quam absolute tenendum.

13. Fundamenta aduersiorum, contra conclusionem sunt, quod accidentis esse dicatur consistere in inesse, quod non sit ens simpliciter, sed ens, quod non possit intelligi sine illa aptitudine, & denique quod illa aptitudo, seu inhærentia aptitudinalis, si non esset de essentia ipsius, deberet esse ipsi accidentis, & consequenter deberet inhærente per aliam inhærentiam, & hec daretur processus in infinitum.

Respondetur facile, accidentium esse dici consistere in inesse, id est inhærentia non actuali, nec aptitudinali, sed radicis, & in hoc ipso sensu dicuntur esse entis entia. Admette tamen, quod hoc non obstante sint entia simpliciter, quamvis hoc patrum faciat ad propositum hoc. Deinde quamvis nequeant intelligi sine tali respectu, non inde sequitur illum respectum esse de essentia eorum: quia, ut supra dictum est, multa nequeunt intelligi sine aliis, quæ tamen non sint de ipsorum essentia. Denique quamvis inhærentia aptitudinalis non sit de essentia accidentis, tamen non est accidens prædicamentale ipsius, sicut nec risibilitas est accidens hominis, sed proprietas eius; & quamvis etiam esset accidens prædicamentale ipsius, non sequeretur necessario processus in infinitum, quia illa inhærentia posset se ipsa ipsi inhærente sine alia inhærentia, & sic dicitur communiter quod accidentia respectiva seipsum inhærent sine alia inhærentia realiter distincta, licet id non dicatur de accidentibus absolutis.

CONCLV SIO III.

14. Quando conservatur accidentis absolutum extra subjectum, & habet esse per se, seu non esse actu in alio, tanquam in subiecto inherens, non superadditur ipsi modus aliquis positivus absolutus distinctus realiter ab ipso. Hæc est Doctrinæ 4. d. 12. q. 1. cum suis omnibus contra Thomistas; & Probatur hic breuiter, quia eo ipso, quo Deus destruet inherebitiam actualis albedinis v.g. aut quantitatatis ad substantias, & conservaret ipsammet entitatem absolutam albedinis aut quantitatatis, illa albedo aut quantitas essent per se al sive subiecto: ergo ut sic sint, non indigent aliquo modo positivu*m* absoluto.

Confirmatur: non sunt multiplicanda entia sine necessitate: scilicet nulla prorsus est necessitas ullius modi positivi superadditi accidentibus separatis: ergo non est absurendum talis modus.

15. Dices: accidentis non haber existentiam propriam, & præterea individuatur per substantiam; ergo non potest ponit absque substantia, vel modo substantiali.

Respondeo negando antecedens pro utraque parte: & sane evidens videtur quod quicumque modus substantialis, seu accidentialis potius debeat dici non habere existentiam propriam, & quod potius debeat dici individuari à substantia, cuius est modus, quam accidentis absolutum: ergo si ille modus potest ponit absque substantia, aut alio aliquo, à quo habeat formaliter existentiam, aut individuationem, a fortiori, vel latenter (quod sufficit ad intentum) & que idem potest dici de accidente. Plura alia possent ad hoc argumenta adduci, sed hæc sufficiunt abunde ad rei clarissimæ probationem.

Dices: quando ponit accidentis extra subiectum, habet dependentiam particularem ab aliquo, à quo non habuit illam antecedenter, nimirum ab eo, à quo ponit extra subiectum, & à qua suppleretur influxus subiecti: sed illa dependentia actualis, ponitua est aliquid positivum se tenens ex parte accidentis, & potest vocari modus positivus satis commode: ergo non potest accidentis extra subiectum ponit absque tali modo.

Reffon

Accidentia separantur non habent modum positivum superadditum.

Disput. XIII. Quæst. II.

191

Respondeo concedendo totum, sed non est contra conclusionem, quæ non negat, nisi modum absolutum; illa autem dependentia esset modus relatiuus.

Respondeo secundò distinguendo consequens: absque modo quo recipere suum esse à causa efficiente formaliter, concedo, absque alio modo, nego; loquimur autem in conclusione de alio modo, non de illo.

CONCL VS IO IV.

16. *Esse actu in subiecto inhaesio est de essentia accidentis relatiuus predicamentalis.* Hæc videtur mihi *Scoti* supra, & est communior inter *Scotitas*.

Probatur, quia implicat contradictionem, relationem predicamentalem sive intrinsecus, sive extinsecus advenientem posse esse absque eo, quod insit subiecto, illud determinando ac referendo ad terminum; & præterea nihil impedit quo minus illa inhaesio actualis, seu potius formalitas, à qua habet inhærente actualiter, sit de essentia eius.

Confirmatur, quia formalitas, à qua habet relatio respicere terminum, est de eius essentia: ergo & formalitas à qua habet respicere fundamentum; tam enim essentiale est relationi determinare fundamentum actu, quam actu referre ad terminum. Itaque in relatione ut sic sunt considerabiles duas formalitates: prima est formalitas accidentis ut sic, & ab hac non habet esse actu in subiecto, neque etiam non esse, positivè loquendo; sed bene habet aptitudinem fundamentalem, secundam quam exigit esse connaturaliter in subiecto: secunda formalitas in ipso considerabilis est formalitas talis, qua constituitur in esse accidentis relatiuus, & ab hac habet formaliter & essentiale esse in subiecto, & ipsum referre ad terminum, propter fundamenta præmissa.

Q V A E S T I O II.

Utrum accidens spirituale possit educi de potentia subiecti corporei, aut accidens corporeum de potentia subiecti spiritualis.

17. *E*duci de potentia subiecti est produci in ipso subiecto cum dependentia ab ipsorum subiecto tanquam à causa influente realiter in rem illam, quæ dicitur educi: quod magis intelligitur ex dicendis in Physica.

CONCL VS IO I.

Accidens spirituale nequit educi de potentia subiecti corporei naturaliter, aut subiecti in ipso. Hæc est communis.

Probatur primò, quia non est proportio sufficiens inter subiectum corporeum & accidens spirituale, ut hoc possit educi ex potentia illius, & subiectum in ipso: ergo non potest id fieri naturaliter. Hæc probatio non sufficit, quia quamvis antecedens à parte rei sit verum, tamen non est notum ex terminis, sed omnino à que obscurum, ac conclusio inde deducita; & quicumque negaret conclusionem, negaret illud antecedens: vnde vel petitur principium hac probatione, vel obscurum per à que obscurum probatur, quod est vitium notabile probacionis.

Confirmatur, quia anima rationalis est spiritualis, & tamen haber proportionem sufficientem ut sit in subiecto corporeo: ergo spiritualitas accidentis non impedit quo minus possit esse in subiecto corporeo.

Dices, non esse eandem rationem de accidente spirituali, & anima, quia accidens educitur è potentia subiecti sui, & non creatur in illo; anima vero non educitur ex potentia corporis, sed creatur in ipso: vnde quamvis corporeum possit habere proportionem sufficientem ad recipiendam animam spiritualem, non tamen deberet habere proportionem sufficientem ad causandum materialiter formam accidentalem spiritualem & consequenter debet non habere proportionem sufficientem ad recipiendum accidens spirituale, quod non recipitur naturaliter nisi in subiecto, è cuius potentia educitur, & à quo dependet materialiter.

18. *Contra primò*, quia ex hac disparitate non sequitur quin aliquod accidens, quod naturaliter poteret creari, sicut petit anima, possit poni in subiecto corporeo, quemadmodum ponitur anima; vnde ad probandum conclu-

sionem deberet præter dictam probationem ostendi, quod nullum accidens naturaliter producibile petat creari.

Secundò & principaliter contra facit, quod maneat adhuc probandum, nullum corporeum posse habere sufficientem proportionem ad causandum materialiter aliquam formam spiritualem: quod si hoc non probetur, prædicta disparitas nihil facit ad rem, & virgo potest contra eam hoc modo: Aliiquid corporeum potest habere sufficientem proportionem ad recipiendum aliquod spirituale substantiale ex natura sua creabile: ergo aliquod corporeum potest habere proportionem sufficientem ad causandum materialiter aliquam formam spiritualem accidentalem, quæ ex natura sua non est creabilis, sed edificabilis ex potentia subiecti; & si negetur consequentia, perenda est disparitas.

19. *Probari solet secundò* conclusio, quia sicut connaturale est omni accidenti corporeo esse extensem, & consequenter habere subiectum extensem, vt dicimus conclusione sequenti; ita connaturale est omni accidenti spirituali esse inextensem: ergo nequit naturaliter accidens spirituale poni in subiecto corporeo, quia omne corporeum subiectum, in quo ponetur, est extensem.

Confirmatur, quia naturaliter bene colligitur accidens esse corporeum ex eo, quod subiectetur in subiecto corporeo, & esse spirituale ex eo quod subiectetur in subiecto spirituali: ergo spirituale accidens nequit naturaliter esse in subiecto corporeo.

Hæc probatio etiam per se non sufficit, quia posset negari antecedens, & dari pro instantia, quod quemadmodum licet omnis forma substantialis corpora poterit subiectum extensem, non tamen omnis forma substantialis spirituialis petit subiectum inextensem, vt patet de animali rationali: ita licet omnis forma accidentalis corporeæ poterit subiectum extensem, non tamen dicendum est quod omnis forma accidentalis spirituialis poterit subiectum inextensem.

Ad confirmationem dici posset, nisi alia ratio afficeratur, eam collectionem non esse bonam, aut saltem gratias id admitti, ac dici, & inflari potest vt supra, quod quemadmodum non bene colligitur forma substantialis esse corporeo ex eo, quod sit in subiecto corporeo, ita etiam non bene colligetur formam accidentalem non esse spirituale, aut esse corpoream ex eo quod subiectetur in subiecto corporeo.

20. *Probatur ergo melius conclusio*, quia non potest as-signari, quænam causa naturalis possit producere formam spiritualem in subiecto corporeo, neque quænam forma spiritualem possit naturaliter in tali subiecto produci: ergo non est dicendum, quod id fieri possit naturaliter.

Confirmatur, quia omnis forma accidentalis, quæ hancen producta est in subiecto corporeo, quantum ad cognitionem nostram, est corporeæ: ergo verisimilius dicitur non produci formam villam spiritualem in tali subiecto, quia si posset produci, verisimile est, quod de facto esset producta, & quod cognosceretur esse producta ab effectu aliquo eius.

Confirmatur secundò, quia si non habuissimus principia aliqua ex quibus colligeremus quod anima rationalis sit spirituialis, dicemus quod esset corporea, quia repetitur in subiecto corporeo: ergo si non habemus principia ad colligendum quod aliqua forma accidentalis producibilis naturaliter in subiecto corporeo sit spirituialis, debemus dicere quod nulla sit producibilis sit spirituialis, sed non habemus talia principia, ergo.

21. *Probatur* ulterius, quia nulla forma accidentalis naturaliter producibilis creatur naturaliter: ergo omnis talis producitur per educationem ex potentia subiecti, & consequenter cum dependentia à subiecto in esse & fieri. *Probatur* antecedens, tum quia satis communiter & probabiliter negatur à recentioribus villam formam accidentalem creari, etiam loquendo de illis quæ sunt supernaturales in substantia (vt sunt tres virtutes habituales Theologicas) & consequenter multo minus sic producentur accidentia naturalis ordinis; tum quia si crearetur aliqua forma accidentalis

Accidentis naturaliter, aut crearetur à causa secunda, & hoc dici nequit, quia secundum omnes causa secunda nequit creare naturaliter: aut crearetur à causa prima; sed nec hoc etiam dici potest, quia omnis forma accidentalis, quæ naturaliter producitur in subiecto etiam à Deo, est naturalis ordinis & connaturaliter debita: ergo quandoquidem omnis talis nec producatur, nec conseretur, nisi in subiecto, debet dici quod non creetur à Deo, sed quod educatur ab ipso ex potentia istius subiecti. Itaque à primo ad ultimum sequitur, quod omnis forma accidentalis educatur naturaliter ex potentia sui subiecti, & consequenter dependeat ab ipso in fieri & conseruari: sed nulla forma spiritualis naturaliter loquendo potest sic produci dependenter à subiecto corporeo & extenso, quia si produceretur in tali subiecto, deberet esse in toto, & tota in qualibet parte subiecti, quemadmodum anima rationalis est tota in toto corpore & tota in qualibet parte corporis ergo dependenter à toto corpore, & à qualibet parte subiecti; quandoquidem ex toto corpore, & ex qualibet parte ipsius educatur, & consequenter dependet à qualibet determinata parte istius totius, & non dependet, quod est contradictionis. Probatur hæc ultima sequela, quia dependet ex hypothesi; non dependet autem, quia quamvis perire vna pars istius subiecti, quandoquidem dependet ab altera etiam, non esset illa ratio cui non manaret in parte manente, altera pereunte, sicut manet anima in vna parte corporis, destruta altera parte.

Fatetur quidem, posse Deum producere accidentis spirituale in subiecto extenso etiam cum educatione ita, ut partialiter dependet per se à qualibet parte istius subiecti, à toto subiecto, & ita consequenter, ut si periret vna pars istius subiecti, periret illa forma connaturaliter, nisi Deus suppleret concilium partis subiecti, quæ periret: sed non videatur iste modus esse connaturalis modus ponendi accidentis in subiecto extenso; vnde si heret, potius deberet dici fieri supernaturaliter, quam naturaliter; si autem sic fieret, non faceret ad propositum.

22. *Confirmatur conclusio: quia omnis forma accidentalis naturaliter producibilis in subiecto debet ipsi esse connaturalis, aut violenta, aut neutra: sed non potest ostendti quomodo accidentis spirituale possit esse violentum aut connaturale subiecto corporeo; & præterea si sit ipsi neutrum, non debet dici esse producibile naturaliter à solo Deo, quia Deus non producit naturaliter formas neutras in aliquo subiecto absque emolumento aliquo naturali vniuersi, sed nullum est emolumentum naturale vniuersi, si ex eo, quod produceretur accidentis spirituale in aliquo subiecto, cui esset neutrum, seu cui non esset nec violentum, nec connaturale, sed secundum inclinationem; nec etiam debet dici quod produci possit ab aliqua causa secunda in tali subiecto, cui esset neutrum, propter eandem rationem; quia causa naturales secunda non habent virtutem productivam vlli formæ in aliquo subiecto, nisi in ordine vel ad bonum subiecti, vel suum proprium, vel uniuersi; nullum ex his bonum sequeretur ex productione formæ accidentalis spirituali in subiecto, cui esset neutrum: ergo non est talis forma in tali subiecto producibilis à causa secunda naturali. In his autem probationibus potest fundari illud commune axioma, quod non habeat subiectum corporeum sufficientem proportionem ad subiectandum formam accidentalem spirituale.*

CONCLVSION II.

*Forma corporea
nequit
subiectari
in subiecto
spirituali*

23. *Forma accidentalis corporea non potest naturaliter subiectari in subiecto spirituali. Hæc est communis. Probatur: quia nullum est experimentum, aut ratio vnde possit colligi, quod possit in tali subiectari naturaliter, nec potest assignari forma vlla, que in tali sit producta, nec causa, quæ eam possit in tali producere.*

Probatur secundo, quia forma accidentalis corporea petit connaturaliter habere partes suas extensas, & præterea habet tales partes, quæ ad nihil deseruirent, si essent intra se inuicem: ergo nequit naturaliter habere partes suas in extensas, hoc est correspontentes eidem parti subiecti, l-

quor autem de partibus extensionis, non de partibus intensionis: sed si poneretur in subiecto spirituali indiuisibili, de quo loquimur, haberet partes suas inextensas: ergo.

CONCLVSION III.

24. *Accidens corporeum potest de potentia Dei absoluta subiectari in subiecto spirituali; & accidens spirituale Accidens in subiecto corporeo; Hæc est communis contra quosdam Scotistas. Probatur sufficiens quod utramque partem, quia debet dici posse fieri per potentiam absolutam omne id, quod non implicat contradictionem: sed non implicat contradictionem, aut accidens corporeum ponit in subiecto spirituali, aut accidens spirituale subiecta in subiecto corporeo, ut patet soluendo implicantias, quas aduersarii solent adducere: ergo utrumque potest fieri de potentia absoluta.*

Probatur secundò, quia non implicat accidens spirituale ponit in subiecto corporeo: ego nec corporeum ponit in spirituali subiecto. Consequentia patet à paritate rationis; immo fortassis à maiori ad minus, quia forte difficultius est ponere accidentis spirituale in subiecto corporeo, quam corporeum in spirituali. Probatur ergo antecedens, quia vel implicat ex ratione formæ spiritualis, vel ex ratione formæ spiritualis accidentalis: necrum dici potest: ergo. Probatur minor: non ex ratione formæ spiritualis; quia anima rationalis est forma spiritualis, tamen ponitur in subiecto corporeo, ita ut sit vlla in toto, & tota in qualibet parte: non ex ratione formæ accidentalis spiritualis, quia ex illa ratione nihil aliud habet speciale faciens ad hoc proposendum, quam quod dependet à subiecto, in esse & conseruari: sed non habet talem dependentiam tam necessario, quin Deus eam producere possit absque tali dependentia: nemo enim dubitate possit, quin posset absque vlo subiecto producere illam, & posset eam vniire ad subiectum taliter, ut non dependet ab illo, aut in fieri, aut in conseruari, sicut producit animam rationalem in subiecto, & licet connaturaliter petret produci cum dependentia, sicut anima rationalis connaturaliter petrit produci sine dependentia; tamen Deus non obligatur conservare se terum connaturali exigentia, alias non posset producere aquam calidam. Deinde etiam debet necessario accidentis dependere à suo subiecto, posset adhuc ponit in pluribus partibus subiecti, non quidem sic, ut dependet totaliter & adæquate in ratione subiecti à qualibet parte ex illis, sed ita, ut ab omnibus totaliter, & à qualibet partialiter dependet taliter, ut si vlla pars istius subiecti totalis periret, perire etiam deberet illa forma, nisi Deus aut alia causa per actionem distinctam à priori actione conseruat ipsam, supplendo defectum istius actionis particularis, quia dependebat ab illa parte.

25. *Itaque quatuor modis possumus imaginari, quod Deus ponere formam spiritalem indiuisibilem in subiecto corporeo extenso, ita ut esset tota in toto illo subiecto & tota in qualibet parte ipsius. Primo sic, ut non dependet neque in esse, neque in fieri à toto illo subiecto, neque ab illa ipsius parte; & in hoc modo ponendi non est vlla implicans. Secundò sic, ut dependet ab aliqua parte istius totius quoad esse & cōsernari totaliter & adæquate, non tamen à ceteris partibus dependet, aut totaliter, aut partialiter, & in hoc modo etiam non est vlla implicans. Tertiò sic, ut ab omnibus partibus istius totius dependet partialiter, & à nulla totaliter, sed nec in hoc etiam modo est implicans. Quarto denique sic, ut à qualibet parte totius istius subiecti dependet in ratione subiecti totaliter; & in hoc sensu implicat idem accidentis spirituale ac indiuisibile ponit in subiecto extenso secundum principia Scotti, negantis posse eundem effectum dependere à pluribus causis totaliter & adæquatis in eodem ordine; secundum vero aliorum principia, qui existimant posse rem supernaturaliter sic dependere à pluribus causis, non esset in hoc etiam modo ponendi accidentis spirituale in subiecto corporeo & extenso implicans vlla.*

Et per hoc patet ad fundamenta Scotistarū, qui præterea negant

negant accidens spirituale indivisibile posse ponи in subiecto exento, & divisibili, quia putant inde securum quod dependeret à pluribus subiectis ad eum. Quæ sequela ex dictis patet esse neganda, si ponatur accidens tage in tali subiecto vlo ex primis tribus modi iam specificatis: sequetur autem, si poneretur quarto modo, sed sic ipsum ponи posse nos non asserimus, sed negamus.

26. Obiectio primò contra primam partem: nullum accidens corporeum potest subiectari in subiecto, in quo non potest subiectari quantitas, quia non est ratio cur alia accidentia corpora possint in tali subiecto subiectari, & quantitas non potest: sed quantitas nequit subiectari in subiecto spirituali: ergo nullum aliud accidens corporeum potest sic subiectari. Probatur minor, quia quantitas debet necessario habere partes extra partes; non haberet vero si poneretur in subiecto spirituali indivisibili, de quo subiecto loquimur.

Respondeo negando minorem, & ad probacionem distinguo maiorem: debet habere partes extra partes entitatis ita, ut una ex illis non sit altera, concedo; ita ut una ex illis debeat habere subiectum distinctum à subiecto alterius, aut correspondet parti loci, cui altera non correspondet, nego maiorem: & sane id assamere contra nostram conclusionem est directa peritio principij, quia est assumptione propositionis, quae expresse negatur in coclusione.

Obiectio secundo: si Angelus v.g. posset recipere in se quantitatem & alia accidentia absolute corporea, sequeatur quod posset calefieri, sed hoc est absurdum, ergo.

Respondeo concedendo maiorem de potentia absolute, & negando minorem, fortassis tamen non posset calefieri ab agente creato, quia forte nullum agens creatum potest producere calorem, nisi in subiecto extenso.

Obiectio tertio: quantitas nequit subiectari in eo, cui non potest communicare suum effectum formalē: sed hunc nequit comunicare Angelo, quia effectus formalē quantitatis est extendere partes sui subiecti; Angelus autem non habet partes, quae possint extendi: ergo quantitas nequit ipsi communicare suum effectum formalē.

Respondeo negando minorem: ad cuius probationem dico, extendere partes non esse solum effectum formalē quantitatis, nec etiam necessarium effectum formalē eius sic, ut non possit esse sine illo, etiam in subiecto habente partes extensibiles, nam substantia materialis quanta posset divinitus redigi ad punctū, & in tali casu quantitas non extenderet acta partes eius. Itaque in proposito nostro, si quantitas poneretur in Angelo, non tribueret ipsi illum effectum extensionis, sed bene tribueret ipsi seipsum formaliter, quia ipsam est in inherenti.

Et si queras, an in tali casu Angelus esset quantus. Respondeo, quod si nihil aliud intelligatur per Quantum, quam habens quantitatem, Angelus esset quantus in illo casu; si vero intelligatur per quantū substantia habens partes quantitative extensas, Angelus in eo casu non esset quantus, neq; in hoc potest esse alia quæstio quād nomine.

28. Obiectio quartio: calor nequit subiectari in puncto quantitativo ergo nec in Angelo, aut vla substantia spirituali indivisibili. Probatur antecedens, quia punctum caloris sufficiet & ad eum replete capacitatem puniti quantitati ergo nihil præterea posset in ipso recipi.

Respondeo negando antecedens loquendo de potentia absolute, & ad probacionem distinguo antecedens: capacitatē naturalē ita, ut naturaliter nihil præterea recipere possit calor, concedo antecedens; capacitatē obedientiālē ita, ut nihil præterea supernaturaliter recipere possit, nego antecedens.

Obiectio quinto contra secundam partem: si forma spiritualis posset esse in subiecto corporeo, lapis posset recipere visionem & anorem beatificum, & sic posset beatificari: sed hoc est absurdum: ergo & illud unde sequitur.

Respondeo negando secundam sequelam, quia quamvis visio beatifica, & amor beatificus reciperentur in lapide, non beatificatur lapis, sicut nec intelligeret, nec amaret; neque enim visio & amor ille habent beatificare formaliter, & immediate alia subiecta, quam intellectum, & voluntatem; cuius ratio dabitur in libris de Anima, quan-

do ostenderet quod lapis non intelligeret, etiam si intellectio poneretur in ipso.

Advertendum autem hic, quod non admittat absolute visionem posse ponи in lapide: quia quamvis forma spiritualis aliqua posset ponи in subiecto corporeo, non sequeretur necessario quod qualibet forma posset ponи in quolibet subiecto, & est in controversia particulari, an actus vitales possint ponи in alio subiecto, quam in suo proprio, nimirum in illa potentia, cuius sunt actus: quæ controversia non facit ad praesens, sufficit enim ad conclusionem quod non repugnet aliqui forma spirituali accidentalē ponи in subiecto corporeo, & quod etiam non repugnet visioni ponи in lapide ex ratione spiritualitatis, quamvis repugnaret ipsi ex ratione vitalitatis, seu alia particulari, de quo suo loco in libris de Anima.

Q V A E S T I O III.

Vtrum idem accidens numero possit ponи in diversis subiectis realiter aque immediate.

29. Certe idem numero accidens possit ponи in diversis numero & specie subiectis simul ita, ut in uno ex ipsis immediate subiectetur, in altero immediate, hoc est mediante illo primo subiecto, sic enim albedo ponitur de facto immediate in quantitate, & mediate seu mediante quantitate in substantialia. Quæsto est ergo, vtrum possit ponи aque immediate in pluribus subiectis, præsertim qua sint extra se inuicem, ut verbi gratia una all edo in hoc & illo partire, unus intellectualis habitus in hoc & illo intellicetur.

Præterea certum est quod naturaliter id fieri non possit, tum quia nullum est indicium, quod ira fiat, nec potest assignari modus quo naturaliter fieri possit, vnum quia colligimus de faeo albedinem vnius patientis distinguimus numero ab albedine alterius patientis ex eo, quod ipsimet patientes distinguuntur numero, & sine extra se inuicem.

Confirmatur, quia sicut vnum corpus non potest naturaliter ponи in pluribus locis, ita videtur quod una forma non possit ponи naturaliter in pluribus subiectis. Solum ergo est difficultas de potentia absolute, an scilicet per illam fieri possit ut vnum accidens numero possit ponи immediate in pluribus subiectis realiter distinctis, & extra se inuicem possit.

Prima sententia est, id fieri non posse. Hæc tribuitur Scoto in 3. d. 1. q. 2. n. 4. quem in hoc sensu intelligunt & sequuntur aliqui Scotti. Verba Scotti sunt: Ita impossibile videtur vnum accidens esse in duobus subiectis, sicut vnam formam substantialē esse in duabus materiis; igitur si necessario sequitur infinitas in forma substantiali, si efficit in pluribus materiis, necessario sequitur infinitas ex eo, quod vnum accidens efficit in multis.

Confirmatur ex principiis Scotti in eadem questione: vna natura nequit assumi a pluribus personis diuinis, aut esse immediate in pluribus suppositis: ergo nec vnum accidens potest esse immediate in pluribus subiectis, à parte.

Secunda sententia magis communis est, idem numero accidens posse de potentia absolute ponи in diversis numero subiectis.

C O N C L U S I O.

30. Hæc secunda sententia est probabilior. Probatur primò, quia non potest assignari vla repugnantia: sed quidquid non repugnat, potest per potentiam ordinatam vel absolutum Dei fieri, e.g. &c.

Probatur secundò ex dictis conclusione præcedenti, quia accidens spirituale potest esse in pluribus partibus eiusdem subiecti extensi: ergo idem numero accidens potest esse in pluribus subiectis distinctis, etiam non vnitis inter se. Probatur cœquentia, quia quod illa plura subiecta, in quibus in sit accidens, sint vnitæ inter se, aut faciant vnum per se integræ, aut non sint sic vnitæ, nihil prorsus facit ad rem, quantum ad potentiam absolutam, quæ sicut potest se extendere ad ponendum vnum numero accidens in pluribus partibus vnitis, ita etiam potest facere ut sit in pluribus subiectis non vnitis: sicut non solum potest ponere animam in pluribus locis continuis, sed in pluribus etiam discretis.

R

P

Probatur tertio: quia potest vnum numero corpus per potentiam absolutam ponit in pluribus locis disiunctis (& quidem circumscripiti secundum Scotum) ergo potest idem numero accidens ponit in pluribus subiectis disiunctis, à paritate rationis.

Dices: non esse eandem rationem, quia locatum non dependet à locis, accidens autem dependet à subiectis.

Contra primò: quia accidens potest non dependere à subiectis, si Deus velit supplerre concussum subiecti, ergo saltem in tali casu posset ponit in pluribus subiectis sine eo quod dependet ab illis, quemadmodum potest ponit corpus in pluribus locis, à quibus non dependet.

Contra secundò: quia quod accidens dependet à subiecto, non impedit quominus possit ponit in pluribus subiectis, nisi dependet totaliter & adaequate à quolibet ex illis pluribus: sed non debet dependere sic necessariò, potest enim fieri quod à quilibet ex illis partialiter tantum & inadæquate dependet: ergo tunc saltem posset ponit in pluribus subiectis, quamvis non posset ponit in ipsis cum dependentia adæquata ad quodlibet ex illis, in principiis Scotti, qui negat vnum effectum dependere posse à pluribus causis dæquatis.

31. Obiectis primò Scotum citatum pro prima sententia. Respondeo Scotum eo loci non dicere absolutum, quod vna formam substantialis non possit esse in pluribus materiis; neque etiam dicit absolute, quod eodem modo implicat vnam formam substantiali esse in pluribus materiis, & vnam formam accidentalem in pluribus subiectis; sed solum argumentatur contra responsonem' quadam Varronis: quod ut intelligatur clarissime, proponam hic difficultatem, cui respondet Varro, & ipsius responsonem. Itaque contra sententiam Varronis, & D. Thomæ tenentium quod vna natura possit assumi & personari simul tribus personalitatibus diuinis, occurrit statim hæc difficultas, quod ex eo quod natura diuina immediate suppositetur tribus personalitatibus diuinis, colligatur bene eam esse infinitam: ergo si vna natura creata esset in tribus personis diuinis, illa natura esset infinita, sed hoc est absurdum: ergo nequit vna natura creata sic assumi.

Huic difficultati respondet Varro, quod non ex eo quod natura diuina suppositetur tribus personalitatibus, colligatur eam esse infinitam; sed ex eo, quod sit identificata illis & propriis ipsis: natura autem assumpta non esset identificata ipsis, nec propria, sed aduentitia, seu accidentialis; vnde non sequeretur infinitas huius ex illa assumptione.

32. Contra hanc responsonem adducit Doctor doctrinam præmissam, & ostendit per eam, quod perinde est naturam esse accidentalem seu substantiali & propriam, quantum ad hoc quod colligi possit eius infinitas ex eo quod esset in pluribus, & dicit quod aquæ sequitur infinitas formæ substantialis ex eo quod esset in pluribus materiis, & formæ accidentalis ex eo quod esset in pluribus subiectis, & consequenter, quod prædicta responso, quæ ponit disparitatem inter naturam diuinam & creatam, quantum ad personationem per plures personalitates, in hoc quod vna sit propria, & altera aduentitia, seu accidentialis, ad nihil deseruat. Ex quo patet, quod Scotus non dicat absolute formam substantiali non posse esse in pluribus materiis, sed dicit quod tam bene sequeretur infinitas formæ accidentalis ex eo quod esset in pluribus subiectis, quam sequeretur infinitas formæ substantialis ex eo quod esset in pluribus materiis. Quod sane mihi videatur directum intentum Scotti eo loci, neque ad impugnationem istius responsonis requirebatur, quod absolute asserteret formam substantiali non posse esse in pluribus materiis, sed sufficiebat quod si sequeretur ex hoc infinitas eius, similiter sequeretur ex eo, quod forma accidentalis esset in pluribus subiectis, infinitas eius.

Quocunq; autem ad rei veritatem, nisi sequatur aliud inconveniens, aut repugnantia ex eo, quod forma substantialis possit esse in pluribus materiis sunul, præterquam

quod esset infinita, existimo formam substantiali posse esse in pluribus materiis, quia reuera non sequeretur ex hoc præcisè eam esse infinitam: an autem sequatur alia repugnantia, dicemus lib. i. Physicorum, & modo satis sit dicere, quod si non sequatur alia repugnantia, ex hoc, quam sequitur ex eo, quod forma accidentalis possit ponit in diuersis subiectis, quod idem sit dicendum de vtraque; si vero sequatur aliqua particularis repugnantia ex inexistencia vnius formæ substantialis in pluribus materiis, tum non erit idem dicendum de ipsa, atque de formæ accidentalis inexistencia in pluribus subiectis, quia reuera ex hac nulla sequitur repugnantia.

33. Ad confirmationem illam ex doctrina Scotti, nimirum quod secundum ipsum repugnet eandem naturam assumi à pluribus personis immediate: ergo repugnat idem accidens subiectari simul in pluribus subiectis; Respondeo negandam esse consequentiam in casu, quo accidens poneretur in pluribus subiectis, sine dependentia vlla, siue cum dependentia partiali à quilibet ex illis: & ratio disparitatis desumenda est ex ipsomet principio Scotti, quo probat eandem naturam non posse assumi à pluribus personis, quia scilicet inde sequeretur, quod dependet à qualibet ex illis, & non dependet; ex hoc enim principio sequitur quod non esset idem dicendum de accidente quantu ad existendum pluribus subiectis, & de natura quantum ad assumptionem à pluribus personis, nisi accidens dependet à pluribus subiectis, & etiam nisi dependet adæquate à quilibet ex illis, quo modo non esset posse esse in pluribus subiectis. An autem natura humana possit ita assumi à pluribus personis diuinis, ut non dependet adæquate ab vlla ex illis, sed partialiter tantum, examinandum remitto ad materiam de Incarnatione.

DISPUTATIO XIV.

DE QVANTITATE.

PRIVS egit Philosophus de prædicamento Quantitatis, quam de vlo alio accidentis prædicamento, non quod ceteris sit perfector, quia ostendemus postea Qualitatem esse Quantitatem perfectior, sed quod immediate subiectetur in substantia, & quod ex ipsius qualitatibus plurime ipsi subiectentur. Quod autem ad rem ipsam attinet, posset sine dubio de qualitate prius agi; sed reuera parum refert quo ordine de his prædicamentis tractetur, modo tractetur de singulis sufficienter.

QVÆSTIO I.

Quid sit Quantitas ut sic.

Quantitas est duplex: vna virtutis, quæ est perfectio rei, secundum quam vna res dicitur magis, vel minus perfecta quam alia res, seu maioris, vel minoris, aut aequalis perfectionis cum alia re, competitque non creaturis tantum, sed ipsi etiam Creatori, qui propterea in facie pagina sape *Magnus* appellatur: De hac autem modo non agimus, quia non spectat ad aliquod vnum prædicamentum, sed vagatur per omnia, cum vnaquaque res habeat sibi identificatam suam propriam perfectionem, siue sit substantia siue accidens, præsertim absolute, quod addo, quia aliqui sunt, qui dicunt relationes nullam dicere perfectionem, & quidem Scottista ferunt id tenent de relationibus diuinis, de quo suo loco. Alia est *Quantitas molis*, solis corporibus conueniens, ratione cuius vnum corpus dicitur esse maius, aut minus alio corpore, non virtute, sed extensione, aut numero partium integralium; sicut dicitur vnum mons esse maior uno homine, quo tamen minor est virtute & perfectione. De hac autem quantitate molis agimus in hac disputatione, & in hac questione definitionem & rationem eius formalem inuestigamus iuxta mentem Philosophi.

CON

Disput. XIV. Quæst. I. & II.

195

CONCLV SIO I.

Descriptio
Quantica-
tis.

2. Bene describitur Quantum à Philosopho s. Met. cap. 7. esse id quod est diuisibile in ea, que insunt, quorum etrumque, vel unum quodque unum quid, & hoc aliquid aptum est esse. Hæc est communis omnium Peripateticorum, qui vel ipsa Philosophi autoritate ad concorditer eam tenendam adduci poterunt. Probatur autem, quia omni & soli Quanto competit, declaratque naturam eius absque defectu, vel superfluitate, quatenus distinguitur ab omni alio, quod non est quantum, ut ex explicatione singularium partium constabit, & ex dicendis in tota hac questione. Ut autem distinctius natura Quantitatis applicetur, antequam explicetur definitio, qua à Philosopho applicata est quantitati in concreto applicabimus eam quantitatibus in abstracto, que iuxta illam descriptionem describi potest esse Accidens per se diuisibile in ea que insunt, quorum virumque vel unumquodque unum quid & hoc aliquid aptum est esse.

Dicitur esse Accidens, quia accidentis est genus vel quasi genus, in quo conuenit quantitas cum accidentibus ceterorum praedicamentorum, sive vnoce, sive analogice, parum refert ad propositum. Dicitur: diuisibile, ut distinguiatur ab accidentibus indiuisibilibus. Dicitur: in ea que insunt, id est in partes ex quibus actualiter componitur, ut distinguiatur ab accidentibus vniuersitibus, que sunt diuisibilia in partes subiectivas, seu in inferiora sua, ut albedo est diuisibilis in hanc & illam albedinem, que insunt ipsis non actu, sed potentia. Dicitur: quorum virumque, id est quarum partium actu ipsis inexistentium virumque, si duas sint, vel unumquodque, id est unaquaque pars si plures partes sint in ipso, est unum quid, id est quid complectum, & hoc aliquid, id est aliquid singulare existens extra alteram partem: & per hoc distinguitur à toto essentiali tam metaphysico, quam physico, quia partes, in quas diuidi potest totum metaphysicum, sunt intra se inuicem per realem identitatem, cum solum formaliter distinguantur, & ex partibus physicis essentialibus, in quas totum physicum diuidi potest, vna nempe forma subiectaria in altera, nempe materia, & non extra illam. Distinguitur etiam per hoc à substantiis mixtis, quamvis componerentur formaliter illa ex quatuor elementis, & quamvis hæc quatuor elementa, ipsi formaliter inexistenter: nam licet ex hac hypotheci mixtum esset diuisibile in elementa tanquam in partes formaliter & actualiter ipsum componentes, & licet qualibet ex his partibus esset ens completum: tamen vna pars ex ipsis non est extra aliam in mixto, sed in qualibet parte signabili mixti omnia quatuor elementa reperiuntur. Quod si elementa non insint formaliter in mixto, sed tantum virtualiter, tum quantitas distinguitur à mixtis ut mixta sunt diuisibilia in elementis, per hoc, quod sit diuisibile in ea, que insunt actu & formaliter in ipso: nam sic non insunt elementa mixto iuxta hanc sententiam, quæ longe communior est apud Peripateticos. Sed & etiam distinguitur à mixtis quomodocumque insunt ipsis elementa, per hoc quod quantitas sit accidens, mixta vero composta ex elementis non sine accidentia, sed substantia.

3. Contra descriptionem hanc quantitatis statim occurrit difficultas; quod tota illa videatur conuenire alicui qualitatib; verbi gratia calor: nam calor est diuisibilis in ea que insunt, quorum unumquodque est unum quid, & hoc aliquid. Ceterum est enim quod calor sit diuisibilis in partes integrales caloris, que sunt extra se inuicem, & quorum unaquaque pars est ens completum, & per se potens existere tam bene quam possint partes quantitatis.

Sed respondetur facile, diuisibilitatem, que ponitur in descriptione quantitatis, esse diuisibilitatem per se, & in ordine ad causas naturaliter agentes præterim corporeas, ita ut quantitas sit illud accidens quod potest per se ratione sui diuidi in partes sibi inexistentes, & ratione cuius cetera; que sunt naturaliter diuisibilia & separabilia, possunt sic diuidi. Hæc autem diuisibilitas non competit calor, nec vlli qualitatib; quamvis enim naturaliter possint diuidi separabile parts caloris, tamen non possint sic

diuidi, nisi essent quantæ aut per receptionem quantitatis in se, aut per inhaitionem in quantitate aut quanto: nam si poneretur calor absque quantitate, esset penetrabilis cum quocumque corpore, & consequenter non posset naturaliter partes eius separari ab inuicem per interpositionem vlli corporis, & idem est dicendum de substantia. Quantitas autem, si per se poneretur absque substantia, cui inhaeret, posset naturaliter diuidi per interpositionem corporis, ut patet in mysterio Eucharistie. Et similiter posset diuidi, si poneretur absque vlla qualitate, cum certum sit qualitates non conducere vlla ratione ad hoc ut quantitas diuidi possit, aut partes eius separari. Vnde patet quantitatem ita esse per se diuisibilem, ut cætera, que diuisibilia sunt, non habeant diuidi posse naturaliter nisi à quantitate.

4. Dices: si substantia haberent posse diuidi à quantitate, quælibet substantia quanta posset naturaliter diuidi: sed hoc est falsum, quia substantia cæli non habet sic posse diuidi, cum sit inconcupitibilis.

Respondeo, quidquid sit an cælum sit quantum quantitate proprie dicta & praedicamenta, de quo suo loco, negando sequelam: quia non omnis substantia quantitate affecta, deberet posse diuidi, nisi habeat conditiones requiras ad hoc ut mediante quantitate diuidi possit: & hinc si poneretur quantitas in Angelo, non posset tamen nec Angelus, nec quantitas eius diuidi naturaliter ut existens in Angelo, quia deest Angelo pluralitas partium entitatiuarum, in quas diuidi posset. Vnde si deest cælo diuisibilitas fundamentalis in ordine ad potentiam naturalem, quamvis habeat quantitatem, non poterit naturaliter diuidi, nec etiam quantitas in ipso subiectata. qui hæc nequit diuidi quin subiectum ipsis diuidatur, alias posset naturaliter ponи extra subiectum: neque hinc sequitur quod quantitas cæli non sit per se diuisibilis, nam ex se quidem & ex sua ratione formalis est diuisibilis, cum sit eiusdem rationis, ut supponitur, cum aliis quantitatibus; sed per accidentem, ratione scilicet subiecti sit, ut non sit proxime diuisibilis. Itaque dicitur per se diuisibilis, quia quantum est ex parte sua, nisi poneretur impedimentum extrinsecum, posset diuidi; non autem dicitur ita esse ex se diuisibilis, quasi non posset ab extrinseco fieri ut non posset proxime diuidi. Quæ doctrina confirmari potest ex eo, quod quamvis omnia corpora naturalia sunt diuisibilia, & habeant quantitatem eiusdem rationis, tamen propter diversitatem suam specificam quedam ex ipsis sunt facilius diuisibilia quam alia; quod nemo dixerit procedere à quantitate: ergo posset esse talis conditio alicuius corporis, ut, quamvis esset quantum, nullo modo posset diuidi naturaliter.

Q VÆSTIO II.

In quo confitat ratio formalis quantitatis.

5. **Q**uamvis ex descriptione præmissa quantitatis videli posset significata ratio formalis ipsis, tamen non ita estiam descripsimus ipsam, ut diuisibilis est, & hoc non obstante posset fieri, quod diuisibilitas illa non est ratio formalis ipsis, sed proprietas. Itaque hoc examinamus hic, & præterea adiungemus alia, quæ ad pleniorum Quantitarum cognitionem conducere poterunt.

Prima sententia docet rationem formalem quantitatis consistere in ratione mensura. Hæc tribuitur Alberto Magno tract. 8. cap. 1. & S. Thome opusc. 52.

Vt autem intelligatur hæc sententia, & eo melius, vel admittatur, vel rejeiciatur, Aduertendum est mensuram esse id, quo quantitas rei cognoscitur; vnde quia per applicationem vlnæ verbi gratia cognoscimus quantus sit aliquis pannus, aut aliquod lignum, propter ea vlna vocatur mensura panni: & quia per applicationem ranti, vel tanti ponderis cognoscimus quanta sit gravitas auri, vel argenti, propter ea tale pondus, verbi gratia libra potest dici mensura auri, & argenti: & quia propter maiorem, vel minorum distantiam substantiarum corporearum ab homine potest colligi quod sint maioris, vel minoris perfectionis in se, propter homo potest vocari mensura perfectionis substantiarum omnium corporearum, & in hoc sensu dicitur communiter

Quid est
quantita-
tem esse
mensuram?

R 2 quod

196 LOGICA. De Quantitate,

quod in unoquoque genere sit aliquod unum, quod sit ceterorum; quae in illo genere ponuntur, mensura & metrum. Quando igitur dicitur quod quantitatis ratio formalis consistat in ratione mensurae, non debet hoc intelligi de quacumque mensura, sed de ea, per quam cognoscimus quanta sit extensio rerum extensarum, non de ea per quam cognoscimus quanta sit grauitas, aut perfectio virtutis rerum.

Mensura
capitur
actiue, &
passiuie.

6. Rursus aduertendum, quod esse mensuram potest capi, vel actiue vel passiuie; passiuie capitur quando capitur pro illa ratione, secundum quam rei extensio potest mensurari, seu cognosci per applicationem alterius rei: actiue vero capitur, quando capitur pro illa ratione, secundum quam potest aliquid mensurare extensionem alterius rei, seu deducere in cognitionem eius. Quando ergo dicitur quod ratio quantitatis consistat in ratione mensurae, aliqui id intelligunt de ratione mensurae actiue; alii que de ratione mensurae passiuae: & sane mihi videtur quod utraque ratio sit equaliter de essentia quantitatis, aut proprietatis eius, quacumque enim quantitas habet unam rationem, habet etiam & alteram, nec video quae nam ex illis primo debeat potius ipsi competere, nisi quis velit praerogatiuam dare actiuitati.

Tribus modis potest aliiquid esse intelligi vel actualiter, vel aptitudinaliter, vel radicaliter: Esse mensuram actualiter est quod actu mensurat, vel mensuratur actu: esse mensuram aptitudinaliter actiue, vel passiuie, est id quod aptum natum est mensurare, vel mensurari denique esse mensuram radicaleiter actiue, vel passiuie est habere radicem, ad quam sequitur praedicta aptitudo ad mensurandum.

7. Secunda sententia est rationem formalem quantitatis consistere in diuisibilitate. Hae tribuitur D. Thom. I. competit. d. 19. qu. 1. ar. 2. Scoto hic quest. 17. Eam tenent expresse Soncinas s. Metaph. qu. 21. Iauellus quest. 20. Flandria quest. 14. Capreolus in 1. dist. 3. quest. 1. art. 3. Hec etiam sententia potest intelligi de diuisibilitate, vel actiua, secundum quam scilicet aliquae res potest actu dividere partes sui subiecti, seu rerum in suis subiectis, vel passiuia, secundum quam res potest dividit; & quidem ex duabus exceptionibus diuisibilitatis prima est satis propria, & minus propterea visitata. Potest etiam intelligi de diuisibilitate radicali consistente in radice, ad quam sequitur diuisibilitas formalis, quae est aptitudo, quam habet res ad hoc, ut possit dividit; vel de ipsa diuisibilitate formalis.

8. Tertia sententia est quod consistat ratio formalis quantitatis in extensione partium, seu in hoc quod est habere partes extra partes. Hae est communior sententia tam Thomistarum cum S. Thoma I. par. quest. 14. art. 11. quos citant, & sequuntur Complutenenses, quam Scriptorum cum Scoto in 4. distin. 10. quest. 1. ac etiam recentiorum, ut Suavis dist. 40. Metaphys. sect. 4. Hutardi disp. 13. sect. 4. Non tamen conueniunt omnes hi autores in modo illam explicandi, sed conueniunt in hoc communiter contra aliquos Nominales, quod illa extensio, in qua consistit essentia quantitatis, non sit extensio actualis, secundum quam partes quantitatis sunt actu extra se inueniuntur, ut si quantitas illa poneretur in loco, una pars ipsius correspondet vni parti loci, & altera alteri, sicut manus mea de facto correspondet alijs parti huius loci, in quo sum, & caput alteri. Cuius ratio est primò, quia de facto quantitas Christi reperitur cum substantia ipsius sub speciebus Eucharisticis, (non quidem ex eo, quod alias ipsius substantia non esset corpus sine quantitate, esset enim sine dubio corpus de praedicamento substantiae, quamvis quantitatem nullo modo haberet, nec posset habere; neque enim per se dependet corpus quod est de illo praedicamento, à quantitate tanquam à conditione essentiale requisita, sed quia non est dicendum quod substantia Christi sit sub illis speciebus sine qualitatibus corporis, aut quantitate, quae est subiectum earum.) Secundò, quia nulla est ratio, cur Deus non posset omnes partes quantitatis taliter collocare in se, ut non essent extra se inueniuntur, sed simul penetrantur, sicut duo corpora quanta possunt simul esse penetrantur in eodem loco.

Quamvis autem in hoc conueniant, adhuc tamē habent magnam dissencionem: nam aliqui dicunt essentiam quantitatis consistere in extensione partium in ordine ad se; alij dicunt quod consistat in extensione partium in ordine ad locum. Quod ut intelligatur aduertendum, quod habere partes extensas in ordine ad se, est habere partes cum aliquo speciali ordine inter se, vnde sunt omnes penetrantur in eodem loco, siue non sunt, vna ex illis vniatur immediate alteri alicui determinatae parti, & alia alteri, nulla vero omnibus, ut verbi gratia caput collo, collum humeri, humeri manibus, &c. huiusmodi extensio nem partium habet corpus Christi Domini sub speciebus Eucharisticis: quamvis enim omnes partes istius corporis sint simul sub qualibet particula hostie, tamen caput non vniatur physicè immediate pedi, nec manus oculis, sed eodem modo sibi sic immediate vniuntur, quo vniuntur in callo, vbi sunt extra se inueniuntur quod ad locum. Extensio vero in ordine ad locum, loquendo de extensione aptitudinali, consistit in aptitudine illa, quam habet res ad occupandum tantum vel tantum locum, ita ut vni partis loci corresponteat vna pars rei extensae, & altera alteri. Per quod patet differentia preditorum modorum dicens.

9. Alij vero dicunt ita extensionem partium esse de essentia quantitatis, ut nulla alia res habeat, aut possit habere extensionem partium, nisi ratione quantitatis, vnde consequenter dicunt quantitatem dare extensioem partium integrum substantia corporeæ, in qua subiectatur, & accidentibus corporis, que subiectantur in illo, ut albedini nigredini, colori, &c. & in hoc communiter conueniunt Thomistæ, sed cum discrimine aliquo: nam aliqui ex illo, ut Ioannes à S. Thome hic admittit substantiam habere ex se formaliter plures partes integrales substantiales entitatis distinctas independenter à quantitate. Alij autem, ut Complutenses hic negant ullam rem præter quantitatem habere vias partes integrales etiam entitatis, & substantialiter distinctas. Ex his vero duabus ultimis sententiis prima sine dubio est longe probabilior, ut patebit ex dicendis.

Alij denique dicunt, essentiam quantitatis non consistere in quacumque extensione partium siue in ordine ad se, siue in ordine ad locum, sed in extensione partium talium, ad quam sequitur pro proprietate diuisibilitas naturalis modo ex explicato questione precedenti, seu impenetrabilitas naturalis, ita ut quidquid habet partes extreras ut sic, diuisibilis, seu impenetrabilis, sit quantitas, vel quantitate affectum. Hac est Scotistarum & recentiorum communiter.

CONCLVSION I.

10. Ratio formalis quantitatis non consistit in hoc, quod sit mensura actualis, aut aptitudinalis, aut etiam radicalis, siue lognamur de mensura actualia, siue de passiva. Hae est communissima quantum ad duas primas partes de mensura actuali & aptitudinali contra primam sententiam.

Probatur autem quantum ad mensuram actualem, quia per accidens est, quod quantitas actu mensuratur aut mensuratur: ergo ratio actualis mensurae siue passiuæ, siue actualia non potest esse de eius essentia.

Probatur etiam quoad mensuram aptitudinalem, cum quia illa aptitudo, cum sit respectus aptitudinalis, ad summum potest esse tantum proprietas quantitatis: tum quia presupponit quantitatem habere plures partes extensas: ergo non potest esse de essentia quantitatis: nihil enim potest esse de essentia rei, quod presupponit aliud aliud competere tali rei, ut est evidens, quia alijs res esset antequam eius essentia esset.

Probatur denique quoad tertiam partem, quae videtur esse contra Complutenses, qui admittunt, radicem, ad quam sequitur ratio mensurae, esse de essentia quantitatis: probatur inquit quoad hanc partem, quia ipsa substantia posset independenter à quantitate mensurare actualiter aliam substantiam & quantitatem etiam, & posset mensurari per aliam substantiam & quantitatem, habet que ad hoc

Quid est
habere
partes ex
tentias in
ordine ad
locum.

Ratio
mensura
actualis non
est de
essentia
mensura
actualis et
aptitudinalis.

hoc aptitudinem & radicem, ad quam sequitur talis aptitudo, tam bene quam quantitas: ergo ratio formalis & essentialis propria quantitatis non est esse mensuram radicaliter. Consequens est euidens, quia ratio essentialis propria vnius rei nequit competere alteri rei essentialiter distinctæ. Probatur antecedens, quia substantia ex se habet partes extensas in ordine ad locum, ut postea dicemus, & Angelus posset applicare substantiam habentem viginti palmos, verbi gratia longitudinem ad alias substancias corporeas, & ad quantitates, & per talem applicationem cognoscere an illa substantia vel quantitas haberet tot palmos, vel plates, vel pauciores; & similiter per applicationem quantitatis palmaria ad illam substantiam, destructa eius quantitate posset cognoscere quot palmos extensionis haberet: ergo illa substantia habet aptitudinem formalem & radicalem ad mensurandum.

11. *Confirmatur*: ideo quantitas habet aptitudinem formalem & radicalem mensurandi, quia per applicationem eius ad alias res potest cognosci quanta sit extensio earum: ergo si potest per applicationem substantiae hominis, separatae quantitate, cognosci extensio alterius substantiae aut quantitatis, habebit aptitudinem formalem & radicalem ad mensurandum, quod sane mihi certum est ex suppositione, quod substantia habeat partes independentes a quantitate.

Quo sensu
mensurati-
uitas pos-
set dici de
essentia
quantita-
tis.

Verum quidem est, quod in ordine ad nos pro hoc statu non possemus per substantiam, extensionem entitatem separatae quantitate, mensurare extensionem vnius rei, quia non possemus ipsam applicare localiter, propter defensionem quantitatis: unde in hoc sensu posset dici, quod radicalis mensuratio seu mensurabilitas sit de essentia quantitatis, capiendo talem radicem pro illa ad quam sequitur aptitudo ad hoc, ut res possit assumi a nobis pro hoc statu ad mensurandas extensiones rerum: nec hoc negamus in conclusione. Sed nec in hoc etiam sensu radix, seu aptitudo ad mensurandum ita est de essentia quantitatis, ut non possit natura eius concipi & declarari, quatenus distinguitur ab aliis rebus absque eo quod concipiatur sub tali ratione mensuræ, aut aptitudinalis, aut radicalis, vt patebit ex dicendis.

12. *Fundamentum aduersariorum citatorum* pro prima sententia consistit in aliquibus locis Philosophi in quibus dicit quantitatem esse mensuram, & colligit, ex eo, quod aliquid sit mensurable, aut mensuratum, illud esse quantitatem, aut quantitate affectum, hoc tamen non arguit mensurabilitatem esse de essentia eius, quia bene posset colligi aliquid sit quantum ex eo, quod haberet proprietatem quantitatis, sicut ex eo quod aliquid sit risibile, colligitur posteriori quod sit rationale. Sed nec ex eo, quod aliquid sit mensurable, aut mensuratum, quomodo cumque, potest colligi etiam a posteriori, quod sit quantum, aut quantitas, nec ex eo id collegit Philosophus, sed ex eo quod sit mensurable, aut mensuratum in ordine ad nos, ut supra dixi.

CONCLUSIO II.

Esse diuisi-
bile in
partes ex-
tentas non
est de el-
sentia
quantita-
tis.

13. *Esse diuisibile in partes integrantes non est ratio formalis quantitatis*, ne quidem proprietas eius quarto modo: esse tamen ex se diuisibile naturaliter in partes integrantes per interpolationem corporis est proprietas eius; & ratus, ad quam sequitur talis diuisibilitas, est de essentia eius. Hec est anchorum omnium terrarum sententia, & videtur esse contra secundam sententiam.

Probatur autem prima & secunda pars, nimur quod diuisibilitas in partes integrantes non sit ratio formalis propria quantitatis, ut distinguitur ab alijs rebus, nec proprietatis eius quarto modo, quia etiam substantia est diuisibilis in tales partes, etiam separata quantitate; neque enim potest dubitari quin substantia capituli hominis, separata quantitate, possit diuidi & conseruari diuisa à sub-

stantia manus, & hæc à substantia pedis: ergo totus homo posset diuidi in partes integrantes, separata quantitate, & idem est de tota substantia aquæ, & quacunque altera substantia corporea, ac etiam de albedine, ac quacunque qualitate includente plures partes realiter diuisetas, & fortassis non solum à Deo possunt huiusmodi res diuidi in partes integrantes, quod tamen sufficeret nobis, sed etiam ab Angelis: ergo esse diuisibile in partes integrantes non est, nec propria ratio formalis quantitatis, nec proprietas eius quarto modo.

Probatur secunda pars, quia nihil potest sic diuidi ex se, nisi, vel quantitas, vel quod recipitur in quantitate, aut re quanta, vel quod recipit quantitatem, at ipsa quantitas est naturaliter sic diuisibilis, ut pater ex dicti quæst. precedenti: ergo talis diuisibilitas est proprietas eius quarto modo, & consequenter radix ad quam sequitur talis diuisibilitas, est de essentia eius, & propria ratio essentialis ipsius. Dico autem quod talis diuisibilitas sit proprietas, & de essentia eius, tum quia formaliter loquendo est respectus, & respectus nequit esse de essentia entis absoluти, qualis est quantitas, tam quia presupponit extensionem, seu pluralitatem talium partium, quæ extensio est soli quantitatis competens, prædicatum autem essentialie nihil potest in re presupponere, de cuius est essentia.

14. *Obiectio*: Quantitas definitur per diuisibilitatem: ergo diuisibilitas est de essentia eius. *Confirmatur*, quia *Socras* in prædicamentis quæst. 17. videtur dicere, quod diuisibilitas sit ratio formalis quantitatis.

Respondeo distinguendo antecedens: per diuisibilitatem qualecumque, nego antecedens, per diuisibilitatem radicalem, hoc est, radicem ad quam sequitur aptitudo ad diuidendum per interpolationem, aut applicationem corporis, concedo antecedens; & similiter distinguo consequens: ergo diuisibilitas talis radicalis est de essentia essentia, concedo; diuisibilitas alia, nego consequentiam. Quod si per diuisibilitatem positam in definitione quantitatis intelligatur diuisibilitas formalis, negandum est illam definitionem esse propriæ dictam, sed potius dicendum quod sit definitio impropria, coincidens cum descriptione, nec hoc est villo odo inconveniens.

Ad confirmationem dico: Scotum intelligendum simili ter de diuisibilitate radicali, ut colligitur ex eo quod ipse expresse dicit s. *Met. quæst. 9.* diuisibilitatem esse proprietatem quantitatis. Concedo tamen, inquit quod diuisibilitas sit prima passio quanti, & non de essentia eius. Et paulo post: Unde quantitas notificatur per eam, scilicet per diuisibilitatem, tanquam per proximam passionem eius, & non definitur.

CONCLUSIO III.

15. *Extendere partes substantiae sine actualiter, siue ap-
titudinaliter non est de ratione formalis quantitatis*. Hæc partes sub-
stantiae non
est communis, & patet quantum ad extensionem est de el-
mento actuali, quia potest quantitas esse absque substantia, sentia quantitas ut patet ex mysterio Eucharistie, & consequenter absque tis. extensione actuali eius. Patet etiam quod extensionem aptitudinem, quia illa aptitudo formalis ad extendendas partes substantiae est respectus, & presupponit extensionem partium ipsiusmet quantitatis: ergo non est de essentia quantitatis, sed ad summum proprietatis eius. Quod si quis velit radicem, ad quam sequitur aptitudo illa ad extendendas partes substantiae, esse de essentia quantitatis, verum quidem dicet ex suppositione quod talis aptitudo competit quantitati, tanquam proprietatis quarto modo, quia radix omnis proprietatis quarto modo est de essentia rei, cui competit illa proprietas. Sed revera non viderur, quod aptitudo ad extendendas partes substantiae conueniat quantitati, quia substantia, in qua subiectatur quantitas, habet partes suas extensas ex se antecedentes ad quantitatem. Verum tamen est, quod quantitas faciat partes substantiae ita esse extra se iuuicem, ut naturaliter non possint penetrative ponи in eodem loco, & quod aptitudo ad hoc faciendum sit proprietas eius quarto modo: unde si hoc

R. 3 intell.

Quomodo extenderentur partes in substantia politie esse proprietates, aut predicationem effectionis substantiae.

Ei per hoc patet, sententiam Averroë qn. 22. de Quantitate sicut. 2. non esse veram, dum dicit essentiam eius consistere in hoc, quod sit illud quod exigit naturaliter extensionem illam partium extra se inuicem, quæ connaturaliter exigit respectus diuersorum ad locum, secundum quos una pars correspodet vni parti, & altera alteri parti loci, nam ipsam substantiam materialis habet huiusmodi extensionem partium, & qualitates etiam, maxime in sententia Averroë, qui dicit eas subiectari in ipsam substantiam immediate: nam certe si separaretur quantitas hominis, partes ipsius hoc non obstante exigent connaturaliter esse extra se inuicem, ut dicimus conclusione sequenti fusius, nec est vlla ratio cur confluere deberent in tali casu ad punctum vllum, aut cur Deus deberet determinare ad quod punctum confluenter. Nec etiam verum est, quod propterea aliquid est impenetrabile, quia habet partes extra partes in loco, ut dicit Averroë, quia corpus gloriosum habet partes extra partes, & tamen est penetrabile; nec ideo solum substantiae immateriales sunt penetrabiles, quia non habent partes extra partes, sed quia non habent tales partes extra partes: quod totum ex dicendis melius patet.

Sententia Averroë recusat.

Et per hoc patet, sententiam Averroë qn. 22. de Quantitate sicut. 2. non esse veram, dum dicit essentiam eius consistere in hoc, quod sit illud quod exigit naturaliter extensionem illam partium extra se inuicem, quæ connaturaliter exigit respectus diuersorum ad locum, secundum quos una pars correspodet vni parti, & altera alteri parti loci, nam ipsam substantiam materialis habet huiusmodi extensionem partium, & qualitates etiam, maxime in sententia Averroë, qui dicit eas subiectari in ipsam substantiam immediate: nam certe si separaretur quantitas hominis, partes ipsius hoc non obstante exigent connaturaliter esse extra se inuicem, ut dicimus conclusione sequenti fusius, nec est vlla ratio cur confluere deberent in tali casu ad punctum vllum, aut cur Deus deberet determinare ad quod punctum confluenter. Nec etiam verum est, quod propterea aliquid est impenetrabile, quia habet partes extra partes in loco, ut dicit Averroë, quia corpus gloriosum habet partes extra partes, & tamen est penetrabile; nec ideo solum substantiae immateriales sunt penetrabiles, quia non habent partes extra partes, sed quia non habent tales partes extra partes: quod totum ex dicendis melius patet.

CONCLV SIO IV.

Non est propria ratio formalis quantitatis, secundum quod distinguitur ab alijs rebus, sive id intelligatur actualiter, sive aptitudinaliter, sive radicaliter. Hæc est Scotistarum cum Scoto 2. dist. 12. quest. 2. & recentiorum communiter contra Complutenses & plures Thomistas ab ipsis citatos.

Probatur autem manifeste, quia ipsa substantia, in qua subiectatur quantitas immediate, sive illa substantia sit materia prima, sive totum compositum ex materia prima & forma substantiali, habet partes extra partes, tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum; actualiter quidem semper, naturaliter loquendo, & aptitudinaliter ac naturaliter ita necessario, ut exigit connaturaliter ex natura sua habere talem extensionem actualem partium in ordine ad se & locum sic, ut miraculum sit si eam non habeat: ergo talis extensio partium non est propria ratio essentia- lis quantitatis secundum quod distinguitur ab omnibus alijs rebus. Consequens est evidens.

Substantia haberet partes extra partes in ordine ad se & locum.

Probatur antecedens primo, quia substantia hominis v.g. ex se includit partem substantiam manus & partem substantiam pedis, & illa duæ partes sunt extra se inuicem semper, nisi fiat miraculum; & substantia hominis exigit connaturaliter quod sint extra se inuicem tam bene, quam tota quantitas exigit connaturaliter habere partes extra se inuicem; cum hoc solum discrimine, quod partes quantitatis non possint naturaliter esse simili, partes vero substantiae absque quantitate, fortassis opera Angeli possint esse simili: quod discrimen non facit ad rem.

Confirmatur, quia substantia hominis connaturaliter loquendo exigit manum non esse immediate vnitam pedi, nec oculum auri: ergo exigit habere partes extra partes in ordine ad se. Rursus, eo ipso quo exigit manum non esse vnitam pedi immediate, exigit etiam connaturaliter, quod, si ponatur in loco, manus ponatur correspondens vni parti loci, & pes alteri, nam si non exigeret hoc, frustra exigeret manum non esse vnitam immediate pedi: ergo exigit connaturaliter partes suas integrales esse extra se inuicem in ordine ad locum.

17. Dices: substantiam corpoream, quæ est subiectum immediatum quantitatis, exige quidem ut partes suas sint extra se inuicem in ordine ad se & locum, non tamen immediate & ex se, sed quatenus exigit quantitatem, à qua formaliter constituitur vna pars ipsius extra aliam partem tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum.

Contra, quia prius competit substantia illi habere par-

tes substanciales extra partes, vnitatis tali vel tali modo, quam exigit habere quantitatem, & ideo exigit habere quantitatem, quia haberet huiusmodi partes. Quod patet primò, quia in conceptu substantiae corporeæ completa, ut sic, ut distinguatur à spirituali, inuoluitur pluralitas partium substancialium integralium, & in hoc probabiliter & communiter distinguatur à spirituali substantia, quæ indivisibilis est, & non constans pluribus talibus partibus: sed absurdum est quod ille conceptus dependeat à quantitate ita, ut non possit intelligi aut esse, ut talis substantia, sine quantitate: ergo prius habet habere partes substanciales, quam exigit quantitatem. Patet secundò, quia certum est substantiam elephantis exigere maiorem quantitatem connaturaliter, quam substantia hominis, & substantiam hominis exigere maiorem quantitatem quam substantia muscarum exigit. Sed sane huius assignari nequit alia ratio, nisi quod exigit connaturaliter substantiam elephantis plures partes substanciales quam exigit substantia hominis: ergo prius est substantiam habere plures partes substanciales quam exigit quantitatem calorem vel talem.

18. Probatur secundò idem principale antecedens, nimirum; quod substantia ex se habeat plures partes, quia in veriori sententia substantia manus distinguatur essentialiter à substantia oculi, & hanc distinctionem nequebit habere à quantitate, quæ est eiusdem rationis in ipsis: ergo substantia habet ex se plures partes integrales, & non à quantitate. Deinde, certissimum est, quod substantia vnius parti aqua distinguitur ita realiter à substantia alterius partis, ut vna possit manere altera destruta, & quod non habeant hoc à quantitate, quia sine quantitate posset conservari vna sine altera, & utriusque separata à se inuicem, ut si pars vnius aqua conservaretur absque quantitate in Hibernia, & altera Romæ, de possibiliitate cuius causus non potest esse locus dubitandi: ergo ex se haber substantia plures partes.

Propter hoc argumentum concedit & bene Iohannes à S. Thoma, substantiam ex se habere partes plures entitatis, quarum vna non sit altera, sed dicit tamen vletius licet substantia ex se habeat plures entitates substanciales, ex quibus integratur, illas tamen entitates futuras confusas & ab illo ordine, nisi adveniret quantitas, quæ ea tenus dici debet extendere partes substantiae, quatenus facit, ut plures entitates substanciales, quas includit substantia corporea, habeant ordinem inter se, ita ut vna entitas alteri entitati, & altera alteri immediate coniungatur, & ita ut vna corresponeat vni parti loci, & altera alteri, si substantia illa ponatur in loco. Vnde habere partes extra partes, quod est proprium quantitatis secundum hunc authorem, est habere partes extra partes cum huiusmodi ordine absque confusione.

Sed contra hanc doctrinam facit primò, quod gratissime assertat hic author, substantiam, quæ exigit plures partes entitatis distinctas, non exigit ipsas, cum ordine tam quoad se, quam quoad locum.

Deinde certum est, quod non à quantitate habeat homo, quod oculus non sit vnius manu immediate, nec auris pedi; cum enim quantitas omnium partium hominis sit eiusdem rationis, non potest concepi quomodo faceret oculum potius vnitum capiti quam manu: ergo substantia hominis exigit, partes suas cum ordine quodam inter se vni independenter à quantitate. Deinde eo ipso quo sic exigit eas vnius, exigit etiam connaturaliter independenter à quantitate, ut, si substantia illa tota ponatur in loco, oculus corresponeat vni parti loci, & manus alteri, & consequenter exigit partes suas esse ordinatas etiam quoad locum absque confusione: quod magis patet ex dicendis.

19. Probatur tertio idem antecedens principale, nimirum quod substantia ex se habet partes extra partes tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum: quia, si à substantia hominis separaretur quantitas, ut bene fieri possit instanti, non deherent partes eius confluere ad punctum, nec moueri villo modo, localiter à loco, in quo erant antecedentes: ergo haberet illa substantia ex se partes extra partes tam in ordine ad se quam in ordine ad locum.

Probatur

Probatur antecedens, cum quia gratissime, & absque fundamento vlo id diceretur; cum quia non esset prior ratio cur confluenter ad vnum punctum istius spatij, quam ad quodcumque aliud; nec necessario deberet Deus determinare, ad quod punctum confluenter, nec esset assignabile vllum principium, à quo ille motus effectu procederet; tertio, quia alias daretur motus successivus in instanti, aut saltem vna pars moueretur ab una parte spatii ad alteram partem distantem, non transeundo per medium; quod implicat fieri naturaliter; nam pars substantia manus correspondens huic parti loci, cui iam correspondet de facto, deberet transire ad aliquod vnum punctum, ad quod idem punctum deberet confluere pars substantia pedis, & sic vel manus vel pes deberet transire in illo instanti ad illud punctum, quod esset distans à parte loci, cui correspondet iam, non pertransito medio, vel eo petrato in instanti.

20. Dices illum confluxum partium substantia ad punctum in illo casu fieri supernaturaliter, non naturaliter.

Contra primò, quia ex hac responseione sequitur quod saltem naturaliter non deberent confluere ad punctum, & consequenter quod naturaliter loquendo; deberent esse extra se inuicem, quod sufficit nobis.

Contra secundò, quia Deus non tenetur supernaturaliter concurrere ad talem confluxum, qui ad nihil prorsus deferit: ergo posset non concurrere, & consequenter haberet substantia partes extra partes absque quantitate.

Dices Deum non teneri simpliciter ad illum concursum, sed solum secundum quid, ex hypothesi prioris miraculi, hoc est separationis quantitatis.

Contra, quia nulla est ratio ob quam deberet, etiam connaturaliter ex suppositione talis separationis, concurrere ad illum confluxum. Deinde ille confluxus est realiter distinctus ab illa separatione, nec vnu ex illis est necessario connexum ex vlo capite cum altero. Ergo Deus ex suppositione separationis non tenetur concurrere ad illum confluxum.

21. Ioannes à sancto Thoma respondet, quod separata quantitate à substantia hominis verbi gratia non confluunt omnes partes ad punctum nec in tempore, nec in instanti, sed tamen quod non haberet partes extra partes formaliter, nec vnam partem correspondentem vni parti loci, & aliam alteri, quia neque esset in loco, sed esset in viuero tanquam aliquid eius: Omnes enim huiusmodi imaginationes, inquit, tollenda sunt, quia sequuntur quantitatem: quare illa substantia nec est distans, nec alibi positiva, sed solum haberet existentiam suam sine loco, sicut res extra mundum, & Angelus non operas.

Hac responso, quamvis approbetur à quadam Scotista, putante proprieta p̄dicitum nostrum discursum nullius esse roboris, nullo modo satisfacit. Primò, quia supponit falsa principia, minirum Angelum non esse in loco, nisi operetur, & quod esse in loco & habere partem correspondentem vni parti loci, & aliam alteri, sequatur solumente quantitatem: quod nos hic negamus. Secundo & principalius, quia certum est, quod illa substantia hominis, quæ in hoc instanti existit in hoc loco, & non mouetur ab hoc loco localiter, si in alio instanti separantur quantitas, sit ita indistans à corporibus in hac schola locatis, vt si oculus posset ipsum videre, oculi hominum hic existentium possent eam videre, & oculi eorum, qui essent in Hibernia, non possent ipsum videre. Deinde certum est, quod posset eadem substantia fieri ab illis ipsis oculis ita distans, & ita indistans ab oculis existentibus in Hibernia, vt hi possent tum ipsum videre, & illi non posse. Ergo est in loco sufficienter ad propositum nostrum, siue sit in loco positiva, siue negativa, quod nihil facit ad rem.

22. Confirmatur; quia certum est, quod Angelus posset intuitu videare talem substantiam, & cognoscere ipsam vt distinctam ab aliis substantiis, & certum est, quod si ipse posset destruere partes illius, quod posset destruere vnam partem relixis aliis, & quod posset ostendere quanā pars actis, qui succederet quantitati destructæ, esset sine parte illa substantia ab Angelo corruptæ, seu destructæ.

Confirmatur secundò, quia destructa quantitate illius substantia, succederet ipsi aet, & aet ille esset penetratus simul cum substantia, quæ peridit quantitatem: Quarto, an cum vna parte istius aëris esset tota illa substantia penetrata, an solum pars ipsius: si tota ergo admittitur confluxus partium ad vnam partem: si pars tantum: ergo admittitur pars extra partem cum correspondentia ad partes loci.

Contra tertio, quia tam verum est illam substantiam esse in loco, quam ipsam quantitatem: nec est vlla prius ratio, quæ probat quantitatem esse in loco positive, quæ non probat illam substantiam esse in loco positive: & sane qua ratione posset defendi quod illa substantia non esset in loco, eadem sustineri posset, quod nec quantitas etiam esset in loco positive.

23. Confirmatur conclusio, & tota doctrina haec tenus proposita, quia nulla est ratio vnde colligatur quod substantia accipiat extensem partium à quantitate potius, quam quantitas à substantia; nec vlla est ratio, vnde dicitur quod quantitas ex se habeat partes extensas, potius quam substantia: ergo non est dicendum quod habere partes extra partes sit potius de essentia quantitatis, quam de essentia substantiae.

Dices id colligi ex eo, quod de facto reperiatur quantitas cum partibus extra partes: vt in mysterio Eucharistie absque substantia.

Contra, quia si conservaret Deus substantiam aquæ, verbi gratia absque quantitate, illa etiam haberet partes extra partes tam bene quam qualitas habet in illo mysterio: ergo ex hoc non colligitur quod ex semper comparet quantitatem habere partes extra partes, quam substantia. Plura alia argumenta adducuntur pro nostra conclusione, quæ sibi obiciunt Complutenses, & quibus nullo modo facilius faciuntur ipsi, nisi supponendo incertissima principia, vt facile erit ex dictis & dicendis colligere: quæ tamen argumenta breuitatis causa hic proponere omisi, contentus iam premisis & solutione argumentorum, in quibus fundante aduersarij.

24. Obiectio ex Ioanne à Sancto Thoma duo fundamenta, quil us ipsius, & Thomistatum opinio innititur secundum ipsum; primum est quod individuatione rerum corporearum sumatur à quantitate, tanquam à conditione requirita.

Verum hoc principium imprimis est falsum, vt patet ex dictis supra: deinde nihil facit ad propositum, quia ipse non potest dicere quod individuatione certum ita sumatur à quantitate, vt non haberent individuationem, quamvis actu non haberent quantitatem. Certum est enim quod duo lapides, destructi quantitatibus, essent duo numero distincti lapides, vt ipse metu conceredit, cum quo tamen tenet predictum principium, quia dicit individuationem ipsorum sumi non ab ordine actuali ad quantitatem, sed ab aptitudinali: ergo similiter duæ partes aquæ possent esse distinctæ & extra se absque quantitate, quamvis distinctione earum sumetur à quantitate, quia non deberet desumi illa distinctione ab ordine actuali ad quantitatem, sed ab aptitudinali, qui ordo aptitudinalis posset esse absque eo quod quantitas actualiter in haereat substantia.

25. Secundum fundamentum ipsius est, quod partes integrales ex propria sua ratione non possunt esse distinctæ & inconclusæ, nisi ab aliquo accidente, quia extensio partium in toto non est quæcumque vno eorum, sed vno penes extremitates tantum: partes autem substantiae non habent vniuersum extremitates seiphs, quandoquidem substantia non habeat extremitates: extremitatis enim sunt individuabilia vt linea, superficies, & puncta, quæ non reperiuntur in substantia sine quantitate.

Respondeo, partes integrales substantiae habere esse Partes substantiae
unitas integraliter, eo modo quo partes quantitatis; vnde Naturæ pos-
sic dicatur, quod partes qualitatis vniuersitatem seiphs absque sunt vniuersitatis
accidente superadditto, similiter dicendum est de partibus ordinis, non minus quod
substantiae: si partes quantitatis dicantur vni per alios respectus, vt fortassis melius dicitur, idem concedendum erit de partibus integralibus substantiae: Ad id autem quod dicitur, partes integrales debere vnu secundū quasi unitas

extremates seu indiuisibilia, secundum satis communem sententiam, quæ negat etiam in ipsa quantitate indiuisibilia, id negatur. Quod si admirantur indiuisibilia in quantitate, possunt etiam admitti in substantia similia indiuisibilia ipsis conformia, punctum enim quantitatis debet subiectari in puncto substantiali, & linea quantitatis in linea substantiali.

Dices cum codem authore: hinc sequeretur quod substantia ex se esset impenetrabilis, & sic quod nullus datur effectus particularis, aut visus quantitatis.

Respondeo primo, potius me negarum quantitatem esse accidentis aliquod absolutum distinctum à substantia & qualitatibus, quam concessum quod substantia ex se non haberet partes, quæ essent extra se inuicem.

Respondeo secundò negando sequelam, quia licet partes substantiæ vniuersitatem, medianibus indiuisibilibus, adhuc possint penetrare se inuicem, sicut de facto partes quantitatis possunt de potentia absoluta penetrari, non obstante quod vniuant per indiuisibilia: neque in hoc est illa prorsus difficultas.

Obiectio secundò ex Complutensibus: extensio illa partium substantiæ independenter à quantitate non est necessaria: ergo sola quantitas per se, & ex se habet talem extensionem. Consequentia est evidens, quia catenus illa sola non haberet illam extensionem, quatenus etiam competenter substantiæ. Probat antecedens, quia ideo esset ista extensio partium substantia necessaria, vt posset in se recipere quantitatem, quæ partes extensas habet, ne scilicet diuisibile extensio in indiuisibili extensio recipiat: sed ad hoc non est nec statia illa extensio, sed sufficit capacitas substantiæ ad recipiendam quantitatem, alias inquit, si ad recipiendam extensionem quantitatis non sufficeret extensibilitas substantiæ, sed necessaria esset aliqua extensio actualis entitativa; similiter ubi circumscriptum deberet praesupponere aliud ubi entitatum, & vt anima recipiet intellectum, deberet præhabere alium intellectum.

Respondeo negando minorem: quemadmodum enim qualitates extenæ non possint recipi in quantitate, nisi hæc esset extensa entitativa, ita sane non posset quantitas extensa recipi in substantia, nisi hæc esset entitativa extensa. Ad probationem minoris nego sequelam: neque enim ad recipiendum ullam accidentis debet subiectum præhabere aliud accidentis simile; neque est illa ratio aut experientia, cur ante ubi deberet esse aliud ubi, aut ante intellectum aliis intellectus, neque id ab illo nisi absurdissime aut diceretur, aut conciperetur, vt mirum mihi sit cur *Complutenses* vtantur istis exemplis, quæ proflus nihil faciunt ad rem, nec ullam habent proportionem cum re hic controuersia.

Quantitas
non posse
extendere
substantiæ
indiuisibiliem.

Obiectio tertio: Itaque implicat contradictionem, quod quantitas posset extendere partes substantiæ, nisi substantia haberet plures partes extensibilis, quarum una non esset altera, & propterea ad hoc vt recipias quantitatem extendentem, debet necessario habere plures huiusmodi partes seu entitatis; nec hoc potest cum illa probabilitate negari: posset quidem quis imaginari quod substantia habens plures partes haberet ipsis ex se cœfusas antecedentes ad quantitatem, & no esset necessaria quod intelligeretur habere illas extensas & inconfusas antecedentes ad quantitatem: sed bene posset ista extensio eorum provenire à quantitate adueniente ipsis, nec nos asserimus extensionem propter debere competere ex se substantiæ, quasi non posset prouenire à quantitate; sed dicimus imprimis nullam esse rationem, cur no haberet illam extensionem & inconfusione partium ex se tam bene quam quantitas suam extensionem ex se haberet: & dicimus ulterius necessarium esse naturaliter loquendo, quod habeat illam extensionem ex se in casu quo quantitas eius destrueretur in instanti: & per hoc ruit totaliter hac obiectio Complutensem.

Obiectio quarti: Non potest ante quantitatem esse in substantia illa compositio partium integralium etiam entitativarum: ergo illa compositio & consequenter exensi o haberet à quantitate. Probatur antecedens, quia compositio partiū integralium est accidentalis, quia non

est ex actu & potentia simpliciter: ergo nequit esse in substantia ante quantitatem, cum quantitas sit primum accidentis substantiæ.

Confirmans: quia partes integrales etiam heterogeneæ in esse partium, & distinctio earum causatur ab accidentibus, ergo ablatis accidentibus non manebat actu partes integrantes. Probatur antecedens, quia caput & manus solidum de materiali significant substantiam; de formalis vero talem vel taliem figuram cum his & illis accidentibus. Similiter ossa non distinguuntur à carne in ratione substantiæ, sed penes durum & molle, que sunt accidentia: ergo ridiculum est dicere quod ablata quantitate & aliis accidentibus consequentibus daretur in substantia caput, manus &c.

Respondeo negando antecedens, & ad probationem distinguo antecedens: est compositio accidentalis, id est compositio partium, quæ non habent se per modum actus & potentiarum, concedo antecedens, est compositio accidentalis, prout talis dicitur compotio subiecti & accidentis in se subiectati, sicut est compositio paries, & albedinis, nego antecedens, & etiam consequentiam, quia optime possum esse compositio accidentalis, prout talis dicitur compositionis seu vno rerum, quæ non habent se per modum actus & potentiarum per se antecedenter ad omnem quantitatem, & etiam si quantitas esset possibilis: Imo posset esse compositio accidentalis, prout talis dicitur compositionis ex subiecto & accidente inherentem antecedenter ad quantitatem, quia substantia hominis antecedenter ad quantitatem, habet dissimilitudinem esse etiam cum substantia Angeli & Leonis ex se independenter à quantitate: quia dissimilitudo facit, cum illa substantia compositionem accidentalem in hoc sensu. Ex quo patet falsum esse quod dicunt Complutenses, nimurum quantitatem esse primum accidentis quod aduenit substantiæ; nam illa relatio similitudinis prius ipsi aduenit. Verum quidem est secundum communiorum sententiam, quod ex accidentibus absolutis quantitas sit prius accidentis, quod aduenire solet substantiæ materiali, & consequenter, quod nullum accidentis absolutum præsupponatur ipsis, sed hoc non facit ad rem nisi ostendat quod compositio partium integralium sit compositio accidentalis, id est compositio indigens accidente at soluto: hoc autem non facile poterunt ostendere aduersarij.

Obiectio quinta: Itaque si requiratur ullam accidentis ad compositionem integralem partium substantiæ, non erit aliud quam vno istarum partium inter se, quæ vno erit respectus, & consequenter poterit aduenire substantiæ ante quantitatem. Quod si illa vno esset accidentis absolutum, tum negandum esset, quod quantitas esset primum accidentis absolutum, quod adueniret substantia.

Quod confirmatur maxime in nostra sententia, qui dicimus unionem formæ substantialis & materia prima esse accidentis relatiuum independentes per se essentialiter à quantitate: quod si ista, vno materia & formæ esset quod absolute & substantialiter, similiter posset dici, quod vno partium integralium substantialium sit quid al solutum substantialiter, & falsum esset quod sola, quæ habent se per modum actus & potentiarum per se vniuersitatem per unionem substantialiæ.

Si ergo dicatur quod vno quæ vniuntur partes integrales substantiæ sit substantialis intrinsece, falsum est quod debeat compositio partium integralium exigere quantitatem, aut aliquid aliud accidentis; & falsum est, quod illa compositio sit accidentalis, id est exigens accidentis prædicamentale; quod autem alio modo esset accidentalis, non facit ad rem. Si vero dicatur quod illa vno sit accidentis absolutum, falsum est quod quantitas sit primum accidentis absolutum, quod aduenit substantiæ; & consequenter quantitas admittatur illa compositionis esse accidentalis, id est exigens accidentis, adhuc non sequetur, quod necessarium exigit quantitatem. Si denique dicatur quod sit quid accidentiale respectuum, poterit haberi sine quantitate, & consequenter illa compositio partium integralium bene poterit haberi absque quantitate. Quod autem possit haberi vno partium substantiæ integralium absq; quantitate qualiscum

qualiscumque sit illa vno, patet euidenter, quia si separaretur quantitas à substantia Oceani verbi gratia, non ideo illa pars Oceani, quæ correspondet Hiberniæ, esset discreta, aut discontinua à parte substantiali Oceani, quæ iam ipsi est continua ergo esset ipsi continua, quia inter continuum & discontinuum non datur media: ergo essent vnitæ illæ partes substantiales sine quantitate.

30. Dices: non haberent tunc rationem partium. *Contra*, quia hoc gratis dicitur, & deinde non facit ad rem; quia taliter habetur quod duas illæ entitatis substantiales, quæ habebant rationem partium, dum aderat, quantitas, sine continua & vnitæ, sive habeant rationem partium, sive non habeant, quod nobis sufficit.

Ad confirmationem respondeo primo negando antecedens cum sua probatione, quia caput non solum dicit materiam primam, sed formam substantiali diuersæ rationis à forma substantiali, quam dicit manus, ut suo loco monstrabimus: & sane multo magis ridiculum videtur quod non differat substantialiter substantia, cui accidentia tam dissimilitudina debentur, quam quod manerent cum substantiali differentia sine quantitate: & eodem modo posset quis dicere quod bos & equus non distinguenter substantialiter, sed penes accidentia, at id dicere potest de carne, & ossibus.

Respondeo secundo distinguendo antecedens: in esse partium distincta rationis essentialis, translat antecedens; in esse partium substantialium eiusdem rationis nego antecedens. Itaque supposito quod caput non includat nisi materiam & formam eiusdem rationis cum materia & forma manus, & quod solum habeat dissimilitudinem accidentalem sicut haberet homo niger & homo albus; verum sit quod dissimilitudo eorum proueniat formaliter ab accidentibus, & quod ablatis consequenter accidentibus non manerent cum illa dissimilitudine, sed cum omnimoda similitudine: tamen adhuc haberent distinctionem suam numeralem, neque enim essent identificata sibi realiter, & possent esse vel vnitæ sibi, vel separatae, prout placere Deo; vnde illa distinctione entitatis eorum maneret, destructa quantitate, quod est mihi euident.

31. *Obiicies quarto ex Alberto*: materia prima hominis, remota quantitate, vel est simplex, vel composita: si simplex, est indivisibilis, quod est intentum: si composta vel prima compositione, vel secunda: non prima, quia hæc sit ex actu per se & potentia, materia autem non includit actum per se tanquam partem essentiali sui, cum sit pura potentia physica; non etiam secunda, quæ est ex subiecto & accidente, quia vbi non est prima compositione, repugnat esse secundam compositionem.

Confirmatur: si materia secundum se componeretur ex partibus, necessario ibi esset distinctio partium: sed hæc est impossibilis in materia, quia vbi est distinctio vnius ab alio, necessario interuenient aliquis actus, actus enim est qui distinguit, ex 7. Met. sex. 49. materia autem, cum sit pura potentia, non habet actum.

Confirmatur secundò quia prius est esse quam maius esse: materia ex se non habet esse: ergo neque maius esse, & consequenter ex se non habet extensem partium.

32. *Respondeo* materiam primam hominis, remota quantitate, esse simplicem, quantum ad compositionem essentialiem physicam, & esse sic indivisibilem, id est quid, cui repugnat diuidi in partes physicas essentialias, quod etiam de ipsa verum est quando afficitur quantitate: non est autem simplex integraliter, sed composita eodem modo quo ad partes integrales entitatis sine & cū quantitate. Quamvis autem hoc modo sit composita, non debet esse composita aut prima compositione, id est compositione ex actu & potentia per se physica, nec secunda compositione, id est compositione ex subiecto & accidente; sed erit composita compositione partium integralium, sicut ipsa quantitas dicitur ab aduersariis esse composita: quæ tamen non est composita nec prima nec secunda compositione in sensu præmisso, ut est euident. Vnde mirum est adduci hanc probationem ab aduersariis, & magis mira est probatio illa, qua probant materiam non posse esse

compositam secunda compositione ex subiecto & accidente, quia non est composita prima compositione; nam certum est dari compositionem ex subiecto & accidente, ex Angelo verbi gratia, & intellectione, & ex hac quantitate & albedine absque prima compositione ex actu per se & potentia physica. Quod si intelligent compositionem primam esse illam, quæ est vel ex materia & forma, vel ex genere & differentia, tunc falsum est materiam primam non esse compositam primam compositione, inquit enim genus & differentiam metaphysicam, quamvis sit pura potentia physica.

Addé, hanc rationem solum probare quod materia prima ex se non habet partes, sed non probat quin compositum ex materia prima & forma substantiali habet ex se partes integrantes, & quin esset compositum ex tabulis partibus, quia esset etiam compositum prima compositione.

Et per hoc patet ad duas confirmationes, quæ non probant aliiquid de tali composite: sed solum de materia prima cum tamen nobis sufficiat, illud compositum habere partes integrales extensas independentes à quantitate.

33. *Respondeo tamen* ulterius ad primam confirmationem, concedendo sequelam maiorem, loquendo de distinctione numerica, & negando minorem; ad cuius probationem dico, quod distinctio omnis proveniat ab actu metaphysico, hoc est vel à differentia essentiali, vel individuali, & dico materiam primam correspondentem capiti habere differentiam individualem, quia distinguitur à materia prima correspondenti manu, alias non posset illa annihilari, hoc conservata, quod est absurdissimum. Habet etiam differentiam essentialiem suam materia primam, quia essentialiter distinguitur à forma substantiali, & accidentibus, & Angelis & Deo: quando autem dicitur quod sit pura potentia non includens actum, hoc debet intelligi de pura potentia physica, & actu physico, non de pura potentia metaphysica, & actu metaphysico, ut suo loco dicemus.

Addé, quod quamvis ex se materia non posset habere plures partes distinctas, posset tamen habere pluralitatem partium ex forma substantiali sine quantitate, quod sufficit nobis.

Ad secundum confirmationem etiam respondeo primo, quod quamvis materia non haberet neque esse, neque maius esse ex se, quod posset habere & esse & maius esse à forma substantiali sine quantitate, ut iam dixi de partibus.

34. *Respondeo secundò* negando minorem; ex se enim habet materia suum esse existentia tam bene quam forma; & maius vel minus esse iuxta partes tantas, vel tantas.

Obiiciunt quinto idem Complutenses: esse extensem qualcumque extensione, sicut esse quale, est esse secundum quid: ergo sicut esse quale prouenit substantia à forma accidental, ita etiam & esse extensem qualcumque extensione, & consequenter sicut ablata qualitate substantia non habet esse quale, ita ablata quantitate non remanebit ullo modo extensa. Probatur antecedens, quia illud est esse secundum quid respectu substantie, per quod non potest responderi ad questionem quid est ipsius substantie, vel quod non compleat aut terminat eam intra limites substantie: sed esse extensem est huiusmodi: ergo. Probat maiores, quia in substantia nullum aliud datur esse simplex, nisi vel essentia, per quod respondetur ad questionem quid est; vel esse substantia & existentia, quæ sunt complementa & termini ipsius substantiae. Probant minorem, quia quantenti quid est homo, non respondetur, est extensus etiam entitati, sed est animal viuens, &c. neque talis extensis est complementum aut terminus substantiae in ratione substantiae.

Confirmant primò, quia ridiculum esset distinguere quoddam esse quale entitati, & quale qualificatiuerego absurdum est etiam dicere quod derur aliquid extensem entitati, & aliud extensem quantitatiae.

Confirmant secundò, quia ex opposita sententia: hoc est nostra

nostra, sequitur nullum dari quantum per accidens; si enim admittetur in substantia extensio partium entitatis, pariter admittenda erit talis extensio in qualitatibus subiectatis in quantitate, ut in albedine, colore, &c quæ omnia absurdum sunt, & aliena à schola Aristotelica: ergo substantia ex se, seclusa quantitate, nullam habet propriam extensionem.

35. Respondeo primò negando secundam consequentiam, quia posset provenire ab alio accidente quam à quantitate: & sane ita dicendum est in nostra sententia, quod esse extensum proveniat ab unione partium integrantium, quæ est accidentis respectuum independens à quantitate, tanquam à conditione sine qua non, quemadmodum esse compositum physice provenit ab unione materiae & formæ, tanquam à tali conditione, quæ uno materiae & formæ est accidentis, ut dicimus suo loco.

Respondeo secundò, quod esse extensum, id est includere partes integrales, quæ connaturaliter potant esse extra se inuicem, non sit esse secundum quid, sed est simpliciter substantia corporis, ut sic, prout hæc opponitur substantiae spirituali, & prædicatur de ipsa in quid, sicut prædicatur de ipsa corpus, quia idem est corpus ut sic, ac substantia includens huiusmodi partes, maxime in sententia aduersariorum, & omnium, qui dicunt substantias spirituales esse indiuisibilis, vnde falsa est minoris probatio.

Respondeo tertio distinguendo maiorem est esse secundum quid, id est esse non prædicabile in quid neque per modum substantiae aut existentia, transeat maior, est esse secundum quid, id est esse proveniens a solo accidente, nego maiorem; neque in hoc sensu probatur ab aduersariis, in quo tamen sensu deberent illam probare.

36. Addo ad hæc, male dici ab ipsis quod omne illud esse sit secundum quid respectu substantiae, quod non prædicatur de ipsa in quid, neque ut substantia, neque ut existentia, quia rationalitas non est esse secundum quid hominis, cum sit principium constitutum essentiale ipsis, & tamen non prædicatur in quid, nec de homine, nec de indiuisibilibus, neque etiam ut existentia aut substantia. Rursus esse animæ non est esse secundum quid hominis, & tamen non prædicatur de homine in quid, neque ut existentia aut substantia. Et hinc ulterius infero quod quācumq[ue] extensio partium nō posse prædicari de substantia in quid, non inde sequeretur quod esse extensum esse secundum quid hominis. Quantum autem ad rei veritatem, quod homo habeat partes integrantes tot vel tales, est ipsi prædicatum accidentale, id est non essentiale ipsi quia homo maneret enim cœptus hominis sine manu eius, & in hoc sensu potest dici quod habere tot partes sit esse secundum quid ipsi; sed inde non sequitur quod provenient à quantitate, aut ab ullo alio accidente tanquam à sola causa formalis. Si autem per esse simpliciter non intelligitur solū esse quod est de constitutione essentiæ physica, aut met. physica, sed etiam quocumque esse partium substantialium rei, tum esse extensum erit de esse simpliciter hominis, sive prædicetur in quid, sive non, neque in hoc potest esse alia questione quam de nomine.

37. Ad primam confirmationem concedo antecedens, quia nulla est ratio aut experientia, vnde colligatur dari esse quale entitatis distinctum ab esse quale quod habetur à quantitate; nego autem consequentiam, quia sunt urgentissima fundamenta assertendi partes extensis entitatis independentes à partibus extensis quantitatibus; vnde hoc debet afferi, licet illud primum non afficeretur.

Ad secundam confirmationem nego sequelam, concedo tamen quod qualitates corporeæ subiectæ in quantitate habeant partes extensis entitatis independentes à quantitate, quemadmodum substantia haberet, nec hoc est vello modo absurdum aut alienum à schola Aristotelica, neque inde sequitur quod non darentur quæta per accidens, quia & substantia affecta quantitate est taliter quanta, & etiam accidentia subiecta in quantitate; nec idem est esse quantum quantitate huius prædicamenti, ac habere extensionem partium quamcumque, ut ipsi supponunt.

CONCLVSI O V.

38. Ratio formalis quantitatis non bene explicatur dicendo, quod sit illud quod reddit impenetrabile naturaliter id, in quo est, cum aio eiusdem speciei. Hæc est contra Arriagan disp. 5. Met. num. 14.

Probatur, quia quantitas non solum habet reddere impenetrabile id, in quo est cum alio eiusdem speciei, sed cu[m] alio diuersæ speciei; nec enim homo, in quo est quantitas, est impenetrabilis magis cu[m] alio homine quam ligno & lapide. Et si loquatur Arriaga de subiecto immediato quantitatis supponendo illud esse materiam primam, adhuc non valet explicatio, quia si darentur materia prima diuersæ speciei, ut multi tenent de materia sublunarum & celestium, adhuc essent impenetrabiles naturaliter à quantitate. Rursus daretur albedo cum quantitate identificata extra subiectum; & dulcedo cum alia, ut probabile reputat Arriaga, expellerent se mutuo, nisi vniuerentur physice non minus, quam de facto expellunt se mutuo homo, & equus: ergo quantitas non expellit solum ea, quæ sunt eiusdem rationis.

CONCLVSI O VLTIMA.

39. Ratio formalis quantitatis consistit in illa extensio ne partium, ad quam sequitur aptitudo & exigentia connaturalis expellendi se inuicem & alias res ab eodem loco, que aptitudo vocatur communior impenetrabilitas naturalis. Hæc est communior apud Scotitas & recentiores. Probatur primò, quia certum est omnem quantitatem habere hanc extensionem, & nihil aliud habere eam nisi quantitatem, vel ratione quantitatis. Deinde nulla alia ratio formalis conuenientius potest attribui quantitati quam huiusmodi ratio.

Confirmatur, quia ideo quantitas habet posse diuidi naturaliter per interpositionem corporis, quia non potest compati connaturaliter cum corporibus, in quibus non subiectatur; & ideo habet aptitudinem occupandi locum circumscriptiue, quia habet hanc extensionem partium, ad quam sequitur aptitudo expellendi se inuicem & alia ab eodem spatio: ergo illa extensio est ratio formalis ipsius.

Confirmatur secundò, quia debet habere aliquam rationem formalis sibi propriae: ergo cum nulla potius attribui debet, quam hæc extensio, debet dici quod hæc sit ratio formalis ipsius.

40. Obicies primo: Substantia habet partes, quæ expellunt connaturaliter se inuicem ab eodem loco, & etiam alias substantias, & idem est de albedine aliisque qualitatibus: ergo illa extensio partium non est propria quantitatis.

Respondeo distinguendo antecedens: quæ se expellunt ratione sui, nego antecedens: ratione quantitatis, concedo antecedens, & nego consequentiam, quia illa extensio partium, quæ se expellunt connaturaliter ab eodem spatio ratione sui, est propria quantitatis, & nulli alii conuenit nisi ratione quantitatis.

41. Obicies secundò: Quantitas non expellit ab eodem loco substantiam, quam afficit, nec qualitates in se subiectas, nec etiam substantias spirituales aut corpora gloriose, etiam connaturaliter: ergo male dicitur quod ratio formalis ipsius consistat in extensione partium, ad quam sequitur connaturaliter aptitudo ad expellendas alias res ab eodem spatio.

Respondent aliqui distinguendo consequens: ad expellendas alias affectas quantitate, concedunt. Vnde explicant naturam quantitatis per ordinem ad expulsionem aliarum rerum affectarum quantitate.

Sed hæc explicatio non placet, quia numquam bene explicatur natura vilius rei per ordinem ad seipsum, aut aliquid eiusdem rationis cum seipso formaliter; ergo non bene explicatur natura quantitatis per ordinem ad expellendum aliam quantitatem, aut rem affectam alia quantitate.

Respondeo ergo aliter distinguendo consequens alio modo: ad expellendas alias res omnes, concedo antecedens, nec

non est id, quod facie impenetrabile cum alio eiusdem speciei.

nec sic explicauimus naturam quantitatis in conclusione: expellendas alias aliquas res, nego antecedens. Itaque id, ratione cuius substantia aliquæ & qualitatæ expellunt se inuicem ab eodem loco, est quantitas, & consequenter natura quantitatis bene explicatur per ordinem ad hoc.

44. *Obiectio terio:* Quantitas potest compati in eodem spatio cum quibuscumque aliis rebus, ut patet in quantitate corporis gloriosi, quæ est penetrabilis cum quacumque re, & partes eiusdem quantitatis possunt compati simul in eodem spatio, ut patet in quantitate Christi sub speciebus Eucharisticis: ergo male dicitur quod ratio formalis ipius consistat in impenetrabilitate radicali; seu in extensione partium, ad quam sequitur aptitudo expellendi se inuicem & alias res aliquas ab eodem spatio.

Respondeo distinguendo antecedens; potest naturaliter, nego antecedens; supernaturaliter, concedo antecedens, & humiliiter distinguo consequens: ad quam sequitur talis aptitudo, ut nullo modo possit compati cum aliis omnibus rebus, concedo consequentiam: ad quam sequitur aptitudo expellendi connaturaliter alias aliquas res expelliendi ab eodem loco seu spatio, nego consequentiam.

Dices: penetrabilitas est proprietas opposita impenetrabilitati, & competens rebus essentialiter distinctis à quantitate, ut rebus spiritualibus: ergo non potest competere quantitat, si impenetrabilitas sit proprietas illius.

Confermatur, quia penetratio est actus proprius competens penetrabilitati: ergo nequit competere quantitat, quæ habet proprietatem oppositam, nimurum impenetrabilitatem.

Quæ impenetrabilitas est proprietas quantitatis.

45. *Respondeo* penetrabilitatem ut sic non esse proprietatem quarto modo rerum spiritualium & distinctarum essentialiter à quantitate, sed penetrabilitatem naturaliter: hæc autem penetrabilitas non competit quantitat, cui proprium quarto modo est, non impenetrabilitas quomodocumque, sed impenetrabilitas connaturalis.

Iuxta hoc respondeo penetrationem, ut sic, non esse actum proprium penetrabilitatis incompatibilis cum impenetrabilitate, sed penetrationem naturaliter, hæc autem non cōuenit quantitat: penetratio autem supernaturalis, quæ contineat potest quantitat, non est actus proprius penetrabilitatis naturalis, quæ sola est incompatibilis eā quantitat: sed penetrabilitatis supernaturalis, quæ cum impenetrabilitate naturali est compatibilis in eadem re: neque enim est inconveniens quod eadem res sit penetrabilis supernaturaliter, & impenetrabilis naturaliter, sicut non est inconveniens quod idem corpus habeat in eisdem naturalem ad eisdem in multis locis simul, & aptitudinem ad effundendum in illis simul supernaturaliter.

Dices: nec rugitus, nec rugibilitas potest vla ratione competere homini, cui proprietas quarto modo est risibilitas: ergo nec penetratio, nec penetrabilitas potest vlo modo competere quantitat, cui proprietas est impenetrabilitas.

Respondeo negando consequentiam, quia penetratio supernaturalis, & aptitudo ad penetrandum supernaturaliter non opponit impenetrabilitati naturali, quæ est proprietas quantitatis, sicut rugitus & rugibilitas opponuntur risibilitati, ut supponitur. Quod si supponatur rugitum & rugibilitatem supernaturalem non opponi risibilitati hominis, tum dicendum est hominem posse supernaturaliter rugire, & habere aptitudinem seu potentiam ut possit rugire supernaturaliter, sicut habet quantitas ut possit penetrare.

Q V A S T I O III.

Virum quantitas sit quid realiter distinctum à substantia.

Quantitas
distingui-
tur reali-
ter à sub-
stantia.

46. *Prima sententia est* Nominalium tenententium non est accidens aliquod distinctum realiter à substantia quanta aut accidentibus quantis. Ita Occamus in 4. dist. 4. quodl. 4. quest. 29. & in tractatu de corpore Christi cap. 17. Gabriel num. 2. distin. 10. Aureolus apud Capreolum 2. distin. 18. art. 2. & hanc sententiam putat probabiliorum Arriaga dispt. 5. Met. n. 10. Ex modo autem quo

probant hi authores hanc sententiam, videntur mihi capere quantitatem pro extensione partium, tam in ordine ad se, quam in ordine ad locum, sic ut una pars petat connaturaliter esse correspondens parti loci, & alia alteri. Supposita autem hac acceptione quantitatis, non possent habere nobiscum, nec cum recentioribus in hac re controversiam, qui admisimus questione præcedenti substantiam corpoream ex se habere huiusmodi extensionem independentem ab omni accidente absoluto à se distincto: & idem etiam dicendum est de qualitatibus, nec hoc indiget alia probatione, quam qua vi sumus eo loci. Itaque ut hæc sententia Nominalium sit diversa à nostra sententia, oportet ut sic intelligatur, quod substantia ex se ipsa habeat talem extensionem, ad quam sequitur aptitudo expellendi alia ab eodem spatio, & quod non detur aliquid accidentis distinctum realiter ab ipsa, quæ per se haberet talam extensionem, & ratione cuius competit aliis rebus eam habere. Quo sensu ipsi etiam intelligendi sunt, dum absolute dicunt non dari quantitatem aliquam distinctionem realiter à substantia.

Secunda sententia communissima aliorum Doctorum est extreme opposita, asserens dari quantitatem distinctionem realiter à substantia. Ita Doctor in 4. distin. 1. quest. 2. cum omnibus Scotistis, D. Thomas 3. par. quest. 77. cum suis, quos recentiores communiter sequuntur, ut Suarez dispt. 40. Met. sect. 2. & Auera quest. 22. Philosophia sect. 1.

CONCLUSIO.

47. *Hoc secunda sententia vera est.* Probat *Auersa* hanc conclusionem, quia bene potest concipi quantitatem esse accidentis peculiare realiter distinctum à substantia, & ratio substantia corporeæ concipi potest per modum exigentis quantitatem, tamquam accidentis realiter distinctum, sed sibi connaturale; Bene ergo, inquit, intelligi potest & debet quantitas, ut quid distinctum realiter à substantia & aliis accidentibus. Sed hoc probatio nihil concludit: neganda est enim consequentia pro secunda parte; nam quamvis posset sic concipi, non debet tamen, immo potius debet concipi per modum indistincti à substantia, nisi adit aliqua alia ratio, quia potest etiam concipi ut indistincta; & universaliter non sunt multiplicanda entia sine necessitate, nec est sufficiens necessitas ad distinguendam realiter quantitatem à substantia, quod possit concipi ut sic distincta.

Probatur secundò effaciens suo iudicio experientia, qua constat quantitates expellere se inuicem naturaliter: ergo dantur quantitates sic se expellentes. Verum hæc probatio non virget dari quantitatem distinctionem realiter à substantia, nec satis notum est, ut ipse subiungit, impenetrabilitatem non competit rebus ratione substantia, aut si notum est, non certe ex terminis; nec ex hac, aut priori ratione quam ipse adducit, id constat.

48. *Probatur ergo altero primo*, quia datur aliquid distinctioni realiter à substantia, ratione cuius partes substantia sunt impenetrabiles inter se & cū aliis rebus, & etiam partes qualitatum materialium substantiarum, ut albedinis, caloris, &c. sed illud est quantitas: ergo quantitas distinguatur realiter à substantia. Minor & consequentia supponuntur certa ab aduersariis, qui propter ea negant substantiam distinguendam realiter à quantitate, quia ex se ipsa haberet huiusmodi extensionem impenetrabilem. Probatur maior, quia ab eodem principio habent partes substantiarum & partes qualitatum ipsi competentium extensionem impenetrabilem: nec enim est dicendum, quod substantia habet ex se impenetrabilitatem, & qualitates etiam à se habent impenetrabilitatem:rum quia alias non possent esse in eodem loco substantia, & illæ qualitates; nam quæ habent diuersam impenetrabilitatem, non possent esse in eodem loco:rum etiam quia sufficeret quod vel substantia haberet ex se impenetrabilitatem vel accidentia; nec est necesse quod & substantia & qualitates habent ex se impenetrabilitatem: ergo ab eodem habent & qualitates & substantia, cui inhærent, impenetrabilitatem: sed illud, à quo partes qualitatibus habent esse impenetrabiles, est aliquid

aliquid distinctum à substantia: ergo illud, à quo habent partes substantiae impenetrabilitatem, est aliquid distinctum realiter à substantia. Probatur minor huius discursum ex mysterio Eucharistiae, in quo accidentia sine substantia habent impenetrabilitatem: ergo illud à quo habent impenetrabilitatem, est distinctum realiter à substantia.

49. *Nominales dicunt*, accidentia illa esse quidem impenetrabilia, sed non à quantitate substantiae, quae est distincta cum substantia, sed à quantitate propria ipsorummet.

Contra primò, secundum Theologos communiter ipsa quantitas panis manet post consecrationem: ergo absque ratione valde evidenti non debet id negari.

Contra secundò, quia, ut supra dixi, ab eodem habent qualitates & substantia, in quibus subiectantur, impenetrabilitatem: ergo quantitas, quae est ibi, est quantitas substantiae, hoc est illud à quo substantia habet impenetrabilitatem.

Contra tertio: si qualitates illae haberent propriam quantitatem distinctam à quantitate substantiae, ut supponunt Nominales, quilibet ex illis haberet suam propriam quantitatem, & sic non essent compatibilis in eodem loco, quia quae habent diuersam quantitatem, non possunt posse naturaliter in eodem loco.

Confirmatur hoc, quia si qualitates diuersae, habentes diuersam quantitatem, possint posse naturaliter in eodem loco, duæ hostie consecratae naturaliter possint se penetrare, quia ex hoc non sequeretur aliud, quam quod ponentur diuersæ qualitates habentes diuersas quantitates in eodem loco, quod secundum illam doctrinam non esset inconveniens.

50. *Confirmatur secundò* tota haec probatio, & impugnatio respondonis præmissæ, quia illud, quod est principium impenetrabilitatis hostie consecratae, non est illa qualitas una ex qualitatibus, quae sunt in speciebus Eucharisticis, quia, sublata quacumque ex illis, adhuc hostia esset impenetrabilis; nec aggregatum ex omnibus illis, quia separata una non esset illud aggregatum, & tamen adhuc hostia esset impenetrabilis, nec aggregatum ex illo numero eorum, quia quocumque assignatur, si tolleretur illa qualitas ex illis, non esset illud aggregatum, & tamen hostia esset impenetrabilis: ergo lignum est quod principium istius impenetrabilitatis sit aliquid distinctum ab omnibus illis qualitatibus. Sed hoc supposito sequitur conclusio, quia sequitur quod quantitas illarum qualitatum distinguatur realiter ab illis: & hoc supposito rationabilis dicitur, quod eadem quantitas, quae facit illas qualitates impenetrabiles, faciat etiam substantiam impenetrabilem, & consequenter quod sit quantitas substantiae.

51. *Arriaganum*. 4. dicit accidentia illa esse impenetrabilia, non ob quantitatem, sed ob vibrationes materiae, quae nequeunt esse connaturaliter cum vibrationibus alterius materiae, quae vibrationes, cum sint accidentia absoluta in ipsis sententia, & non modi, debent manere ibi.

Contra: si ab vibrationibus haberent illa accidentia impenetrabilitatem, illæmet vibrationes essent quantitas, & cum sint distinctæ, & quidem formæ absolute in sententia ipsius, essent quantitas, & sic daretur quætitas distincta à substantia, quod est intentum nostrum. Nec valer dicere quod quantitas non consistat in illis vibrationibus, sed in illo quod exigit ipsas; quia hoc gratissime dicitur, & reducit rem hanc ad questionem de nomine: neque enim nos aliud volumus, quam quod derur aliqua forma absolute distincta à substantia, à qua habet esse impenetrabilis, & si vocetur quantitas illud, quod exigit talem formam, concedemus libenter substantiam esse quantitatem.

Contra secundò, quia præterquam quod falsum sit vibrationem esse formam absolutam, aurum posse esse absque suo subiecto; quānū etiam possent, non magis deberent accidentia illa ab vibrationibus materiae esse impenetrabilia, quam ab vibrationibus propriis: ergo non deberent posse vibrationes materiae in illis: nec verum

est quod omnia accidentia substantiae debent ponere in Eucharistia, sed solum accidentia sensibilia, & quæ cum ipsis habent connexionem.

52. *Respondeo idem anchor secundò*, accidentia illa non habere impenetrabilitatem ex se, sed conseruari tamen à Deo miraculose absque penetratione non minus, quam si essent impenetrabilia, ne patefiant Eucharistiae mysterium.

Contra, quia hoc esset recurrere ad miraculum sine necessitate, aut exigentia aliqua ex parte creature: & sane mirum est quod Deus tam sollicite vellat, etiam adhibito miraculo non exacto à modo naturali agendi causarum naturalium, occultare nobis mysterium Eucharistiae.

Confirmatur, quia esset satis absconditum, quamvis non adhiberetur, hoc miraculum; nam licet heret penetratio adhuc posset esse substantia panis, & non esse ibi corpus Christi: ergo miraculum non debet fieri ad hunc finem.

53. *Probatur secundò conclusio*, quia in Eucharistia est aliquid subiectum commune omnium qualitatum, in quo recipiuntur, neque enim una qualitas subiectatur in alia, cum non sit illa ratio, cur una alteram potius quam altera ipsam subiectaret, neque omnes debent esse absque aliquo subiecto proximo: ergo datur aliquid aliud, quod subiectet illas: sed illud est quantitas, & quid distinctum realiter ab ipsis, & à substantia destruta: ergo quantitas distinguitur realiter à qualitatibus & substantia. In hac probatione non est alia difficultas, quam ut proberetur quod omnes qualitates non sint absque subiecto aliquo: hoc autem probatur, quia agens naturale potest naturaliter producere calorem, verbi gratia in Eucharistia, ut patet experientia: sed non potest ipsum producere absque subiecto, in quo recipiatur, quia alias crearet, quandoquidem produceret formam absque dependentia à causa materiali, hoc est à subiecto, in quo recipiatur: ergo datur ibi subiectum calor: sed illud ipsum subiectum, in quo producitur calor, debet dici esse subiectum aliarum qualitatum: ergo aliae qualitates non sunt absque subiecto.

54. *Dices*: agens naturale & que potest naturaliter producere calorem sine subiecto ac formam substantialem; sed ignis potest producere in Eucharistia formam ignis, ut patet experientia, & non est ibi aliquid subiectum, in quo produceret formam ignis, cum nihil substantiale, nec materia nec forma, sit sub illis speciebus, in quo produceretur: ergo similiiter potest producere formam caloris, quantum non sit ibi subiectum, in quo illud producat.

Respondeo distinguendo minorem pto secunda parte, non est ibi subiectum, in quo produceretur forma ignis ante illud instantis in quo producitur, concedo; in illo instanti, nego; & similiiter distinguo consequens. Itaque in illo instanti in quo producitur forma ignis, aut quæcumque alia forma substantialis a causa secunda illa sub illis speciebus, aut ex illis, Deus ipse producit in loco, in quo debet illa forma produci, materiam primam, vel eandem, quæ prius erat destruta, vel aliam aliquam, & in ipsa, quamvis non praæexistat tempore, agens naturale producit illam formam, vnde manet quod agens naturale non producat nec formam substantialem, nec accidentalem absque subiecto, ex cuius potentia educatur.

In statibus: ergo saltem quemadmodum non præexistit forma substantialis productioni materia, sed producebatur à Deo in eodem instanti, similiiter posset dici quod non præexistit productioni caloris aliquod subiectum, sed quod producatur subiectum in eodem instanti, in quo calor producitur.

55. *Respondeo primò*, hoc ipsum sufficere ad probandum conclusionem, quia illud subiectum quod tum producitur, non est substantia, alias, quoties calereheret leviter hostia, esset sub illis speciebus alia substantia, quam substantia corporis Christi; & hec cōsequenter desineret esse sub illis: quod nihil absurdius. Neque est qualitas illa, quia ut supra dixi, una qualitas non subiectat aliam: ergo debet esse aliquod aliud absoluū quid: sed nihil tale potest affinari, quod non sit quantitas: ergo datur quantitas distincta realiter

realiter à substantia, & qualitatibus, quod est intentum conclusionis.

Respondeo secundò, negando sequelam, quia non est illa necessitas recurrendi ad noui subiecti productionem quido producitur calor, potest enim dici, quod illud subiectum, in quo producitur, fuerit productum ante, quandoquidem sit accidentis: sed est necessitas recurrendi ad subiecti noui productionem, quando producitur forma substantialis, quia ex hinc habemus non fuisse antecedenter sub speciebus subiectum substantiale, quod solum potest sufficere ad producendam formam substantiam: ergo idem in utroque casu non debet dici.

56. Ex hac autem doctrina maxime confirmaruntur communis sententia tenens, quod quantitas sit subiectum immediatum qualitatum corporearum, quam amplectitur S. Thomas 3. par. qu. 77. Scotus in 4. diff. 1. 2. Suar. disp. 14. Met. cōtra Hurtadam disp. 6. Physica subiect. 1. & Averas 9. 2. 1. Philosophia scđt. 6. Confirmatur inquit illa sententia ex iam dictis, quia ex suppositione, quod detur quantitas distincta realiter à substantia, & qualitatibus, melius asseritur, quod sit subiectum immediatum qualitatum corporearum, quam quod non sit: tū quia in illo modo dicendi non est illa inconvenientia: tū & præcipue quia id dicendo saluator quomodo possunt species Eucharistiae calefieri ab agente naturali sine novo miraculo, quo Deus suppleret defectum subiecti; nunquam autem debemus recurrere ad miraculum sine necessitate.

Dices cum Avera, istas species condensari posse & rarefieri per accessum & recessum quantitatis, & hoc mediante actione cauſarum naturalium, quæ tamen actio sit absque subiecto, quandoquidem quantitas producta in illis per rarefactionem non subiectetur in alia quantitate, nec in qualitatibus, & quandoquidem non sit ibi substantia, in qua producatur: ergo similiter posset fieri calefactio absque subiecto per agens naturale.

57. *Respondeo primò*, etiam totum concederetur, nihil facer ad propositum, quia aliud est, quod posset illa calefactio fieri absque subiecto, aliud est quod ita fieri. Hoc secundum nos negamus, quia quandoquidem possest saluari absque tali miraculo agendi modo, præstat id facere, quam recurrere ad miraculum. Quod si illæ aliae actiones condensationis & rarefactionis nequeant saluari absque miraculo, sic nequit saluari actio productiva substantia, tū in illis actionibus recurrentum est ad miraculum, sed non in calefactione; & disparitas erit manifesta, quod haec saluari possit absque miraculo, illæ non possint.

Respondeo secundò, iuxta satis communem Thomistarum, ac recentiorum sententiam, condensationem, & rarefactionem fieri per productionem, aut deperditionem modi quantitativi absque productione nouæ quantitatis, aut deperditione; & ille modus non exigit aliud subiectum præter quantitatem præexistentem; vnde non sequitur in condensatione aut rarefactione recurrentum esse ad miraculorum modum agendi, & sic evanescit haec replica Avera.

Respondeo tertio, condensationem & rarefactionem secundum plures Scotorum & alios fieri per egressum & ingressum corpusculorum substantialium absque productione, aut perditione quantitatis, aut modi quantitativi, quæ essent absque subiecto, & sic etiam posset fieri condensatio & rarefactio in speciebus Eucharisticis absque recurso ad miraculum; vnde à primo ad ultimum patet hanc replicam Avera in nulla sententia facere ad rem.

58. *Idem auctor quæstione vigesima secunda sequenti sententia secunda*, longo discurſu conatur suadere, quod melius sit ponere qualitates immediate in substantia, quam in quantitate: sed nihil concludit, nisi in sententia ipsorum, qui tenent corpus Christi sub speciebus Eucharisticis habere qualitates absque quantitate, in eorum autem sententia qualitates sine dubio collocandæ essent immediate in substantia, & non in quantitate. Sed hoc nihil facit ad nos, qui ponimus quantitatem Christi manere sub speciebus illis.

Addo ad hæc, non bene colligi qualitates esse subiectatas in quantitate ex eo, quod sint impenetrables, quia hoc possent habere per hoc, quod subiectarentur immediate in substantia quanta, quemadmodum habent animalia vegetativa & sensitiva; nec etiam id colligitur ex eo, quod non recipiantur in substantia, nisi sit prius affecta quantitate, propter id exemplum de illis animalibus, quæ non recipiuntur, nisi in corpore organico quanto, & tamen non recipiuntur immediate in quantitate secundum omnes.

59. *Fundamentum aduersariorum contra hanc conclusionem* est, quod substantia ex se habeat partes extensas antecedenter, & independenter à quantitate, quia aliæ non possent recipere quantitatem, nec extendi per illam: ergo non debet assignari aliqua quantitas ab ipso realiter distincta, à qua habeat hanc extensionem: sed ideo requiritur quantitas distincta, ut tribuat illi extensionem: ergo non est ponenda quantitas distincta.

Hoc argumentum ictum habet locum contra illos Thomistas, qui assignant pro effectu formaliter quantitatis extendere partes substantie, vel actu vel aptitudine. Contra nos autem nihil virget. *Vnde respondeo* facile negando subsumptum: neque enim ideo requirimus quantitatem, ut extendat partes substantie, sed ut reddat illas impenetrables, & ut subiecte immediate qualitates; substantia autem licet ex se habeat extensionem partium, non tamen habet ex se talem extensionem earum, ad quam sequitur naturalis impenetrabilitas, seu expulsio aliquorum rerum ab eodem loco, nisi à quantitate, nec habet etiam immediate subiectare qualitates absolutas corporas.

60. *Melinus fundamentum* pro his authoribus esset hic sequens discursus: Quantitas non habet præcise & formaliter ex sua entitate absoluta habere partes suas extra se inuicem cum proportione ad partes loci in quo peneretur, ut patet in quantitate corporis Christi, quæ sub speciebus Eucharisticis non habet partes sic extensas: nec etiam habet à sua entitate absoluta præcise, & formaliter expellere alia ab eodem loco, ut patet de quantitate corporis glorioſi, & quacumque alia quæ supernaturaliter posset esse penetrative in eodem loco: ergo debet ipso superuenire aliud ultra entitatem suam absolutam, ratione cuius formaliter habeat partes extra partes, & expellat alia ab eodem loco, & consequenter ista extensio impenetrabilis potius debet refundi in illud alterum, quam in ipsammet quantitatem, formaliter & præcise loquendo: sed illud aliud non est aliud absolutum, quia non potest assignari quale absolutum sit, cum non possit dici esse qualitas, nec quantitas: ergo est aliud respectum. Tunc sic: sed illud respectuum posset a que facere partes substantiae extensas & impenetrables, ac partes quantitatis absolutæ: ergo frustra ponitur quantitas, quæ sit aliud absolutum.

Confirmatur: ex impenetrabilitate, quam haber substantia, & accidentia separata à substantia, colligitur dari quantitas absoluta, à qua prouenire formaliter illa impenetrabilitas; sed ista impenetrabilitas posset prouenire à respectibus aliquibus, vel ab aliquo distincto à quantitate absoluta, sicut impenetrabilitas ipsiusmet formæ absolute, quæ dicitur: quantitas, prouenit ab aliquo alio distincto: ergo non bene colligitur ex illa impenetrabilitate aliqua forma absolute, ex qua formaliter proueniat.

Confirmatur secundò, prædictum contra Thomistas, quia certum est extensionem partium in ordine ad se, ita scilicet, ut una vniatur immediate vni & non alteri, altera huic & non illi, verbi gratia caput collo, collum humeri, his manus &c. prouenire ab ipsis unionibus, quæ sunt formaliter respectus, ita, ut si variarentur uniones, variaretur extensio partium, & fieret alia. *Deinde* quod partes sint extra se inuicem in ordine ad locum sic, ut si ponantur in loco, debeant habere talem proportionem partium cum partibus loci, ut una corresponteat vni & alia alteri, videatur prouenire similiter ab aliquibus respectibus distantia aliquarum partium ab aliis: ergo ad neutram extensionem partium substantia, aut qualitatum requiritur aliqua forma

Quantitas
et subie-
ctum qm
qum qa-
ritatum.

forma absoluta, sed sufficere possent tales vniōnes & tales distantia partium à se inuicem.

Quonodo
deced pos-
te, quod
quantitas
non distin-
guatur à
substantia.

61. Hæc sāe mihi semper difficultem reddebant sententiam nostram & communem, & probabilitatem sua-debat sententia negantis, quod daretur aliqua quantitas distincta realiter à substantia & accidentibus, quæ esset forma absoluta, & cuius manus esset extendere partes substantia & accidentum cum impenetrabilitate; & quia attribuimus supra aliū effectum quantitati absolute, nimirum subiectare immediate qualitates, propter experientiam illam de calefactione Eucharistie per agens naturale.

Addo vterius in confirmationem vltiorem huius sententia negantis, quod quemadmodum Deus miraculoſe concurrit cum igne ad producēdā formam ignis in illis speciebus creando de nouo materiam primam, quæ sit subiectum istius formæ, sine quo concursu miraculoſo nequirit ignis producere ignem in illis; similiſter posset dici quod concurret miraculoſe cum calefactio, ad producēdā calorem in illis speciebus, non quidem producendo subiectum nouum, vt in casu altero, sed supplingo defectū talis subiecti per concursum aliquę particularē.

Et si dicatur, quod tunc causa secunda cræret, *Respon-deri posset iuxta fatis communem sententiam*, quod non esset inconveniens causam secundam creare concurren-te Deo miraculoſe, & supernaturaliter cum illa, quæ responſio à maxima parte recentiorum tenentium nostram conclusionem admitti debet, & licet à Scotistis forte negarerit, difficile tamen erit ipsis dare implicatiōnem cur id repugnaret.

Responderi etiam posset secundò, negando sequelam, quia creatio posset dici productio rei sine dependentia à causa materiali, aut ab ullo alio supplente defectum cauſe materialis: talis autem productio non competet ca-lefactio in casu prædicto.

Responderi posset tertio, quod ista productiones non proueniunt a causa secunda, quæ nequit in ullo casu creare, si non sit vera prima sententia; fed à solo Deo miraculoſe, nec hoc miraculum magis difficile creditu est quam alterum supplingi defectum subiecti.

62. Nihilominus in favorem communis sententiæ respondeo ad hoc fundamentum concedendo, quod quantitas ex entitate sua absoluta præcise & formaliter non habeat partes extra partes cum proportione ad partes loci, aut cum distantia inter se inuicem, nec etiam expellere illa alia ab eodem loco, nisi aliquid aliud, vel intrusum, vel extrinsecum adueniat ipsi; tamen est aliquid ab-solutum exigens connaturaliter immediate, & ratione sui illud aliud superaddi ipsi: substantia autem non exigit illud aliud sibi immediate superaddi, sed solum exigit illud mediate, quatenus scilicet exigit quantitatem: & idem est de qualitatibus.

Et si queras, vnde colligamus, quod substantia non sit illud, quod exigit illud connaturaliter: *Respondeo*, quia video quod qualitates ex mysterio Eucharistie habeant illud. *Et si queras*: vnde colligam, quod qualitates non exigit illud ex se connaturaliter: *Respondeo*, id colligi ex dictis in tercia impugnatione responsionis Nomina-lium n. 48.

Confirmatur hec responsio, quia una forma accidentalis, verbi gratia calor, dicitur expellere formaliter frigus ab eodem subiecto, licet ex sua entitate absoluta præcise non sufficeret ad hoc faciendum, quandoquidem supernatura-liter posset esse simul cum frigore, quia exigit connaturaliter, vt Deus non conseruet frigus in eodem subiecto, vnde negatio illius conservationis requiritur vltra calorem ad expellendum frigus: ergo similiter quantitas debet dici expellere formaliter alia ab eodem loco per suam entitatem absolutam, quamvis vterius requiratur negatio concursus diuinum cum illis aliis, quæ expelluntur ad occupandum eundem locum, ex scilicet, quod exigit con-

Quantitas
naturaliter talem negationem. Ex quo etiam exemplo
formaliter obiter patet, quod quantitas sit dicenda formaliter & non
expelli-
alia à loco, effectiue expellere alia ab eodem loco, sicut calor expel-
lit frigus ab eodem subiecto formaliter & non effectiue:

cuius etiam signum est, quod quamvis nihil prorsus ef-ficeret quantitas occupans locum, sed solum conserva-ret ibi, mere passus se habens, non admitteret secum aliam quantitatem magis, quā calor in summo admit-teret frigus in summo, de quo alia plura.

63. *Ad primam confirmationem respondeo* illam impene-trabilitatem non posse prouenire ab illis respectibus, ne-que enim illa distinctione est inter respectus quoquaque, qui sunt in quantitate, sive partium ipsius inter se inuicem, sine in ordine ad partes loci, & respectus qui es-sent in substantia occupante similem locum absque quantitate, ex qua distinctione orietur illa impenetrabilitas in quantitate potius quā in illa substantia, nī quatenus partes quantitatis fundantes tales respectus, sunt distinc-tæ rationis à partibus substantia; vnde impenetrabi-litas illa refundi debet in partes quantitatis, & non in tales respectus solummodo.

Ad secundam confirmationem non est, qnod respon-deam, quia solum vrget Thomistas sic explicantes natu-rā quantitatis.

Ad illud quod addidi in favorem Nominalium n. 60. *Respondeo*, quamvis posset ita responderi, melius tamen dici, quod non concurrat Deus miraculoſe ad talem produc-tionem, quia sine necessitate non est recurrentum ad miracula: non est autem illa necessitas recurrenti ad il-lum miraculorum concursum, si dicatur adeſſe, sub illis speciebus subiectum, in quo calor posset produci.

64. Omisi data opera probare conclusiōnem per argu-mentum satis commune, quo vtuntur *Complutenses*, ni-mirum quantitas est accidens reale aptum natum inhæ-re: ergo nequit identificari substantia, alias inhæreret & non inhæreret. Omisi, inquam, hoc argumentum, quia reuera peti principium, leu affluit, quod est probandum, nempe quantitatē esse accidens reale aptum natum inhæ-re substantia, id enim negant Nominales, qui iden-tificant quantitatem substantia.

Eandem etiam ob causam omisi aliud argumentum, ni-mirum quod quantitas spelet ad aliud prædicamen-tum à substantia: ergo non identificatur realiter substan-tia. Hæc enim consequitur negari debet ab omnibus, qui putant prædicamenta omnia non debere necessario distingui realiter: & sane illud principium, quod vniuer-saliter tenetur à Scotistis, nimirum prædicamenta omnia distingui realiter, dependet partim ab hac alia conclusio-ne; nempe, quod quantitas distinguatur realiter à sub-stantia; vnde qui negaret hanc conclusionem, negaret etiam illud principium.

Q V A S T I O IV.

De divisione quantitatis ut sit in continuam & discretam.

65. *Philosophus* hoc capite diuidit quantum in illud, quod per se est quantum, & quod per accidens est quantum, omnes autem fatentur dari quantum per acci-dens, tale enim est quoquaque subiectum affectum quantitate, vt substantia materialis cui inhæret quantitas, & quoquaque accidens præsertim absolutum, quod inhæret quantitatē. Deinde farentur omnes, quod detur quantum per se, nimirum ipsam quantitas, quæ est es-sentialiter talis, & à qua illa, quæ sunt quanta per accidens, habent esse talia formaliter. Sed difficultas tamen est quo modo possit vocari quantitas quantum, aut quanta: ratio autem dubitandi est, quod ly quantum videtur esse concrenum adiectiuum significans pro formalī quantitatē, & connotans materialiter subiectum, cui inhæret quantitas. Quod si ita sit, certum est quantitatē non posse dici quantum, aut quid quantum, quandoquidem non sit subiectum, cui ipsam adiaceat aut inhæreat.

Confirmatur, quia albedo non potest dici alba, nec vli-lum concretum potest dici formaliter de suo abstracto: ergo nec quantitas potest dici quanta.

Ad hanc difficultatem respondeo, ly quantum quando dicunt de quantitate, non esse concretum adiectiuum significans quantitatē adiacentem rei, de qua dicitur quod sit quanta, quia alia falsum esset quantitatē esse quantum.

Alia pro-
positio com-
munis co-
clusio reuera.

Datur quæ-
sum per se
& per ad-
cidens.

Quonodo
quantitas
est quanta.

quantam; sed est concretum adiectuum significans vel actualem extensionem, quæ non est de essentia quantitatis; vel diuisibilitatem, seu aptitudinem ad extensionem actualem impenerabilem, quæ est proprietas quantitatis.

Quantum
est terminus aquiūcūs.
66. Itaque ly quantum est aquiūcūs, & aliquando significat formaliter ipsum accidens, quod exigit extensionem impenerabilem: & in hoc sensu non dicitur de quantitate, sed bene potest dici de substantia, in qua subiectatur illud accidens, & de qualitatibus etiam subiectatis in ipso; aliquando vero significat formaliter ipsum extensionem actualem impenerabilem, aut aptitudinem ad ralem extensionem: & in hoc sensu potest vere praedicari de quantitate, nam quantitas est res, quæ illam extensionem & diuisibilitatem habet: potest etiam sic praedicari de substantia & accidentibus, quia habent etiam talem extensionem & diuisibilitatem seu aptitudinem ad extensionem & diuisione, sed cum hac differentia, quod quantitas per se secundo modo dicendi habeat illam aptitudinem, & consequenter sit in hoc sensu quanta per se, substantia vero & accidentia habeant illam aptitudinem per accidens, ratione scilicet quantitatis. Sicut ergo posset dici, quod calefactuum posset diuidi in calefactuum per se, quod est ipse calor, & calefactuum per accidens, quod est subiectum affectum accidentaliter calore: potest diuidi quantum in illud, quod est quantum per se, id est a primum natum occupare locum impenerabiliter, & in illud, quod est quantum per accidens, quod est illud, cui coniungitur quantitas accidentaliter. Existimato tamen hanc divisionem non esse propriam diuisione, sed ennumerationem plurim rerum, quarum unum competit aliquid primo, & alte ratione ipsius; id quod facile colligi potest discurrendo per omnes species propriæ diuisonis propositas in Summulis.

Ad confirmationem dico propterea albedinem non dici proprie albam, quia album solum significat proprie, ut supponit, ipsum albedinem inherenterem: quod si album significaret proprie formam disgregariam visus, sicut albedo significat; tum etiam albedo posset dici alba, & sic etiam dicitur quandoque à bonis authoribus. An autem proprie ita dicatur, vel improprie, est quæstio de nomine; & haec de hac diuisione sufficiunt.

67. Aliam proponit eodem capite Philosophus diuisiōnem quantitatis ut sic in cōtinuam & discretam. *Quantitas continua* est illa quātitas, quæ haber partes extra partes copulatas & coniunctas termino communi, ut est quantitas vnius ligni, vnius aquæ, vnius lapidis. *Quantitas vero discreta* est cuius partes non copulantur termino communi, nec vniuntur realiter inter se, ut numerus trium hominum, quatuor lapidum, quinque fluiorum.

Pro quo vltius *Adverte*, numerus ab authoribus duplē assignari, transcendentalē, & prædicamentale. *Numerus transcendentalis* est, qui confatur ex rebus non quantitatibus, seu ex vnitatibus talium rerum, ut est numerus ternarius Angelorum, quinarius relationum binariis hominum, ut abstrahant à quantitate: & hic numerus vocatur *transcendentalis*, quia non spectat ad vnum prædicamentum, sed potest in quolibet repetiri: sunt enim plures substantiae in prædicamento substantiae, & plures relations in prædicamento relationis, & plures qualitates in prædicamento qualitatis. *Numerus prædicamentalis* est, qui spectat ad prædicamentum quantitatis, & conflatur ex quantitatibus, seu vnitatibus quantitatuum, seu rerum affectarum quantitate, ut sic afficiuntur.

Quaritur ergo hic principaliter, an quantitas, seu numerus prædicamentalis, orrus ex pluribus quantis, seu ex pluribus quantitatibus, sit vnum quid per se, ditecte collocabile in hoc prædicamento: si enim sit, admittenda est prædicta diuisio tamquam bona, vel generis in species, vel speciei in individua: si non sit, non est admittenda prædicta diuisio tamquam talis.

CONCL V S I O.

68. *Pro abilius videtur quantitatem discretam non esse veram species quantitatis*, ut sic, directe collocabilem in

predicamento. Hęc est ex discipulis Scotti Bassolis in t. dist. non est 24. vbi Scottus ipse est dubius, & Fuentis hic quæst. 15. difficult. 2. n. 14. ad finem; Conimbricensium c. 6. de Quantitate quæst. 2. artic. 1. Suaris disput. 41. Metaphys. scđ. 1. n. 16. Aversa quæst. 18. scđ. 2. & magis communis contra D. Thomam 1. par quæst. 1. art. 1. & 2. Ruynum q. 6. de Quantitate; & multis aliis cum Thomistis, tunc Scotis sequentes Scotum 5. Metaphys. q. 9. vbi probabiliter tenet oppositum huius conclusionis.

Probatur primò: numerus rerum quantarum non est aliquid vnum per se: ergo non est vera species, collocabili per se directe in vlo prædicamento, & consequenter quantitas non erit vera species. Vtramque consequentiam omnes concedunt; probatur antecedens, quia partes istius numeri non vniuntur inter se aliqua vniōne reali; partes enim numeri ternarij hominum sunt tres homines, aut tres vnitates ipsorum, qui, ut patet, non vniuntur inter se aliqua vniōne reali: ergo non faciunt vnum per se reale, sed vnum per accidens.

Confirmatur, quia si vniuntur aliqua vniōne reali, non constituerent numerum, quia de essentia numeri: a secundum aduersarios non habete partes vnitatis, in hoc enim quantitas diserter, qualis est maximè numerus, differt à quantitate continua.

Respondet aduersarij ad vnum per se cont'vnum requiri ut partes vniuntur realiter, non vero ad vnum per se discretum. *Contra*: non potest intelligi, quomodo illa, quæ reuera sunt multa, possint facere vnum per se vla ratione, nisi vniuantur.

69. *Dices* posse intelligi, si illa sint inter se ordinabilia per se. *Contra*: quamus materia & forma sint per se ordinata ad constituentium vnum per se, tamen nisi vniuntur realiter, non possunt facere vnum per se: ergo ut aliqua multa faciant vnum per se, non sufficit ordinabilitas eorum ad iniucem, nisi vniantur actu vniōne aliqua reali.

Confirmatur: quia si quis diceret quod materia & forma faciant vnum per se, quando non vniuntur, principium, quo improbaretur, esset quod vnum non potest fieri ex multis, nisi realiter coniungantur: ergo dicendum est quod nullum vnum per se possit fieri ex rebus diuersis, nisi vniantur realiter.

Confirmatur secundò: numerus transcendentalis non est vnum per se, ergo nec prædicamentalis, seu quantitatius numerus. Consequens est evidens, quia eadem est ratio colligendi vnitatem per se in vtroque numero. Probatur antecedens, quia ex rebus diuersorum prædicamentorum non sit vnum per se, sed numerus transcendentalis potest oriiri ex rebus diuersorum prædicamentorum, tres enim vnitates trium albedinum & vna vnitas hominis faciunt numerum quaternarium trascendentalem, si considerentur absque quantitate. Denique numerus ternarius trium Angelorum, si esset vnum per se, deberet directe collocari in prædicamento substantiae: sed hoc videatur absurdissimum: ergo non est vnum per se, & consequenter nec numerus terarius trium quantitatum, aut trium quantorum erit vnum per se.

70. *Confirmatur tertio*, quia duo entia completa, etiam vnius prædicamenti, non possunt facere vnam per se, alias non essent completa, inde enim colligitur quod materia sit incompleta, quia est ordinata ad faciendum vnum per se cum forma: sed duo homines sunt entia completa, & ipsorum etiam quantitates: ergo non possunt facere vnum per se, & consequenter numerus ex ipsis resultans non est vnum per se.

Sed contra hanc confirmationem urgentissima instantia adduci potest de duabus aquis completestimis, quæ possunt facere vnam per se aquam integralem: ergo similiter duo quanta completa possunt facere vnum integralem numerum. *Deinde* in probabili sententia dñae compleæ species distinctæ possunt constituere vnum per se tanquam partes essentiales; sic enim ex elementis formaliter remanentibus in mixto dicunt multi constitui mixtum. Neque hinc sequeretur, quod istæ species non essent completa, sicut materia prima non est completa: quia non essent ita ordinata ex natura sua, quin sine illa violentia possent

possent produci & conseruari naturaliter absq;eo quod constituerent illam speciem aliam, quam tamen possent constituere. Verum tamen est quod non possit intelligi quomodo fieri huiusmodi constitutio absque vniione reali, ut in probatione principali deductum est.

Quod etiam vltius *Confirmatur*, quia ideo aceruus lapidum non est vnum per se, quia partes eius non vniuntur vniione aliqua reali, nec ordinantur ad talen vniionem: sed sane &que vniuntur ac partes numeri, & que ordinantur per se ad vniionem: ergo nec numerus erit vnum per se directe collocabile in prædicamento.

71. *Probatur secundò*, quia vnum & multa opponuntur, ergo sicut quod est vnum, non est multa, ita que sunt multa non sunt vnum: sed multa quanta sunt multa: ergo non sunt vnum.

Dices: ea non esse vnu in illo genere, in quo sunt multa, verbi gratia in genere quantitatis continua, sed in alio genere, nimis in esse quantitatis discrēta seu numeri. *Contra* sic possum dicere quod quodcumq; aggregatum per accidens, licet in aliquo genere sit multa & non vnu, tamen in genere aggregati sit vnum. Et hinc *confirmatur* cōclusio, quia omnes rationes, quibus probatur, quod numerus viginti hominum sit vnum per se, etiam probant quod aggregatum viginti hominum sit vnum per se, quod est absurdum secundum omnes.

72. *Probatur tertio*, quia vnum per se accidens debet habere aliquod vnum per se subiectum, ergo numerus ternarius hominum, si sit vnum per se, debet habere vnum per se subiectum; sed non habet, ut patet: ergo non est vnum per se.

Dices, antecedens esse verum, si accidens sit quid continuum, secus si sit discretum. *Contra*: sicut te habet vnum accidens continuum ad suum subiectum, ita vnum accidens discretum ad suum: ergo sicut vnum per se accidens, continuum perit vnum per se continuum, ita vnum per se accidens discretum petit vnum per se subiectum discretum: sed numerus ternarius hominum non habet vnu per se subiectum discretum: ergo non est vnum per se. *Probatur subsumptum*, quia tres homines non faciunt vnum per se aliud quam vnum numerum: sed vt sunt subiectum numeri, non faciunt n.c. constituunt numerum: ergo vt sunt subiectum numeri, non sunt vnum per se.

Confirmatur, quia vt sunt subiectum numeri, non ponuntur directe in vlo prædicamento: ergo non faciunt vnum per se.

73. *Probatur quartò*, specialiter contra quendam Scotum recentiorem, qui concedit numerum materialiter, vt dicit istas entitates seu unitates, ex quibus coalescit numerus, non esse vnum per se, sed formaliter, prout dicit discretionem illatum partium. *Probatur* inquam contra ipsum, quia illa discrecio non est nisi negatio continuacionis, & frustra & absque vlo fundamento dicetur consistere in aliquo alio, quam in tali negatione, ergo numerus, vt dicit formaliter ipsam discretionem, non est per se collocabilis in hoc prædicamento, nec quantitas vt sic, quæ est accidens posituum absolutum, potest de eo prædicari in quid.

Confirmatur, quia in numero quatuor trinario sunt quatuor discretiones, seu negationes, quia secunda unitas discontinuitat à prima, tertia à secunda, & quarta à tertia: ergo discrecio, qua constituitur iste numerus, non est vnum per se.

Probatur vltimo, quia quanuis numerus trium hominum esset quid vnum per se, non deberet spectare ad prædicamentum quantitatis: ergo quantitas non bene, diuiditur in quantitatem continuam & discretam, tanquam in species, & consequenter vera conclusio. *Probatur* antecedens, quia catenus esset spectans ad hoc prædicamentum, vel quatenus esset quid continens partibus: & hoc non, quia alias substantia & qualitates materiales spectarent ad hoc prædicamentum; vel quia constaret partibus impenetrabilibus. Sed si propterea spectaret ad hoc prædicamentum, numerus Angelorum non spectaret ad hoc prædicamentum, sed ad aliquod aliud: non vero spectat ad aliquod aliud: ergo.

74. *Obiectus*: Numerus est aliquid vnum per se habens

partes impenetrabiles: ergo est species quantitatis vt sic; quod autem sit distincta species à quantitate continua, patet, quia perit essentialiter partes discretas, quales non patet continua. *Probatur* antecedens quia Arithmetica, quæ est scientia realis, demonstrat scientifice de ipso proprietates: partes autem, ex quibus componitur sunt quantitates continua, quæ sunt impenetrabiles: ergo est vnum per se habens partes impenetrabiles. *Probatur* consequentia quod primam partem, in qua est difficultas, quia scientia realis non potest habere pro obiecto aliquod vnum per accidens, de quo aliquid demonstrat: de uno enim per accidens, non datur scientia: ergo si Arithmetica, quæ est scientia realis, demonstrat de numero proprietates, numerus debet esse vnum per se.

75. Hoc est præcipuum aduersariorum fundamentum. *Respondeo* tamen negando antecedens, quod primā partem, cum consequentia suæ probationis etiā quod primam partem. Ad cuius probationem dico: ea ratione, quæ potest aliquid demonstrari de numero, posse demonstrari de quocumque aggregato per accidens, vnde si Arithmetica proprie demonstrat aliquid de numero, negandum est quod scientia realis non possit haberi de ente per accidens. Deinde certum est quod tota demonstrationes Arithmetice fieri possint tam bene de numeris diuersis Angelorum, ac etiam de numeris conflatis ex entibus diuersorū predicatorum, ac de numeris conflatis ex diuersis unitatibus quæ titutiis, aut diuersis quantitatibus. Sed tamē aduersari non dicunt numerum transcendentalē diuersorum Angelorum, aut rerum diuersorum predicatorum esse vnu per se: ergo ob illas demonstrationes non debenteria dicere quod numerus quantitatius sit vnu quid per se.

Dices hoc esse contra expressa testimonia Philosophi & Scotti variis locis.

Respondeo eos intelligendos esse de ente per accidens materialiter, non formaliter: & sane hoc videtur mihi satis clarum, quia de quocumque potest haberi definitio potest haberi demonstratio: sed certum est quod ens per accidens habeat definitionem, vt est ens per accidens formaliter, potest haberi definitionem per accidens materialiter non possit haberi vna definitione, vt de albo & nigro, &c.

76. *Obiectus* secundo Philosophum, qui hic diuīsit quantitatem in continua & discretam, tāquam in veras species.

Respondeo quod hoc non fecerit in propria sententia, quasi existimat numerum esse propriam speciem eius, sed quod ita communiter reputabatur, vnde in Metaphysica variis locis ait numerum esse ens per accidens.

Ex his patet orationem non esse per se speciem quantitatis, quia si esset, esset quantitas discreta, vt fatentur omnes. Quod si tamen numerus esset vna per se species quantitatis, tum cū Scoto & D.Thoma, quos sequitur Ruius q.9. de quantitate, & alii contra quoddam, qui id concedunt de numero, negant autem de oratione, dicendum esset etiam orationem esse distinctam speciem quantitatis, præterim si quantitas aliqua daretur, quæ esset successiva, haberet enim extensionem partium cum impenetrabilitate, & per hoc distinguetur à quantitate continua, & istæ partes essent successiva & non permanentes, ac per hoc distinguetur à numero. Vnde quemadmodum quantitas continua diuidetur in successivam & permanentem, quantitas etiam discreta diuidetur in successivam & permanentem.

Obiectus specialiter contra orationem: Nihil reperitur in oratione nisi sonus syllabarum, motus instrumentorum, quibus formatur oratio vocalis (de qua loquimur) tempus consumptum in prolatione eius, ordo syllabarum, & significatio totius orationis: sed ex nullo horum potest oratio esse quanta per se, sed tantum ratione alterius: ergo non est per se quantitas.

Respondeo negando maiorem, reperitur enim ipsa extensio syllabarum, secundum quam conuenit vni orationi ex natura sua intrinseca non posse proferri tam breui tempore materialiter, quam altera potest. Dixi autem, si quantitas aliqua daretur quæ esset successiva, quia si quantitas successiva non sit quantitas proprie loquendo, nec oratio etiā vera quantitatis species erit, quanvis numerus esset.

De

Disput. XIV. Quæst. V. & VI.

209

QVÆSTIO V.

De divisione quantitatis in successivam & permanentem.

Quid quætitas permanens.

Quid successiva.

Quantitas successiva non est vera species quantitatis.

A Liam divisionem tradidit hoc eodem capite Philosophus Quantitatis ut sic in successivam & permanentem. *Quætitas permanens* est, cuius partes simul existere possunt, ut quætitas ligni, quætitas hominis. *Quætitas successiva* est, cuius partes non possunt simul existere, sed sunt talis naturæ, ut una succedat alteri ut tempus, motus. *Quætitas* ergo utrum quætitas successiva sit vera species Quætitatis.

CONCLVSI O.

78. *Probabilius est non datur aliquid successivum, quod sit quantitas aut quantum ex se, & consequenter quantitatem successivam non esse proprie loquendo speciem Quætitatis.* Hæc videtur esse Philosophi s. Metab. c. 13. quem sequitur Doctor ibid. D. Thomas lect. 5. Quætitas q. 3. Aver-sam q. 18 Log. scilicet 3. qui dicit suam sententiam esse communiorum,

Probatur: si datur aliquod quantum per se successivum, maxime motus & tempus, sed hæc non sunt quanta per se, ergo non datur aliquid successivum, quod sit per se quantum. Maiorem concedit aduersarius; probatur minor quo ad primam partem primæ, quia motus nihil aliud est quæ acquisitionis successiva alicuius termini, quæ acquisitionis est relatio aut multæ relations continuæ, ut modo suppono: sed relatio non est quantitas; neque est subiectum quantitatis, ut patet; ergo non est quantum per se, sed ratione vel subiecti, vel termini.

Confirmatur: propteræ acquisitionis alicuius formæ est successiva, quia subiectum habet latitudinem quantitativam, aut quia forma acquirenda est talis naturæ, ut non possit quoad omnes partes acquiri simul; aut quia agens, cuius virtute acquiritur forma, vult successivæ eam acquirere; ergo acquisitionis formæ, quæ est motus, non habet extensionem ex se, sed ratione alterius, & consequenter erit, quanta per accidens.

79. *Dices motus essentialiter ex natura sua intrinseca habet talem extensionem partium, ut non possint existere vlla ratione simul; ergo ex se est quantus & non per accidens.*

Respondeo, distinguendo antecedens: habet hoc, quia ex natura sua intrinseca respicit talem terminum, aut tale subiectum, aut tale agens, concedo; si non respiceret, nego antecedens & consequenter; quamvis enim substantia petat naturaliter habere partes impenetrabilis, quia tamen hoc non petit, nisi quia petit habere coniunctam quantitatatem, quæ est quid realiter distinctum ab ipsa, non dicitur esse quanta per se, sed per accidens, ergo à pari, quamvis acquisitionis formæ successiva seu motus patet habere partes non potentes coexistere simul, quia tamen solum hoc petit ex eo, quod patet naturaliter respicere talem terminum, aut subiectum, non debet quantus esse nisi per accidens.

Confirmatur hoc: quia impenetrabilis, quæ est proprietas quantitatis, est impenetrabilitas naturalis non supernaturalis, sed impenetrabilitas, quam habet motus successivus, est impenetrabilitas supernaturalis etiam, neque enim de potentia Dei absoluta potest habere partes simul existentes; ergo non habet impenetrabilitatem quantitativam, & consequenter non erit quantum per se.

Confirmatur vñterius, quia si essent duæ substantiæ absq; vlla quantitate, quæ non possint simul coexistere, non haberent impenetrabilitatem quantitativam, quia non ex aliqua quantitate haberent impenetrabilitatem, sed ex eo quod non possint simul existere: sed omnis impenetrabilitas, quæ habent partes motus, prouenit ex eo quod non possint simul existere; ergo non habent impenetrabilitatem quantitativam, & consequenter motus non erit per se quantus.

Probatur minor principialis quoad secundam partem de Tempore, quia tempus non est aliud, quam motus, vel duratio eius: ergo non est quantum per se magis quam ipse motus. *Conferatur valde per duas ultimas confirmationes proxime p̄æcedentes.*

Obiiciens: Philosophus ponit motum & tempus, tanquam

species quantitatis. *Respondeo* hoc cum non fecisse ex propria sententia, sed quod ita communiter tum reputaretur, sicut etiam posuit propter eandem rationem quantitatem discretam.

Quæres, utrum locus sit quantitas. *Respondeo* in loco extrinseco ambiente corpus locatum esse duo, superficiem scilicet, & respectus continentia; & de superficie non est dubium quin sit per se quantitas continua permanentes. Respectus autem sunt tantum quanti ratione superficie, quia ratione eius habent extensionem cum impenetrabilitate naturali. *Hæc omnia magis pacibunt in Physica, vñ ostendetur quæ si natura motus, temporis, & loci.*

QVÆSTIO VI.

De divisione Quantitatis permanentis in lineam, superficiem, & corpum.

80. *S*uppono dari lineam, quæ est quantitas unius tantum dimensionis, seu longitudo sine latitudine, aut profunditate, habens partes copulatas puncto, & superficiem, quæ est quantitas duarum tantum dimensionum, seu quantitas diuisibilis in partes quoad longitudinem ac latitudinem, non vero quoad profunditatem, quæ partes copulanter lineis: & corpus, quæ est quantitas trium dimensionum, hoc est longa, lata, & profunda habens partes copulatas superficiebus. Quamvis autem multi dubitent de linea, superficiebus, & punctis, quia negant individua in continuo; tamen vñrum datur nec ne, commodius in Physica examinalimus; nec referat ad prælēs id scire, quia queritur hic tantum verum ex suppositione quod datur, sicut vera species quantitatis permanentis directe collocabiles in prædicamento.

Adverte autem per corpus non hic intelligi compositum sui substantiae ex materia & forma, nec substantiam corpoream prædicabilem in quid de omnibus substantiis completis corporeis, quod vocatur *corpus metaphysicum*, & ponitur directe in prædicamento substantiæ nec alteram partem viventis, quæ cum anima ipsum constituit, quod vocatur *corpus physicum*, & pertinet indirecte ad prædicamentum substantiæ, vt pars Physica rei directe pertinentis ad ipsum; sed, vt dixi, quantitatem trium dimensionum, quod communiter vocatur *corpus mathematicum*.

CONCLVSI O.

81. *Bene diuiditur quantitas permanens in lineam, superficiem & corpus, tanquam genus in species.* Est communissima cum Philosopho: *Probatur, quia ratio quantitatis ut sic conuenit illis, sunt enim diuisibiles in partes impenetrabiles, & habent diuersam specie diuisibilitatem, & diuersos specie terminos copulatiuos, vt patet ex corum definitionibus.*

Confirmatur, quia si non essent diuersæ species, quantitas ut sic non haberet sub se plures species, non enim haberat alias species quam has, vt patet ex dictis, & consequenter non esset genus generalissimum.

Pro solutione obiectionum aduertendum est, lineam & superficiem & esse diuisibiles, & esse diuisibiles secundum diuersas dimensiones: quatenus sunt diuisibiles formaliter, habent rationem quantitatis; quatenus vero sunt diuisibiles, non habent. *Præterea* secundum quod diuisibiles sunt, non concurrunt ad constitutionem alterius quantitatis, sed tantum quatenus diuisibiles.

82. *Vñterius aduertendum est,* licet corpus includat superficiem, & superficies lineam, non tamen tanquam partem essentialiem, sed tanquam quid necessario requisitum ad copulandas partes essentialias eius: non enim alio modo corpus continet superficiem aut superficies lineam, quia ipsa linea continet & includit punctum, aut homo vñionem animæ cum corpore: manifestum autem est quod nec linea includat punctum tanquam partem essentialiem; nec homo vñionem, si sed tantum tanquam conditionem necessaria requisitam ad copulandas suas partes. Et hinc patet quod quamvis linea includatur in superficie, & superficies in corpore, non tamen sint entia incompleta, quia nec linea includitur in superficie, nec hæc in corpore, vt aliquid per se constitutuum.

S 3 Dices:

Dices: punctum non est aliquid completum, sed incompletum, quamvis non includatur in linea ut pars, sed ut conditio necessaria ad copulandas partes; ergo quamvis linea non includatur in superficie, nisi ut aliquid copulans suas partes, tamen erit quid incompletum non secus ac punctum.

Probabile
est lineam
& superfi-
cem non
esse entia
completa.

Respondeo, propter hanc posse probabilissime defendi oppositum conclusionis, nempe lineam & superficiem non esse veras species & completas quantitatis ut sic, que est ens completum. Negatur tamen consequentia, & disposita est, quod punctum habeat tantum rationem termini copulantis, & propterea indirecte tantum habet reduci ad prædicamentum istius rei, cuius partes copulare debet. Linea vero, & superficies præter rationem termini copulantis, quem habent ut sunt indivisiibiles, habent divisibilitatem quantitatuum, ratione cuius ut tales sunt entia completa per se quanta, licet, ut indivisiibiles, sint entia incompleta.

83. Obiectus primò: una species non includitur essentialiter in alia specie sibi opposita: sed linea includitur essentialiter in superficie, & utraque in corpore: ergo non sunt diversæ species.

Respondeo distinguendo maiorem: essentialiter, id est tanquam pars essentialis, transeat; quamvis hoc ipsum non sit certum, quia multi non adeo improbabiliter tenent mixtum constitutum intrinsecè & essentialiter ex elementis, que tamen distinguuntur specie ab illo, & opponuntur ipsi: essentialiter, id est tanquam aliquid ex natura sui requisitum ut sit, nego maiorem, & similiiter distinguo minorem.

Obiectus secundò: duæ superficies sunt penetrabiles, & idem est de duabus lineis: ergo non sunt quantitates. Respondeo distinguendo antecedens: si applicenter quatenus indivisiibiles, nego: si quatenus indivisiibiles, concedo antecedens, & distinguo etiam cōsequens: quatenus sunt indivisiibiles, concedo; quatenus indivisiibiles, nego.

Linea su-
perficies,
corpus su-
perficies in-
fimæ.

Quares utrum corpus, superficies, & linea sint species infimæ vel subalterne. Respondeo cum communissima scientia, esse infimas, quia non habent sub se alias species. Dices: linea curua & recta distinguuntur species, sicut & superficies concava & plana. Respondeo negando antecedens, quia differunt tantum accidentaliter sicut homo albus & homo niger: eadem enim linea quæ est curva, potest esse recta, & è contra.

QVÆSTIO VLTIMA

De proprietatibus Quantitatis.

Prima pro-
prietas
Quantita-
tis non ha-
bere con-
trarium.

84. Prima est non habere contrarium, & hæc communis est ipsi cum substantia, & patet quia nulla est forma, per quam expellatur quantitas à suo subiecto: ergo non habet contrarium propriè loquendo. Probatur consequentia, quia contraria proprie loquendo nata sunt le iuicem expellere ab eodem subiecto inhesionis.

Secunda pro-
prietas, etiam communis ipsi cum substanciæ, est non suscipere magis & minus: licet enim possit extendi, & diminui quoad extensionem, non tamen potest intendi aut remitti, sicut potest calor: neque enim sicut aqua dicitur esse magis & minus calida, ita homo dicitur esse magis aut minus quantus, saltem quoad intentionem.

Dices: sicut ex eo quod plures gradus coloris essent in eodem subiecto, diceretur istud subiectum magis & intensius calidum: quare ex eo quod essent plures partes quantitatis in eodem subiecto non diceretur magis quantum quoad intentionem?

Respondeo, quia tūm subiectum dicitur habere intensiorem formam, quando potest perfectiore intensiue effectum producere, aut quando forma communicat ipsi perfectiorem intensiue effectum formalem. Sed ex eo quod quantitas maior, seu plurimum partium sit in subiecto, neque subiectum potest perfectiorem effectum intensiue producere, ut patet, neque recipit effectum formalem perfectiorem intensiue, non enim recipit aliud effectum quam impenetrabilitatem, aut extensionem partium in ordine ad locum, sed tandem omnino impenetrabilitatem haberet a duabus partibus quam haberet a centum: ergo

quoad impenetrabilitatem non reciperet perfectiore effectum intensiue. Extensio autem maior in ordine ad locum non est perfectior effectus intensiue, sed extensiue, ut patet.

Tertia proprietas est esse æquale vel inæquale, & hanc dicit Philosophus maxime propriam, quia omni & soli prietas esse conuenit. Debet autem intelligi de qualitate & inæqualitate in rigore, quam scilicet habent res in extensione partium impenetrabilium; alias vñus calor dicitur æqualis alteri, & vñus Angelus dicitur inæqualis in perfectio-ne alteri Angelo.

Quarta proprietas est habere positionem partium in ordine ad locum: quod deber intelli de aptitudine, quam habet quantitas ad occupandum locum circumscriptum.

Quinta est esse mensuram, hoc est aptum ad certificandum de magnitudine molis aliquid.

Sexta est esse diuisibile in partes impenetrabiles.

Præter quas forte sunt aliae proprietates, ut rarum & densum, alperum & lene: quamvis enim Philosophus non fecerit mentionem de illis, non propterea sequitur quod non sint, quia non voluit omnes eius proprietates numerare.

DISPUTATIO XV.

DE RELATIONE.

Ecce QVOR hic ordinem Philosophi, qui prius tractare voluit de Relatione, quam de Qualitate, quod in præcedentibus multa dixerit, ad quorum notitiam valde conduceret tractatus de Relatione.

QVÆSTIO I.

Quid sit Relatio Prædicamentalis huius Prædicamenti, & de variis Relationum divisionibus

1. **R** Elatina sunt quæ referuntur & ordinantur ad aliud, & Correlativa sunt quæ ad se inuicem referuntur, & ordinantur, ut Pater & Filius, duo similia inter se: illud vero, quo mediante formaliter relatiuum refertur, est relatio. Quia verò quædam sunt quæ necessariò & ex natura sua ita referuntur ad aliud, ut non possint esse quin referantur & ordinantur, quia habente necessariam connexiōnem cum sua relatione, ut scientia refertur ad obiectum, potentia ad actum, creatura ad creatorē, & quædam vero referuntur accidentaliter tantum, ita scilicet ut possint non referri, ut Petrus referri per modum causæ ad Paulum & permodum similis ad Ioannem: Hinc relatio ut sic, potest diuidi in relationem identificatam realiter suo fundamento, & in relationem distingtam realiter à suo fundamento.

Rursum quia ex relationibus distinctis realiter à fundamento quædam sunt, quæ necessariò surgunt posito fundamento & termino, & aliquo alio priori ad ipsas relationes, quod non sit actio productiva eorum, ut est similitudo duorum alborum, & æqualitas duorum quantorum; quædam vero alia, quæ non necessariò sic oriuntur, ut est via materia ad formam; propterea relatio separabilis à fundamento potest diuidi in relationem intrinsecas aduenientem, & extrinsecas aduenientem intelligentio per relationem intrinsecas aduenientem, illam quæ licet accidentalis sit fundamento, necessariò tamen sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius: & per relationem intrinsecas aduenientem illam, quæ accidentalis etiam est fundamento, sed non tam necessariò sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius. Neque in hoc est aliqua difficultas præter illam, quæ est, utrū dentur huiusmodi relationes extrinsecas aduenientes, de quo postea.

2. Nota secundò, relationes communiter diuidi in transendentiales, & prædicamentales. In explicacione autem membrorum huius divisionis mire differentiuntur auctores. Caietanus, quem sequitur Fonseca, Combinatus, & Masius, dicit transendentiales esse, quæ respicit dicamentum talis.

terminum non pure tanquam terminum, sed potius tanquam causam vel receptivam, vel effectivam, vel alio modo, sicut actus vitalis respicit obiectum, tanquam causam formalem, sicut extrinsecam; potentia vitalis actum Relatio vero prædicamentalis secundum ipsum est quæ respicit terminum pure sub ratione termini absque dependentia ullius causalitatis, ut similitudo.

Sed haec explicatio non placet, quia terminus similitudinis est tam bene causa formalis specificans ipsam, quam actus est causa formalis relationis transcendentalis, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectionem: ergo si relatio recipiens aliud tanquam causam formalem, sicut potentia vitalis respicit actum, sit transcendentalis, similitudo, & idem est de quocumque respectu, erit transcendentalis. Præterea relatio filij ad patrem, quam admittunt huius. Authoris esse prædicamentalem, & non transcendentalis, respicit terminum suum, scilicet patrem ut causam, ergo non sufficienter distinguatur transcendentalis relatio a prædicamentali per hoc, quod respicit terminum, ut causam.

Dices cum Ponse, quod relatio filij non respiciat terminum ut causam filium per relationem paternitatis. Contra, nec potentia, aut actus vitalis respiciunt obiectum, ut causans ipsa per aliquam relationem, quia secundum aduersarios maxime, obiectum non dicit relationem ad potentiam, aut actum.

3. Suarez disp. 47. Mer. sect. 4. dicit respicere non pure terminum, per quod distinguitur transcendentalis a prædicamentali, & est ita referre subiectum ad terminum, ut aliquid aliud faciat aut exercet circa ipsum. Sic potentia ita referitur ad actum, ut nata sit ipsum producere; & actus ita referitur ad obiectum, ut natus sit ipsum representare; & denique ita unio respicit terminum, ut coniungat suum subiectum cum ipso.

Sed contra, quia similitudo etiam, quæ est relatio prædicamentalis, ita refert ad terminum, ut etiam suo modo coniungat suum subiectum cum illo, scilicet similitudinariae.

Confirmatur, quia actus amoris nihil facit circa obiectum, quam determinare potentiam formaliter ad illud amandum: sed similitudo similiiter determinat suum subiectum ad esse simile termino: ergo utrumque & que pure respicit terminum.

Deinde supponit falsum, unionem & actionem esse respectum transcendentalis. Praeterea ex hac explicacione non colligitur cur relatio transcendentalis non pertinet ad prædicamentum aliquod particulare.

4. Alij dicit, ut Averro, transcendentalis esse, quæ est de essentia rei relata; prædicamentalem, quæ non est. Sed contra, quia relatio, quam dicit materia ad formam, non est de essentia eius; nec relatio intellectus ad intellectum est de essentia intellectus; & tamen secundum omnes sunt transcendentales: eigo. Probatur major ex principio sèipius posito, quod respectus non possit esse de essentia absoluta.

Arriga dicit relationem transcendentalem esse illam, quæ est ita de essentia subiecti, ut sit ipsi adæquate identificata; prædicamentalem vero, quæ non est adæquate identificata: colligi autem potest ex ipsius doctrina an sit adæquate identificata, aut non, ex eo quod fundamentum possit esse sine illa, aut non possit: si potest, non erit adæquate identificata si non potest, erit.

Hæc doctrina in primis supponit quod relatio prædicamentalis non sit distincta realiter ab extremis simul sumptis, & enim esset sic distincta, nec adæquate nec inadæquate, identificarentur fundamento, ut patet. Deinde secundum hanc sententiam actio non esset prædicamentalis, quia non esset adæquate identificata fundamento, quod tamen est falsum, cum sit relatio de prædicamento actionis.

5. Itaque existimo relationem transcendentalem esse eam, quæ idificatur realiter rei relata per ipsam; & prædicamentalem esse, quæ rei relata non identificatur: quare divisione relationis in transcendentalem, & prædicamentalem coincidit cum illa prima, quam posui. Probatur hoc

tum ex relectione aliarum explicationum, tum quia per hoc sufficienter distinguntur inter se: tum etiam quia ex hoc patet cur relationes transcendentales non ponuntur in eodem prædicamento cum prædicamentis, nec in aliquo determinato prædicamento; nam quia identificantur realiter suis fundamentis, debent reduci ad prædicamenta suorum fundamentorum, & non ponni in aliquo alio: & hinc etiam congruentissime vocantur transcendentales, quia se habeant non ponuntur in aliquo prædicamento determinato, sed quædam ponuntur in prædicamento substantiæ, quædam ponuntur in prædicamento quantitatis, quædam in ceteris.

Dices: binc sequeretur quod omnis relatio non identificata fundamento, delaret esse prædicamentalis, & consequenter de prædicamento Ad aliquid: sed hoc est contra nos, quia relationes extrinsecas aduenientes non identificantur suis fundamentis, & rameo non pertinent ad prædicamentum illud.

Respondeo distinguendo sequelam: prædicamentalis, prout prædicamentalis opponitur transcendentali conce-
do: prout capitul pro relatione tertij pædicamenti, nego sequelam. Itaque relatio prædicamentalis capitul dupliciter, primo pro omni relatione, quæ non est transcen-
dentalis, & in hoc sensu comprehendit relationes tam in-
trinsicas quæ in extrinsecas aduenientes. Alio modo pro
relatione pertinente ad tertium prædicamentum, & sic non comprehendit relationes extrinsecas aduenientes.

Relatio
prædicamen-
talis
capitul du-
pliciter.

6. *Alia divisio Relationis est in relationes secundum dicere, & relationes secundum esse.* Et in his etiam membris dividuntur varijs modis dicendi. Sed breviter nobis dividendum est, vel per relationia secundum dici intelligi, quæ referuntur ad aliud per respectum rationis, aut denominationem extrinsecam, & non per aliud reale intrinsecum, ut Deus referatur ad creaturas, & per relationia secundum esse, intelligi, quæ referuntur per aliud reale intrinsecum: vel certe per relationia secundum dici intelligi illa, quæ referuntur relatione transcendentali, & per relationia secundum esse intelligi, quæ referuntur relatione prædicamentali. Ideo autem relationia transcendentaliter dicerentur relationia secundum dici, quia non per aliud realiter distinctum referuntur, relationia vero prædicamentalia dicerentur secundum esse, quia per aliud reale distinctum referuntur. Vel denique per relationes secundum dici intelligi possunt illa, quæ licet sint absolute, explicantur tamen per modum relationum, ut sūt potentia, pars, habitat, & similia: & per relationes secundum esse intelliguntur, quæ vere sunt relationes. In quibus omnibus acceptiori us non potest esse nisi quæstio de nomine: & quia non codem modo omnes authoris has relationes explicant, ut videtur talis quæstio, semper conuenienter est in acceptione nominis, quoties de re ipsa discurrere placuerit.

His suppositis modo in dagandum restat, quid sit relatio prædicamentalis pertinens ad hoc tertium prædicamentum, quod communiter vocatur *Ad aliquid*. Philosophus rejecta veterum definitione, nimirum hac: *Relativa dicuntur quæ co ipso quod sunt, aliorum esse dicuntur*, quia conuenienter omnibus accidentibus sunt enim entis entia, hoc est ex natura sua ordinata ad afficiendum substantiam, & ad inherendum ipsi, statim propriam definitionem, *Relativa sunt, quorum totum esse est ad aliud se habere*.

Definitio
relationis
prædicamen-
talis
assignata à
Philoso-
pho.

CONCLVSI O.

7. Bene definitur *Relatio prædicamentalis de prædicamento Ad aliquid esse accidens reale intrinsecus adueniens*: cuius totum esse est ad aliud se habere, id est cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius realiter distincti ad aliud realiter distinctum.

Quid est
Relatio de
prædicamen-
to ad
aliquid

Probatur, quia omni & soli conuenit, & sufficientissime declarat naturam Relationis huius prædicamenti, ut distinguitur ab omnibus aliis, quæ non sunt huius prædicamenti, ut patet ex eius explicatione. Dicitur *Accidens ad excludendas omnes relationes substantiales, ut sunt*

relationes diuinæ, & omnes illæ, quæ identificantur substantiæ realiter; quia tales, cum non sint aptæ natæ inherere, non sunt accidentia prædicamentia, licet possint esse accidens, id est extra essentiam rei, cui coenunt. Dicitur *reale* ad excludendas relationes relationis, quæ non collocantur in prædicamentis. Dicitur *intrinsicus adueniens* ad excluēdas relationes extrinsecus aduenientes, de quibus alias. Dicitur *cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius ad aliud*, ut excludatur accidentia realia absoluta, & ut significetur quod non possunt existere, quin actualiter ordinent unum ad aliud, aut quod non habeat aliud munus quam actualiter ordinare unum ad aliud, sicut similitudo non habet aliud munus quam facere aliquid actu simile alteri. Dicitur *alicius realiter distincti*, ut excludantur relationes transcendentales, quæ identificantur realiter suis fundamentis.

8. Dices has relationes fuisse exclusas per particulam *Accidens*, nam relationes transcendentales, quas dicunt substantia quæcumque ad alias res, non possunt esse accidentia: ergo super ceteræ ponitur hæc particula.

R. Respondeo non omnes relationes transcendentales fuisse exclusas per particulam *accidens*, sed illæ, quæ identificantur substantiis, præter quas dantur alias transcendentales in accidentibus quæ sunt accidentia: quare ut omnes omnino excluderentur, addenda erat hæc particula; immo Philosophus ipse voluit eam significare hic, dum dixit totum esse relationis esse ad aliud: per quod intellexit totum esse reale; quo sensu non est verum, quod totum esse vilius relationis transcendentalis identificata vili rei absolute, sit ad aliud, nam cum identificetur rei absolute, facit unam rem cum ipsa, quæ res cum includat, duo, absolute scilicet, & respectuum, non potest habere totum suum esse ad aliud, sicut nec habet totum suum esse ad se.

9. Si queras, vnde colligimus, quod Philosophus voluerit excludere relationes extrinsecus aduenientes (sunt enim aliquæ huiusmodi, quæ non sunt relationes transcendentales) ab hoc prædicamento.

R. Respondeo ex duobus capitibus id colligi: primò, quia, ut postea docebimus, huiusmodi relationes ponuntur in aliis prædicamentis: secundò, quia ipse dixit, ad relationes à se definitas non dari per se motum, hoc est non produci eas per actionem ad se immediate terminatam, sed eas sequi ad productionem alicuius alterius: sed hoc non est verum de relationibus extrinsecus aduenientibus, quia multæ ex illis per actionem ad se immediate terminatam producuntur, ut unio materiae cum forma, vbi intrinsicum &c. ergo non voluit eas comprehendendi sub sua definitione, & consequenter voluit eas excludere.

10. Obicies contra illud, quod totum esse relationis sit ad aliud se habere: relatio intrinsicus adueniens est accidentis, ergo totum eius esse non est ad aliud se habere. Probatur consequentia, quia accidentis esse est inesse subiecto: & quidem hoc est maxime verum de accidente respectivo, quod nullo modo potest esse absque subiecto.

Confirmatur: quia relatio includit essentialiter illam formalitatem, quam dicit *accidens* ut sic: sed illa formalitas non est aliud, ut patet: ergo totum esse accidentis non est ad aliud.

R. Distinguendo consequens: totum esse particulariter ipsum non est ad aliud se habere, id est nihil facit circa suum subiectum, quam ordinare ipsum ad alterum, nego: ita ut non sit natum inesse subiecto, concedo consequentiam: & per hoc patet ad probationem consequentia.

Ad confirmationem distinguo etiam consequens: totum esse particulariter, quatenus distinguitur à ceteris accidentibus, nego: totum esse quatenus cum illis conuenit, concedo: sed hoc non impedit bonitatem definitionis præmissæ.

QVÆSTIO II.
Quoniam requiruntur, ut resultet relatio prædicamentalis intrinsicus adueniens.

11. Hoc tenuiter subiungam aliquam, quæ ad cognoscendam naturam relationum huius prædicamenti

conducunt. Itaque ut sit relatio intrinsicus adveniens imprimis requiruntur duo extrema, quorū unum per relationem formaliter referatur, & sine relatione non referatur nisi fundamentaliter tantum: unum enim non potest referri realiter ad seipsum Ex his extremis illud, quod referatur dicitur esse subiectum & fundamentum relationis, quia scilicet relatio subiectatur & fundatur in ipso; illud vero ad quod referatur, dicitur, esse terminus relationis, quia ad illud tendit. Exemplum huius rei habemus in similitudine hominis ad equum, quæ habet pro extremis hominem & equum realiter distinctos, pro fundamento vero, ac subiecto hominem, & pro termino equum. Quia vero duo extrema aliquando possunt esse cum relatione, aliquando sine, & quia etiam duo extrema possunt habere relationes oppositas ad se inuicem, nimis similitudinem & dissimilitudinem, potest enim Petrus esse similis Paulo in doctrina, & dissimilis in moribus; hinc præter extrema requiritur ad relationem ratio fundandi, hoc est illa ratio, ob quam habent inter se relationem, & hæc ratio fundandi vocatur ab aliquibus fundamentum proximum, verbi gratia homo & equus possunt esse & non esse similes in albedine: quia igitur albedo est ratio, ob quam, habent similitudinem, propterea est ratio fundandi similitudinem inter hominem & equum.

12. Aduerendum autem est, hanc rationem fundandi non semper debere esse quid realiter distinctum ab extremitate, quæ referuntur, ut patet in similitudine, quam habet homo cum bruto in animalitate, nam ista similitudo non exigit aliquam rationem fundandi in extremitate distinctam realiter ab ipsis: & idem patet de æqualitate duræ quantitatæ, & de dissimilitudine albedinis & nigredinis. Quando autem est realiter distincta, tunc relatio habebit duo fundamenta quæ referuntur per ipsam, remotum & proximum; & proximum erit ipsa ratio fundandi, remotum erit illud, in quo reperitur. Hoc patet in similitudine, quæ est inter hominem & brutum in albedine, nam quia albedo, quæ est ratio fundandi ipsam, distinguitur ab homine, propterea ista similitudo habet duo fundamenta relata per ipsam; pro proximo quidem ipsam albedinem, quæ immediate dicitur similis albedini bruti; pro remoto vero ipsum hominem, qui non est similis hac similitudine nisi mediate, mediante scilicet forma realiter distincta. Quando vero ratio fundandi non est realiter distincta, tunc non debet habere duo fundamenta saltem realiter distincta, ut ex se patet; quia catenus debet, quatenus ratio fundandi est realiter distincta ab extremo relato.

13. Dices: nunquam possunt aliqua habere relationem realem intrinsicus aduenientem, quin habeant simultatem existentia: sed simultas existentia interres, quæ referuntur relatione realiter à seipso distincta, est realiter distincta ab ipsis, ut patet inductione: ergo ratio fundandi relationem semper est et esse realiter distincta. Probatur consequentia, quia illa simultas est ratio fundandi relationem intrinsicus aduenientem, quandoquidem semper & necessario presupponatur ipsi, eaque posita necessario sequatur relatio illa.

R. Respondeo, negando consequentiam: ad cuius probationem dico, quod illa simultas, licet necessario præsupponatur, non tamen est ratio fundandi, sed conditio necessario requisita ad relationem: & ratio huius est, quia res dissimiles, verbi gratia, dicuntur esse dissimiles in ratione fundandi; pater autem, quod non dicuntur dissimiles in illa simultate existentia: ergo simultas non est ratio fundandi dissimilitudinem, sed tantum conditio necessaria requisita, eodem modo concurrit ad omnes relations intrinsicus aduenientes, & consequenter sicut non est ratio fundandi respectum dissimilitudinis, ita neque respectum vnum.

Modo remanet discutiendum utrum relatio realis patet habere terminum realiter existentem: & licet præcipualiter hoc queramus de relatione intrinsicus adueniente, tamen videmus etiam quid dicendum sit de relatione transcendentali & extrinsecus adueniente.

CON

Ad relationem intrinsicus aduenientem requiriuntur duo extrema.

Et ratio fundandi.

Ratio fundandi non est nisi per distinctionem, sed per distinctionem in genere, ut patet ab expressione.

Relatio aliquando habet duo fundamenta proximum & remotum.

Coexistencia extrema non est ratio fundandi, sed conditio sine qua non.

Disput. XV. Quæst. II. & III. 213

CONCLVSI O I.

Relatio
transcen-
dentalis
non petit
terminum
actu exi-
stentem.

14. Relatio transcendentalis non petit terminum realiter existentem, sed sufficit existere fundatorem, & posse existere terminum eius. Hæc est communis, & patet evidenter, quia huiusmodi relationes identificant realiter suis fundamentis, & consequenter, si fundamenta existunt sine terminis, relationes etiam transcendentales ipsi identificatae existent.

Confirmatur, quia relatio transcendentalis quam dicit materia ad formam, quatenus scilicet est apta ipsam recipere, est in materia ad formam non existentem, sed possibiliter existere, & idem est de relatione, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectionem, quatenus est natus eam producere: ergo non requiritur existentia realis termini ad existentiam realem relationis transcendentalis.

CONCLVSI O II.

Relatio
intrin-
secus
adueniens
re-
quisit ter-
minum
actu exi-
stentem.

15. Relatio realis intrinsecus adueniens non potest existere, quin terminus eius existat realiter. Hæc etiam est communis cum Scoto in 4. dist. 6. quæst. 10.

Probatur, quia huiusmodi relationes oriuntur ex fundamento, & termino per tefulantiam: ergo ut sint, debent existere fundatum & terminus.

Confirmatur: homo albus non dicitur actu simili homini non albo, quamvis possit esse albus: ergo ut dicatur similis, debet terminus eius actu albus. Similiter nemo dicitur pater respectu eius, qui potest esse filius, sed oportet ut sit filius; non potest autem esse filius, nisi actu existat: ergo similiter & paternitas, & idem est de reliquis intrinsecus aduentibus, debent habere terminum actu existentem.

Dices per hæc probari, quod non possit resultare relatio intrinsecus adueniens, quin existat terminus eius, sed non probatur quin ex suppositione, quod semel resultant, conseruari possint, quamvis terminus non existet.

Contra, quia est eadem ratio cur relatio debeat in fieri & conseruari habere terminum actu existentem. *Confirmatur*, quia non potest aliquid referri actu ad id, quod actu non est: ergo ut aliquid realiter referatur actu per relationem realem, debet existere actu id, ad quod referatur.

16. *Dices*: intellectus referit actu ad objectum cognitum, quamvis actu non existat: ergo confirmatione est nulla.

Respondeo distinguendo antecedens: quamvis actu non existat in se ipso secundum realem existentem sui ipsius, translat; quamvis actu non existat neque secundum esse reale suum, neque secundum esse representatum seu secundum speciem realem sui, nego, sed de hoc alias.

Obiectio: homo est dissimilis negationi albedinis per relationem veram & realem, sed illa negatio non est quid reale: ergo potest dari relatio realis ad terminum non reale.

Respondeo distinguendo consequens: ad terminum non reale, id est ad terminum actu non existentem, nego, ad terminum non reale, id est non positivum, quamvis sit realis, id est actu existens & non rationis, concedo. Itaque negatio albedinis, cui actu dissimilis est homo, debet & potest esse realiter existens, licet non debeat esse quid reale positivum.

CONCLVSI O III.

Relatio
extrin-
secus
adueniens
re-
quisit ter-
minum
actu exi-
stentem.

17. Probabile est relationem extrinsecus aduentem requirere terminum realiter existentem, & non sufficere, quod possit existere propter nisi ex ratione sua formaliter excludat terminum à coexistentia cum fundamento. Hæc est communis apud eos qui concedunt huiusmodi relationes, & *Probatur*, quia omnis relatio realiter separabilis est ordinatio actualis subiecti ad terminum: sed non potest subiectum realiter ordinari ad illud, quod non est realiter.

Confirmatur, quia si posset existere illa relatio extrinsecus adueniens sine termino realiter existente, posset quemque, est enim eadem ratio: sed hoc est falsum. Pro-

batur minor, quia alias posset esse via in materia ad formam, quæ non existet, & sic esset vna, & non esset via. Deinde si materia esset in India, & forma in Hibernia, posset materia habere vniōnem ad ipsam, quia si posset habere vniōnem ad formam non existentem, multo magis ad formam existentem, sed non præsentem localiter. Dixi autem, nisi excludat terminum à coexistentia cum subiecto, propter relationem successionis, si tamen detur talis realiter distincta à re succedente ad tem cui succedit) quæ est inter partes motus; nam relatio illa, si detur, est realis, & non coexistit terminus eius, quando ipsa existit; hoc tamen ideo accidit, quia cum sit relatio, mediante qua aliud succedat termino non habenti esse permanent ex ratione sua formalis, excludit terminum à coexistentia cum suo fundamento. Sed de hac re alias, hoc modo sufficiat.

QVÆSTI O III.

Vtrum dentur relationes reales realiter distinctæ ab extremis.

18. *A*liquæ ad se inuicem referri, & ordinari res est clarissima: nam certam est paritem album referri per modum similis ad alium paritem album, & per modum dissimilis ad alium paritem nigrum; similiter non est dubium, quin ille homo, qui generat alium hominem, referatur ad ipsum per modum patris & productoris, sicut homo generatus referatur ad generantem per modum generati & producti. Sed maxima controværsia est & difficultas, à quo habeant res referri ad se inuicem, verbi gratia à quanam forma paries albus denominetur similis, aut dissimilis aliis rebus; & potissimum, an illa forma, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipsomet pariete albo, ut albus sit. Intelligo autem hic per distinctionem realem, talem distinctionem, quam habent illa, quorum unum possit existere sine altero, sive alterum possit vicissim sine illo priori existere sive non; unde si similitudo sit aliquid, sine quo possit esse paries albus, quamvis ipsa non possit esse abique pariente albo, similitudo, à qua denominatur paries albus esse similis, erit in hoc sensu quid realiter distinctum ab ipso pariete. Quod aduerendum necessario erat, quia aliqui Authores, qui dicunt relationes non esse realiter distinctas à fundamentis quæ denominant, sed tantum ex natura rei, non videntur distinctione reali in hac acceptione iam præmissa, sed pro illa distinctione, quam habent res, qua mutuo possunt esse sine se inuicem, qualis est inter Petrum & Paulum; & per distinctionem ex natura rei non intelligunt illam, quam Scotisti vocant formalism, quæ est inter ea, quæ identificant realiter, si in illam, quam habent ea, quorum unum tantum potest esse sine altero, alterum vero sine ipso esse non potest; unde in re hi Authores licet negent distinctionem realem similitudinis à re, quæ est similis, & astrar solū distinctionem ex natura rei inter illa, non distinctionem à Scotistis & aliis authoribus, qui dicunt similitudinem distinguiri realiter à re, quæ dicitur similis, sed solū differere in modo loquendi & habent inter se questionem de nomine solūmodo, quæ semper quantum fieri potest vitanda est, dum agendum est de re ipsa.

19. Prima sententia est, res omnes, quæ referuntur ad se inuicem, referri per relationem rationis, non vero per aliquid reale. Hæc tribuitur aliquibus antiquis, quos videtur sequi nostet Areolua in 1. dist. 30.

Secunda sententia est, dari quidem relationes tales, sed eas non esse formas realiter distinctas, etiam in sensu præmisso, à fundamento & termino ac ratione fundandi. Hanc tenent Nominales communiter, quos sequitur Suarez disp. 47. Metaphys. sect. 2. Oagna hic quæst. 1. Lorinus quæst. 4. Conimbricensis quæst. 1. art. 4. Hurtado disp. 15. Metaphys. sect. 2. & alij plures, etiam ex Thomistis, quos citant hic Complutenses. Diversimode autem explicant relationem realem hanc sententiam. Quidam enim dicunt relationem realem consistere in duabus rebus aliorum prædicamentorum simul existentibus, ut in duabus albedinibus, duobus hominibus, homine & albedine, quantitat & actione, &c. ita ut utraque res sit de essentia tela

relationis; illa tamen dicatur fundamentum, quæ concipiatur in recto, & illa terminus, quæ concipiatur in oblique; ita Ariaga hic num. 41. Vnde similitudo albi ad album non est aliud, quam vnum album existens connotans coexistentiam alterius albi: & hinc dicunt hi Authores terminum esse de essentia relationis prædicamentalis. *Alij* vero cum Suario explicant illam sententiam alio modo dicentes terminum non esse de essentia relationis, sed relationem esse ipsum fundamentum realiter & solō ratione ratiocinata eam ab ipso distingui.

Tertia denique sententia communissima inter Scotistas cum Doctore in 2. dist. 1. quest. 4. & Thomistis cum D. Thoma 1. par. quest. 28. quos sequuntur recentiores magis communiter, est quod relations prædicamentales, de quibus hic agimus, distinguuntur ita realiter à fundamētis, ut fundamenta possint esse sine ipsis, licet ipsæ non possint existere sine fundamentis, & propterea non sint res proprie dictæ, sed potius modi, & consequenter possit dici, quod non distinguuntur realiter, prout distinguuntur res à re; sed modaliter, prout distinguuntur modus rei à re.

CONCLV SIO I.

20. *Dantur relations reales à parte rei independenter ab omni operatione intellectus, aut potentia vñius vitalis cognitionis, aut collationis.* Hæc est authorum secundæ & tertiaræ sententiæ contra primam sententiam.

Probari solet primò, quia de fide est dari relations reales in Deo; paternitatis, verbi gratia, filiationis, & spirationis passiæ: ergo etiam debent admitti in creaturis relations reales, quandoquidem similes denominations repertientur in creaturis denominationibus illis, quæ repertientur in Deo, & proueniunt formaliter à relationibus, ut patet ex eo, quod vna creatura producat alteram & sit patre eius, & altera ab ipsa producatur, & sit filius eius.

Probari solet secundò, quia certum est res aliquas applicari sibi inuicem à parte rei independenter ab omni tali potentia, ut ignis applicatur ligno, & non minus certum est materiam à parte rei vñiri formæ, & partes integrantes continuas vñiri sibi inuicem: sed approximations, & vñiones huiusmodi sunt relations reales: ergo dantur relations reales à parte rei independenter ab intellectu & omni tali potentia.

21. *Sed quoniam hæc duæ probationes, supposita minori huius secundæ probationis, quæ mihi certa est propter dicenda de sex ultimis prædicamentis, efficacissime conuincant dari aliquas tales relations in creaturis, quibus sibi inuicem referantur; reuera tamen non videntur sufficiere ad probandum, quod dentur relations reales prædicamentales, prout prædicamentales dicuntur illæ, quæ spectant ad hoc prædicamentum.* Ratio autem est, quia approximations & vñiones illæ, de quibus fit mentio in secundo argumento, sunt relations extrinsecus aduenientes, de quibus postea, & non pertinent ad hoc prædicamentum, quia non conuenit ipsis definitio relations huius prædicamenti supra assignatæ: ergo ex eo, quod dentur illæ relations, non sequitur quod dentur relations reales huius prædicamenti, & non solum non sequitur formaliter, sed nec sequitur etiam à paritate rationis; quia est maxima disparitas inter vñrasque relations, ratione cuius disparitas postea fieri, quod quoniam darentur vñæ, non darentur alteræ.

Prima etiam probatio de relationibus diuinis non probat dari relations prædicamentales huius prædicamenti, quia relations huius prædicamenti sunt accidentia, relations autem diuinæ nō sunt accidentia; vnde ex eo, quod dentur diuinæ, non videretur sequi quod dentur creatæ. *Deinde* à multis Thomistis non conceduntur in diuinis alia relations, quām productiones actiæ & passiæ, & speciatim negant dari in diuinis relations reales similitudinis, aut æqualitatis: ergo ex eo, quod dentur relations in diuinis, non sequitur dari relations similitudinis & æqualitatis huius prædicamenti secundum Thomistas.

Confirmatur: quia satis probabile est relations productis & producti in creativis esse relations extrinsecus aduenientes: ergo ex eo quod dentur relations tales

in diuinis, & denominations in creaturis similes illis denominationibus, quæ proueniunt à relationibus illis diuinis, non sequitur dari relationem prædicamentalem realem huius prædicamenti.

22. *Probari posset tertio conclusio*, quia entia rationis non ponuntur in prædicamento; sed relations huius prædicamenti ponuntur in hoc prædicamento: ergo non sunt entia rationis. *Hac probatio valet* contra admittentes auctoritatem Aristotelis. Sed si quis eam negaret, & dicere vel male assignari hoc prædicamentum ab Aristotele, vel entia rationis spectare ad prædicamenta, nihil vrgeret.

Probatur ergo melius, quia reuera à parte rei dantur aliqua, quæ sunt sibi inuicem similia & dissimilia, & qualia & inæqualia independenter ab omni operatione intellectus, ut patet de duobus albis, albo & nigro, duabus quænacitatis palmatibus; vna quantitate palmarii, & alia bipalmari: ergo dantur à parte rei realiter illa, à quibus proueniunt istæ denominations: sed illa sunt, quæ vocamus relations prædicamentales: ergo dantur à parte rei relations prædicamentales huius prædicamenti.

23. *Dices posse dari aliquos respectus rationis à parte rei*, hoc est independenter ab omni actu intellectus, nam secundum multos Scotistas resultat in obiectis visis ratio rationis, polita visione in oculo independenter ab omni actu intellectus; & idem est dicendum de obiectis perceptis à quacumque potentia sensitiva. *Deinde* secundum alios Scotistas resultat in Verbo diuino respectus rationis vñonis passiæ, à qua dicitur intrinsece vñri humanitati assūpta; qui respectus est independentis non solum ab omni actu intellectus, sed ab omni actu cuiuscumque potentia sive collationis sive sensitiva: ergo quoniam daretur à parte rei independenter ab omni actu talis potentia illud, à quo haberet vñus paries esse similis, vel dissimilis alteri, inde tamen non sequeretur quod illud esset quid reale, & non rationis; nec consequenter sequeretur quod daretur respectus realis huius prædicamenti à parte rei.

Contra primò, quia falsum est dari vñlos respectus rationis, qui non dependant vel à potentia intellectus, vel ab aliqua alia vitali; & qui hoc negaret, facile posset dicere, quod similitudines essent respectus rationis, vnde illi Scotistæ, ac authores, qui assertunt dari tales respectus, difficulter poterunt impugnare hanc replicam, aut probare dari huiusmodi respectus reales, ut vel ex eo ipso capite improbabilitas eorum sententia improbaretur.

Contra secundò, quia illi authores, contra quos est præfens conclusio, intelligunt per relationem rationis relationem, quæ sequitur cum dependentia à consideratione aliqua intellectus: ergo contra eos valet prædicta nostra probatio, quod modo nobis sufficit, quia eos tantum impugnamus hic.

24. *Obiectio primò*, secundum Philosophum: ad relationem huius prædicamenti non datur per se motus, nec per illam aliquid mutatur; dicit enim 5. Physic. tex. 10. *Altero subiecto mutationem alterum mutationem non subiens vere dici potest ad aliud*: quod etiam pater, quia hic paries albus, qui modo non est similis parieti nigro, si mutetur iste paries niger ad albedinem, fit ipsi similis absque villa prorsus mutatione facta in illo pariete, qui fuit ante albus: sed si relatio esset aliquid reale, quandoquidem adueniat de nouo, vere daretur ad ipsum mutationem, & illud, cui adueniret, vere mutaretur per illam: ergo secundum Philosophum non est aliquid reale, sed rationis.

Respondeo primò, hoc argumentum non concludere aliquid contra eos, qui admittentes relationem realem similitudinis, verbi gratia, dicunt ipsam non distinguiri à fundamento & termino simul existentibus; quandoquidem in hac sententia non deberet mutari fundatum intusse, nec aliquid in eo intusse produci.

Respondeo secundò, in sententia eorum, qui dicunt relationem distinguiri realiter à fundamento, Philosophum non datur sic intelligendum, quod nō detur per se motus ad relationem, tanquam ad aliud absolutum, eo modo quo datur nem præmotus ad albedinem & alias qualitates; & quod subiectum non mutetur per se per illum mutatione propriæ dicitæ, qualis est mutatio, quæ fit per formam absolutam.

Posset

Potest etiam dici, quod non detur motus per se ad illam, quia non intenditur directe ab agente, nec producitur per actionem ad se immediate terminatam, sed emanat necessario ab aliquo, ex suppositione, quod producatur illud alterum, & ponantur alia conditions, de quo potesta.

CONCLVSI O. II.

Relatio prædicamentis non consistit in uno extremo & altero in oblique.

25. Relatio realis prædicamentalis huius prædicamenti non consistit in duabus extremis, verbi gratia in duobus aliis, que ad se inuicem per relationem referuntur, ita ut unum dicat in recto, & alterum in obliquo, & utrumque que sit de essentia eius. Hæc est communior authorum tertii sententia contra pium modum explicandi secundam sententiam.

Probatur primò, quia totum esse relationis est ad aliud se habere, secundum Philosophi definitionem ab omnibus admissam: ergo terminus relationis, qui est illud aliud, non potest esse de essentia relationis, sed aliud aliquid à relatione distinctum. Confirmatur: nihil potest referri realiter ad se: ergo terminus non est de essentia relationis. Probatur consequens, quia si terminus esset de essentia relationis, quandoquidem totum esse relationis sit ad aliud referri, terminus, qui est de essentia eius, deberet ad aliud referri, & consequenter ad se, quia ipsemet terminus est illud aliud, verbi gratia relatio paternitatis referunt secundum totam suam essentiam ad filium, qui est terminus, & filius est illud, ad quod se habet tota essentia istius relationis: ergo si ipsemet filius sit de essentia paternitatis, filius referunt ad se, & præterea filius esset aliud à paternitate, & non esset aliud; esset ex hypothesi, quandoquidem sit terminus ipsius; non esset autem, quia esset de essentia ipsius.

Arriga responderet, terminum relationis prædicamentalis non distingui ab ipsa, quia in rigore non est relationis: neque enim, inquit, quia paries est albus, ego habeo ad illum respectum, vel ordinem. Quod si similitudo dicatur relatio, ideo est, quia non potest concipi simile, ut simile, quin concipiatur aliud extrellum, cui dicitur simile, non quia unum extrellum respiciat alterum, sed quia simile dicit utrumque; utrumque autem nequit intelligi sine utroque: exemplificat hoc de Petro & Paulo, quatenus constituant binarium, ut constituant binarium non respiciunt se mutuo, nec dicunt ordinem ad inuicem; & tamen ut constituant binarium, unus nequit concipi sine altero, quia binarius dicit utrumque.

26. Contra hanc doctrinam primò, quia tollit suppositionem controversias, nempe dari relationes veras prædicamentales, de quibus hic queritur, an ex suppositione, quod dentur, sint distinctæ à fundamento & termino, nec ne.

Contra secundò, quia si quis non diceret ordinem aliquem ad album potius quam ad nigrum ante intellectum, non potius deberet dici similes albo, quam nigro: ergo si vere dicatur similes, deberet dicere talem ordinem. Deinde, si relatio realis in rigore secundum ipsum nihil aliud sit quam duas albedines, verbi gratia simul existentes, quandoquidem dentur tales in rigore, debet etiam dari relatio in rigore.

Contra tertio, quia si unum quid, quod dicitur simile, non possit concipi sine alio, cui sit simile, ideo hoc sit, quia dicit ordinem aliquem ad illum, quem non dicit ad alterum, cui non est simile, & non ex eo, quod similitudo dicit utrumque, ut patet ex eo, quod utrumque non prædictetur de eo, quod dicit simile. Et per hoc patet, exemplum ipsius non esse ad propositum, quia binarius ex eo, quod dicit utrumque constituentem ipsum simili sumptos, non potest prædictari de vlo ex ipsis; neque enim ex duabus constituentibus binarium ullus dicitur binarius. Sed similitudo dicitur de uno ex extremis, ergo non potest includere utrumque extrellum. Vnde etiam manifeste patet quod idem author subiungit, esse falsum, nempe similitudinem non esse aliud quam binarium albedinum, verbi gratia, nam si hoc esset verum, quemadmodum de uno ex illis aliis diceretur, quod esset similes, diceretur etiam quod esset binarius, aut binarium, quod est absurdum.

27. Probatur secundò: quia relatio similitudinis, verbi gratia, prædicatur de uno albo ex duobus, dicitur enim: hoc album est simile alteri albo: sed duo alba existentia simul non prædicantur de ipso: neque enim dicitur: hoc album est duo alba simul existentia, aut habens duo alba simul existentia: ergo simile non est idem ac duo alba simul existentia, nec similitudo est idem ac duas albedines simul existentes.

Confirmatur, quia si utrumque album esset de essentia relationis, non potius deberet relatio dicere unam in recto, quam alteram, ergo vel utrumque dicit in recto, vel neutrum, & sic falsa est sententia aduersariorum. Probatur antecedens, quia utrumque album à parte rei est eiusdem omnino rationis, imo nec possunt determinare intellectum potius ad concipiendum unum in recto, quam alterum.

Dices: in re utrumque eodem modo esse de essentia relationis: sed quando concipitur Petrus, ut similis Pauli, cum concipitur Petrus in recto, & Paulus in obliquo: & propter hoc dicitur similitudo Petri dicere Petrum in recto, & Paulum in obliquo.

Contra, quia nisi habeam aliud mihi propositum, quam Paulum & Petrum, & si uterque æque primo inuoluatur à parte rei in similitudine, non potest concipi Petrus, ut similis Pauli; nec ille modus loquendi habet ullum prius sentum.

Confirmatur secundò, quia nisi Petrus se haberet aliter ad Paulum simile existentem, quam ad lapidem, non esset ipsi magis similes, quam lapidi: ergo habet aliquid in se, ratione cuius alter se habet & sit similes: sed illud est, vel natura ipsius, vel accidentis aliquid, & non includit essentialites Paulum, possetque vocari similitudo potius, quam Petrus & Paulus, ergo potius dicendum est quod tota similitudo reperiatur ex parte extremiti similes, quam quod dicat utrumque extrellum essentialiter.

28. Probatur tertio: relatio prædicamentalis debet esse unum per se completem, alias non directe collocaretur in vlo prædicamento contia Philosophum & aduersarios: sed non esset tale, si essentia ipsius consisteret in duobus extremitatibus, ut utrumque esset de essentia eius, verbi gratia relatio similitudinis in duobus aliis, aut relatio dissimilitudinis in homine, & albedine: ergo non consistit in talibus. Probatur minor, quia ex duobus entibus diversorum prædicamentorum completis & positis directe in ipsis, non sit unum per se, sed tantum per accidentem, imo nec ex duobus entibus unius prædicamenti non unitis præsertim unione physica: sed homo & albedo sunt entia completa & directe posita in diuersis prædicamentis, homo quidem in prædicamento substantiæ, albedo vero in prædicamento qualitatis. Et rursus duo alia, quæ sunt similia, formaliter spectant ad unum prædicamentum, suntque entia completa istius prædicamenti, nec uniuersitatem unione physica, quandoquidem unum posset esse in Hibernia, & alterum Roma: ergo si essentia relationis consisteret in huiusmodi duobus, non esset unum per se.

29. Probatur quartio, quia relatio est accidentis prædicamentale, sicut cetera octo prædicamenta, ergo est aptum natum inhaerere: sed hec esset falsum, si non esset quid realiter distinctum a fundamento & termino, aut si essentia litteraliter consisteret in fundamento & termino, verbi gratia si dissimilitudo hominis ad brutum consisteret essentia litteraliter in ipsomet homine & bruto, quandoquidem nec homo, nec brutum, nec utrumque simile possit inhaerere, relatio illa non posset inhaerere, & consequenter non esset accidentis prædicamentale. Hæc probatio non multum vrget aduersarios, quia negant facile antecedens locando de accidente proprio dicto.

Probant aliqui quinto, quia sequeretur, quod Deus refertur de novo relatione reali ad creaturas: sed hoc est absurdum; ergo & illud vnde sequitur. Probatur sequela, quia sicut Petrus de novo dicitur dissimilis alieni equo, cui ante non erat dissimilis, ex eo quod producatur ille equus de novo, absque eo quod illa entitas adueniat de novo ipsomet Petro, idem posset dici de Deo, quod esset de novo dissimilis alicui rei de novo productæ, absque

eo quod adueniret ipsimet Deo aliquid nouum.

Sed hoc probatio parum vrgit, possent enim aduersarij optime admittere sequelam, & negare minorem: quamuis enim esset absurdum, quod Deus referretur de nouo relatione reali, qua esset forma aliqua intrinsece superaddita ipsi, quia inde sequeretur mutabilitas realis in ipso ad formam intrinsecam realem; tamen non esset absurdum, quod referretur de nouo relatione reali, si relatio illa realis non esset quid distinctum ab ipso Deo & creatura de nouo producta; neque enim inde sequeretur mutabilitas realis in Deo ad formam aliquam realem superadditam. Et certe quando autores communiter negant Deum referri relatione reali de nouo ad creaturam, ideo id negant, quia supponunt illam relationem realem, per quam de nouo referretur, esse aliquam formam realem, seu modum realem superadditum Deo, ac intrinsece in ipso receptum.

30. Vnde meo iudicio possent aduersarij sumere argumentum in confirmationem sua doctrinae ex eo, quod Deus sit dissimilis de nouo creaturis, hoc modo: Deus est de nouo actu dissimilis Petro de nouo producto, & non fuit ipsi dissimilis actu, antequam Petrus actu extitit, sicut nec album ynum est dissimile actu alter nigro, antequam existat nigrum; est enim eadem ratio dicendi, quod Deus sit de nouo dissimilis, ac quod album sit de nouo dissimile: sed Deus non est dissimilis de nouo per ullam formam rationis, neque per formam ullam realem superadditam ipsimet: ergo habet esse dissimilis, vel seipso solo, vel seipso, & creatura illa de nouo producta, cui est dissimilis, & consequenter relatio, per quam referitur, vel consistet in ipsomet Deo solo, realiter loquendo, ut dicitur in secundo modo explicandi secundam sententiam, de quo statim, vel consistet realiter in Deo, & creatura, ut dicit hic modus explicandi, quem iam impugnamus: ergo idem dici poterit de dissimilitudine hominis & equi, & de similitudine albi ad album. Quod sane argumentum est mihi valde vrgens contra tertiam, qua est etiam nostra, sententiam postea proponendum.

31. Respondeatur tamen, iam cum communi sententia, negando primam consequentiam, quia habet esse dissimilis de nouo à relatione dissimilitudinis, qua est in creatura illa de nouo producta. Deinde negari potest ultima consequentia, quia licet Deus haberet seipso esse similis aut dissimilis, non tamen idem esset dicendum de creaturis, quia ideo diceretur Deus esse de nouo dissimilis, & non per aliquid superadditum, quia est immutabilis & incapax consequenter talis superadditi recipiendi; vnde si esset capax, non diceretur seipso dissimilis de nouo, sed per aliquid superadditum, sicut dicitur de creaturis: creature vero sunt capaces aliquius de nouo aduentientis, & propterea debet dici, quod sicut similes aut similes de nouo per aliquid superadditum.

Confirmari solet hoc per exemplum de vniione hypothistica, qua solum ponitur subjectus inhärens in huminitate assumpta, & non ponitur, nec illa eadem, nec altera ipsi correspondens intrinsece in Verbo, licet quando vnitur forma & materia, ponatur duplex vno à Scotistis, vna ex parte formae, & altera ex parte materiae: ratio autem disparitatis cur ponatur duplex vno, quando & materia & forma vniuntur, non vero ponatur duplex vno quando natura humana & Verbum diuinum vniuntur, est, quod Verbum non sit capax nouae vnionis propter suam immutabilitatem; tam autem materia quam forma est capax vnionis ex parte sua. Itaque ad propositum, sicut non ponitur duplex vno in Incarnatione in Verbo, & natura humana vniuit, quia Verbum est incapax talis; ponitur autem duplex vno, vnitis materia & forma, quia utraque est capax vnionis; ita quamvis non poneretur aliqua relatio distincta in Deo, per quam referretur ad creaturas, quia non est capax, non propterea non debet poni aliqua relatio distincta ab albo, per quam referatur, quandoquidem album sit capax talis relationis: sed de hoc alias.

CONCLUSIO III.

Relatio
predicamen-
talis

32. Relatio praedicamentalis non est identificata realiter ipsimet fundamento sic, ut essentia eius consistat in fun-

damento solo, & terminus non sit de essentia eius, sed conditio necessaria requisita, ut denominet fundamentum non effosum referendo ad terminum. Hæc est etiam communior contra secundum modum explicandi secundam sententiam, qui sane modus est longe melior altero ante impugnatur.

Probatur autem, quia, ut paulo ante dixi, sequeretur quod relatio non esset accidens prædicamentale, quia similitudo hominis, si sit identificata realiter homini, non est apta nata inhärenre homini, ut est evidens.

Sed aduersarij concedunt sequelam, neque id existimat inconveniens, nec sane proclari potest oppositum, nisi probetur aliunde quod relatio sit aliquid distinctum à fundamento.

Probatur secundò, quia totum esse relationis non esset ad aliud se habere, quia totum esse Petri, qui est fundatum similitudinis, nec totum esse albedinis est ad aliud se habere, cum sit quid absolutum.

Dices, totum esse formale ipsius est ad aliud se habere, licet totum esse reale ipsius non sit ad aliud. Contra sic non distinguatur relatio prædicamentalis à transcendentali, quantum ad habendum totum suum esse ad aliud, quia totum esse formale relationis transcendentalis est ad aliud se habere tam bene, quam totum esse formale relationis prædicamentalis.

Hoc etiam non multum vrgit, quia si non distinguantur relationes transcendentales à prædicamentibus, nisi per identitatem cum fundamento, concedendum esset, quod essent transcendentales aut quod transcendentales essent prædicamentales. Quod si sit alia differentia, illa sufficiet ad eas distinguendas, quamvis conueniant in identitate ad fundatum. In rei autem veritate differentia posset assignari, quod relationes transcendentales non dependent a coexistencia termini ad dandam denominationem suam, prædicamentales vero sic; vnde materia prima dicitur apta ad recipiendam formam, quamvis forma non existat; Petrus vero non dicitur similis Paulo, nisi Paulus existat.

33. Probatur tertio: potest relatio alicuius fundamenti crescere sine eo, quod ipsum fundatum mutetur in se vlo modo per receptionem alicuius, nisi dicatur, quod relatio distinguatur realiter, aut modaliter ab ipso: sed hoc videatur absurdum: ergo debet dici, quod relatio sic distinguatur, & consequenter, quod non identificetur fundamento. Probatur sequela maioris; quia album, ut quatuor, est simile albo, ut octo; & si remittatur aliiquid de albedine ut octo, erit magis simile absque vla variatione ex parte sui, nisi dicatur relatio variari in ipso, quod dici nequit, nisi distinguatur ab ipso realiter: ergo crevit in ipso illa relatio similitudinis.

Dices in tali casu non crescere relationem, sed denominationem eius. Contra, quia non videtur denominationem crescere posse, nisi varietur aut crescat forma à qua prouenit.

Dices posse bene variari denominationem propter variationem termini. Contra, si varietas in denominatione prouenire possit à variatione termini: ergo ipsamet denominationem poterit ab ipso termino prouenire, quia est eadem ratio, & sic denominatio similis, quam habet vnum album, proueniet formaliter ab albo, cui est similis, & consequenter erit denominatio extrinseca, quod est contra aduersarios.

Dices, non posse totam illam denominationem prouenire à termino, quia si terminus maneret idem, modo variaretur ab albedo fundamenti, denominatio variaretur: ergo non potest denominatio similis haberet à termino absque dependentia ab intentione, aut extensione albedinis fundamenti; quod si dependeat illa denominatio, quia est in fundamento, ab aliqua conditione fundamenti, licet etiam dependeat ab aliqua conditione termini, & non proueniat essentialiter à que primo ab utraque conditione, tanquam à causa formalis, sed ab una, tanquam à causa formalis, & ab altera, tanquam à conditione sine qua non, potius sine dubio debet dici prouenire à conditione fundamenti, tanquam à causa formalis, & à conditione termini,

termini, tanquam à conditione sine qua non, quam è contra;

Hoc sane responso mihi satis est probabilis, nec occurrit mihi quid contra bene replicem, unde neque in hac probatione conclusionis multum esse fidendum censeo.

34. Probatur quarto, quia, si similitudo identificatur fundamento, nō posset fundamentum existere absque similitudine, nec consequenter quin esset simile, quia nihil aliud requiritur ad denominandum ipsum formaliter simile, quam quod habeat sibi communicatam formam similitudinis: sed potest existere fundamentum, quin sit simile, ut si destratur terminus ad quem refertur, aut si non producatur vla ratione; neque enim aliquid actualiter dicitur simile alii rei non existenti: ergo relatio non identificatur ipsi.

Ad hanc probationem respondere solent aduersarij negando consequentiam, quia ad hoc vt aliquid sit simile, non sufficit quod habeat formam, à qua sic potest denominari, sed requiritur vt ponatur conditio omnis essentialiter requisita ad hoc quod sic denominetur; vna autem ex conditionibus, vt album denominetur a seipso seu ab aliqua formalitate sibi identificata realiter, est, vt detur aliud existens, cui sit simile, unde donec hoc detur non erit simile, quamvis habeat formam, qua sic posset denominari.

Hanc responsonem fuse conatur improbare Ariago, tum directe, tum ad hominem: sed neutro modo assequitur intentum, vt facile esset ostendere, nisi superfluitati caendum esset. Nec sane hæc responso impugnari potest, nisi ostendi possit, quod nulla forma inexistens subiecto possit dependere, quantum ad denominandum à conditione sine qua non extrinsecus, & sine qua posset ipsa forma existere in subiecto; hoc autem valde difficile est ostendere. Imo videatur posse ostendi, quod sic in sententia ipsorum Authorum, qui propter hoc argumentum probare nituntur relationem distinguiri debere à fundamento & termino simul sumptis, quia terminus relationis à seipso habet formaliter terminare relationem, & tamen non potest terminare ipsam, nisi sit ipsa relatio. Deinde ipsum fundatum relationis, supposito quod relatio distinguatur realiter à fundamento, est similis aut dissimilis illi relationi, & non est similis aut dissimilis illi per aliam relationem, alias daretur processus in infinitum: ergo est similis seipso, ergo habet sibi identificatam relationem, qua dicatur similis: sed tamen illa relatio non potest denominare ipsum simile aut dissimile, antequam existat illa relatio, cui dicatur simile aut dissimile.

Iaque impugnatio huius responsonis, & probatio consequenter conclusionis desumenda sunt ex dicendis circa conclusionem sequentem; ex quibus etiam responderi debet ad fundamenta aduentiariorum huius ac conclusionis precedentis, consistunt enim in obiectionibus proponendis contra sequentem conclusionem.

CONCLV SIO IV.

Relatio
predicativa
accidentalis
distinguitor
a fundamento.

35. Relatio prædicamentalis est forma accidentalis distincta realiter à fundamento, ipsique inhærens. Hæc est eorum, qui tenent tertiam sententiam contra duas primas sententias.

Probatur primo ex dictis, quia si detur relatio prædicamentalis realis, vt probatum est contra primam sententiam, & non identificetur realiter fundamento & termino, nec soli fundamento, nec etiam soli termino à paritate rationis, vt probatum est contra secundam sententiam, sequitur quod debeat esse realiter distincta à fundamento, & termino, & consequenter quod sic sit forma accidentalis apta inhærente fundamento.

Posset probari hac conclusio ex Scoto supra num. 6. quia si relatio non distingueretur realiter à fundamento, sine qua posset esse fundatum, sequeretur non dari incarnationem; nec separationem accidentium vtrin Eucharistia; nec compositionem, nec causalitatem in rebus: quæ omnia sunt absurdæ: sequelam probat Doctor fuse &clare ibidem.

Verum hæc probatio licet efficaciter proberet aliquas

relations reales distinguiri à fundamento, nimirum uniuersum hypotheticam, in hærentiam actualiæ, vniórem materiae & formæ, approximationem, de quibus agit ibi Doctor; tamen non probat relations reales prædicamentales huius prædicamenti, quia illæ relations sunt extrinsecus aduenientes, de quibus non est eadem ratio, ac de extrinsecis, quia extrema extrinsecarū possunt esse absque relationibus simul existentia: intuicarū verò non possunt.

36. Posset etiam probari ex eodem num. 8. Nihil finitum continet secundum perfectam continentiam formalem & virtutalem opposita formaliter: sed æqualitas & inæqualitas, similitudo & dissimilitudo sunt opposita formaliter: ergo non possunt identificari eidem fundamento, quia si identificantur ipsi, continerentur in ipso secundum perfectam continentiam formalem aut virtutalem: ergo distinguuntur realiter ab ipso.

Hoc argumentum solum probat distinguiri relationem à fundamento remoto verbi gratia similitudinem fundam in albedine, tanquam in ratione fundandi, à pariete; sed non probat distinguiri à fundamento proximo: quod probo manifeste, quia idem fundatum proximum non potest, nec simili, nec successivæ esse simile ac dissimile respectu eiusdem termini proximi secundum eandem rationem: similitudo autem ac dissimilitudo non sunt opposita in eodem fundamento, nisi trespctu eiusdem termini; certum enim est idem subiectum posse esse simile simile vni termino, & dissimile alteri, imo potest esse simile ei dem termino secundum vnam rationem, & dissimile secundum alteram: ergo non sequitur quod idem fundatum proximum contineret per identitatem relations formaliter oppositas, quamvis relations omnes identificantur fundamento.

Rursus posset probari ex eodem, eodem numero: Idem non continet realiter plura eiusdem rationis: sed eadem albedo fundat plures similitudines ad diuersos terminos: ergo similitudines non identificantur pariter.

Confirmatur primo: continens aliquid per identitatem, si est perfectius, concludit etiam contentum in eo esse perfectius, hinc enim anima perfectior habet perfectiorum intellectum: sed fundatum perfectius non continet semper perfectiore relationem, quia non omne albius est similius.

Confirmatur secundo: contenta in aliquibus per identitatem non minus differunt in continentibus magis distinctis; sed relations fundatae in duobus generibus, verbi gratia in quantitate & qualitate, minus differunt, quæ relations aliqua fundatae in re eiusdem generis, æqualitas enim fundata in quantitate, & similitudo in qualitate, cum spectent ad primum modum relatiuorum, minus differunt quam similitudo & productio actiua, quæ fundantur in eodem calore, quandoquidem similitudo spectat ad relations primi modi, & productio illa ad relations secundi modi.

Ad hanc etiam probationem, licet satis subtilem respondi potest, similitudines eiusdem albi ad diuersos terminos non esse omnino eiusdem rationis, quandoquidem habeant diuersa munera, & neutra possit supplere defectum alterius. Sicut autem non est inconveniens, quod diuersa similitudines, non obstante quod sint eiusdem rationis, possint simili haberi in eodem fundamento, si essent realiter distincta; ita nec esse debet inconveniens quod identificantur fundamento quantum ad hoc; quod si non possent esse simili, si realiter non identificantur, propter superfluitatem, aut aliunde, nec etiam ob eandem rationem possente identificari eidem fundamento.

38. Ad primam confirmationem Respondeo, ea ratione, qua perfectior res debet continere per identitatem rem perfectiore, etiam perfectiore rem debere causare perfectiore rem: quod si non semper perfectior res causatur aut emanat à re perfectiori, neque etiam quod identificantur realiter rei perfectiori debet esse perfectius; ergo si perfectiori albo similitudo identificata deberet esse perfectior, etiam similitudo emanans à perfectiori albo deberet esse perfectior; aut si hæc non debet esse perfectior,

T neque

neque illa eti am. Quæcio ergo an similitudo perfectionis albi, distincta ab ipso realiter, sit perfectior, nec ne? & quidquid respondebitur ab afferentibus illam distinctionem, potest similiter responderi ab afferentibus identitatem. In rei autem veritate credo similitudinem illam esse perfectionem, licet non sit major, non enim omnis maior similitudo est perfectior similitudo, loquendo de perfectione virtatis de qua hic agitur; vnde in forma negari potest minor cum consequentia probationis: neque enim vt dixi, ex eo, quod esset similius relatio ipsius, posset esse imperfectior, si terminus esset imperfectior; vnde si albus vt duo esset imperfectius quam album vt quartuor, illud quod esset album vt quartuor redderetur imperfectius, si haberet maiorem similitudinem cum albo vt duo, quam de facto habet; quia inde sequeretur quod diuidueretur aliquid de sua albedine, quod est imperfectio-

nis.

39. Ad secundam confirmationem Respondeo eodem modo, quod quemadmodum res duorum praedicatorum possunt per emanationem causare relationes magis similes distinctas realiter, quam res unius predicationi; ita possunt continere per realem identitatem relationes magis similes. Sed primum potest accidere secundum Scotistas, vt patet in ipsiusmet exemplis confirmationi: ergo & secundum quantum ad hoc. Et sicut res duorum praedicatorum possunt habere maiorem proportionem inter se, quam res unius predicationi, in aliquibus rebus aut formalibus, v.g. albedo & quantitas habent maiorem proportionem inter se in ratione producibilis per causam secundam, quam ignis & Angelus; ita non esset inconveniens quod possent habere si i identificatas formalitates minus differentes, quam formalitates aliqua, quæ identificarentur rebus ciusdem praedicationi.

Itaque has rationes proposuit Scotus, non tanquam conuidentes, sed tanquam topicas; neque est necesse vt omnes rationes eius, tanquam conuidentes à Scottis defendantur. Et sicut in ipsiusmet Concilii generalibus, quibus legitime congregatis assilij Spiritus sanctus, licet conclusiones definitæ tenenda sint de fide, tamen adhucentur quandoque rationes, quæ non sunt de fide, nec certæ, vt Theologi communaret tenent; ita non est necesse vt omnes rationes quas Scotus assertantur à Scottis tanquam conuidentes; sed abunde suo muneri satisficiunt si tueantur eius conclusiones.

40. Probatur ergo conclusio melius ex eodem Scoto, quia paries potest esse sine similitudine fundata in albedine, sicut potest esse sine ipsa albedine, ergo distinguuntur realiter ab illa similitudine. Sed hoc probatio tantum probat distinctionem realem relationis à fundamento remoto, quod nemo negat. Probatur ergo etiam de fundamento proximo: Omnis denominatio noua, positiva, & realis debet proueniare à forma nova & reali; sed denominatio similis, qua denominatur subiectum album simile alteri albo, quod de novo producitur, est denominatio noua & realis, noua quidem, quia non erat antecedenter ad productionem alterius albi; realis autem, quia antecedenter ad fictionem aut operationem ullam intellectus, & etiam quia est inter extrema realia ob rationem fundandi realiter repertam in fundamento, quod denominatur: ergo debet esse aliqua forma de novo, à qua proueniat.

Dices, illam denominationem proueniire ab albedine formaliter: quamvis enim albedo fuerit in illo subiecto, & non denominauerit ipsum, hoc tamen propterea accedit, quia deficit connotatio termini existentis, quæ connotatio adebet quando terminus producitur. Ita que similitudo albi non est aliud quam albedo connotans aliud album existens simul.

41. Contra primò, quia sic totum esse relationis non esset ad aliud, contra Philosophum.

Contra secundò, quia illa connotatio est quid realiter distinctum ab albedine quandoquidem possit esse albedo sine illa, sed illa connotatio, vt distinguuntur ab aliis connotacionibus, non est aliud quam ipsa similitudo: ergo similitudo distinguuntur realiter. Præterea si ipsa albedo est realiter forma denominans simile, hoc est ipsa similitudo,

sequitur quod album sit simile, antequam est productus terminus. Probatur sequela: esse simile nihil aliud est, quam habere similitudinem: sed album haberet similitudinem, antequam produceretur aliud album, quia habet albedinem, quæ est ipsa similitudo.

Respondeatur ad hoc negando sequelam, & ad probationem dicitur, quod simile non sit illud, quod habet similitudinem realiter, sed illud quod habet similitudinem formaliter: album autem, non productio alio albo, non haberet similitudinem formaliter, sed tantum realiter, quia habere ipsam formaliter est habere ipsam denominantem; non autem est denominans simile, antequam existet terminus eius. Itaque vt denominetur albus simile, requiritur existentia termini, non quod terminus sit de essentia relationis, propter illa quæ diximus contra primum modum explicandi secundam sententiam; sed quod sit conditio necessaria requisita vt albedo tribuat denominacionem simili.

42. Sed contra, quia si vt habeatur denominatio simili, requiratur aliquid ita distinctum ab aliud, vt possit esse albedo sine ipso, nimirum coexistentia albi similis cum altero albo, non potest assignari ratio, cur ista coexistentia non esset ratio constitutiva simile formaliter; quod si hoc admittatur, habemus intentum, vt patet.

Confirmatur hoc, quia controversia realis huius rei est, vtrum, vt fundamentum proximum similitudinis, verbi gratia albedo, sit simile alteri albedini, requiratur aliquid distinctum ab utraque albedine, & sine quo qualibet ex ipsis possit existere; qua in te nos tenemus partem affirmavimus: ergo si requiratur similitas existentiae utriusque albedinis, seu aliqua connotatio, sine qua qualibet ex illis albedinibus esse possit, habemus intentum. Dicere autem quod requiratur quidem, sed quod non si ratio formalis constitutiva in eis simili, sed conditio sine qua non, est excitare questionem de nomine.

43. Verum, vt vt habeamus intentum contra aduersarios per haec dicta, remaneat tamen una grauissima difficultas, de qua non solet fieri mentio. Videtur enim quod similitudo duorum alborum non sit distincta realiter à coexistentia eorum: sed illa coexistentia est relatio extrinsecus adueniens: ergo non datur relatio extrinsecus adueniens distincta realiter à relatione extrinsecus adueniente. Minor patet, quia illa coexistentia non presupponit aliquid ex parte fundamenti aut termini, ad quod necessario sequatur: ergo non est relatio extrinsecus adueniens. Consequens est evidens: probatur maior, in qua sola videtur esse difficultas, quia non est ullum signum distinctionis realis inter ipsa: neque enim possunt esse sine se invicem; neque enim est causa aut principium alterius; neque subiectantur in subiectis distinctis realiter, vt patet: ergo.

Mayronius, & aliqui alii facile endere possent in sua sententia hanc difficultatem, quia existimant duo alba per potentiam Dei absolutam posse esse simul existentia sine similitudine, & consequenter dicere debent quod similitas & similitudo distinguuntur realiter. Quam sententiam nuper amplexus est quidam recens Scotista.

44. Verum incident in aliam difficultatem æque magna; nam nunquam possum ostendere, vnde colligant hoc posse fieri. Si enim dicant, quia distinguuntur realiter, manifeste pertinet principium. Deinde si Deus potest destruere de facto omnes similitudines, manentibus suis fundamentis & terminis simul existentibus, quomodo sciunt quod de facto ita non fecerit? Dicent, quia res conaturaliter exigunt illas similitudines. Contra, quia hoc gratissime dicitur, nulla enim est ratio vnde colligatur quod exigat relationes realiter distinctas, si possunt esse sine illis.

Dicent: colligitur manifeste, quia una res petit alterum se habere ad unam rem quam ad aliam, aliter enim petit albedo se habere ad aliam albedinem quam ad nigredinem.

Sed contra, quia si Deus destrueret similitudinem albedinis ad albedinem, adhuc aliter se haberet ad albedinem quam ad nigredinem: ergo vt aliter se haberet, non requiri similitudinem realiter distinctam.

Dicere: tum se aliter haberet tantum fundamentaliter.

Contra

Disput. XV. Quæst. III.

219

Contra iterum, quia hoc gratis dicitur, vnde enim colligitur quod non aliter se habet formaliter?

Dices, quia non habet formam. Sed contra, quia hoc est pectere principium iterum. Deinde, si non habet formam aliquam, à qua habetur se aliter formaliter, non potest dari ratio vnde colligatur, quod debeat aliter se habere formaliter, aut quod exigat sic se aliter habere. Melius ergo tenetur cum *Lyceto quodl. 1.1. Bargio in 1. d. 18. q. 3. & aliis Scotistis* communiter, non posse conseruari duo alba simul existentia absque relatione similitudinis, si detur talis.

Et confirmatur hoc, quia secundum *Scotum* non datur actio per se immediate terminata ad relationes intrinsecus aduenientes, & per hoc distinguit ipsas à relationibus extrinsecus aduenientibus: sed certe si Deus posset conseruare duo alba simul existentia absque similitudine formalis, daretur actio immediate terminata ad illam relationem; nam etenim Deus posset non conseruare illas, quatenus suspendet actionem conseruacionis earum; nec alio modo potest concipi quomodo posset illas non conseruare, aut quomodo posset ipsas de novo producere, nisi habendo actionem nouam, per quam illas produceret: ergo in sententia *Scoti*, non possunt conseruari extrema relationum simul absque relationibus intrinsecus aduenientibus.

Itaque respondeo aliter, propter hoc argumentum mihi esse probabilissimum quod non detur vlla relatio intrinsecus adueniens, quæ sit distincta realiter à coexistencia duorum extremorum, licet sit distincta realiter ab extremitate, quæ coexistunt, & per eam referuntur. Neque hoc est contra *Scotum*, qui supra tenet dari relationes intrinsecus aduenientes distinctas realiter à suo fundamento: quia bene stat quod distinguantur realiter à fundamento quod refertur per illas, licet non distinguantur à coexistentia eius ad terminum. Imo plurimæ ex rationibus *Scoti*, quibus probat dari relationes distinctas realiter à fundamento procedunt de relationibus extrinsecus aduenientibus, & non de relationibus intrinsecus aduenientibus; ex quo colligi potest quod *Scotus* tantum voluit probare, quod aliqua relationes distinguerentur à suis fundamentis; sive essent intrinsecus aduenientes, sive non. Attamen tenendum communiorē *Scotistum* sententiam, & quod ipsi etiam supra possumus, prædicamenta scilicet distinguui realiter, quod non est verum, si relatio intrinsecus adueniens non distingueretur realiter à relatione quacunque extrinsecus adueniente.

46. Respondeo secundo aliter negando maiorem: quānis enim coexistentia duorum, verbis gratia alborum, non possit esse quin sit similitudo, nec similitudo etiam quin sit coexistentia aliqua illorū, tamen potest esse similitudo sine vlla determinata coexistentia. Quānis enim varietur coexistentia, quia est quid successuum, nam dicit ordinem ad tempus, quod est quid successivum; tamen non variatur similitudo, sicut nec albedo quæ est fundamentum proximum eius; duo enim alba eadem numero similitudine semper referuntur ad se inuicem, non autem eadē numero duratione semper durant, dum durant; neque eadem etiam coexistentia propter eandem rationem coexistunt.

Dices: si coexistentia duorum alborum, v. g. esset distincta realiter ab eorum similitudine, posset Deus conseruare pro quocumque instanti aut coexistentiam sine similitudine, aut similitudinem sine coexistentia: sed hoc est falsum, quia pro instanti illo, pro quo est ipsam coexistentia, nequit esse aut similitudo illa sine coexistentia, aut coexistentia illa sine similitudine, ut patet: ergo non distinguuntur realiter. Probatur sequela maioris, quia nulla est ratio, ob quā haberent tam necessaria connexionem inter se pro vlo instati determinato, si distinguenter realiter.

Respondeo negando sequelam maioris cum sua probatione: tatio autem necessaria connexionis est, quod, posita coexistentia illa, ultime disponatur fundamentum ad hoc quod emanet ab ipso relatio, & consequenter relatio debet necessario pullulare, nec eius pullulatio potest à Deo impediiri, quandoquidem non indiget concursu immediato eius.

Soluuntur objectiones.

47. Obiecties primò: nihil reale potest esse absque causa reali: quidquid enim de novo est, debet esse ab alio: nam non potest esse à se de novo, quia quidquid est à se, necessario est semper & ab æterno: sed similitudo, quæ de novo produceretur in albedine, non habet aliquam causam realem: ergo non datur talis similitudo distincta realiter ab albedine seu albo. Probat minor, quia non potest assignari, quænam sit illa causa.

Respondeo breviter, omissis aliis responsionibus, negando minoris cum sua probatione; causa enim producens illam relationem est ipsum fundamentum proximum, à quo per resultantiam necessario pullular relatio, quando ponitur terminus.

Dices: omnis causa naturalis productiva alicuius effectus necessario producit talē effectum, quando paſsum est debite applicatum: sed album est causa naturalis, & in ordine ad producendum effectum in seipso est sibi debite applicatum: ergo omnī effectū, quem potest producere in seipso, necessario producit, si Deus miraculose non impedit: sed manifestum est album existere posse naturaliter, quin similitudinem habeat in se productam, tum scilicet quando terminus non existet: ego album non est causa productiva similitudinis in seipso.

Respondeo distingendo maiorem: si omnes conditiones necessario requisita ad sint, concedo, si non ad sint, nego. Et similiiter distinguo minorem & consequens; distinguo etiam subsumptum: quando ad sint conditiones necessario requisita, nego; quando non ad sint, concedo subsumptum, & nego consequens; nam coexistentia cum termino est necessario requisita ad hoc ut resultet relatio.

48. Dices: posset fieri quod terminus relationis albi existentis in Hibernia produceretur in India: ergo hoc album non habet pro condizione necessario requisita positionem termini. Probat sequentia, quia sicut omne agens habet determinatam sphaeram activitatis: ita etiam videtur quod ad positionem conditionis alicuius in quacumque distantia non potest agere.

Confirmatur; quia quomodo paries existens in Hibernia potest aduertere quod terminus ponatur in Indiis, verbi gratia?

Respondeo negando consequentiam, & ad probationem dico quod causa, quæ est productiva per naturalem emanationem alicuius effectus, qui exigit aliquam condicionem, ad hoc ut tribuat subiecto denominationem, non requirit maiorem applicationem istius conditionis, quam quæ sufficit ut tribuere possit illam denominationem; vnde si ponatur in quacumque distantia, emanabit ille effectus, si eo ipso, quod producatur in quacumque distantia, res emanans potest tribuere suo fundamento effectum suum formalē: quare quandoquidem similitudo possit facere parietem Romanum similem parieti productio in Indiis, eo ipso quod produceretur paries in Indiis, refutabit similitudo in pariete Romano.

Ad confirmationem dico quod non est necessarium ut agens naturale aduertat positionem conditionis, sed sufficit quod ponatur conditio, ut patet in igne, qui non aduertit applicationem suam ad paſsum, & tamen agit quando applicatur.

49. Obiecties secundò: si relatio esset ens reale, quando de novo produceretur, daretur motus ad ipsam, seu noua actio: sed hoc est exp̄esse contra Philosophum, ergo.

Respondeo negando maiorem, nam non debet dati actio productiva ad illud, quod sequitur necessario per resultantiam seu per emanationem, præsertim si taliter emanet, ut non possit impediri quin emanet, positis præquisitis ad emanationem.

Et si quara, vnde colligitur, si sit noua entitas distincta à fundamento, quod non producatur per veram actionem terminatam immediate ad seipsum.

Respondeo id colligi cum autoritate Philosophi, cum etiam ratione, quia nulla causa secunda potest aliquid producere actione aliqua, quin Deus immediate concurredat cum ipsa. Vnde si album per actionem aliquam produceret in se relationem, non posset hoc facere, quia

Qualem applicatio nem conditionis requirit causa.

Causa na- turalis non debet ad uertere positionem conditionis.

Deus immediate concurret cum ipsa; Deus autem libere agit, & consequenter posset non concurrere, & sic, si veller, quamvis essent duo alba coexistentialia, posset impedire ut esset relatio: sed hoc est absurdum, ut probatum est supra num. 44. ergo absurdum est, quod relatio intrinsecus adueniens producatur per actionem ad se immediate terminatam. Quod si Deus posset impedire resultantiam relationis, vt tenet *Mayronius* noster, profecto difficile esset ostendere, quod non producetur per actionem ad se immediate terminatam, vnde vel ex hoc etiam capite apparet improbabilitas illius sententiae.

50. *Obiicies tertio*, secundum Philosophum relatio aduenient subiecto sine sui mutatione sed hoc esset falsum, si esset entitas realis distincta ab ipso.

Respondeo, distinguendo maiorem: sine mutatione proprie dicta, qua est illa, qua aliquid mutatur ad formam non productam per resultantiam, sed per actionem veram & realem, concedo maiorem: in proprie dictam, qua est illa, qua subiectum aliter se habet, quam ante per receptionem formae resultantis, nego maiorem, & similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Obiicies quartò, Deus de nouo dicitur similis postea de nouo creatura, quamvis non recipiat in se aliquam nouam entitatem: ergo similiter creatura posset dici de nouo similis, quando ponetur de nouo terminus.

Respondeo, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouae entitatis propter suam infinitatem; secus autem est de creatura: & propterea quamvis negetur positio nouae formae in Deo, non tamen debet hoc negari in creatura.

Confirmatur, quia Deus dicitur de nouo volens sine productione nouae entitatis in ipso, & tamen non dicitur creatura de nouo volens sine positione nouae entitatis in ipso: ergo quamvis dicatur Deus de nouo similis sine positione nouae entitatis in ipso, non debet idem dici de creatura respectu alterius creature. Itaque ex illimitatione & infinita perfectione Dei provenit, quod possit habere denominations nouas sine forma noua in ipso recepta, qua illimitatio & infinitas non est in creatura, & propterea non debet dici recipere denominations nouas sine formis nouis, à quibus proveniant.

51. *Obiicies quinto*, si darentur relations superadditæ realiter fundamento, sequeretur dari in continuo infinitas relations actu.

Confirmatur ex Arriaga, quia sequeretur in Angelo esse infinitos simpliciter modos similitudinis ad omnia puncta, ac partes proportionales continui, qui modi sunt infiniti simpliciter, quia non sunt inter se communicantes, nec indeterminati.

Respondeo, eo modo quo habet infinitas partes, non esse absurdum, quod habeat infinitas relations: non sequeretur autem, quod alio modo haberet illas.

Ad confirmationem respondere negando sequelam, non possent enim Angeli habere plures modos ad partes continua, quoniam sunt partes ipsius continui, nec modi eius possunt esse magis determinati quam termini eorum: & sane minor nihil aliud potuisse venire Arriagæ in mente.

52. *Obiicies sexto*: Idem est constitutuum hominis, & distinctuum eius: sed rationalitas est constitutiva hominis: ergo est distinctiva eius, & consequenter homo non habet relationem distinctionis realiter à se distinctam: quod si illam non habeat, nec aliam habebit, quia est eadem ratio.

Respondeo, distinguendo maiorem: idem est constitutuum & distinctuum formale, nego; idem est constitutuum & distinctuum fundamentale, concedo; & concessa minori distinguo similiter consequens: ergo rationalitas est distinctiva eius fundamentaliter, concedo; formaliter, nego.

Dices: homo ab equo substantialiter differt: ergo non differunt per relationem, qua est accidentis. *Respondeo* negando consequentiam, nam non ideo dicuntur substantialiter differe, quod substantia sit ratio formalis ipsos distinguendi, sed quod ipsorum substantia sit ratio, ad quam sequitur relatio, qua est ratio formalis referendi

ippos, ut distinctos. Itaque ut distingatur relatio distinctionis, qua est inter aliqua ratione aliius accidentis, à relatione distinctionis, qua sequitur inter illa ratione sive substantia seu essentia, illa vocatur accidentalis, hæc substantialis seu essentialis.

Quod si queras, quare homo non habeat esse formaliter distinctum per rationalitatem, sed tantum fundamentaliter. *Respondeo*, rationem esse, quia potest esse, & habere rationalitatem sine eo quod habeat esse formaliter distinctum, quando scilicet non esset brutum: ergo rationalitas non est ratio formalis ipsum distinguens.

53. *Obiicies septimo*: Aequalitas est relatio realis, & tamen non distinguitur realiter à re æquali, verbi gratia à quantitate bipalmari: ergo. Probatur minor, quia si esset distinctum, deberet subiectari in illa quantitate, & vel esset tota in tota quantitate, & tota in qualibet parte ipsius, vel esset tota in tota quantitate, & pars in parte eius: non primum, quia sic esset spiritale accidentis, non secundum, quia sic qualibet pars istius quantitatis esset æqualis alteri quantitati, quod est absurdum.

Respondeo, negando minorem; ad cuius probationem concedo antecedens, & consequentiam pro secunda parte: nego tamen quod qualibet pars esset æqualis alteri, quia illud non dicitur æquale alteri, quod habet partem relationis æqualitatis, sed quod habet ipsam totam.

54. *Obiicies octavo*: multæ denominations nouæ saluantur sine forma superaddita fundamento: ergo denominations relationes possunt sic salvare, & consequenter frustra ponuntur formæ in fundamentis, à quibus ista denominations prouenant.

Respondeo, distinguendo antecedens: multæ denominations intrinsecæ, nego: extrinsecæ, concedo; similiter distinguo primum consequens: denominations relationes extrinsecæ, transactæ, intrinsecæ, negatur. Distinguendo etiam secundum consequens: à quibus denominations intrinsecæ prouenant, nego: extrinsecæ, concedo.

Quod si queratur, vnde colligamus denominations similis, æqualis, &c. esse extrinsecas.

Respondendum est, hoc colligi ex fundamentis nostræ conclusionis, & ex impugnatione aliorum modorum dicendi, & particulariter colligitur ex eo quod non sit potior ratio, cur essent denominations extrinsecæ, quam intrinsecæ, verbi gratia non est potior ratio, cur non album esset simile isti albo per denominationem desumptam ab illo albo, quam à seipso, & ab aliquo in se recepto.

Confirmatur; quotiescumque dicitur aliquid denominari tale per denominationem extrinsecam, tunc datur aliqua forma in aliquo extrinseco, à qua prouenit illa denominatio; qualis forma non habet in re sic denominata; vnde quia est visum realiter est denominatio extrinsecæ, datur visio in oculo, à qua prouenit, qualis visio non datur in ipsa re, qua videtur verbi gratia in pariete, & ita discurrendo de omnibus, qua extrinsece denominantur, semper intenetur contingere: ergo, si hic paries dicere rurum similis illi parieti per denominationem extrinsecam, deberet in illo pariete dari aliqua forma, à qua proueniret ista denominatio, qualis forma non esset in ipso pariete, qui denominatur similis; hoc autem est falsum, ut patet: ergo denominatio similis non est denominatio extrinsecus adueniens.

55. *Dices*: etiam dantur denominations intrinsecæ nouæ absque noua forma superaddita: ergo ex denominatione noua similis non sequitur dari formam nouam intrinsecam superadditam; sed ex illa denominatione potissimum colligitur, quod dantur relations nouæ superadditas fundamentis: ergo non sufficienter colligitur. Probatur antecedens, in quo solo est difficultas huius discursus: fundamentum similitudinis, verbi gratia album, est in instanti, in quo ponitur terminus, proxime dispositum, ut emanet relatio; & ante non erat sic proxime dispositum, alijs ante existentiam termini emanaret illa relatio: sed illa denominatio proxime dispositi ad emanationem est denominatio intrinsecæ, tam bene, quam denominatio similis, ut patet ex discursu nostro paulo ante premisso, quia non datur aliqua forma extrinsecæ, à qua proueniret; & præterea non

non prouenit ab illa forma intrinseca noua, quia non potest assignari quanam illa sit, & quia daretur processus infinitum: ergo datur denominatio intrinseca noua absque illa forma intrinseca.

Hæc replica, est satis bona, & vrgens contra nostram sententiam. Sed respondetur tamen negando antecedens, & minorem suæ probationis pro secunda parte: quandoquidem illa denominatio prouenit à coexistentia fundamenti cum termino, quæ coexistentia est forma intrinseca fundamento.

56. *Obiectio nono: ex iis quæ realiter distinguantur, potest Deus saltem illud, quod est prius, conseruare sine posteriori: hinc enim inferimus nos cum Scoto contra D. Thomam, quod materia quæ prius est forma, & distincta realiter ab ipsa, possit conseruari sine forma, nec ipsi met Thomistæ videntur hoc negare de quacumque forma determinata, licet existimant materiam non posse conseruari absque aliqua forma indeterminate: sed relatio similitudinis, qua hæc paries refertur in hoc instanti ad alium parietem, est distincta realiter à duobus parietibus coexistentibus pro illo instanti, & parietes illi duo coexistentes, etiam ut coexistentes, sunt distincti realiter ab illa relatione, & etiam priores illa, ut facientur omnes, qui tenent nostram conclusionem: ergo Deus posset conseruare illos duos parietes coexistentes, etiam ut coexistentes, seu simul cum coexistentiis, absque illa relatione.*

Respondeo: debet ad hanc difficultatem conformiter ad dicta supra de emanatione relationis, distinguendo maiorem: si posterius non sequatur per emanationem necessariam à priori sine actione aliqua reali terminata ad ipsum, concedo maiorem; si sic, nego maiorem, & concessa minori, nego consequentiam.

57. *Obiectio decima: non sunt multiplicanda entia sine necessitate: sed nulla est necessitas distinguendi relationem realiter, aut modaliter à fundamento, & termino & coexistentia: ergo non debet ab ipsis distinguiri. Probatur minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ad salvandam denominationem nouam similis, verbi gratia, in pariete albo ad alium parietem album: ed si intelligatur per simile aliquid relatum per aliquam relationem superadditum, non est ratio illa, vnde colligatur quod paries sit de novo similis, aut habeat illam denominationem de novo: ergo nulla est necessitas ponendi aliquam similitudinem in pariete distinctam realiter à pariete illo, & alio pariete coexistente.*

Confirmatur hoc, quia si non habuissimus hoc nomen simile, nec aliquis diceret nobis, quod daretur aliqua forma superaddita albo, quando produceretur aliud album, non potuissimus illo discursu colligere, quod daretur talis forma superaddita, nec habuissimus occasionem ullam imponendi nomen similitudinis ad significandum illam formam in abstracto, nec nomen simili ad significandam illam in concreto: ergo nulla assignari potest necessitas rationis ad ponendam illam formam superadditam, quæ significaretur per nomen simile, aut similitudinem.

58. *Dices: videtur vnum parietem album se aliter habere ad alium parietem album, quam ad parietem nigrum: ergo habuissimus fundamentum colligendi, quod haberet aliquam formam, per quam sic se haberet.*

Contra, quia si intelligatur in antecedenti, quod videamus ipsum aliter se habere per formam aliquam superadditam, certum est quod non videmus ex terminus ipsum habere se aliter ad vnum potius quam ad alterum; neque enim illa forma superaddita intuitu videtur ab intellectu, aut percipitur ab illo sensu externo, vnde si videatur inesse, debet videri per discursum aliquem: sed non possunt assignari principia illa, ex quibus discursus colligatur, quod insit aliqua forma superaddita parieti, per quam aliter se habeat ad aliū parietem, distincta ab albedine & coexistentia eius cum alio pariete albo. Si autem intelligatur quod aliter se habeat ad vnum parietem, quam ad alium, quia habet albedinem, quæ est representabilis per eandem speciem, per quam representari potest forma non existens parieti albo, & non habet formam, quæ re-

presentari possit per eandem speciem, per quam representari possit forma inexistentis parieti nigro, verum est, quod aliter se habeat ad parietem album quam ad nigrum; sed non sequitur inde, quod habeat aliquam formam, quæ sit superaddita albedini & coexistentiæ;

59. *Hic discursus examinat fundamentum principale nostræ sententiaz, & reddit mihi sententiam negantem relationes intrinsecas aduenientes distinctas realiter aut modaliter ab extremis coexistentibus valde probabilem. Responderi tamen potest negando minorem cum minori sua probationis ratio autem constabit ex dicendis ad confirmationem.*

Ad quam respondeatur, negando antecedens: ratio enim discursus, vnde colligeremus vnum album dicere aliquem respectum ad aliud album, quem non diceret ad nigrum, est quod esset representabilis per speciem, per quam possit representari aliud album, & quod nigrum non possit representari per eam nam ex hoc saltem probabiliter apparet, quod dicar aliquem ordinem & respectum actualem ad album, distinctum à respectu quem dicit ad nigrum; & illum ordinem vocamus similitudinem, & tem habentem illum ordinem, ut est habens illum, vocamus simile.

60. *Obiectio undecima, ex Ariaga numero 20. Duo alba essent similia, quamvis per impossibile non ponetur modus distinctus quo redderentur similia: ergo ut sine similibus, non debet superaddi ille modus. Consequentia est evidens: probatur antecedens, quia Petrum esse similem albo, nihil aliud est, quam Petrum esse album, & Paulum esse album.*

Confirmatur, quia modus superadditus non facit Petrum & Paulum esse eiusdem naturæ humanæ: ergo non facit ipsis esse similes in natura, quia ab eo habent esse sic similes, à quo habent esse eiusdem naturæ, cum nihil aliud sit eos esse similes in natura, quam esse eiusdem naturæ.

Confirmatur secundò, quia album, & nigrum sunt ipsis differentia absque illo modo superaddito; neque enim modus superadditus addit illis differentias.

Respondeo breuiter negando antecedens obiectiois & utriusque confirmationis, & probationem antecedentis obiectiois. Ad probationem autem consequentis secundæ confirmationis Respondeo, modum superaddere illud, à quo habent differre, licet non superaddat differentiam, in qua differunt.

Q V A E S T I O IV.

De tribus modis Relatiōnōrum assignatiis à Philosopho.

61. *A Ducentum, ex relationibus quasdam esse mutuas, illas scilicet, quarum quando una resultat in uno extenso, altera etiam in altero extenso resultat; & tales sunt similitudines creaturarum inter se: Quasdam autem non mutuas, illas scilicet, quarum una resultante in uno extenso, altera non resultat in altero, & tales sunt relationes cognoscentes ad cognitionem quædam etiam relationes sunt æquiparantes, illæ scilicet quæ, cum sint correlationes, similem habent denominationem in utroque extenso, ut similitudines; quædam autem sunt disquisitoriae, scilicet correlationes illæ, quæ non habent similem denominationem, ut paternitas & filiatio.*

Porro Philosophus omnes relationes reduxit ad tres species, seu tria genera, de quibus hic agimus. Prima species est earum, quæ sunt inter res, quæ habent inter se unitatem, aut diversitatem in aliqua re, seu formalitate. Hæc species continet sub se multas species, nā si res habent conuenientiam in aliqua ratione prædicabili de ipsis in quid, siue illa ratio sit substantia, vel accidens, relatio quæ habent ad inicem, vocatur identitas; si vero non habent conuenientiam in tali ratione, relatio vocatur diversitas: verbi gratia, quia homo & brutum conueniunt in animali, & animal est prædicabile de ipsis in quid, propter haec relationem identitatis inter se; quia vero non

conueniunt in ratione specifica bruti aut hominis, propterea habent relationem diversitatis inter se in ratione specifica.

Relationes
similitudi-
nis & dissi-
militudi-
nis.

62. Quod si duæ res habeant conuenientiam in aliqua ratione prædicabili in quale quid, sive sit essentialis ipsius, sive accidentalis, tunc dicuntur habere relationem similitudinis inter se; & si disconuenient in tali ratione, dicuntur habere relationem dissimilitudinis. Sic duo parieres albi, quia conueniunt in albedine, dicuntur similes; duo vero parieres, quorum unus sit albus, & alter niger, dicuntur dissimiles.

Denique si duæ res habeant conuenientiam in quantitate sive molis, sive perfectionis, aut virtutis, id est si conueniant in aliquo prædicato quantitatuo (prædicatum autem quantitatuum est illud, per quod apte responderi potest quærenti quanta sit res, verbi gratia quia quærenti quanta longitudinis si aliqua res, aut quanta virtutis; responderi potest: est tricubita, aut est tantæ virtutis, ut possit superare centum homines, propterea esse tricubitum, & esse tantæ virtutis, sunt prædicata quantitatua) relatio quam habent, vocatur æqualitas; & si non conueniant in tali prædicato, relatio, quam habent, vocatur inæqualitas. Sic Petrus, & Paulus dicuntur esse æquales in perfectione essentiali, Petrus verd & Bucephalus dicuntur inæquales. Similiter duo ligna tricubita dicuntur æqualia in mole, lignum vero tricubitum, & lignum duorum cubitorum inæqualia.

Sex spe-
cies rela-
tionum
primi ge-
neris.

63. Ex quibus habemus, quod relationum primi generis seu primæ speciei, seu primi modi assignari ab Aristotele sint sex species *Identitas*, *diferentias*, *similitudo*, *dissimilitudo*, *æqualitas*, & *inæqualitas*. Et hæ relationes dicuntur communiter fundati in unitate, & multitudine; in unitate quidem tres, vt *identitas*, *similitudo*, & *æqualitas*; in multitudine vero aliæ tres, vt *diferentias*, *dissimilitudo*, & *inæqualitas*; & proprieate *unitas* & *multitudo* dicitur esse ratio proxima fundandi has relationes. Sed, vt advertemus alias, Philosophus non dixit eas fundari in unitate, aut multitudine, sed tantum dixit illa esse eadem, similia & æqualia, quorum extrema sunt una; diversa vero, dissimilia, & inæqualia, quorum extrema non sunt una, sed multa.

Dices: secundum nos non datur aliqua unitas inter Petrum & Paulum in humanitate, nisi unitas similitudinis; ergo relatio, quam habent inter se, non est identitas, sed similitudo.

Respondeo distingendo antecedens: unitas similitudinis large loquendo, concedo; stricte loquendo, nego. Itaque similitudo est duplex, una largo modo, & est quæcumque conuenientia aliquorum in prædicato prædicabili, sive in quid, sive in quale; alia stricto modo, & est conuenientia in prædicato prædicabili in quale, & eodem modo de dissimilitudine est discordum. Vnde licet Petrus & Paulus non habeant aliam unitatem in natura, quam similitudinis; tamen non sequitur, quod illa similitudo non sit identitas: quia non est similitudo stricta fundata in solo prædicato prædicabili in quale quid, sed est fundata in sola natura specifica, quæ prædicabilis est de illis in quid.

Advertendum autem hic, quod quando dicuntur habere solam unitatem similitudinis, id non intelligendum sit de similitudine formalis, quæ sit respectus, sed de similitudine fundamentali; vnde concedi potest, quod similitudo formalis ipsorum sit fundata in unitate, tanquam in ratione fundandi.

64. Secunda species est earum, quæ intercedunt inter producens, & productum, & haec dicuntur fundati in actione & passione, vel quia actio & passio sunt rationes fundandi ipsas, ut volunt aliqui, vel quia sunt conditiones necessario requisite, ut volunt alii. Sed, vt verum fatear, non existimo inter producens & productum dari aliquam relationem distinctam ab ipsa actione productiva & passione ipsi in producto correspondente. Adducor ad hoc sentendum duabus potissimum rationibus. Prima est, quod nulla possit assignari necessitas alterius alicuius relationis, prater ipsam generationem, seu productionem

Probabile
est inter
producens
& produ-
ctum non
dari alias
relationes
præter a-
ctionem &
passionem.

actualem: omnis enim denominatio, quam habet producens ad productum, verbi gratia pater ad filium, potest provenire ab ipsa generatione actuali.

Dices aliquem esse patrem actu, tum quando non existit generatio actualis ipsius, aut nullus influxus in filium: ergo illa denominatio patris non potest provenire formaliter à generatione actuali. Probatur consequentia, quia si proveniret ab ipsa formaliter, non posset esse actu pater, quin esset ista generatio actu.

Respondeo distingendo antecedens: si per esse actu patrem intelligitur esse habentem paternitatem actu, nego, quia non potest assignari illa necessitas ponendi ullam paternitatem actu in ipso, nec est illa ratio per quam illum colligitur; si per esse patrem actu intelligitur esse illum individuum actu, quod generauit aliud individuum, sive sit ipsius paternitas actu, sive non, concedo antecedens, & similiter distinguo consequens; si intelligatur primo modo, nego; si secundo modo, concedo. Itaque est patrem non est aliud, quam esse illum hominem actu qui generat, vel generauit filium.

65. Dices: si nihil aliud est esse patrem actu, quam esse actu illam substantiam viuentem, quæ producit aliam substantiam viuentem in similitudinem naturæ, aliquis est pater actu, quamvis non haberet actu filios, quod est contra communem modum dicendi omnium fere.

Respondeo primo: quamvis hoc totum concederetur, nihil inde sequi absurdum: communis enim ille modus loquendi fundatur in illa sententia, quod detur paternitas distincta à generatione: à qua sententia, qui recedit, debet etiam recedere à communione illius dicendi modo.

Respondeo secundò negando sequelam, quia illa generatio præterita non denominat hominem patrem, nisi dum existit filius. Et si petatur unde hoc colligatur, respondeo quod ex illo communis modo loquendi.

Confirmatur, quia si velit aliquis explicare quid sit esse patrem, non potest id aliter explicare, quam dicendo quod sit ille, qui generauit filium: ergo signum est quod paternitas nihil aliud sit, quam ista generatio filii.

Secunda ratio, quæ me mouet, est quod paternitas in diuinis sit ipsam generatio actualis filij æterni: ergo paternitas creata est ipsam generatio filij creari. Probatur consequentia, quia una ex principiis rationibus, quibus probatur relations dati in creaturis, & maxime paternitatem, est quod detur relatio paternitatis in diuinis: ergo quandoquidem paternitas diuina non sit distincta à generatione, debet dici quod etiam paternitas creata non sit distincta à generatione saltem realiter.

66. Obiectes, Philosophus numerat relations productis ad productum inter relations intrinsecus aduenientes: sed si non distinguerentur à generationibus, hoc esset fallum, quia essent extrinsecus aduenientes, sicut generationes illæ.

Confirmatur; quia Scotus tenet etiam dati relationem intrinsecus aduenientem inter producens & productum.

Respondeo primo, valde probabile est, quod quamvis Philosophus, dum ageret de relatione intrinsecus adueniente, agat etiam de relationibus productis ad productum, non tamen senserit illas esse intrinsecus aduenientes, aut pertinere per se ad prædicamentum tertium *A* aliquid. Et iuxta hoc dicendum est quod tres species, quas assignavit, non sint tres species relationis intrinsecus aduenientis; & ita multi authores explicant illum. Quod si posuerit illas tanquam species relationis intrinsecus aduenientis, dicendum est quod hoc non fecerit, quasi ita ipsemet senserit, sed quod ita communiter reputabatur; nec est mirum quod ita explicetur, quia sicut posuit tanquam species quantitatis aliquas, quæ reuera non sunt species eius, propterea quod communiter reputarentur esse species eius, quid mirum est si ita fecisse dicatur de relationibus?

Ad confirmationem dico, Scotum non ita ex proposito tenuisse, sed supponuisse id cum Philosopho, sive ita esset, sive non. Cui non placet hoc, satisfaciat meis rationibus, & teneat oppositum, præsertim propter authoritatem Philosophi & Scotti.

67. Obiectes

Disput. XV. Quæst. V.

223

67. Obiectus secundo: hæ relationes dicuntur fundari in actione & passione: ergo distinguuntur ab illis. Respondeo distinguendo antecedens: si dentur, concedo; si non dentur, nego.

*An actio &
passio sint
rationes
fundandi
relationes
secundi
generis.*

Et si queras ex suppositione quod dentur, an actio & passio sint rationes fundandi ipsas, an vero conditiones sine quibus non. Respondeo probabile esse quod sint tantum conditiones sine quibus non, quia videtur quod relatio realis requiri rationem fundandi, non possit esse sine ratione fundandi actu existente: sed paternitas, si esset distincta à generatione, daretur actu, generatione non existente: ergo non habet pro ratione fundandi generationem, sed tantum pro conditione sine qua non; ratio autem fundandi ipsam erit potentia generativa. Quod si tamen aliquis vellet dicere, quod omnis relatio non perat habere rationem fundandi actu existentem ut sic, difficulter posset impugnari: quare altera sententia, quæ tener actionem esse rationem fundandi hæ relationes, satis est probabilis.

68. Tertia species relationum est illarum, quæ non sunt mutuae, id est quæ non habent correlationes à se distinctas; & huiusmodi sunt relationes scientiarum ad scibile, seu ad id, quod scitur: quanuus enim scientia dicatur per aliquid sibi intrinsecum actualis scientia alicuius obiecti, & esse illud, quo actualiter intellectus denominatur cognoscens; tamen obiectum non dicitur esse, scitur aut cognitum per aliquid sibi intrinsecum, sed solum habet esse cognitum per hoc, quod terminet scientiam, & propterea cognoscens dicitur habere relationem ad cognitū, cognitum autem non dicitur habere relationem aliam ad cognoscendum praesertim, quæ sit realis. Huiusmodi autem relationes, non mutuae, vocantur relationes mensurabilis ad mensuram, propterea quod obiecta, quæ sunt eorum termini, mensurant nobis perfectionem actuorum, ad quos sequuntur huiusmodi relationes: ex eo enim quod actus potentiarum intellectuum possit versari circa Deum, & actus potentiarum visuorum non possit, colligo actus potentiarum intellectuum esse perfectiores quam potentiarum visuorum, & propterea obiecta istorum actuorum mensurant, id est, certificant nobis perfectionem istorum actuorum. Quod universaliter est verum, quoties ex alio capite non occurrit aliqua alia ratio aliunde desumpta, ex qua possit colligi oppositum, de quo suo loco.

69. Sed si queratur, vnde colligatur quod datur alterum relationem realiter distincta ab ipsa scientia, qua referatur sciens seu cognoscens ad tem scitam seu cognitam, reuera difficulter poterit assignari. Quare non improbabiliter reetur ab aliquibus, huiusmodi relationes tertii generis esse transcendentes, & non praedicamentales. Aristoteles autem, qui eas videtur, ut praedicamentales, numerare, exponendus esset, vt supra. Si cui tamen magis communis opinio placet, dicat colligi posse distinctionem relationum huiusmodi ab actibus, ad quos sequuntur, quia possit esse scientia in aliquo intellectu sine eo quod intellectus intelligenter illud obiectum; vt si Deus destrueret obiectum & speciem eius, conseruara scientia, tunc enim certum est quod intellectus non cognoscere nec scire illud obiectum, quoniam non habet scientiam illius, sed si relatio tendenter actualis ad obiectum esset realiter identificata scientia, hoc non posset facere: ergo signum est quod illa relatio distinguatur realiter ab actu scientia.

*Relatio-
nes tertii
generis
sunt trans-
cendentales
probabili-*

Et si queratur, vnde colligatur quod Deus destruxit obiectum & specie eius, possit conseruare scientiam in intellectu. Respondeo, ex eo quod quandoquidem scientia sit quid absolutum, pertinet enim secundum omnes ad praedicamentum qualitatis, non appetit ratio tam necessaria connexionis inter ipsam, & obiectum, vt Deus non possit illa conseruare sine se inuicem: sed de hoc etiam agemus alias in libris de anima, Deo volente.

70. Obiectus primò contra hunc tertium modum: obiectum est causa scientiarum: ergo referuntur ad se inuicem per relationes secundi generis: ergo non per relationes tertii generis.

Respondeo, negando consequentiam, possunt enim

aliqua referri ad se inuicem per diuerias specie relationes, vt patet in patre & filio, qui referuntur ad se per relationem similitudinis & productionis.

Obiectus secundo: relationes creaturarum ad Deum sunt non mutuae, & tamen non sunt tertij generis, sed potius secundi generis.

Respondeo, relationes creaturarum ad Deum non esse praedicamentales, & consequenter non esse vilius generis relationum praedicamentalium. Deinde respondeo creaturas, si referrentur ad Deum una relatione praedicamentali, etiam referri per relationem tertij generis, & non solum secundi generis aut primitum tamen dicendum esset quod non omnis relatio non mutua esset tertij generis, sed solum relations non mutuae mensurabilis ad mensuram.

QVÆSTIO V.

Aquo sumat relatio suam specificationem.

71. Non queritur, à quo formaliter, & intrinsece sumat specificationem, quia certum est, quod omnis relatio sic sumat specificationem à sua distinctione specifica, in ipsa essentialiter & intrinsece inclusa, sicut homo sumit specificationem suam à rationalitate. Sed queritur, vnde sumat specificationem suam extrinsecam, hoc est dicere, vnde nos colligamus unam relationem esse distinctam specie ab alia relatione: nam cum essentiam relationis non videamus in se, oportet ut habeamus aliquam indicia, vnde colligamus unam esse distinctam specie ab altera.

Hac de re Complutenses enumerant tres diuersas Theoriarum sententias. Prima affectu sumi specificationem relationis à fundamento & ratione fundandi, non vero à termino: ita Flandria, Nazar, Caiet, Begnes.

Secunda sententia tenet specificari ad quadratum à solo termino, & non à fundamento: sic Soncinas, Aranea, &c alij.

Tertia denique est media, dicitque relationem specificari tum ex termino, tum ex fundamento, non secundum rationes materiales, sed secundum rationes fundandi & terminandi. Hanc præferunt: pñm Complutensis, & pro ea citant multos auctores, & est sine dubio Scotti in 2. dist. 1. quæst. 5. & in 4. dist. 12. quæst. 1.

CONCLVSI O I.

71. Specificatio relationis adequate sumenda est ex fundamento & termino proximo ac formaliter ita, vt quotiescumque aliquæ relationes habent fundamenta, & terminos formales eiusdem rationis, possit optime colligi quod relationes sint eiusdem rationis. Intelligo autem per fundatum proximum & formale illam formam vel formalitatem, ratione cuius ad rem, quæ per relationem refertur, levigatur relatio seu conuenit ipsi: & per terminum formale proximum intelligo ipsummet formam seu formalitatem, ratione cuius conuenit ei, quæ terminat relationem, ipsum terminare; verbi gratia, quia similitudo parietis alli ad alium parietem album conuenit illi parieti ratione albedinis, propterea albedo est fundatum formale & proximum, seu quod idem est, ratio fundandi istam similitudinem, & quia albedo existens in altero pariete est ratio, ob quam terminat illam similitudinem, propterea vocatur terminus formalis & proximus istius relationis, & ratio terminandi ipsam. Similiter, quia animalitas hominis est ratio, cur homo dicat similitudinem essentialiæ ad brutum, & animalitas bruti est ratio, cur terminat illa similitudinem, animalitas heminis est fundatum formale, & animalitas bruti terminus formalis istius similitudinis.

Hoc supposito patet conclusio, quia non potest colligi, vnde haberent relationes conuenientes in fundamento proximo & termino formaliter distinctionem specificam: ergo debet dici quod habeant adquate suam specificationem ex fundamento huiusmodi & termino,

Confirmatur, quia si essent aliquæ relationes, quæ conuenient in solo fundamento, aut in solo termino: eo ipso colligerentur esse distinctæ speciei, quia una respiceret essentialiter aliquid, quod non respiceretur ab altero: verbi gratia dissimilitudo albi ad nigrum, & similitudo albi ad

T 4 album

album distinguuntur species, quia licet conueniant in fundamento formalis, v.g. in albedine, una tamen respicit essentialiter nigrum, & altera ipsum non respicit, sed aliud album. Deinde à paritate rationis, si essent duas relationes, quae respicerent eundem terminum formalem, verbi gratia albedinem (vt similitudo albi ad album, & dissimilitudo nigri ad album respiciunt albedinem istius albi, ad quod referunt sua subiecta) quamvis conuenient in termino formalis, seu in ratione formalis terminativa, tamen quia una ex ipsis respicit essentialiter albedinem in fundamento, quod refertur, quam albedinem non respicit altera, nimis dissimilitudo, sed potius nigredinem; hinc optimè colligit quod distinguuntur species.

CONCLUSIO II.

*Potest speciatio
relationis
decumus vel
à solo ter-
minio, vel à
solo fun-
damento
in aliquo
sensu.*

73. Speciatio relationum potest desumi vel à termino formalis solo, vel à fundamento formalis solo in hoc sensu, quod eo ipso, quod aliqua relatio habeat terminum formale, tamen distincta rationis à termino formalis alterius rationis, colligi debeat quod utraque relatio sit distincta rationis, non recurriendo ad fundatum; & eo ipso quo aliqua relatio habet fundatum proximum distincta rationis à fundamento proximo alterius relationis, utraque relatio debet dici esse distincta species.

Probatur, quia si non possit colligi quod duas relationes sint eiusdem rationis, nisi cognoscantur conuenire in fundamento & termino, vt diximus conclusione praecedenti, sequitur manifeste sufficere vel diversitatem solius fundamenti, vel solius termini ad diversitatem relationum.

Probatur secundò, quia eo ipso quo aliquid respicit essentialiter aliquid distincta rationis, quod non respicitur ab alio, debet necessariò esse distincta rationis ab illo; si enim essent eiusdem rationis, ab utroque respiceretur, vt videtur manifestum: sed ex relationibus habentibus fundamenta proxima distincta rationis una respicit aliquid essentialiter, quod non respicitur ab altera, & idem est de relationibus respiciuntibus diuersos terminos: ergo eo ipso quo habent diuersa specie fundamenta, aut diuersos specie terminos, erunt distincta rationis, quamvis in ceteris conuenirent.

74. Obiicies contra primam conclusionem: relatio, quam dicit causa ad calorem instantaneum productum, & relatio quam dicit ad eundem successivum productum, sunt distincta rationis, & tamen terminus formalis & fundatum formale sunt eiusdem rationis: ergo unitas specifica relationum non desumitur ad eundem ex fundamento & termino, modo explicato in prima conclusione. Simile argumentum potest fieri de relatione, quam dicit causa ad effectum libere productum, & eundem vel similem effectum naturaliter productum.

Respondeo; si istae relationes sunt distincta speciei, vt supponitur, negando consequentiam, quia terminus formalis relationis, quam dicit causa ad calorem instantaneum productum, non est calor quomodo cumque, sed calor quoad partes omnes simul existentes cum ordine ad non esse immediate praecedens in qualibet parte ex illo proximo instanti; terminus vero relationis, quam dicit causa ad calorem successivum productum, non est calor quomodo cumque, sed calor constans partibus, qua simul non producuntur, & de quorum qualibet non est verum dicere pro uno vlo instanti, quod immediate praecesserit non esse ipsum.

Similiter respectus, quem dicit causa ad eff. Atum libere productum, habet pro fundamento proximo potentiam liberam; respectus autem, quem dicit causa ad effectum naturaliter productum, habet pro fundamento potentiam naturaliter productuam; quae duas potentias sunt distincta rationis: vnde illi duo respectus, quidquid sit, conueniant in termino, non conuenient in fundamento.

Dixi initio huius responsionis, si respectus seu relationes illa sint diversa rationis, quia fortassis productio instantanea, & productio successiva eiusdem caloris sunt eiusdem rationis intrinsecæ, & solù accidentaliter distinctæ, per hoc scilicet, quod una productio, nimis in-

stantanea, integratur ex pluribus productionibus partialibus simul habentibus primum sui esse: altera vero interpretatur ex pluribus productionibus non habentibus simul primum sui esse. Vnde eodem modo videntur distinguiri, quo plures homines successiue producti, & plures homines simul producti, certum autem videri quod inter illos hos homines non sit nisi distinctio accidentalis. Hoc tenet parum facit ad præsens.

75. Obiicies secundo contra vitramque conclusionem: relatio sumit suam specificationem à solo fundamento: ergo terminus nihil facit nec ad unitatem duarum relationum, & sic falsa est prima conclusio; nec ad distinctionem duarum relationum, & sic falsa est secunda conclusio. Probatur antecedens, quia quod dat esse, dat specificationem; sed fundamentum solum dat esse rei: ergo dat ipsi specificationem.

Respondeo negando antecedens, ad cuius probationem distinguo maiorem: quod dat esse, dat specificationem, hoc est ad ipsi predicata sua intrinsecæ, & essentialia, concedo maiorem; impossibile est enim quod dat esse, non dando illa, ex quibus constituitur illud esse: quod dat esse dat specificationem sic, vt ex illo solo debet colligi quod illa res, cui dat esse, sit talis vel talis speciei distinctæ ab omnibus aliis rebus, nego maiorem: nam Deus dat esse omnibus rebus, & posset se solo producere omnia absolute, aut saltem plurima absolute distincta rationis, quorum tamen distinctio specifica non potest colligi per ordinem ad Deum, vt manifestum est. Similiter una causa creata potest dare esse pluribus effectibus distincta rationis, quorum distinctio non potest colligi per ordinem ad illa causam, vnde ista causa non potest specificare illas res sic, vt ex ea possit colligi ipsorum distinctio, quamvis det ipsis suum esse, & speciem. Rursus ex tuis proueniente ab aliquo & non potente prouenire ab alio, colligo optimè illud, à quo prouenit, esse distincta speciei ab illo alio, à quo non potest prouenire, & specificat propterea illam rem, à qua prouenit, & tamen tuis non dat esse in vlo genere causæ, proprie loquendo, ipsimet homini, verbi gratia à quo prouenit, sed potius recipit esse ab homine: ergo non omne quod specificat rem, debet dare esse proprie loquendo rei, quam specificat, & consequenter quamvis terminus non daret esse relationi, proprie loquendo, adhuc posset specificare ipsam.

76. Quod si velit aliquis dicere quod quidquid specificat aliquam rem, det ipsi speciem & esse aliquo modo, quia dare speciem aliquo modo potest esse deducere in cognitionem, quod res sit talis vel talis speciei, erit quæstio de nomine, & id admittendo, negari debet minor, nempe quod solum fundamentum det esse & speciem relationis in hoc sensu: nam ex probationibus nostris patet, quod ex termino etiam colligatur non minus quam ex fundamento, relationem esse talis vel talis speciei.

Itaque vno verbo, quando dicitur, quod illud solum det specificationem, seu deducat in cognitionem quod res sit talis vel talis speciei, quod dat esse; si intelligatur hoc de dare esse proprie in genere efficientis, aut materialis, aut formalis intrinsecæ, aut finalis, falsum est; si vero intelligatur quod illud solum det specificationem, quod dat esse, quatenus per ordinem ad ipsum potest cognosci quod res sit talis vel talis speciei, verissimum est, sed non præindicatur nobis: quia non solum fundamentum dat esse hoc modo, sed etiam terminus; nec solum terminus, sed etiam fundamentum.

77. Obiicies tertio contra vitramque conclusionem: totum esse relationis est ad aliud se habere, quod est ad terminum: ergo solus terminus potest specificare, & nullo modo fundamentum, nec partialiter, nec totaliter.

Respondeo distinguendo antecedens, totum esse ipsius est ad aliud ita, vt nihil respiciat essentialiter præter terminum, nego antecedens; quia certum est quod essentialiter fundatum respiciat sic, vt non possit esse sine ipso, magis quam sine termino: ita vt nullum effectum tributum fundatum, quam referre ipsum ad terminum, concedo antecedens; & nego consequentiam: quia hoc non obstante potest accipere specificationem ab ipso fundamento, quan-

Quomodo
totum esse
relationis
est ad aliud
se habere.

quandoquidem essentialiter ordinetur ad referendum ipsum terminum sic, ut non possit ex natura sua referre aliud fundamentum distinctæ rationis ad eundem terminum, nec ad alium.

Pro complemento huius questionis aduertendum; quod quando dicimus posse colligi distinctionem relationum ex terminis, non sit sensus, quod una & eadem relatio non possit habere plures terminos distinctissimæ rationis; nam, ut alias dicemus, quotiescumque fundatum ita se haberer, ut non possit referri ad unum terminum, quin necessario deberet referri ad alterum, nec è contra, posset unica relatione reali referri ad utrumque. Vnde sensus est, quod quotiescumque aliqua una relatio realiter distincta ab alia relatione habet terminum distinctæ speciei ab alio termino, oporteat istas relations distinguiri specie, & quod distinctio specifica ipsorum possit colligi ex terminis,

Q V A S T I O VI.

Vñrum multiplicatis numero terminis multiplicantur numero relations.

Relations
subiectarum
in diversis
numero
subiectis
distinguuntur
per numero

78. **O** Stendimus questione precedenti, quomodo possemus colligere, quænam relations ex illis, quæ realiter distinguuntur inter se comparatae, sive eiusdem vel diuersæ speciei; nunc ostendere conabimur, quæ nam relations inter se numero distinguuntur. Et in primis supponunt omnes, relations reales simplices, quæ subiectantur in duabus numero subiectis, esse diuersas numero, quia naturaliter idem numero accidens nequit esse simili in diuersis subiectis: & quomodo ex accidentibus absolutis plurima saltus possint esse, successiue quidem sine dubio; simul autem probabiliter, ut diximus supra de potentia Dei absoluta in subiectis diuersis; tamen accidentia relativa, quæ seipso inhærent subiectis suis, & sunt essentialiter actuales determinations eorum, nequeunt esse nec successiue, nec simul etiam de potentia absoluta in pluribus subiectis. Vnde patet, quod eo ipso, quo cognoscimus hoc numero album habere similitudinem ad aliud album, & aliud album habere similitudinem ad idem album, possimus colligere, illas duas similitudines esse distinctas numero: quare diuersitas fundamenti se solo sufficit ad colligendam distinctionem numericam relations in illis diuersis fundamentis subiectarum.

Supponum præterea omnes, idem realle fundamentum posse fundare plures relations distinctas numero, & distinctæ etiam speciei, ad diuersos scilicet specie terminos; idem enim album referatur per similitudinem ad unum album, & per dissimilitudinem ad nigrum; & ista due relations similitudinis & dissimilitudinis, sicut sūt distinctæ speciei, ita sunt secundum omnes distinctæ numero: & hincad colligendū, aliquas duas relations esse distinctas numero, non requiritur quod cognoscantur esse in diuersis subiectis; nec ad colligendum quod sint eadem numero, sufficit quod colligantur esse in eodem subiecto.

79. *Difficultas ergo est*, an quando subiectum idem referatur ad terminos plures eiusdem rationis, ut unum album ad plura alba, unus pater ad plures filios, sit eadem numero relatio, qua referatur ad omnes; an vero tot sint relations distinctæ numero in ipso, quot sunt termini distincti numero, ad quos referuntur: si enim sint tot numero relations, quot termini, multiplicantur terminis, multiplicantur numero relations in eodem fundamento, & non poterit ex unitate fundamenti colligi vñtas numerica relationum eiusdem etiam speciei, sicut non potest colligi ex unitate eius vñtas numerica relationum distinctæ speciei. Si vero non sint tot numero relations, sed vñica tantum, qua referatur ad omnes, tum non multiplicabuntur relations in eodem fundamento ad multiplicationem terminorum, & ex identitate fundamenti colligi poterit identitas relationum eiusdem speciei, ut pater.

80. *Prima sententia* tenet non multiplicari relations ad multiplicationem terminorum eiusdem speciei, & colligi propterea vñitatem numericam relationum eiusdem speciei, verbi gratia similitudinem ad plura alba, & parenteritatem ad plures filios ex vñitatem fundamenti. Hanc tenet D. Thomas teria dist. 8. quæst. 1. & 3. part. quæst. 3. art. 5. quem sequuntur Thomistæ communiter,

Caietanus, Medina, Capreolus, Ferrar. quos citat & sequitur Cursus Complutensis dis. 14. quæst. 7. §. 4. Toletus. hic q. 2. Ruius q. 8. Ioannes a Sancto Thoma q. 17. art. 6. & alij.

Secunda sententia extreme opposita est, ad multiplicationem terminorum multiplicati in eodem fundamento relations, quibus referatur ad illos terminos. Ita Scotus in 3. dis. 8. quæst. vn. quodl. 1. & 5. Mer. qn. 7. quem præter suos omnes sequuntur Suar. s. scil. 8. Fonseca ibid. c. 10. q. 1. scil. 3. Molina 1. par. q. 1. art. 2. Amicus hic tratt. 9. 7. dub. 8. art. 2.

Tertia sententia media est, quandocumque fundamentum ita referatur ad plures terminos, ad quorum unum nequit referri, quin referatur ad aliquos, non multiplicari in ipso relations numero distinctas realiter ad illos terminos, sed vñica numero reali relatione ipsum referri ad illos terminos, sed quando referatur ad plures terminos, ad ad quorum unum potest actu referri, quin ad certos actu referatur, tum multiplicari in ipso relations pro multiplicatione terminorum.

Hæc videtur mihi non esse vñlo modo contra authores secundæ sententiae, nam quamvis dicant absolute relations distinctæ, ad distinctionem terminorum, tamen sine dubio intelligendi sunt de relationibus illis, de quibus exemplificabant suam doctrinam, & similibus, non autem de aliis diuersis rationis, sed istæ relations sunt relations, quibus referuntur fundamentum ad terminos, ad quorum singulos actu referri possit, quin ad alios referri debet actu: & in hoc sensu habebant controversiam cum D. Thoma, qui negabat plures relations etiam ad tales terminos, ut plures similitudines in vñ albo ad plura alba, & plures parenteritatem ad plures filios in eodem patre: ergo de huiusmodi relationibus intelligendi sunt, & non de relationibus, quibus referuntur fundamentum ad plures terminos, ad quorum unum non possunt referri, quin necessario debet referri ad reliquos. Adde esse expresta sententiam Amici supra.

CONCLVSI O I.

81. *Quando subiectum referatur ad plures terminos sic, ut non possit referri ad unum, quin referatur ad reliquos, non multiplicantur in ipso relations reales numero ad multiplicationem terminum, sive vñica relatione reali ad omnes referuntur. Hæc est iuxta tertiam sententiam.*

Probatur autem conclusio breviter, quia non est necesse, as multiplicandi relations in sillo catu; & præterea, quia relations, qua referuntur ad vñ ex ipsis terminis, non esset causa relations, qua referuntur ad alterum, nec è contra, nec esset causa in distincto fundamento; nec posset esse sine illa altera, aut è contra, ut suppono: ergo non esset vñli principiū colligendi distinctione reali ipsius. Quæ sane ratio mihi convincit hanc conclusionem. *Adde;* fundamenta conclusionis sequentis non posse improbari hanc conclusionem: sed alia non sunt, quibus impugnetur: ergo tendenda est.

Si queratur autem aliquod fundamentum, quo hoc modo referatur ad plures terminos.

Respondeo non esse necesse, ut nos illud afferamus quia non dicimus dari tale, sed si detur, relations in ipso non esse multiplicadas, si tamen efficiuntur, dicat relationē intrinsecus aduenientem ad suas causas, rotū physicū quod distinguitur realiter à suis partibus in sententia Scotistarū cōmuniōri, dicet vñicā relationem ad partes intrinsecas & essentialias v. g. materiam & formam; & idem est de intellectione producta per intellectum & speciem, non enim dicir necessario duas relations numero distinctas ad illa duo.

Aliud exemplum potest afferri de dissimilitudine quā habet similitudo parentes albi cum alio albo ad utrūq; albu; neq; enim habet duas dissimilitudines ad illas, sed vñ, sive illa vñ, sit realiter distincta, sive non ab illa similitudine.

CONCLVSI O II.

82. *Multiplicatis terminis, qui possunt esse sine se invicem, multiplicantur numero relations. Hæc est authorum secundæ & tertiae sententiae contra primam sententiam.*

Probatur primò, quia falsum est fundamentum aduersariorum, nempe accidentia individuata per subiectum, ut supra ostendimus.

Quando
negat
subiectum
referari ad
vnū tec-
minum,
qua refe-
ratur ad
alicerum,
vñica rela-
tio. suffi-
cit.

Multipli-
cationis termi-
nis ad
quorum
vnū pos-
tulat, pri-
ori fundamen-
tum, quin
referatur
ad alteros
in ipsi-
catu re-
latio.

Deinde

Deinde, quamvis esset verum, non sequeretur ipsorum intentum nimirum plura accidentia eiusdem speciei non posse esse in eodem subiecto: sicut enim plura accidentia diversae speciei, quamvis individuantur secundum ipsos per sua subiecta, possunt esse in eodem subiecto: quare non possent esse plura accidentia eiusdem speciei in eodem subiecto, quamvis individuantur ab ipso?

Praterea, quamvis albedines individuantur à subiecto secundum ipsos, tamen plures albedines successivæ possunt esse in eodem subiecto: ergo nulla est ratio cur plures relationes, quamvis individuantur à subiecto, non possent esse simul in eodem subiecto. *Probatur consequentia*, quia si individuatio à subiecto prohibetur ne plura accidentia eiusdem rationis simul essent in eodem subiecto, prohibetur etiam ne successivæ essent in ipso.

Denique, quamvis plura accidentia eiusdem omnino rationis non possint esse naturaliter in eodem subiecto, quia scilicet superflueret vnu ex ipsis, tamen quoties est inter accidētia aliqua diuersitas sic, ut munus vnius nō explectatur per alterum, non potest esse dubium, quin possit esse in eodem subiecto etiam naturaliter; sed sic contingit in nostro proposito; nam est tanta diuersitas inter duas partecipantes, aut similitudines, vt vna sit nata respicere vnum terminum, altera alterum sic, vt vna non possit alterius vicem suppleri: ergo bene poterunt esse simul in eodem subiecto, etiam naturaliter.

83. Probatur secundū: quando producitur de nouo vnum albū, in albo prius existente, resultat relatio similitudinis ad ipsum, tāquam ad terminum ergo quando producitur aliud albū, resultabit alia relatio similitudinis ad alterum illud album tanquam ad terminum. *Probatur cōsequētia*, quia non est maior ratio quare resultaret relatio ad positionem primi albi, quam ad positionem alterius albi.

Dicim, esse maiorem rationem, quia quando ponitur primum albū, nisi resultaret relatio, non esset forma, à qua denominaretur albū præexistens simile, & consequenter debet tum necessariò resultare relatio; sed posito secundo albo esset forma, à qua denominaretur simile illi, nimirum illa similitudo, quæ resultabat ad positionem primi albi.

Contra primū: quia colligitur non fuisse formam, quæ referretur ad primum album, nisi resultaret relatio, ex eo, quod non posset habere denominationem nouam intrinsecā sine forma noua intrinseca recepta: sed ex hoc ipso colligitur non esse formam, à qua referretur ad secundū album, nisi resultaret noua relatio: ergo responso nulla. *Probatur minor*, quia de nouo est similis intrinseca secundo albo: ergo si non potest esse denominatio noua intrinseca sine noua forma, nisi resultet noua relatio ad secundum album, noua erit forma, à qua denominaretur simile secundo albo.

Contra secundū, quia similitudo non potest referri nisi ad suum terminū: sed secundum album non est terminus similitudinis terminata ad primum album: ergo illa similitudo non est forma potens referre ad secundū album. *Probatur minor*, quia relatio intrinsecas adueniens non potest esse sine suo termino: sed illa similitudo, vt pater, erat sine secundo albo: ergo secundū album nō est terminus ipsius.

Confirmatur hoc, quia relatio dependet essentialiter à termino: ergo quandoquidem relatio similitudinis ad primum album fuerit ante secundum album, sequitur quod non dependeat à secundo albo, & consequenter quod non habeat secundum album pro termino.

84. Respondet Ioānes à S. Thoma, relationē dependere per se à termino formalī, nō tamē à termino materiali; vnde licet multiplicetur termini materialiter, tamen si formaliter nō multiplicetur, manebit eadē relatio. In proposito autē plures filii habent rationē vnius termini formalis, licet sint plures termini materialiter. Exemplificat hāc doctrinā in lapide tracto à pluribus: pā dicit solā vnu relationē ad illos plures, quia licet sint plures materialiter, formaliter tamen sūt vnu terminus adēquatus istius relationis: & quemadmodū lapis ille tractus à decē hominibus, & respiciens illos, vt vnu trahēt, posset eadē relationē respicere viginti, si à viginti traheretur, quia illa multiplicatio est multiplicatio materialis, & nō formalis termini: ita licet possit vna paternitas sufficiēter terminari ad vnu filiu, tamē potest terminari etiā ad viginti, quia illi viginti cōuenirent in una ratio, ne termini formalis, & solū materialiter essent distincti.

Contra hanc doctrinā sic arguo: in primo filio est vna ratio sufficiens ad terminandā istam relationem non solū materialiter, sed formaliter, & actu terminat ipsā sufficiēter;

sed in secundo filio sunt etiā quales rationes tam materiales, quam formales ad terminandā relationem talem: ergo in casu nostro non solū multiplicantur termini materialiter, sed formaliter, quandoquidem sit alia & alia numero distincta ratio terminandi in vitro, filio, quarū quilibet, si febris ponetur, terminat relationem. Ad aliud autem exemplum de lapide tracto à pluribus, dico non esse vlo modo simile, quia quando plures trahunt, vnu adēquate non trahit, sed partialiter tantum; vnde per tractionē partialē cuiusq; non traheretur lapis tali tractione, quali trahitur à pluribus, hoc est tam cito aut velociter; imd̄ fortassis vnu solus nō posset trahere vlla ratione lapidē: sed in casu nostro vnu solus filius adēquate terminaret filiationē independenter ab vlo alio: ergo nō est idē dicendum in vitroq; casu. *Deinde* falsū est quod eadē tractione traheretur lapis à decē & à viginti: enim eadē tractione traheretur ab ipsis, nō posset trahi ab illis decē, quin traheretur à viginti, præsertim si existeret isti viginti, quod est absurdū.

85. Respondent alij relationem dependere à termino adēquato, & sine illo nō posse esse; non tamen dependere à termino inadēquato, & propterea posse esse absque illo; relationē autem similitudinis in albedine habere pro termino adēquato album, vt sic; pro termino vero inadēquato albū in particulari, & propterea licet non possit esse si ne albū vt sic, posse esse sine quocunque albō particulari.

Contra: quod est terminus adēquatus & primarius similitudinis vt sic, nō est terminus adēquatus similitudinis in particulari: sed albū vt sic est terminus adēquatus similitudinis albī vt sic: ergo nō potest esse terminus adēquatus albī in particulari, & cōsequenter similitudo in particulari debet habere pro termino adēquato & primario albū particulari.

Confirmatur hoc, quia ille terminus est cōsendens primarius, & adēquatus relationis, quo posito peneretur, & quo non posito nō peneretur: sed non posito albo primo non peneretur illa relatio similitudinis, quāuis peneretur aliud quodcumque albū, & eo posito, nullo alio posito, peneretur: ergo album primum est terminus adēquatus relationis. *Probatur minor*, quia destruetur albo primo, destruetur illa relatio, vt certū est; & si producatur aliud album ante illud primum, non resultaret illa similitudo numero, sed alia similitudo, vt fatentur aduersarij: ergo posito primo albo ponitur, & non posito non ponitur illa similitudo. *Dices*, quod nō sequatur illa relatio ad positionē albī particularis, vt particularis est, sed vt includit rationē albī vt sic.

Contra, qui si hoc esset verum, sequeretur illa relatio ad positionem cuiuscumque albī, quia ratio albī, vt sic, includit in quocunque albō tam bene, quam in illo albo.

Probatur tertius: quia eodem modo quo defēditur relationē posse referri ad plures terminos numero distinctos, posset defēdi, quod referatur ad plures terminos distinctæ speciei; sed cōsequens est absurdū, vt fatentur aduersarij: ergo & antecedēs. *Probatur sequela*, quia nullū est principiū colligendi pluralitatem illarū relationū, nisi ob pluralitatem terminorū, & ex eo quod daretur relatio ad vnu terminum ex ipsis, quamvis alter non existeret: sed hoc nihil probaret secundum aduersarios, posset enim dici, quod colligatur distinctio & pluralitas relationū ex pluralitate terminorum primariorum & non secundariorum, & quod isti plures termini non essent termini adēquati & primarij, sed tantum termini inadēquati & secundarij.

Probatur quartus: non minus intrinseca denominatur album simile secundo albo, quod producitur, quam primo: sed denominatur simile denominatione totaliter intrinseca respectu primi albi: ergo & respectu secundi: sed hoc esset falsum in sententia aduersarij: ergo illa sententia est falsa. *Probatur subsumptum*, quia denominatio nō debet dici totaliter intrinseca, quāuis ponatur sine hoc quod ponatur aliquod intrinsecū: sed denominatio similis respectu secundi albi nō haberet ab illa forma intrinseca posita nisi etiā ponā

ponatur secundū albus: ergo non est totaliter intrinseca. *Confermaur hoc*, quia probabilit̄ nulla forma existens in subiecto potest dare nouam denominationē intrinsecam physicam subiecto, nisi aliter se habeat intrinsece respectu illius: sed similitudo, quæ oritur ad positionem primi albi, non aliter se habet intrinsece respectu albi; similis, quando ponitur secundum album: ergo tunc non dat nouam determinationē intrinsecam, & consequenter noua denominatio similis, quam habet album simile ad secundum album, non erit totaliter saltem intrinseca.

87. *Respondeo posset* ad hoc iuxta principia Thomistorum apud Complutenses hic quæst. 7. quod licet relatio, qua referrunt pater ad primum filium, non posset referre ipsum ad secundum aliquem nouam extensione, bene tamen posset hoc facere mediante extensione, sicut per scientiam habitualem, qua facilitatur quis ad vnam conclusionem, potest facilitari ad alteram mediante extensione eius.

Contra, quia, præterquam quod exemplum illud de scientia habituali sit æque difficile & falsum, ac hoc quod dicant de relatione: præter hoc, inquam, quæro quid sit noua illa extensio: Si sit aliquid reale de novo adveniens, quandoquidem eo posito referatur pater ad secundum filium, & non posito non referatur nihil, impedit, quominus sit relatio noua, & sic habetur intentum.

Deinde, quemadmodum pater, qui nō erat ante patre secundi filii, sit de novo pater eius per illa nouam extensionem, quæ non esset relatio: ita posset dici de novo pater primi filii per aliquam extensionem, quæ non esset relatio. Si non sit quid realē nouum: ergo manet difficultas argumenti integræ.

Quod si dicatur cīle ipectus rationis, prout significant Complutenses. *Contra*, quia nullo intellectu cogitante pater sit de novo realiter pater secundi filii: ergo non habet esse talis mediante extensione, quæ esset ens rationis, vt est evidens.

88. *Probatur quinto*. plures filii habent plures correlatio[n]es ad patrem, scilicet plures filiationes: ergo pater habet plures paternitates ad ipsas. Antecedens concedatur ab aduersariis, & est manifestum, quia vna numero relatio non potest subiectari in subiectis realiter distinctis, praesertim taliter, vt possit remanere destructo quocumq[ue] ex ipsis. *Probatur* cōsequentia, quia correlatio[n]es debent esse simul tempore secundum Philosophum, & omnes: sed si non essent plures paternitates in patre, non essent simul tempore correlatio[n]es, nam prius tempore posset esse paternitas vlla vna, quæ esset in patre, quam esset filiatio secundi filii, qui posterius producetur.

Dices correlatio[n]es adæquatas esse simul tempore, non vero correlative inadæquatas; illas autem filiations filio[n]um plurimi nō esse, nisi correlatio[n]es inadæquatas paternitatis.

Contra, quia paternitas vna est adæquata correlatio vni filiationis: ergo filiatio vna est adæquata correlatio vni paternitatis, & consequenter responso est falsa. *Praeterea* contra hanc responzionem faciunt ea, quæ supra diximus in probatione secunda & tertia.

89. *Probatur ultimè*, quia sicut actio est essentialiter modus, per quem aliquid dicitur producere terminum: ita similitudo est essentialiter modus, per quem aliquid refertur vt simile: ergo sicut implicat quod actio sit, & non producatur per eas omnis terminus natus produci per ipsa, ita implicat ponit relationem in subiecto, & nō referri subiectum ad omnem terminum, ad quem nata est illa similitudo ipsum referre; ergo similitudo qua refertur paries ad primum aliud, non est nata ipsum referre ad secundū album: quandoquidem possit existere sine secundo albo,

90. *Oibiies primò*: si multiplicarentur similitudines ad multiplicationem terminorum in uno pariete, aut paternitates in uno patre, sequeretur quod vnum paries non esset vnum simile, sed plura similia, & vnum homo plures patres, & non vnum pater: si enim ab una similitudine paries haberet vnum simile, quare à duabus similitudinibus non haberet esse duo similia?

Respondeo negando consequientiam, quia ad multiplicationem formatum accidentaliter non est necesse ut multiplicentur concreta, vt pater exēplis. Si enim quis haberet

plures scientias, Logicam scilicet, Metaphysicam, & Theologiam, non diceretur esse plures scientes, sed unus sciens; deinde Sol producens diuersis actionibus, v.g. liquefaciens & obdurans, non dicitur plura agentia, sed vnum agens; & vt maneamus in propoſito, paries relatus per similitudinem ad aliū paritet, & per dissimilitudinem ad aliū, quamvis, secundum aduersarios etiam, haberet plures relations, non diceretur plura relata, sed vnum relatum. Itaque ad probationem dico, quod non ab una similitudine præcise habeat paries esse vnum simile, sed etiam ex eo quod ipse sit unus, nam si poneretur vna relatio in pluribus parietibus, essent plura similia, & non vnum tantum simile, & similiter non à pluribus similitudinibus præcise habentur plura similia, sed requiritur necessaria pluralitas subiectorum seu fundamentorum.

90. *Oibiies secundo*: Vna numero potentia potest respicere plura obiecta & plures actus: ergo vna relatio potest respicere plures terminos nos numero distinctos etiam tales, quorum vnum possit respicere non respiciendo alterum.

Respondeo primò, hoc argumentum etiam posse virgeri contra aduersarios, quia si quid valet, æque probat vnam relationem posse referre ad plures terminos distinctæ speciei; nam vna potentia potest tendere in obiecta & actus distinctæ speciei, voluntas enim potest produce, e amore & odio, intellectus apprehensionem & iudicium, assensum & dissensum, oculus visionem coloris & nigredinis: ergo si idem sit de relatione & potentia, vna relatio poterit respicere plures specie terminos.

Respondeo secundo directe, negando consequentiam & disparitas est, quod relatio dependat in esse & conservari à termino, quem respicit, quia essentia ipsius consistit in actuali determinatione fundamenti ad illum terminum, & consequenter nequit respicere terminum, à quo ita non dependet: sed si respiceret plures terminos, quorum vnum posset respicere actu, non respicendo actu alterum, non ita dependet ab omni termino quem respicit, vt pater: ergo nequit respicere tales terminos: potentia vero non dependet nec in fieri, nec in conservari ab illis actibus, & obiectis, quæ respicit, & propterea non est inconveniens, quod recipiat plura talia.

Praeterea potentia respicit plura, quatenus est potens producere plures actus, & per illos tendere in obiecta, relatio vero respicit terminos per modum actualis determinationis fundamenti ad illos; facultas autem est sine dubio alicui respicere plura in actu primo per modum potentis, quam in actu secundo per modum facientis aut productoris, vnde sit vt vna res habeat simul potentiam ad contradictioni, verbi gratia ad amandum, & non amandum, cum tamen contradictioni non possint esse simul in illo.

adde ad hoc, non esse rationes villas, vnde colligatur quod eadem potentia non possit respicere plures actus, & obiecta, in modo experientiam & rationem docere contrarium; esse vero rationes, ex quibus colligatur eandem relationem non posse versari circa plures terminos sic, vt possit actu terminari ad vnum, & non terminari actu ad alterū.

Q V A E S T I O N E VII.

Virum relatio terminetur ad aliud, an ad respectuum.

91. *Non* queratur hic, an relatio possit terminari ad alium in relationem; nam in sententia admittente vnam relationem fundari in alia, verbi gratia in paternitate similitudinem ad aliam paternitatem, certum est illam relationem similitudinis terminari ad alteram paternitatem cui paternitas illa, in qua fidatur ista similitudo, est similis.

Vetus ergo sensus huius controveriae est, an quando aliqua res refertur relatione ad aliam rem, relatio, qua refertur, terminetur ad correlationem, quæ est in illa alia re, an vero ad ipsam aliam rem, in qua est illa correlation, secundum se & rationem illam, secundum quam subiectar istam correlationem; verbi gratia, an relatio similitudinis, qua album refertur ad aliud album, terminetur ad istud aliud album vt album, an vero terminetur ad correlationem similitudinis, quæ est in illo alio albo, aut ad aliud illud album, vt habet istam correlationem. Si terminetur ad fundamentum correlationis secundum se,

Disparitas inter potentiam & relationem quantum ad respiciendum plures terminos.

ut abstrahit à correlatione, tum relatio terminatur ad absolum, siue istud fundamentum sit relatio, sine non, quia capimus hic absolutum pro fundamento correlationis; si autem terminetur ad correlationem, seu ad fundamentum quatenus affectur correlatione formaliter, tū terminabitur ad relatiuum. Hic est verus sensus huius questionis, & in hoc sensu.

Prima sententia est, quod relatio prædicamentalis omnis terminetur ad relatiuum formaliter. Hanc tenet *Duns Thomas* 1. par. quæst. 13. art. 7. & cum eo, *Caietanus*, *Bagnes*, *Nazarinus*, *Zumel*, *Flandria*, *Arauxo*, *Sanches*, quos citant & sequuntur *Complutenses* hic quæst. 6. qui addunt eam esse procul dubio Aristotelis, & congruentiorem Christianæ Philosophiæ ac Theologiæ, invitantes scilicet, hoc specie encomio ad eam amplectendam, quos rationibus adducere nequeunt.

Secunda sententia est omnem relationem terminari ad absolum, & non ad relatiuum formaliter. Ita *Scotus* in 1. dist. 26. quæst. 1. & distinct. 30. quæst. 1. ac eius discipuli, quos sequuntur *Vasques* 1. par. disputation. 15. 9. cap. 6. *Suar. disput.* 47. *Met. scđt.* 1. 6. *Hurtad. dis. ut.* 15. scđt. 7. *Ogna*, *Lorinus*, *Valbius*, & ex *Thomistis Capreolus*, *Somina*, *Sotus*.

Tertia sententia distinguit inter relationes prædicamentales mutuas, & non mutuas, & assertit non mutuas terminari ad absolum, & non ad relatiuum, quandoquidem non sit relatio in termino, ad quam referantur, dicit autem mutuas relationes terminati ad relatiuum, & non ad absolum. Ita *Ferrari*. 2. contra gentes c. 11. *Masi*, hic quæst. 3. *Gallego* contr. 29. *Ruinius* quæst. 7. *Vallius* 2. par. quæst. 13. & *Fonseca*.

CONCLVSION I.

Relations
mutuæ ter-
minantur
ad absolu-
tum.

93. Relations non mutua, id est qua non habent correlationem sibi correspondentem in termino, terminantur ad absolum, & non ad relatiuum. Hæc est secundæ & tertiae sententiae contra primam.

Probatur efficaciter, quia non est illa relatio in termino rationis cuius posset dici quod terminarentur ad relatiuum: ergo non possunt terminari ad illud. Huius rationis vis magis patet in exemplo. Itaque ut hic supponi debet, scientia dicit relationem tertii generis ad scibile, scibile autem non dicit relationem prædicamentalem ad scientiam; propterea relatio illa scientiae dicitur non mutua: quandoquidem ergo in scibili, ad quod terminatur illa relatio scientiae, non detur relatio alia correspondens relationi illi scientiae, sequitur relationem scientiae non terminari ad scibile, ut affectur alia relatione, & consequenter illam relationem non terminari ad relatiuum, sed ad absolum.

Respondet ad hanc rationem *Fonseca* relations tertii generis quæ sunt non mutuæ, non habere quidem in termino relationem realem sibi correspondentem, habere tamen relationem rationis, verbi gratia in scibili, ad quod refertur relatio scientiae, non datur alia relatio realis, quæ referatur ad scientiam; bene tamen datur in eo relatio rationis, quod sufficit ad propositum, quia scientia referetur ab scibile, non ut relatum relatione reali, sed ut relatum relatione rationis.

Contra quia hic non querimus de termino rationis, ad quem posset quis imaginari quod referetur relatio, sed de termino reali ipsius. *Deinde* terminus formalis & materialis ut quod & ut quo relationis realis debet esse realis: ergo non sufficit aliquid rationis pro tali termino ipsius.

Contra secundum, quia quando oculus, verbi gratia videt actu parietem, non est necesse ut fingatur illius respectus rationis in parietem viso, & tamen tum visio refertur actu ad parietem, & relatio visionis vere tum terminatur ad aliquid non ad ens rationis, cum nullum sit tum, ut suppono ergo ad aliquid reale: sed non ad relationem reali, quandoquidem non detur, ergo ad ipsum absolum.

94. *Respondent Complutenses* cum *Caietano*, *Nazario*, & alijs, negando consequentiam: quia quamus non detur alia relatio in termino relationis non mutuæ, tamen ille terminus haberet denominationem relatiuum ab ipsam relatione non mutua: verbis gratia, scibile referitur ad scientiam per ipsam relationem, quæ est in

scientia, & terminatur ad scibile, & ut sic scibile denominatur, & habet esse relatiuum, terminat relationem scientiae: & idem est de reliquis huiusmodi.

Hæc doctrina proponitur supra à Complutensibus fuse satis, sed nullo modo satisfacit. Primo, quia sequitur relationem esse terminum formalem sui ipsius, & eam consequenter ad se terminari; quo nihil absurdius excogitari potest. Secundo, quia ideo scibile, verbis gratia, denominatur à relatione scientiae, quia terminat illam: ergo prius est natura quod illam terminet, quam quod denominetur per ipsum, & consequenter pro illo priori relatio habet terminum sufficientem: sed non habet relatiuum tum: ergo non determinatur formaliter, & per se ad relatiuum. Tertiò, quia quamvis non consideraremus colorem, ut visibile formaliter, seu ut denominatum per relationem visionis, potuisse bene intelligere quod terminaret relationem visionis: ergo non est dicendum quod terminet, ut sic denominatur. Probatur consequentia, quia ideo potissimum id diceretur, quia non posset concepi, quomodo terminaret, nisi ut sic denominatur.

Probatur secundo hæc conclusio, quia relationes mutuae non terminantur ad relationem, seu relatiuum: ergo nec non mutuae. Consequentia patet à fortiori: & admittitur ab omnibus; antecedens patebit ex probationibus conclusionis sequentia.

CONCLVSION II.

Relations
mutuæ
terminantur
ad absolu-
tum.

95. Relations mutua, v. g. similitudines, paternitates, equalitates, terminantur ad absolum, & non ad relatiuum. Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam & tertiam.

Probatur primò contra tertiam sententiam specialiter, quia relationes non mutuae terminantur ad absolum: ergo & mutuae. Admittunt aduersarij antecedens. *Probatur consequentia*, quia eadem proflus est ratio: nam licet in termino mutuarum relationum sit alia relatio, & non sit in termino relationum non mutuarum; tamen illa relatio est impertinentissima ad terminandum relationem mutuam: tum quia si per impossibile non esset, tam posset relatio mutua terminari ad fundamentum eius, quam relatio non mutua terminatur de facto absque relatione; tum quia ipsum absolum fundamentum istius relationis habet sufficientissimam rationem terminandi ipsum; tum quia non ponitur illa correlatio ad hoc ut possit mutua terminari, sed ad hoc ut terminus referatur intrinsece ad subiectum relationis mutuae, verbis gratia filiatione non ponitur, ut substantia filii terminet paternitatem, sed ut illa substantia referatur intrinsece ad substantiam patris.

Probatur secundo absolute: terminus ponitur in definitione relationum mutuarum tanquam additum: ergo & cognitio ipsius requiritur ad cognoscendam naturam vii relationis, quatenus distinguuntur ab omnia relatione: si quis enim veli cognoscere, an duas aliquæ relationes, quæ sunt in eodem fundamento, sint eiusdem vel diuersæ rationis, debet necessario recurrere ad terminum formalem, ad quem terminatur relatio: ergo ille terminus formalis, ad quem terminatur relatio, est prior relatione terminata: sed altera correlatio non est prior illa, nec relatiuum formaliter constitutum per illam, ut sic constitutum est; nam secundum omnes, correlations mutuae sunt simul natura.

Confirmatur hoc, quia relatio mutua præexistit fundamentum, & terminum, ex quorum positione sequitur necessariò per emanationem; sed non præexistit correlatio, nem, nec relatiuum formaliter, ut est evidens: ergo terminus illius non est relatiuum.

96. *Respondent aduersarij*, & speciatim *Complutenses* ex *Nazario*, terminum qui specificat relationem, quæ præexistit ipsi, esse terminum radicalem & materiale, non vero formalem.

Contra, quia gratis & sine fundamento illo dicunt, illum terminum, qui ponitur in definitione relationis, & requiritur ad eius specificationem, & ex cuius positione sequitur relatio, non esse terminum formalem relationis, sed radicalem.

Deinde

Deinde ille est terminus formalis, qui sufficeret, si per impossibile tolleretur quodcumque aliud, ad terminandum relationem: sed ille terminum, quem ipsi vocant radicalem & materialem, v.g. substantia filii supposita generatione passiva, quamvis non haberet correlationem, vt si per possibile, aut impossibile tolleretur ab ipso filiatione, esset sine dubio sufficiens ad terminandam paternitatem, immo terminaret ipsum actu: ergo ille terminus est terminus formalissimus paternitatis, & ad rationem ipsius, ut talis est, impertinentissima est illa correlatio: & hinc dixi supra, quod si eadem ratio de mutuis & non mutuis, quantum ad terminationem eorum ad relatum.

Confirmatur hoc, quia non ideo ponimus correlationes mutuas, vt terminus possit terminare formaliter relationes mutuas, nam potius emus dicere, quod isti termini terminarent illas absque correlatione mutua, sicut termini non mutuarum terminant illas: & hinc sane, si dicendum esset, quod relatio terminaretur ad relatum necessario, non tamen dicendum esset quod relatio mutua terminaretur ad relatum constitutum per relationem oppositan, sed ad relatum constitutum eo modo, quo relatum, quod est terminus relationis non mutua, constituitur, nimis vel per respectum rationis, vt tenet *Fonsca*, vel per denominationem extrinsecam desumptam à relatione terminata, vt dicunt *Complutenses*.

Si autem queras, quare ergo ponatur correlatio mutua? *Respondeo*, quod finis ponendi ipsam sit, vt terminus referatur intrinseco ad alterum extremum, quae ad modum alterum extremum intrinseco referatur ad illum. Ideo autem ponitur effectioe quoties ponitur altera relatio, quia toties applicatur causa sufficienter productiva, aut emanativa, vt ita dicam, ipsius, non minus, quam applicatur causa productiva, seu emanativa alterius relationis; vnde tam una, quam altera debet poni simul, & si una nequit impediri, altera etiam eadem ratione impediri nequit.

97. *Probatur tertio: & confirmatur predicti: probatio:* fundamentum quod ponitur in definitione relationis, & ex cuius positione sequitur, est fundamentum formale, & non radicale, & non constitutum in esse rati per relationem villam ex correlationibus: ergo terminus qui ponitur in definitione relationis, & ad cuius positionem sequitur, est terminus formalis, nec debet constitutum per relationem. Antecedens videtur evidens. *Probatur consequentiam* à paritate rationis, cum, quia eodem modo loquuntur absolute Philosophus, & alij Doctores de fundamento & termino: ergo si per fundamentum intelligent fundamentaliter, per terminum intelligent terminum formale; & sane satis æquioce & imperfecte procedent, si dum dicunt relationem oriri ex fundamento & termino, intelligenter per fundamento, formale fundamento, & per terminum, non formale, sed fundamentaliter terminum, seu radicalem.

Confirmatur, & fere recidit in idem, quia ante relationem debet fundamento intelligi constitutum non solum radicaliter, seu fundamentaliter, sed formaliter: ergo etiam ante ipsam debet terminus intelligi constitutus formaliter, & non sufficit, quod intelligitur constitutus radicaliter.

98. *Assignat disparitatem Complutenses*, quod relatio exigat fundamento ex communi ratione accidentis, seu vt dicit esse in, & ideo comparatur ad fundamento, vt ad causam, & debet præxigere ipsum formaliter constitutum, comparatur vero ad terminum ex propria ratione particulari, quatenus relatio est, seu dicit esse ad: ex qua parte, inquit, relatio non habet esse in rerum natura formaliter loquendo, sed solum habet oppositionem ad correlatum; ac proinde non præxigit terminum formaliter constitutum in ratione termini.

Hoc doctrina mihi difficilior videtur ipsam sententia, ad quam defendendam adducitur. *Impugnatur primò*, quia non solum ex ratione accidentis, vt sic, præxigit relatio fundamento, sed ex ratione sua particulari; vnde si non daretur vila ratio accidentis vt sic, cōmunitas relationis, vt si non esset possibile ullum aliud accidens præter re-

latuum, sed ens vt sic immediate contraheretur ad substantiam & ens relativum, profecto ens relativum præxi. Relatio gerer fundatum quatenus relativum est. *Deinde* non ex ratione accidentis, vt sic, præxigit fundatum, ex quo necessario emanet posito termino, quia alias omnia ratione sola accidentia deberent sic emanare ex suis fundamentis, vt sic, quod falsum est; sed ex ratione sua particulari id exigit: ergo falsum est, quod ex sola ratione accidentis, vt sic, præxigat fundatum.

non exigit
fundatum ex ratione
accidentis, vt sic.

99. *Impugnatur secundo*, quia falsum est, quod relatio quatenus dicit esse ad, non sit quid reale existens in rerum natura, quia ipsa relatio secundum esse suum proprium distinctum ab esse absoluto & ab esse entis vt sic, communis enti absoluto & respectivo, est quid reale existens in rerum natura; similitudo enim, vt similitudo, existit in re simili, & paternitas in parte: ergo existunt realiter praedicta constitutiva eius: sed esse ad est praedicatum constitutivum eius non minus, quam rationalitas est constitutivum hominis: ergo etiam in quantum dicit esse ad, est quid reale existens in rerum natura. Nec sane capere possum, quid sibi velint praediūtū authores, dum hoc negant: & licet cent pro se sanctū Thomā, vel exponentis sanctū Doctor ad aliquem alium sensum; vel certe doctrinā ipsius hac in parte nequit subsistere.

Relatio
quatenus
dicit esse
ad est quid
reale.

Impugnatur tertio, quia certum est, non minus debere presupponi terminum aliquem ad relationem quam fundatum: ergo presupponit terminum constitutum formaliter sub illa ratione, sub qua presupponitur, non minus quam presupponit fundatum.

100. *Probatur quartio conclusio*, quia ideo album vt album non posset terminare relationem similitudinis fundatae in altero albo, sed debet ipsam terminare sub conceptu relatiui, quia potest esse in rerum natura absque eo quod terminet, & quia eo ipso quo concipitur terminare aliud, concipitur modo relatiui: sed fundatum potest esse in rerum natura absque eo quod funderet, & eo ipso quo intelligitur fundare relationem ad aliud, intelligitur tam bene per modum relatiui, quam intelligitur terminus per modum relatiui, quando intelligitur terminare: ergo si hoc non obstante fundatum fundat sub ratione absoluta, terminus etiam terminabit sub ratione absoluta, quæ ratio mihi videtur valde virgere.

Probatur quinto, quia illud est formaliter terminus relationis, ad quod relatio refert fundatum: sed refert ad absolutum: ergo absolutum est terminus formalis ipsius, & non relativum. *Probatur minor*, quia non dicitur pater esse pater filij, prout filius dicit formaliter relationem filiationis, nec album esse dissimile nigro, prout nigrum dicit dissimilitudinem ad ipsum; immo quantum ad hoc sunt similia, quia utrumque dicit similitudinem: sed pater dicitur pater istius personæ, quæ habet filiationem illam, & album dicitur dissimile nigro, vt nigrum est.

Quod confirmatur, quia, vt supra dixi, referretur ad nigrum, quamvis non esset alia dissimilitudo in nigro.

101. *Oblites primò*, pro *Complutensibus*, secundum Philosophum hic: relativa omnia dicuntur ad conuentiam. Verba Philosophi sunt: *Amplius siquidem conuenienter assignatur ad quod dicitur, omnibus aliis sublati, quacumque accidentia sunt: reliquo autem solo illo, ad quod assignatum est, conuenienter semper ad ipsum dicetur; et si seruus ad hominem dicitur, circumscripis omnibus, que accidentia sunt domino, ut esse bipedem vel hominem, reliquo vero solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur, & paulo post: Circumscribatur ab homine esse dominum, non sane amplius seruus ad dominum dicetur: cum enim dominus non sit, nec seruus dicitur. Quibus verbis, inquit *Complutenses*, manifeste docet Aristoteles, quod sublata à termino relationis quacumque ratione absoluta, si maneat relativa denominatio, vere terminat relationem: ergo relatio terminatur ad relatum vniuersaliter: vniuersaliter enim loquitur Philosophus. Hoc videtur fundamentum *Complutensium* ad dicendum quod sua sententia sit conformior Aristoteli.*

Sed facile respondetur cōcedendo, quod relativa dicantur ad conuentiam, quia quies est verum, quod Petrus sic

V dominus

LOGICA. De Relatione,

do natus Pauli, certum est, quod Paulus sit seruus Petri, & uerum sit dissimile nigro, nigrum erit dissimile albo, & si homo sit sciens conclusionem, conclusio erit scita ab homine, nec illus de hoc dubitar. Concedo etiam, quod ablata quacumque ratione accidentaliter termino relationis, praeferre denominationem relativam, relativum dicetur ad illum terminum. Sed nego hinc sequi, quod relatio terminetur ad terminum, ut habet istam denominationem relativam: sicut enim omnes concedent, quod fundamentum non fundaret actu relationem, nisi esset actu relatio, & posito quod sit relatio, necessario fundat ipsum circumscripto quocumque alio, & tamen hoc non obstante fundamentum non habet formaliter fundare ab ipsa relatione: ita quamvis non referretur pater ad filium, nisi filius haberet filiationem, & posita filiatione, circumscriptis quibuscunque aliis, referretur ad ipsum, non sequitur, quod filius formaliter terminet relationem patris, ut habet denominationem illam relativam. Solum ergo sequitur, quod ista denominatione relativam sit concordans, aut sequens necessario terminationem relationis sic, ut a posteriori possit ex ea colligi, quod relativum terminetur, vel non terminetur.

102. *Obiectio secundo.* Non potest intelligi relatio sine eo, quod intelligatur correlatio, correlationes enim ex Philosopho sunt simul natura & cognitione: sed hoc non esset verum, nisi unum ex illis esset terminus alterius, vel formalis vel materialis.

Respondeo primò, negando maiorem: probabile enim est, quod quis posset cognoscere aliquem habere relationem paternitatis, antequam cognoscet alium aliquem habere relationem filiationis: quamvis enim deducatur ex noua denominatione patris debere esse paternitatem in illo, qui sic denominatur, non videtur adeo necessarium, quod talenm discursum applicet statim ad inferendum, quod daretur simul filii relationis relatio in filio.

Quod confirmatur, quia sicut potest quis intelligere relationem tertij generis, non intelligendo correlationem, eodem modo posset etiam intelligere similitudinem albi ad album non intelligendo aliam similitudinem in altero albo, immo deberet necessariò applicare alium discursum, ad colligendum, quod sit alia similitudo mutua. Ad probationem autem maioris dico non esse sensum Philosophi, quod relationes simul necessario cognoscantur, sed quod neutra ex natura sua praexigit cognitionem alterius.

Respondeo secundo, supponendo veritatem maioris, negando minorem: quia ratio cur relatio non possit intelligi sine correlatione non est, quod correlatio esset terminus eius; sed quod causa determinante intellectu, ad intelligendam relationem, sunt sufficienter applicatae ad determinandum ipsum ad intelligendam correlationem, & propterea, cum sint causae naturales, necessario determinant ipsum.

103. *Obiectio tertio*, in Divinis paternitas haber pro termino filiationem, aut saltem filio est de ratione intrinsecè constitutiva termini ipsius: ergo similiter videtur existimasse suam sententiam congruentem Christianam Philosophiam, & Theologiam.

Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod filatio sit constitutiva filii in esse persona realiter distinctæ à patre; & cum terminus debeat esse realiter distinctus à te relata, hinc filatio intrinsecè ingreditur constitutionem termini paternitatis: in creatis vero filatio non est, quæ constituit rem, quæ est filius, in esse personæ realiter distinctæ, & propterea non est necessarium, ut ingrediatur constitutionem termini paternitatis. Falsum autem est, quod dicunt *Complutenses*, ex ratione relationis ut sic, oriri, ut terminetur se inuicem, tu ex dictis, tum etiam quis si ex ratione relationis ut sic oritur, ut relativum deberet referri ad aliud relativum constitutum per aliam relationem, quemadmodum referret Pater diuinus ad Filium, sequeretur, quod relationes tertij generis, sic debent referri, quod falsum est secundum omnes: nam licet referantur ad relativum secundum authores primæ sententia, tamen non referuntur ad relativum constitutum per

aliam relationem, alias essent mutuae relationes. Itaque, quod relationes diuinæ referantur ad se inuicem, non oritur etiam ex eo, quod sint diuinæ, & substantiales, ut aliqui dicunt, quia relatio similitudinis, quam dicit pater ad filium, non terminatur ad correlationem; & tamen est diuinæ, & substantiales, & infinita: oritur ergo ex ratione iam dicta, quia ipsæ sunt constitutiva intrinseca, extremerum in esse realiter distinctorum; & consequenter, quandoquidem relatio omnis terminetur ad terminum realiter distinctum à suo fundamento, paternitas diuinæ debet terminare filiationem diuinam, per quam constituitur filius realiter distinctus à patre.

Confirmatur, quia relatio in diuinis constituit sumum fundamentum in esse realiter distincto à termino, & non presupponit fundamentum à termino realiter distinctum, quamvis relatio creata hoc non habeat: ergo possit relatio in diuinis terminari ad relativum, licet relatio creata sic non terminaretur.

104. *Obiectio quartò*, sequeretur, quod Deus ponetur sub propria ratione absoluta in definitione creaturae ordinis naturalis, & sic aliqua creatura ordinis naturalis, esset naturaliter incognoscibilis; quia non posset cognosci, nisi cogniti Deo sub illa ratione: sic autem nequit cognosci naturaliter.

Respondeo, sub quacumque ratione referatur creatura ad Deum, Deum debere ponit in definitione creaturae, & si illa ratio nequit naturaliter cognosci, nec creatura etiam ut sic relata, cognosci poterit, & ut sic etiam erit incomprehensibilis; quatenus tamen referatur ad Deum sub conceptibus, quos possimus habere naturaliter de ipso, sic poterit cognosci naturaliter.

Præterea hoc argumentum virgeri potest contra *Complutenses*, qui eo vtuntur: nam certum est, ut cognoscatur relatio aliqua, siue terminetur ad absolutum, ut nos tenemus, siue ad relativum, ut tenent aduersarij, debere necessario cognosci terminum, qui terminat ipsum, non solum secundum esse relativum formaliter, sed secundum esse absolutum, quod denominatur relativum: verbi gratia ut cognoscatur similitudo fundata in albo, debet necessario cognosci album, quod terminat ipsum: & non solum sufficit cognoscere, quod terminet, sed debet cognosci sub ratione albi, alias non scimus illam relationem, quæ in albo fundatur, esse similitudinem potius, quam dissimilitudinem, ut est evidens; tunc sic: ergo si aliqua creatura dicar relationem ad Deum, debet cognosci Deus non solum sub denominatione relativam, sed sub ratione illa, quæ præexistit in ipso, ut habeat illam denominationem, & sic corruit tota difficultas obiectiois, ut manifestum apparet.

105. *Obiectio quintò*: illud est terminus relations, quo posito ponitur, & quo ablato auferitur: sed posita correlatione ponitur, & ea ablato auferitur: ergo.

Respondeo, distinguendo maiorem: si sit aliquid prius, transeat, si non sit, nego maiorem: correlatio autem non est prior relatione.

Respondeo secundò, simpliciter negando maiorem, quia sic fundamentum proximum esset terminus, quia eo posito & ablato ponitur & auferitur relatio.

Obiectio sexto: Datur oppositio inter correlativa quæ talia formaliter: ergo unum correlativum formaliter terminatur ad alterum formaliter.

Respondeo, negando consequentiam, solum enim sequitur, quod unum ex ipsis sit distinctum realiter ab altero, & quod terminetur ad aliquid, ad quod non terminatur alterum, & quod non possit esse in eodem fundamento cum altero, quod non est contra nos.

Respondeo tertio, distinguendo consequens, quatenus sunt opposita, transeat; quatenus referunt fundamenta sua alio modo, nego.

QVÆSTIO VIII.

Virum una relatio posse fundare aliam relationem.

106. *S*ensus huius questionis est, an quemadmodum unum album referatur ad aliud per relationem similitudinis, distinctam realiter aut modaliter ab extremis, ita etiæ illa similitudo referatur per aliam relationem similitudinis

Disput. XV. Quæst. VIII.

237

ad aliam similitudinem, aut per relationem dissimilitudinis ad paternitatem, aut alias relationes, quibus est dissimilis.

Prima sententia est negativa. Ita D. Thomas 1. p. quæst. 42. nr. 1. Caiet. Canariensis, Vsq. Molin. Ferrar. 4. contra gentes. Socr. 5. Metaph. quæst. 29. Didacus à Iesu disp. 14. q. 3. & alii.

Secundæ sententiam extreme oppositam & affirmatiuam tenet Doctor in 2. disp. 1. q. 4. & in 4. disp. 6. q. 10. quem præter suos sequuntur Snar. disp. 47. Metaph. sect. 1. Ruyus quæst. 11. huius prædicamenti.

CONCLV SIO.

Vna relatio fundatur in alia. 107. Hac secunda sententia, tenens vnam relationem posse fundare aliam relationem, est vera.

Probatur primò, quia duæ paternitates sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem: ergo tam bene dicunt relationem similitudinis ad se inuicem, quam duo homines, vel duæ albedines. Probatur conseqüentia, quia ideo duæ albedines dicunt relationem similitudinis superadditam, quia sunt eiusdem speciei, & possunt esse sine se inuicem.

Respondent aliqui, duas paternitates non esse eiusdem speciei proprie loquendo. Contra quia sic posset dici, quod duæ albedines, aut duo homines non essent eiusdem speciei proprie loquendo; eadem enim est ratio de utriusque.

Dices disparitatem esse, quia ex eo, quod paternitates essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequeretur inconveniens, nimirum processus in infinitum; hoc autem non sequeretur ex eo quod Petrus, & Paulus essent eiusdem speciei proprie loquendo.

Contra primo, quia falsum est sequi illud inconveniens, ut patebit ex solutione obiectionis.

Contra secundò, quia quidquid inconveniens sequitur ex eo, quod relationes essent eiusdem speciei proprie loquendo, sequitur etiam ex eo, quod quæcumque alia individua essent eiusdem speciei, est enim eadem ratio colligendi de uno, ac de aliis; & propterea si sequatur inconveniens ex eo quod aliqua ex illis sint eiusdem speciei, sequetur etiam ex eo quod illa ex illis sint eiusdem speciei.

Confirmatur, quia qui solvet argumenta contra identitatem specificam relationum, potest argumenta soluere contra identitatem specificam hominum: ergo debet negare talem identitatem inter homines etiam.

Confirmatur secundò, quia non potest assignari quid sit esse eiusdem speciei proprie loquendo, nisi duæ paternitates sint eiusdem speciei proprie loquendo.

108. Respondent ergo alii, duas paternitates esse similes essentialiter, & dissimiles etiam aliis relationibus, non tamen per relationem à se realiter distinctam; & consequenter ex identitate, seu similitudine duarum relationum non colligi quod vna relatio possit fundare alteram à se realiter distinctam.

Contra hoc replicant aliqui Scotisti, quod inde sequetur eandem relationem esse primi, & secundi generis, esse similitudinem, & dissimilitudinem: sed hoc est absurdum, quia similitudo, & dissimilitudo sunt species completæ relationis essentialiter opposita: ergo non possunt identificari realiter, & consequenter vna relatio non potest esse realiter similitudo, & dissimilitudo primi, & secundi generis.

Verum hoc replica non videtur multum urgere in sententia ipsiusmet Scoti, & horum Scotistarum, quia relatio similitudinem albi ad album est dissimilis ipsi albo, quod refert, & tamen non per aliam relationem, & consequenter est realiter similitudo, & dissimilitudo. Similiter relatio, in qua ponunt Scotisti hi cum Scoto statum ita ut non possit fundare aliam relationem, est similis & dissimilis aliis relationibus, & tamen non per relationem à se realiter distinctam: ergo non est absurdum, quod eadem relatio sit realiter similitudo & dissimilitudo respectu diuersorum terminorum, aut quod sit relatio prima aut secundi generis. Ad id autem quod opponitur in re-

plica nimirum similitudinem, & dissimilitudinem esse species completas relationis ut sic, concedendum est de similitudine & dissimilitudine realiter distinctis, ne-gandum vero de similitudine & dissimilitudine realiter identificatis; aut certe facendum est species coimpletas & distinctas posse identificari realiter.

Melior re-fatio re-pontionis.

109. Contra ergo illam solutionem aliter: Quidquid est seipso tale, non potest esse quin sit tales sed paternitas potest esse & non esse similis alteri paternitati, quando scilicet altera non existet: ergo non est similis alteri paternitati seipso, sed per similitudinem à se distinctam. Probatur maior à posteriori, quia colligimus aliquid non esse seipso tale ex eo, quod possit esse, quin sit tale: ergo quod potest esse quin sit tale, non est seipso tale. Probatur etiam à priori, quia quidquid habet necessario formam, à qua denominatur tale, necessario est tale semper: sed quidquid est seipso tale, habet necessario & semper formam à qua sic denominatur, nimirum suam entitatem: ergo necessario est semper tale.

Confirmatur hoc, quia eodem modo quo diceretur paternitas esse similis alteri seipso, posset dici quod albedo esset similis seipso: sed conseqüens est falsum secundum aduersarios: ergo & antecedens. Ut autem vis huius rationis nostræ melius capiat, & tota hæc materia.

110. Advertendum est, præcipuum, immo solum fundamentum ascendi, & probandi, quod dentur relationes realiter distinctæ à fundamento, esse nouam denominationem intrinsecam, quam possit res habere & non habere: illa enim noua denomination, si sit ad aliud, erit relativa, & consequenter proueniet à relatione, & si possit esse fundatum sine tali denominatione, inde colligitur quod relatio, à qua prouenit, sit realiter distincta à fundamento. Quod si fundatum non possit esse sine aliqua tali denominatione, etiam relativa, quam habet, certe nullum superest fundatum colligendi, quod relatio, à qua prouenit talis denominatio, sit realiter distincta ab illo fundamento: & hinc optime concludit Scotus, quod omnis relatio creatura ad Deum, sine qua nequit esse creatura, sit identificata realiter creatura.

Hoc bene animaduerso non erit difficile scire quænam relationes realiter identificentur suis fundamentis, & quæ non. Cum ergo paternitas possit esse sine denominatione similis ad aliam paternitatem, optimè colligitur quod illa similitudo, à qua sic denominatur, sit realiter distincta ab ipsa, & conseqüenter quod vna relatio possit fundare aliam relationem.

111. Obiectio primo, Ideo in communis & vera sententia vno materiæ ad formam non vniuersit materiæ per aliam vniōnem, quia ipsam est ratio formalis vniuersi, & similiter inherentia actualis accidentis ad subiectum non inheret accidenti per aliam inherentiam, sed seipso, quia est ratio formalis inherendi, hoc est ratio, à qua formaliter habet accidentis inherenter ergo quandoquidem paternitas sit ratio formalis referendi patrem, non debet ipsa per aliam relationem referri.

Respondeo distinguendo conseqüens ad patrem, seu ad filium, concedo conseqüentiam; ad aliud aliud, nego conseqüentiam. Itaque ex hac obiectione solum habetur quod quemadmodum vno materiæ ad formam non vniuersit ipsi materiæ aut formæ per aliam vniōnem, quia ipsa est ratio essentialis vniuersi ipsa, ita etiam paternitas, quia est ratio essentialis referendi patrem ad filium non potest referri ad patrem aut filium per illam aliam rationem: & totum hoc est verum, & fundatum in doctrina iam præmissa, quod scilicet non est necessarium, ut denominatio, sine qua subiectum nequit esse, proueniat à forma realiter distincta à subiecto. Hinc enim sequitur quod, quādoquidem vno nequeat esse quin sit synonyma materiæ, & formæ, eo modo quo vniuersit ipsi, non habeat denominationē vniū ad ipsa per aliam vniōnem à se realiter distinctam: & idem de inherentiis accidentis ad subiectum, & de paternitate etiam comparata ad patrem & filium. Quod si vno possit vniū alicui, sine quo possit esse, certe deberet vniū ipsi per aliquid aliud, & non seipso: vnde si vniōnes partiales animæ ad corpus vniū: autur inter se, certe debent vniū per

V 2 vno

vniōem superadditam ip̄is, quia p̄t̄st quālibet ex illis esse sine eo quod vniātur alteri, nimirū vniō partialis anima ad caput p̄t̄st esse sine vniōe eius ad brachium. Cum ergo paternitas possit esse sine similitudine ad aliam paternitatem, sequitur quod, si sit similis ipsi, hoc habeat ab aliquo alio realiter distincto.

*Cur vniō
neq̄ est v-
nior per
aliam
vniōem,
relatio ve-
ro possit
referri
alia rela-
tione.*

112. *Quod si queras, quare, si similitudo vna p̄t̄st esse similis alteri similitudini per relationem distinctam, similiter vniō materia ad formam non possit vniāt̄ alii extremis per aliam vniōem.*

*R̄spondeo solutionem huius non spectare ad propo-
situm, quia ad propositum solum spectat scire, vtrum si
vniretur, vniretur per formam à se distinctam, an seip̄s;
an autem possit vniāt̄ vel non possit, est alterius considera-
tionis.*

Confirmatur hoc, quia aduersari fatentur vnam similitudinem esse similem alteri, licet non per similitudinem à se distinctam, & tamen non concederet vniōem materia ad formam esse posse vniātam aliis extremis, nec per seip̄sam, nec per formam à se distinctam, ego non ex eo quod relatio possit referri ad alia quam ad illa extrema, qua refert, potest colligi quod vniō possit vniāt̄ aliis extremis, quam illis qua vniāt̄, ratio autem huius, vt dixi est alterius considerationis, & impertinet ad propositum.

Tamen vt hoc etiam sciat̄. *Respondendum* est rationem esse, quod vniō habet ex natura non posse esse in aliis quibus extremis, nisi vniāt̄, quia hoc est officium & c̄ssentia eius vniā extrema, inter quā reperitur; quare si vniāt̄ur aliis extremis quam materia & formae, debet vniāre illa extrema; & consequenter esset ratio c̄ssentialis vniādi illa; sed hoc est fallū, quia sic non posset esse, quin repetiretur inter illa, & quā in illa vniāt̄, quod est absurdissimum.

113. *Obiectio secundū principaliter*: si relatio fundaret relationem, sequeretur processus in infinitū, quia sicut vna fundaret vnam, sic alia alteram, & sic in infinitū; non est enim maior ratio, quare similitudo albi, ad album esset simili alteri similitudini per similitudinem à se distinctam & in se fundatam, quam illa similitudo in ipsa fundata esset simili per alteram similitudinem, & sic in infinitū.

Respondent ad hoc, quod est fundamentum principale oppositae sententiae, quidam Scotistæ, quod non daretur processus in infinitū, quia cum fundamentum relationis debeat esse perfectius relatione in ipso fundata, aliquando deueniretur ad aliquam relationem, quā esset tam exigua entitatis & perfectionis, vt non posset fundare aliam relationem.

Sed hoc responso non placet, tum quia fundamentum rei subiectata non debet semper esse perfectius illa re, vt supponit responso, nam qualitas secundum communem omnium sententiam est perfectior quantitate, & tamen subiecta in ipsa, tum etiam & præcipue, quia si p̄t̄st in illa relatione, quā est tam x ḡa perfectionis, saluari noua denominatio sine noua forma, p̄t̄st in quacumque alia re, & sicut soluerentur argumenta in uno, ita soluerentur in omnibus.

Confirmatur primò, quia si est tam exigua entitatis, vt non posset fundare aliam formam relationis: ego non debet habere denominationem talis formæ, nihil enim debet habere denominationem formæ, cuius est incapax: hinc enim Angelus non p̄t̄st habere denominationem quanti, quia non p̄t̄st habere ipsam quantitatem molis, à qua prouenit talis denominatio.

Confirmatur secundo, quia si p̄t̄st saluari denominatio noua absque noua forma, ex eo quod fundamentum sit tam exigua entitatis, vt non posset recipere nouam formam, posse dici quo prima relatio esset tam exigua perfectionis, vt non posset fundare alteram, & non est illa ratio, quæ probaret oppositum, quia omne argumentum quod posset fieri ad probandum quod esset perfectio sufficiens in prima relatione, posset solvi sicut solueretur ab aduersariis de ultima relatione.

Confirmatur tertio, quia sc̄is probabile est nullam relationem d cere perfectionem aliquam præter perfectiōem quæ est bonitas entis vt sic, quā etiam reperitur in

quocumque ente, atque adeo in ultima relatione, in qua esset status.

114. *Respondeo ergo Suares primò* non esse absurdum quod darentur infinitæ relationes actu; relationes enim sunt minimæ entitatis. *Sed reuera contra infinitatem categoriacam relationum faciunt omnia arguēta*, que probant non dari infinitum actu in multitūdine: nam ad huiusmodi infinitum, vt tale, impertinet est perfectio aut imperfectio entitatum, ex quibus consistit. *Deinde* vt postea ostendemus, falsum est quod sequeretur ex conclusione dari istum processum in infinitum.

Respondeo etiam secundò negando sequelam, quia licet vna relatio fundare possit aliam relationem distinctam denominationis, v. g. paternitas similitudinem, similitudo dissimilitudinem; tamen vna relatio nequit fundare aliam relationem eiusdem denominationis, v. g. similitudo nequit fundare aliam similitudinem, nec paternitas paternitatem: non dantur autem tot relationes diuersarum denominationum, quod sufficiunt ad processum in infinitum.

Verum neque hoc etiam solutio placet propter duo, pri-
mum est, quia si p̄t̄st similitudo esse similis de novo sine
alia forma superaddita, quare etiam paternitas non posset
esse similis de novo sine forma superaddita?

Dices, quia nihil p̄t̄st dare denominationem simili-
nis si similitudo, vel habeat similitudinem: paternitas
autem est simili: ergo cum non sit similitudo, debet ha-
bere similitudinem à qua sic denominetur: similitudo au-
tem est similitudo, & propterea p̄t̄st habere denomina-
tionem simili à seip̄sa.

Contra, quia vt supra dixi, implicat quod aliquid sit s-
ipso tale, nisi sit necessario tale: ergo si similitudo non sit
necessario simili alteri similiudini, sine qua p̄t̄st esse,
non erit seip̄sa simili ipsi. *Deinde* vnde colligitur, quod
paternitas non sit realiter similitudo, non quā denominat
aliud simile, sed quā denominat seip̄sam simile, si simili-
tudo sit similitudo, à qua ipsa denominatur similius? *Veradu-
cetur autem vis huius ultimæ replicæ, aduentum in
sententia Suarri similitudinem posse considerari dupliciter*, & vt denominat aliud simile, & vt denominat seip̄sam similem, & secundum utramque rationem est similitudo. *Vis ergo replicæ* consistit in hoc, quod non possit assignari ratio, cur paternitas non possit habere rationem simili-
tudinis posteriori modo, licet non possit habere rationem simili-
tudinis priori modo.

Secundum est, quod non saluat processum in infinitū, quia licet similitudo non possit fundare similitudinem, tamen p̄t̄st fundare dissimilitudinem, & dissimilitudo illa p̄t̄st fundare similitudinem alteram, & illa alia si-
militudo aliam dissimilitudinem, & sic in infinitū.

115. *Itaque respondeo aliter ex principiis Doctoris nostri* negando sequelam, quia, vt anteā dixi, nulla res referatur ad aliam rem, sine qua nequit esse, per relationem à se realiter distinctam, non enim p̄t̄st habere ad tales rem nouam denominationem; noua autem denominatio est vniā & porro via colligendi relationem distinctam realiter à fundamento. In processu vero multarum relationum aliquando venietur ad relationem aliquam, quā non habebit aliquem terminum, sine quo posset esse, ad quem referetur per relationem aliam à se realiter distinctam, & con-
sequenter in illa relatione dabitus status, v. g. paternitas Ioannis est similis paternitati Petri similitudine à se realiter distincta, illa rāmen similitudo non est similis simili-
tudini, quā fundatur in paternitate Petri per similitudinem à se distinctam, quia nequit esse similitudo paternitatis Ioannis ad Petri paternitatem, quia sit similitudo paternitatis Petri ad paternitatem Ioannis.

116. *Dices* hinc habetur, quod similitudo illa non possit per aliam referri ad similitudinem sibi correlativam oppo-
sitam, sed non habetur quā possit referri ad aliquid aliud per relationem à se distinctam.

Respondeo posse referri ad quemcumque alium termi-
num, sine quo nequit esse, per relationem à se distinctam,
sed non sunt infinita actu existentia, ad quā sic referri po-
sunt, & consequenter non habebit infinitas relationes.

Dices adiuv: sicut illa p̄t̄st habere similitudinem ad
aliud

aliud, ita similitudo in ipsa fundata potest rursus ad aliud habere similitudinem.

Respondeo, semper hoc esse verum, antequam veniat ad relationem illam, que non haberet aliquid, sine quo nequirit esse: quod autem aliquando veniretur ad talem, patet, quia semper in progrediendo debet assignari pro termino, ad quem referetur relatio, aliquid distinctum a terminis relationum praesuppositorum: nam nequit esse sine illis terminis, & consequenter ad illos non referetur per relationem a se distinctam; cum ergo non sint termini in infinitum actu distincti, non ibitur in infinitum in relationibus.

117. Sed quares adhuc, quare saltem fundamentum ultimum istius ultimæ relationis, nimirum Ioannes, aut Petrus, non referetur relatione reali ad illam ultimam relationem; videtur enim, quod possit sic referri, quia potest esse sine illa: quod si possit, sequitur de facto dari infinitas relations, quia si Ioannes dicat relationem dissimilitudinis ad paternitatem, similiter dicet aliam relationem dissimilitudinis ad illam dissimilitudinem, & aliam ad illam, & sic in infinitum, quia potest esse sine omnibus illis.

Respondeo, nullum subiectum referri ad relationem in se subiectatam, sive mediare, sive immediate per relationem distinctam ab ipsa; quamvis possit esse sine ipsa: sicut enim relatio subiectata in subiecto potest referre ipsum ad alia, ita etiam potest ipsum referre ad seipsum; & hoc colligitur etiam ultra ex eo, quod non est signum aliquod distinctionis realis inter relationem qua referatur Ioannes ad paternitatem suam, & paternitatem: ergo non debet dici, quod referatur ad paternitatem per relationem realiter distinctam ab ipsa.

Deinde non ex denominatione noua quomodo cumque colligitur relatio realis distincta ab extremis, quæ ad se inuicem denominantur, sed ex denominatione noua, quæ posset non esse, quamvis quolibet ex extremis existere. Cum ergo relatio subiectata in subiecto non possit existere, quin subiectum habeat necessarium omnem illam denominationem, quam ad ipsam habet, optime colligitur, quod illa denominatio non proueniat ab aliquo realiter distincto ab illa relatione.

118. Obiiciens ultimam: sequeretur, quod totum esse relationis non esset ad aliud se habere, quia scilicet præter hoc, quod est referre fundamentum, adhuc esset subiectum alterius relationis.

Respondeo breuiter negando sequelam, & ad probacionem dico, quod esse subiectum alterius relationis duobus modis potest intelligi, actu scilicet, vel aptitudine: & quousmodi intelligitur, non est de essentia relationis; non si intelligatur actu, quia relatio potest esse sine eo, quod actu subiecter aliam relationem; non etiam si intelligatur aptitudine, quia illa aptitudo non est nisi proprietas relationis, proprietas autem non est de essentia rei. Deinde quando dicitur, quod relatio habet totum suum esse ad aliud, sensus est quod nihil aliud faciat circa subiectum suum, quam actu ipsum referre, & quod non possit esse quin ita ipsum referat: hoc autem est verum, quamvis sit subiectum alterius relationis; ergo esse subiectum alterius relationis non tollit, quo minus tota eius essentia sit ad aliud se habere in sensu, in quo illud debet intelligi.

Q. V. A. S T I O. IX.

Quoniam sit supremum genus predicationis: Ad aliquid, & quoniam sunt proprietates Relationum.

Hanc difficultatem magis intricatam, quam utilem, absque enumeratione modorum dicendi expediam.

C O N C L U S I O.

Quid sumum genus predicationis est?

119. Summum genus huius predicationis est relatio intrinsecus adveniens realiter separabilis a fundamento, communis vnioco omnibus talibus relationibus. Hæc in re est communis. Probatur, quia aliquid debet assignari, nihil autem conuenientius assignari potest quam talis relatio.

Obiiciens: non potest abstrahi ab omnibus relationibus huius predicationi aliqua ratio communis predicationis: ergo non debet assignari aliquid vnum supremum genus huius predicationis. Probatur antecedens, quia

non potest abstrahi ab omnibus fundamentis relationum particularium aliquid vnum fundatum vniuersum ipsis: ergo neque potest abstrahi a relationibus illis particularibus aliqua relatio vna, ipsis vniuersa. Probatur consequentia, quia illa relatio deberet habere vnum fundatum abstractum a fundamento aliarum relationum.

Respondeo negando antecedens cum consequentia sua probationis, & probatione eiusdem: quia cum relationes possint fundari in rebus primo diuersis, v.g. in rebus diuersorum praedicatorum, quæ non conuenient in aliquo conceptu communis predicationis, non est necesse ut relatio, vt sic, habeat fundatum vnum praedicationis; & eadem etiam ratione sequitur, quod non debet habere aliquem vnum terminum praedicationale. Itaque fundatum relationis vt sic non debet esse aliquod vnum determinatum, sed sufficit vt sit indeterminatum.

Dices: relationes sumunt speciem a fundamento & termino: ergo relatio vt sic, debet habere aliquem vnum terminum & aliquid vnum fundatum. *Respondeo* distinguendo antecedens: relationes, quæ distinguuntur specie, aut numero ab aliis, translatæ quæ non sic distinguuntur, nego antecedens: relatio autem vt sic non distinguuntur specie, aut numero ab aliis, quandoquidem includatur in omnibus illis essentia.

120. Obiiciens secundum: Relationi omni debet correspondere correlatio: ergo & relationi vt sic, & consequenter non datur vna aliqua relatio, quæ sit supremum genus huius praedicationi. Probatur haec consequentia, quia relatio, quæ est supremum genus, est communis omnibus aliis relationibus, & superior illis: sed relatio habens correlationem non est superior illa: ergo quandoquidem nulla possit dari relatio sine correlatione, non potest assignari relatio quæ sit supremum genus.

Respondeo negando antecedens, quia relationes tertij generis non habent correlations secundum communem sententiam, ex quo patet manifeste quod relatio vt sic, quæ est supremum genus huius praedicationi, correlationem non habet: quia si haberet, necessario omnis relatio contenta sub ipsa, debet habere correlationem.

Respondeo secundum distinguendo antecedens: relationi cuique particulari, translatæ relationi, vt sic, abstractæ ab omni relatione, nego antecedens.

121. Hæc de prima parte questionis sufficiente quantum autem ad secundam, Prima proprietas relatiuum est habere contrarium. Hæc autem, si de contrario proprio distet intelligatur, non conuenit omnibus relatiuum, imo nullis formaliter vt talibus conuenit, sed soluna ratione fundanti; numquam enim vna relatio potest formaliter ratione sui expellere aliam relationem; sed ex eo quod fundamentum proximum relationis vnius expellit formaliter fundamentum proximum alterius relationis, tanquam suum contrarium, dicitur etiam relatio, quæ sequitur ad ipsum, expellere relationem sequentem ad alterum fundamentum, quod expellitur, v.g. dissimilitudo, quam habent duo paries in albedine & nigredine, dicitur habere pro contrario similitudinem in albedine aut nigredine, quia si introducatur albedo in extremo nigro, aut nigredo in extremo albo, expelleretur illa dissimilitudo, & loco ipsum esset similitudo.

Confirmatur hoc, quia Philosophus cap. de Quantitate dixit relations non habere contrarium: ergo cum hic dicat quod habent contrarium, debet intelligi in sensu fundamentali, non formaliter, modo iam explicato.

122. Secunda proprietas est suscipere magis & minus: quod etiam intelligendum est fundamentaliter, seu ratio relationis fundandi, aut terminandi, nam similitudo interdicitur aut remittitur non per se, sed ex remissione aut intentione albedinis, v.g. siue ex parte fundamenti, siue ex parte termini: & ratio huius est, quia sicut relations huius predicationis non producuntur per se, hoc est, actione ad illas immediate terminatas, ita neque intendi, neque remitti possunt per se, sed tantum ratione alterius. Sed controvertitur hic, utrum quando intenditur similitudo v.g. acquiratur aliqua noua entitas relativa; an vero prior

Relatio vt sic non debet habere fundatum vnum ut sic habet correspondens.

Relatio vt sic non debet habere correlationem.

Prima proprietas relatiuum est habere contrarium.

Secunda proprietas relatiuum est suscipere magis & minus.

similitudo destruatur, & alia destruta succedat ipsi. Quia in re nihil video certi, sed utrumque existimo esse probabile cum non sit ratio virgens contrarium; utcumque tamen res est parui momenti. Magis tamen probabile puto quod non destruatur relatio praecedens quando intensio sit per additionem gradus ad gradum in fundamento eius v.g. in albedine: nam tum sufficit pars similitudinis subiectata in novo gradu, in quo si produceatur tota similitudo de novo, deberet pars eius subiectari; quando etiam similitudo interderetur per ablationem alicuius gradus fundamenti, non deberet similiiter tota destruiri, sed pars correspondens isti gradu, nec illa noua deberet produci. Si vero intendatur per destructionem totius rationis fundandi, aut rationis terminandi, & productionem nouae; similitudo totaliter destruetur, & alia totalis succedit.

123. Tertia proprietas est quod dicatur ad conuentiam, id est, quod sicut unum relatum dicitur ad alterum, ita alterum dicatur ad ipsum: sic pater dicitur filii pater, & filius dicitur patris filius: & hoc etiam habet locum in relatu tertij generis, quia sicut intelligens dicitur intelligens tale obiectum; ita obiectum dicitur obiectum talis intelligentis, quamvis non habeat relationem tealem ad ipsum.

Quarta proprietas est quod sint simul natura, hoc est, quod illa correlativa, quae dicuntur ad conuentiam, sint talis naturae, ut omnia non sit causa, aut principium alterius, nec identificatum ipsi realiter, unum tamen non possit existere sine altero, nec est contra. Nihil enim aliud donat similitudinem naturae correlatiorum, quam hoc.

Dices patrem causare filium. Respondeo patrem formatur non causare filium, sed patrem fundamentaliter.

Quinta proprietas est quod sint simul cognitione, id est quod unum ex natura sua non patet cognosci ante alterum, sed quae unius cognitione exigatur ad cognitionem alterius, sicut alterius ad cognoscendam ipsam.

Aduertendum autem, has non esse proprietates quartu modo: quædam enim non conueniunt omnibus, & quædam non conueniunt solis. Et haec de Relatione.

DISPUTATIO XVI.

DE Q U A L I T A T E.

NON longius differendus Qualitatis tractatus quæ, si perfectio consideraretur, secundum locum post Substantiam occupate deberet.

QUESTIONES.

Quid sit Qualitas, & virum sit perfectior Quantitate.

1. Non queritur de Qualitate, prout qualitas significat quicunque formam actuarem, seu informantem, seu inherentem, sive sit essentialis, sive accidentalis, sic enim qualitas non est alicuius determinati prædicamenti, sed quædam qualitas est de prædicamento substantiae, quædam de prædicamento qualitatibus, quædam de ceteris prædicamentis omnibus: omne enim, quod in quale prædicatur est qualitas in hoc sensu; & propterea cum differentia & accidens quocunque prædicitur in quale, erunt etiam qualitates. Sed queritur de qualitate prout dicit determinatum genus entium, quae ponuntur in uno solo prædicamento distinto a ceteris nouem prædicamentis.

In explicanda autem natura qualitatis ut sic in hac conceptione, varijs sunt modi dicendi: & quidem ipsius Philosophus hic definit, seu describit qualitatem esse, quæ tales dicimus. Sed contra hanc descriptionem statim occurrit difficultas communis, quod idem describatur per ordinem ad seipsum: nam quale formaliter dicit ipsam qualitatem, & quemadmodum ridiculum esset ignoranti naturam albedinis explicare ipsam per ordinem ad album, ita haec descriptio non satis apta videretur.

Confirmatur, quia qui ignorat qualitatem ut sic, ignorabit etiam quid sit quale ut sic: ergo non poterit manu duci ad cognoscendam qualitatem proponendo ipsi, quod sit constitutum qualis ut sic.

2. Propter haec reprehenditur prædicta definitio ab Hurtado & aliis; sed defenditur à Complutensibus, qui ad- Defensio
Complu-
tensis. dunt, quod vix potuit commodius explicari qualitatis ut tensum, sic natura, quam per eius effectum formalem, significatum nomine sui concreti; quod nobis est aliquantulum notius, quam in abstracto, supponit autem quale esse notius quam qualitatem; unde etiam negarent antecedens confirmationis.

Sed contra, quia falsum est quod vlli possit esse notius album, quam albedo, aut quantum quam quantitas: cum enim impossibile sit concipere quantum, nisi per modum habentis quantitatem, aut quale nisi per modum habentis qualitatem, profecto impossibile est ut sit notum alicui, quod aliquid sit quantum, aut quale, nisi sit notum illi, quid sit quantitas, aut qualitas.

3. Melius explicaretur Philosophus dicendo quod descri- Melior de-
scriptio.

pferit natura qualitatis hoc modo, supponendo quod non dicemur quales à quantitate, aut illa relatione, & quod ex institutione communi vocis huius nemo intelligeret quantitatem, aut villam relationem adhærente rei, quæ denominaretur qualis; sed quod intelligeretur per hoc aliam aliquam formam accidentalem adhærente ipsi: hoc enim supposito, non male dixit qualitatem ut sic, esse illam formam, à qua habent res denominationem qualis. In re autem conuenienter haec descriptio hoc modo explicata, cum alia, quæ diceretur quod qualitas est accidens, quod nec est quætitas, nec relatio intrinsecus adveniens, nec relatio vlla ex sex ultimis prædicamentis. Quæ descriptio, licet nō significaret nobis positivè naturam qualitatis, ita tamen describeret eam, ut per hanc descriptionem posset facile quis cognoscere omnem formam in particuliari propositam esse, vel nō esse qualitatem: nam si cui proponeretur albedo, eo ipso quo videret quod nō esset quantitas, nec relatio illa, posset colligere, quod esset qualitas. Et similiter eo ipso, quo cognosceret quod intellectio nō esset quætitas, aut relatio, posset colligere quod esset qualitas, & sufficiebat Philosopho date talem descriptionem qualitatis, per quam de qualibet forma particulari, de qua dubitari posset, facile esset iudicium ferre, an esset qualitas, nec nō.

Solum occurrit difficultas, quod ut quis cognosceret iuxta hanc descriptionem aliquid esse qualitatem, deberet cognoscere naturam omnium rerum quæ spectant ad cetera prædicamenta accidentalia. Sed hoc non impedit quo minus descriptio sit bona, dat tamen occasionem inuestigandi meliorem aliquam, per quam sine recurso ad cetera omnia prædicamenta possit quis cognoscere naturam qualitatis.

4. S. Thomas duas descriptiones assignat qualitatis, pri- Duis de-
scriptiones
qualitatis
à S. Tho-
mas data. **ma**

matam 1. p. q. 28. art. 2. dicens eam esse dispositionem substantie. Secundam 1. 2. 9. 49. vbi docet qualitatem esse modum accidentalem substantie, seu, ut explicant Compluten- ses, accidens modificatiuum, seu determinatiuum, vel imponens modum, aut denominationem substantie. Has duas explicationes coincidere dicunt Thomista communiter, & ex nostris eas approbat quidam recentior hic.

Sed certè mibi videntur ex se satis obscuræ, & insufficietes ad declarandam naturam qualitatis; nam quantum ad modum loquendi, certum est, Vbi esse modum substantie, seu accidens determinatiuum ipsius ad talem locum, sicut & Quando ad tale tempus; cum enim Petrus sit indeterminatus ad hunc & illum locum, hoc & illud tempus, determinatus ad hunc locum per hoc vbi, & ad hoc tempus per hoc quando, vnde secunda definitio conueniret vbi & quando, & consequenter non esset descrip- Non sola
qualitas di-
ponit aut
modificat
substan-
tiam. **tio** qualitatis: & idem esset dicendum de prima, si conueniret cum secunda descriptione, ut patet.

Rursus certum est, substantiam disponi aliquo modo per quantitatem ad recipendas qualitates, & ad agendum ac patiendum ab agentibus corporis, quæ in rem non quantum nequeunt agere. Præterea applicatione locali disponuntur res ultimæ ad agendum in passum, quæ applicatio nō est qualitas. Itaque ut prædictæ descriptiones sint bona, debet specificari in particuliari quo modo disponat qualitas ut sic, aut modificet substantiam, alias non cognoscimus naturam eius, prout distinguuntur à ceteris acciden-

**explicatio
qualitatis
assignata à
Philoso-
pho.**

**Difficultas
prædictæ
explicatio-
nis.**

accidentibus, quæ disponunt & modificant aliquo modo.

5. Nec satisfaciunt Complutenses longo discursu, quo conantur ostendere, quod omnes qualitates disponant substantiam determinando eius indifferentiam ad plura; nam licet ipsi dicant id non competere aliis accidentibus, & addant id consideranti patere; reuera tamen potius pater consideranti, quod id etiam competat aliis accidentibus, nam quantitas disponit substantiam ad agendum & patiendum; & hoc vbi disponit substantiam ut sit in hoc loco, si idem sit disponere ac determinare indifferentiam rei, quæ ex se est indifferens, & idem vbi modicat etiam substantiam, & est modus eius in sensu, in quo illi expli- cant, quo modo particulari conueniat qualitati modifica- re. Et licet forte non conueniat vbi esse modum substantiæ locatæ in eo sensu, quo iuxta phrasim Hispanam di- citur; *Tiene modo, aut tiene buen modo*, qua phrasim signifi- cantius secundum Complutenses exprimitur particularis ratio, quæ competit qualitatib; ob quam describitur bene esse modus; tamen non videtur etiam id competere omni qualitati, nec enim potest bene dici de re calida aut frigida, ut sic præcise, *tiene buen modo*, aut *tiene mal modo* iuxta phrasim Hispanam; vnde esse modum substantiæ iuxta sensum istius phrasis, non videtur conuenire qualitati, ut sic, licet conueniat alicui particulari qualitati. Præterea ista phrasis Hispanica videtur significare artem, vel facultatem aliquam rationalem, qua aliquis nouit viam faciendi aliquid cum quadam gratia, & solum videtur dici posse de hominibus, aut Angelis, quibus tales artes possint conuenire, ergo non bene explicatur na- tura qualitatis ut sic per illam phrasim.

Confirmatur tota hæc impugnatio, quia ipsi concedunt quod utraque illa descriptio conueniat forma & figura, sed eo ipso conuincuntur esse malæ: quia, ut postea ostendemus, nec forma nec figura sunt qualitates huius prædicamenti.

6. Suares disputatione 42. Met. sect. 1. describit qualitatem esse accidens quoddam absolutum adiunctum substantiae create ad complementum perfectionum eius tam in existen- do quam in agendo. Hanc descriptionem tanquam conti- nentem multis particulis superfluas, & non explicantem sufficienter naturam qualitatis, reiciunt Complutenses. Et quamvis non approbem omnes impugnationes eorum; præsentim dum conantur ostendere quod ly *absolutum* su- perflue ponatur, postea enim ostendemus id esse falsum; tamen existimo cum ipsis reuera definitionem esse fatis prolixam, & continere alias particulas superfluas, ut ly quoddam, ly *adiunctum substantiae create*; nam eo quo dicitur accidens, significatur quod sit adiunctum substantiae create; neque enim increatae adiungi potest accidens, nec debet esse per se, alias esset substantia.

Præterea cum iisdem sentio, quod non bene explicet naturam qualitatis ut sic, quia quando dicitur quod sit complementum perfectionum substantiae tam in effendo, quam in agendo, aut hoc intelligitur collective ita, ut qualitati ut sic conueniat utramque simul, & hoc falsum est, quia alias omni qualitati debet conuenire utrumque, quod ipse Suares non affirmat verum esse. Aut intel- ligitur disjunctive sic, ut qualitas ut sic necessario debet habere alterutram rationem ex illis, & quælibet etiam qualitas particularis: & licet id esset verum, tamen definio non esset una definitio bona, sed plures definitio- nes contineret, alias posset quis definire animal ut sic benè, dicendo quod esset vivens rationale aut irrationale; quod est absurdum. Præterea alia accidentia sunt com- plementa perfectionum substantiae v. g. quantitas, & figura, & forma, quæ tamen non sunt qualitates.

7. Hurtadus describit qualitatem esse accidens abso- lutm à quantitate distinctum. Hanc reiciunt Compluten- ses, quia sex ultima prædicamenta sunt accidentia abso- luta à quantitate distincta. Sed postea ostendemus id esse falsum, & consequenter hæc impugnatio non valet in re, quidquid sit an valeat ad hominem. Impugnari posset pra- terea, quia non declarat essentiam qualitatis ut sic, nisi per ordinem ad quantitatem, cum tamen non magis de-

penteat à quantitate quam alia accidentia, & conseq- uenter nemo posset cognoscere naturam ipsius, nisi cognos- cendo naturam particularem quantitatis: hoc autem est inconveniens, præsentim si alio modo explicari possit si ne recusu ad naturam quantitatis: potest autem alio modo explicari, ut patebit ex dicendis.

Arraga disputatione 5. Met. num. 28. putat qualitatem ut sic bene describi esse accidens absolutum. *Contra primò*, Descriptio Arraga reuicitur. quia quantitas est accidens absolutum, & tamen non est qualitas. *Contra secundò*, quia secundum ipsum, vbi est accidens absolutum, & quidem separabile ac conserua- bili absque re vbi cœta, & tamen non est qualitas: ergo male hoc modo describitur qualitas.

8. Magistrus disputatione 7. Log. art. 1. dicit qualitatem ut sic esse accidens absolutum, ratione cuius subiectum qua- lificatum potest intendi & remitti. *Contra* quia quamvis qualitas non esset intensibilis aut remissibilis, adhuc ha- ber rationem qualitatis. *Deinde* non qualiter qualitas est intensibilis; nam certe una intellectio numero non potest intendi aut remitti. *Deinde* esse intensibile & re- missibile non magis conuenit qualitati tanquam proprie- tas, quam habere contrarium: ergo tam bene posset des- cribi esse accidens absolutum habens contrarium, quam accidens absolutum intensibile ac remissibile.

CONCL V S I O.

9. Qualitas optime explicatur esse accidens absolutum penetrabile. Hæc in terminis est nullius, quod sciam. Probatur autem, quia omni & soli qualitati conuenit hæc descriptio, & euadit difficultates aliorum modorum di- cendi, quos reicimus. Dicitur *accidens*, ut distinguitur à substantia; dicitur *absolutum*, ut distinguitur à relatio- nibus intrinsecus aduentibus, pertinentibus ad præ- dicamentum. Ad aliquid, & à relationibus extrinsecus aduentibus, spectantibus ad sex ultima prædicamenta. Dicitur *penetrabile* seu compatibile ex se cum aliis rebus in eodem loco, ut distinguitur à quantitate. Ex quo pa- tet quod omni & soli qualitati conuenit prædicta descrip- tio: quod autem evit difficultates obiecit contra alios modos dicendi, pater discurrenti per singulas.

Dices cum Complutensibus: ly *absolutum* non significat gradum aliquem positivum inter quantitatem & qualita- tem, sed significat solum negationem relationis imme- diate fundatam in proprio vniuersu ex illis consti- tutu, sicut irrationali non significat gradum aliquem positivum inter animal, equum, & leonem, sed negatio- nem hominis, quia immediate fundatur in propria vniuersu differentia: ergo sicut superflue definitior equus dicendo, equus est animal irrationali hinnibile, ita superflue ponitur ly *absolutum* in definitione quantitatis, aut qualitatis.

10. Contra hanc doctrinam duo mihi præcipue occur- runt: primum quod probabilius videatur quantitatem & qualitatem, sicut conuenient sive vniuersi, sive analogice in ratione accidentis ut sic, ita etiam conuenire in ratione aliqua positiva communi ipsis, ratione cuius conuenit utrumque illa negatio relationis, & quod illa ratio positiva significetur per ly *absolutum*; vnde tam bene ly *abso- lutm* potest poni in definitione ipsarum, quam ly *acci- dens*. Secundum, quod quamvis ly *absolutum* significaret talem negationem, & hæc sequeretur ad differentiam pro- prie constitutuam qualitatis, adhuc optimè debet poni in definitione qualitatis, non quod ipsam negatio esset de essentiis qualitatis, sed quod per eam significaret par- tim natura istius constitutu, & hoc maxime locum ha- bet, quando differentia constitutu non sufficienter con- stat nobis secundum quod distinguitur à ceteris omnibus differentiis, nisi quatenus ad eam sequitur talis negatio, ut contingat in proposito nostro: nam non sufficeret ad cognoscendam differentiam qualitatis scire, quod esset acci- dens penetrabile, quia alia accidentia sunt penetrabilia, ut actio, passio, vnius, &c. ergo necessariò debet addi, quod sit accidens absolutum penetrabile.

11. Dices secundò: Per hanc descriptionem non signifi- catur natura qualitatis positivæ, seu per ordinem ad esse

etum positivum eius, sed per ordinem ad negationem virtutis expulsiæ aliarum rerum ab eodem loco: ergo non est bona.

Respondeo, negando consequentiam (quidquid sit de antecedente) quia sicut bene explicatur natura substantiæ per negationem aptitudinis ad inhærendum, cur non bene explicaretur natura qualitatis per negationem aptitudinis ad expellendum alia à loco?

Quod si queratur, cur non possit dari aliqua definitio qualitatis ut sic, per ordinem ad effectum positivum, quem tribuit substantiæ, sicut potest dari de relatione & quantitate.

Respondeo, hoc oriri ex improportione quam habet intellectus noster cum natura illa qualitatis in ordine ad eam cognoscendam, que impropositio colligitur experientia.

CONCLUSIO II.

12. Qualitas ut sic, est perfectior quam quantitas ut sic. Hæc est communis cum Doctore in 4. dist. 1. quest. 2.

Probatur primò, quia reperitur in subiecto nobiliore, verbi gratia in Angelo; *secundò* contrahitur ad perfectiores differentias: nam certum est differentiam, qua contrahitur qualitas, ut sic ad intellectuonem, esse perfectiorem quam illa differentia contractiva quantitatis ut sic. Quæ duæ rationes probant sine dubio conceptum qualitatis ut sic, esse perfectiorem conceptu quantitatis ut sic, & probant etiam dari aliquas qualitates, nimur spirituales, quæ sunt perfectiores quamcumque quantitate.

Sed non videntur sufficere ad probandum, quod quamcumque species qualitatis sit perfectior quamcumque specie quantitatis, & speciatim dubitari posset de qualitatibus corporalibus, subiectis præfertim in ipsa quantitate, & dependentibus ab ipsa. Sed ex his etiam videtur certum, quod quæ sunt actiæ, & possunt producere aliquam qualitatem positivam realiter, ut calor, frigus, species impressæ, & qualitates sensibiles, quæ natæ sunt immutare sensum, sunt perfectiores quantitate, si hæc etiam non habeat talen virtutem, quia actiuitas est maxima accidentium perfectio; at si quantitas habeat talen virtutem immutandi sensum, hæc ratio de actiuitate non sufficienter probat albedinem, v. g. esse perfectiorem quantitate: & quantum ad me non habeo principium, quo univerſaliter hoc probem, nisi supponendo, quod quandocumque aliqua ratio genericæ, & superior, est perfectior alia ratione genericæ & superiori, quod etiam differentiæ omnes contractiæ illius debeant esse perfectiores differentiis omnibus contractiis huius: quod principium non adeo mihi certum apparet.

Si autem teneatur omnem qualitatem esse perfectiorem omni quantitate, & obiiciatur, quod plures qualitates recipiantur in ipsa quantitate, ut calor, frigus, &c. & ab ipsa dependant: ergo sunt imperfectiores. *Respondendum est*, negando consequentiam: quia quævis forma substantialis dependet materialiter à materia, tamen non propterea admittitur esse imperfectior: & quævis visio albedinem, aut etiam intellectio intuitu eius dependet ab albedine, non tamen sunt imperfectiora albedine. Itaque licet in quantum quantitas est independens à qualitate, & qualitas est dependens à quantitate, quantitas sit perfectior, & magis accedit ad substantialiæ & Deum; tamen in aliis rationibus maioris perfectionis exceditur à qualitate, ut in spiritualitate à qualitatibus spiritualibus, in actiuitate à calore & frigore.

QVÆSTIO II.

De divisione qualitatis Aristotelica.

Quatuor species qualitatis à philosopho affinatae.

13. Philosophus diuisit Qualitatem ut sic in quatuor species uniuersales, ad quas, omnes qualitates possunt reduci, & qualibet ex his quatuor speciebus duobus nominibus expicit, modo sane scilicet infolito. Primam speciem vocabat habitum & dispositionem, secundam potentiam & impotentiam naturalem, tertiam passionem & patibilem qualitatem, quartam formam & figuram. Circa

cuius diuisionis sufficientiam & naturam, ut & circa singularum specierum essentiam, varij sunt modi dicendi, ex quibus aliquos doctrina causa examinabimus: & quia sufficientia & natura diuisionis non potest cognosci, nisi cognitis membris diuidentibus, de his prius agemus.

De habitu & dispositione.

14. Certum est non capi hic habitum pro vestitu aut mode spectat ad predicamentum ultimum; nec prout habitus capitur pro omni forma opposita priuationi; quia sic forma substantialis, quæ non est huius praedicamenti, est habitus; sed capitur habitus pro aliqua determinata specie qualitatis. Deinde certum est, quod dispositio non capiatur hic in illa uniuersalitate, in qua significat quidquid quomodo cumque disponit subiectum, quia sic omnis qualitas est dispositio, quia disponit subiectum aliquo modo; vnde Thomista describunt qualitatem ut sic per ordinem ad disponendum substantialiæ; sed sumitur etiam pro aliquo determinato genere, aut specie qualitatum.

Complutenses dicunt essentiam huius primæ speciei, *Explicita* prout comprehendit qualitates illas particulares signifi- *Complu-*
tentium. caras his duobus nominibus, *Habitus & dispositio*, & prout distinguitur à ceteris speciebus qualitatis, consistere in hoc, quod sit qualitas bene vel male disponens rem in ordine ad naturam, seu per se primo ordinata ad bene vel male esse naturæ subiecti, vel secundum seipsum, ut ægritudo & sanitas, vel in ordine ad operationem: ut sunt virtutes & virtus, scientia & error.

Hæc explicatio nullo modo placet non solum, quia datum per particulam disuntur, ut vel, quæ vix in unam bonam descriptionem cadere potest, sed præterea, quia omnis qualitas habet hoc, quod est bene vel male disponere subiectum cui inest, vel in ordine ad naturam ipsius, vel in ordine ad operationem aliquam: & sane nemo neget quin calor male afficiat aquam in ordine ad naturam, quandoquidem iuuet ad destructionem ipsius, sicut ægritudo iuuat ad destructionem hominis. *Præterea*: Potentia naturalis & impotentia disponit subiectum ab bene vel male operandum tam bene quam illa qualitas alia, immelius in sententia Thomistorum, qui putant illam potentiam & impotentiam esse facultates illas, sine quibus res nequeat operari.

15. Nec valet ad hoc responsio, quæ posset dari ex doctrina *Complutensium*, nempe, quod potentia naturalis detur ad operandum, non curando an lenore, vel male afficiat subiectum in ordine ad se, aut suas operationes: nam si habitus scientificus, verbi gratia, detur ad operandum bene, quia inclinat ad scientiam, quæ est operatio, & si habitus erroneous detur ad operandum male, quia ex se inclinatur ad operationem malam erroris, quandoquidem potentia naturalis, verbi gratia intellectus (loquor in sententia aduersariorum) ex se habeat posse concurrere aliquando ad operationes bonas, aliquando ad malas, cur ex se non dicatur dati ad exercandas operationes bene, & male? *Deinde* siue detur in ordine ad hoc, sicut non detur, pater saltum, quod ex se habeat hoc facere: ergo ex se haber realiter loquendo rationem illam essentialiæ primæ speciei, & sic non erit realiter loquendo species distincta à prima specie, quod est contra aduersarios.

16. Confirmatur: quando dicitur, quod prima species ordinat subiectum bene vel male, quæ an sensus sit, quod omnis qualitas primæ speciei ordinat bene & male subiectum in se, vel in ordine ad operationem; vel quod aliqua qualitas primæ speciei ordinat male, aliqua bene; vel quod prima species sit qualitas illa, quæ abstrahit à qualitatibus ordinantibus bene, & ordinantibus male. Si dicatur primum, falsum est, quia habitus vitiosus non disponit bene, nec virtuosus male. Si dicatur secundum, non significatur una aliqua ratio communis omnibus qualitatibus primæ speciei, sicut nec significarerunt aliquaratio communis hominibus & brutis, quando diceretur quod daretur aliquod animal rationale, & aliud irrationale, & quod nullum daretur animal, quod non esset rationale, aut irrationale. Si dicatur tertium, non declaratur etiam sufficienter ratio essentialis unius qualitatis ut sic, quæ est

Disput. XVI. Quæst. II.

237

CONCLUSIO III.

20. *Dispositio*, ut capitur prout significat qualitates huius prima speciei oppositas habiui, bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, non innata, facile mobilis. Hæc patet ex precedentibus conclusionibus: nam per descriptionem qualitatis prima speciei ut sic, distinguuntur à qualitatibus cæterarum specierum, & per ly facie mobilis distinguuntur à qualitatibus primæ speciei, quæ significantur nomine habitus.

Quid dispositio
speciem ad
primam speciem
qualitatis.

Obiicies: actus intellectus, qui est visio beatifica, & actus voluntatis, qui est amor beatificus, & idem est de actu, quo Angelus intelligit seipsum, videntur spectare ad dispositionem, sicut cæteri actus intellectus & voluntatis, & tamen non sunt facile mobiles: ego male cœitur, quod dispositio, ut sic, opposita habitui sit difficile mobilis.

Confirmatur, quia actus, quo intelligit Angelus seipsum, est innatus iphi, videtur enim quod competat ipsi à primo instanti creatione: ergo non spectat ad dispositio-
nem, si vera est præmissa descriptio.

Respondeo negando antecedens, quia propter mobilitatem difficultem, quam supponuntur habere supra alios actus, debet potius spectare ad habitum, quam ad dispositionem.

Ad confirmationem concedo consequentiam; spectabit enim potius ad potentiam naturalem, supposito quod sit innatus.

CONCLUSIO IV.

21. *Habitus ut sic supra descriptus non distinguuntur spe-
cie a dispositione ut sic supra descripta, sed solum acciden-
taliter*. Hæc est Doctoris q. 36. predicationis: cum suis magis communiter S. Thome quæst. 7. de malo V. q. 1. 2.
disp. 78. cap. 3. Salas ibidem q. 52. disp. 5. & aliorum plurium contra Caiet. & Conradum. 1. 2. q. 49. ar. 2. vbi fuit ipsis S. Thomas. Suar. disp. 42. Met. scđt. 6. Mon-
tesinus 1. 1. disp. 30. Lorcam ibidem disp. 1. scđt. 3. Com-
plutenses hic q. 3. & alios.

Habitus, ut
sic non di-
stinguitur
specie à
dispositio-
ne ut sic.

Probatur primum, ex dictis, quia visio beatifica, quæ de facto est difficulter mobilis, & spectat ad habitum, si fuisse communicata alicui in via, ut Paalo fuit in raptu probabiliter, quia esset facile mobilis, spectaret ad dispositio-
nem; sed hoc est falsum, si habitus ut sic distinguueretur specie a dispositione ut sic: ergo non sic distinguuntur.

Probatur secundum: quia facilitas acquisita per unum actum est eiusdem rationis specifica cum illa, quæ acqui-
ritur centum actibus: sed hæc spectat secundum omnes ad habitum, illa ad dispositionem: ergo forma eiusdem spe-
cie variata solum accidentaliter spectat ad habitum &
dispositionem, & consequenter habitus & dispositio, ut sic, non distinguuntur specie.

Confirmatur, quia solum distinguuntur habitus ut sic, & dispositio ut sic, per hoc, quod habitus sit difficulter mobilis, dispositio sit facile mobilis, sed eidem omnino forma potest competere accidentaliter, quod nunc sit difficile mobilis, nunc facile mobilis: ergo habitus & dispositio, ut sic, non distinguuntur specie necessario.

Respondent aduersarij, quando dicitur quod dispositio si facile mobilis, & habitus difficile mobilis, hoc intelli-
gi sic, ut illa sit censenda dispositio, quæ ex natura sua non petat conservari ita, ut sit difficile eam expellere, & illa qualitas sit censenda habitus, quæ ex natura sua pe-
tit connaturaliter sic conservari, ut non possit nisi diffi-
culter amoueri subiecto: sed manifestum videtur, quod qualitas sic petens conservari, sint distinctæ specie, alias una non petens sic conservari, sine distinctione specie, alias una non petens ex natura aliiquid, quod ab altera non pete-
re tur.

Contra, quia quamvis non dubitem quin quidquid petat aliiquid ex natura sua, sit distinctæ nature ab omni quod non petat illud ex natura, tamen falsum est quod omnis forma, quæ est habitus, petat ex natura sua difficulter moueri, & omnis dispositio sua id non petat; consequen-
ter falsum est, quod in definitione habitus id intellegatur,
quod

Descriptio
qualitatis
primæ speciei.

CONCLUSIO I.

18. *Qualitas ut sic comprehendens dispositionem & habi-
tum, prout significant solum qualitates prima speciei, bene
describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, non se-
quens ex natura subiecti, seu non insita subiecto ex natura.*
Probatur hæc conclusio, quia omni & soli qualitatibus pri-
ma speciei, ut sic, conuenit hæc descriptio, & absque su-
perfluitate explicat naturam eius, ut patet declarando singu-
las particulas. Dicitur *qualitas* quia in hoc conuenit
cum omnibus aliis speciebus. Dicitur *non sensibilis sensu
externo*, ut distinguatur à qualitatibus tertia & quartæ
speciei. Dicitur *non sequens ex natura subiecti*, ut dis-
tinguitur à qualitatibus secundæ speciei: quod to-
tum magis patet ex dictis.

Dices: species infusaæ Angelis ab initio creationis vi-
dentur spectare ad hanc speciem tam bene quam vltæ aliae
species impressæ, sed tamen sunt innatae: ergo male di-
citur, quod qualitas primæ speciei ut sic non sit innata.

Respondeo negando antecedens; nam co ipso quo sunt
innatae, non spectant ad hanc speciem.

Dices: tales species possent non esse innatae, sed tunc
spectarent ad hanc speciem: ergo & nunc: alias eadem
forma posset spectare quandoque, & non spectare quandoque
ad hanc speciem.

Respondeo negando consequentiam, & concedendo
sequelam probationis, propter dicenda conclusione quar-
ta inferius.

CONCLUSIO II.

19. *Habitus spectans ad hanc speciem qualitatis bene
describitur esse qualitas insensibilis sensu externo nec innata
subiecto, difficile mobilis*. Hæc patet, quia in hac expli-
catione ponitur totum, quod spectat ad naturam primæ
speciei ut sic, & vltius ponitur quod sit difficile mobilis,
per quod distinguuntur à dispositione. Ex hac autem
descriptione patet omnes illas facilites quas per fie-
quentes actus acquirimus sive in intellectu, sive in vo-
luntate, & virtutes etiam per se infusaæ, ac etiam gratiam
sanctificantem, si ab illis realiter distinguuntur, & species
impressæ tam intelligibiles quam phantasticæ, seu spe-
ciantes ad potentias cognoscitivæ interioræ, spectare ad
habitum in hac acceptione.

Dices: grataria & virtutes infusaæ facile deperduntur, quia
vñico peccaminofactu gratia & charitas deperduntur:
ergo non spectant ad habitum, ut hic definitur.

Respondeo distinguendo antecedens: facile deperdun-
tur physice, nego, moraliter & demeritorie, concedo, &
nego consequentiam, quia in descriptione intelligitur
quod habitus non sit facile mobilis, quatenus non po-
test physice absque demerito facile peardi.

quod ex natura sua sit difficile mobilis, & in definitione positionis intelligatur, quod ex natura sua sit facile mobilis: nam ut dixi inter probandum conclusionem, facilis acquisita per duos actus, quod fatentur expresse Complutenses, est dispositio, & facilis acquisita per centum tales actus est habitus, & tamen ista facilitates sunt eiusdem omnino speciei, maxime secundum aduersarios Thomistas, qui negant intendi habitum per additionem graduum: ergo facilis acquisita per duos actus non exigit ex natura sua esse facile mobilis, nec facilis acquisita per centum actus exigit ex natura sua intrinseca esse difficiliter mobilis, aut si una eadem forma simplex exigit quandoque ex natura sua esse difficiliter mobilis, & quandoque facile mobilis, falsum est quod difficilis mobilitas exacta à natura, & facilis mobilitas similiter exacta à natura arguant distinctionem specificam formarum, quibus competit, & consequenter cuius totaliter responsio praemissa aduersariorum.

23. *Obiectio*: intellectio lapidis in homine, v.g. est dispositio, & facilis ad illam concurrens cum intellectu est habitus: sed certum est quod intellectio & facilis illæ sint distinctæ speciei essentialiter: ergo habitus & dispositio sunt distinctæ speciei.

Respondeo distinguendo consequens: habitus ut sic, & dispositio ut sic: nego consequentiam; habitus aliquis particularis, & dispositio particularis, concedo consequentiam. Itaque non intendimus in hac conclusione, quod aliquis habitus particularis ex ratione sua particuli non distinguatur specie ab aliqua dispositione particulari ex ratione particulari ipsis; id enim falsum esse convincit instantia obiectio: sed quod negamus, est, habitus ut sic & dispositionem ut sic distinguiri specie inter se, & etiam habitum in particulari vllum distinguiri ab illa dispositione particulari, ex ratione habitus ut sic, & dispositionis ut sic.

Et si quaeratur, unde colligatur, quod quando aliqua dispositio particularis distinguitur ab habitu aliquo particulari, non distinguatur ratione habitus ut sic, & dispositionis ut sic. *Respondendum* est id colligi manifeste ex eo, quod si competere ipsi ratione habitus, aut dispositionis ut sic, lequeretur quod qualibet habitus, & dispositio in particulari distinguenterent specie, quod falsum esse patet ex probationibus nostris.

De potentia naturali & impotentiâ.

Facultas 24. Certum est quod non capiatur potentia naturalis identificata hic pro facultate vlla, quæ identificatur realiter rei ad rei non est producendum aut recipiendum aliquid: nam talis facultas naturalis identificata realiter rei non potest esse accidens eidem rei, nec consequenter qualitas eius: quod autem dentur huiusmodi potentiae naturales, patet evidenter, quia calor habet potentiam productivam caloris, & matraria prima habet potentiam naturalem receptivam formæ, & Deus ipse habet omnipotentiam productivam ad extra, & substantiam creatu habet ex se in sententia longe veriori Scotistarum virtutem productivam alterius substantiæ, & substantia intellectus creata habet intellectum & voluntatem, quæ sunt potentiae naturales intelligendi & volendi, & tamen identificantur anima. Itaque intelligitur aliqua alia facultas actiua accidentalis superaddita substantia.

Impotentia naturalis Deinde certum est, quod per impotentiam naturalem non intelligatur negatio potentiae naturalis, quia illa non est negatio non est qualitas, nec consequenter species qualitatis ut sic; sed intelligitur per eam facultas aliqua accidentalis superaddita substantia, quæ est valde imbecillis & parua.

CONCLVSI O I.

25. *Potentia naturalis* bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, natura innata, quæ quis inclinatur multum ad operandum, impotentia vero naturalis est qualitas sic insensibilis & innata, quæ quis inclinatur parum ad operandum. Qualitas autem ut sic, communis potentia naturalis & potentia solis est qualitas sic insensibilis & innata, quæ quis inclinatur ad agendum. Hæc est conformis Doctori, & suis hic. *Probatr quo ad omnes partes, quia*

omnes illæ descriptiones omnibus & solis descriptis conueniunt, & absque superfluitate explicant ipsorum naturas, quatenus distinguuntur à ceteris qualitatibus, ut consideranti patet; nec aliquid opponi potest, nisi quod descriptio aliqua ex his tribus possit competere alicui qualitati spectanti ad primam speciem; sed ex conclusione sequenti patet hoc non esse inconveniens. ergo.

CONCLVSI O II.

26. *Potentia naturalis & impotentia ut sic non differunt inter se essentialiter, nec etiam ab habitu.* Hæc est *Doctrinis* supra, & aliorum, quos cum ipso tum citauimus, quos etiam sequitur *Fonseca* s. *Met. c. 14.*

Probatur: principalis differentia inter potentiam & impotentiam naturalem, est, quod illa sit magna, hæc exigua: sed esse magnum & paruum in qualitatibus, non arguit distinctionem specificam, vt patet ergo. *Deinde*, principalis differentia, quæ est inter ipsas & habitum, est quod illæ sint inditæ à natura, hic superadditus. Sed hoc non arguit etiam nisi distinctionem accidentalem, quia bene potest una & eadem entitas inferi à natura, & superaddi ipsi. ergo quod addatur natura, aut quod indatur naturæ, non arguit distinctionem specificam.

Dices, esse paruum & magnum, & esse insitum à natura, aut superadditum ipsi, non arguire distinctionem essentialiem; sed petere ex natura sua esse paruum, & petere ex natura sua esse magnum, similiter petere ex natura sua esse insitum à natura, & petere ex natura sua esse acquisitionem seu superadditum naturæ, arguere distinctionem essentialiem. Cum autem dicatur, quod potentia naturalis sit magna inclinatio, & insita à natura, debet intelligi hoc secundo modo, non primo modo, quatenus scilicet ex natura sua petit esse magna & insita à natura.

Contra tamen, quia licet calor ignis petat ex natura sua prouenire ab igne, & esse ipsi innatus, calor vero aquæ non petat ex natura sua esse innatus ipsi, tamen non propter distinguntur specie: ergo. *Deinde* calor magnus & intensus, petit ex natura sua esse intensus, & calor parvus petit non esse intensus, & tamen non distinguntur specie: ergo quamvis potentia naturalis petret esse magna, & impotentia parva, & quamvis utraque petret esse innata, & habitus petret non esse innatus, non tamen propter distinguntur specie.

27. *Dices* non esse paritatem, quia calor parvus, licet ut parvus formaliter petat esse parvus, non tamen petit ex essentia sua esse parvus: potentia autem naturalis petit essentialiter esse magna, & impotentia esse parva, similiiter quamvis calor aquæ non petat essentialiter esse innatus aquæ, tamen petit essentialiter esse innatus igni, cum sit cuiusdem essentia cum calore proueniente ab igne; habitus autem ex essentia sua non petit esse innatus vlli, cui petit esse innata potentia naturalis.

Sed contra, quia non potest ostendi, cur potentia naturalis petat ex essentia sua esse magna inclinatio, potius quam calor magnus petit ex natura sua esse magnus. *Deinde* non potest colligi, cur illa entitas, quæ est habitus, non petat ex natura sua esse innata alicui subiecto.

Ei confirmatur hoc maxime, quia non potest ostendiri vlla differentia essentialis inter promptitudinem quam quis habet ex natura sua ad currendum, & illam quam acquireat ex frequenti cursu; & tamen prima esset potentia naturalis, & secunda esset habitus.

Adversendum autem, quod non intendam per hoc quin aliqua potentia naturalis possit esse distincta ab aliquo habitu essentialiter, & aliqua etiam impotentia naturalis à potentia naturali; sed solum me velle quod illa differentia non proueniat ex ratione potentiae naturalis ut sic, sed ex aliquaratione particulari.

De Passione & passibili Qualitate.

28. Non accipitur hic *Passio* pro proprietate rei, quæ propria passio ciui satis communiter vocatur, quia hæc vagatur per omnia prædicamenta, & in nostra sententia identificatur realiter rei cuius est: nec pro passione, quæ corrispondet actioni agentis, vel in ipsa re producta,

vel

POTENTIA
NATURALIS
& IMPO-
TENTIA
NON
DIFFERUNT
NEC AD HA-
BITU SPECI-
FICÆ.

vel in subiecto, in quo producitur, quia hæc spectat ad prædicamentum passionis, & in nostra sententia est respectus extrinsecus adueniens: nec pro affectionibus anima, quæ ex cognitione aliquorum obiectorum in nobis causantur, ut est amor, odium, gaudium, tristitia, & huiusmodi, quia licet fortassis hæc passiones sint qualitates, tamen potius spectant ad primam speciem qualitatis, quam ad hanc tertiam, & certum est aliquas qualitates spectare ad hanc tertiam speciem, quæ non sint tales animæ affectiones, nam colores & qualitates primæ reales spectant secundum omnes ad hanc speciem, quæ tamen non sunt affectiones animæ. Itaque capitulatur hic *Passio & patibilis qualitas* pro qualitatibus determinatis distinctis à qualitatibus primæ & secundæ speciei, quarum determinatarum qualitatum naturam hic breuiter explicabimus.

CONCLVSI O I.

Quid est qualitas tertiae speciei?

29. Qualitas particularis ut sic comprehendens omnes & solas passiones & patibiles qualitates spectantes ad tertiam speciem, bene describitur esse qualitas per se sensibilis sensu externo. Hæc est conformis Philosopho & Scoto hic, & patet, quia omni & soli conuenient, & absque superfluite declarat naturam eius.

Obiectio secundum Philosophum, Ita & dementia spectant ad hanc speciem, & tamen non sunt sensibilita sensu externo: ergo prædicta definitio non competit omnibus qualitatibus tertiae speciei, & consequenter non erit bona definitio qualitatis ut sic comprehendentis omnes qualitates tertiae speciei.

Respondeo cum Doctore quæst. 26. prædicamentali, non ponis eas in hac specie quasi per se spectent ad illam, sed ad exemplificandum naturam harum qualitatuum, quatenus diu durant, aut cito transeunt.

CONCLVSI O II.

Quid est passio tercæ speciei & quid patibilis qualitas?

30. *Passio* est qualitas per se sensibilis sensu externo cito transiens; patibilis vero qualitas est qualitas sic sensibilis diu durans. Hæc est communis, & patet, quia ponitur in his explanationibus ratio communis ipsius, quia inter se conuenient, & differunt ab aliis qualitatibus, & præterea differentia particularis, qua inter se distinguuntur, nimirum cito transire & diu durare.

CONCLVSI O III.

Distinguitur specie à qualitate prima & se cunctis non inter se.

31. *Passio & patibilis qualitas*, ut sic, distinguuntur specie à qualitatibus prima & secunda speciei, inter se vero non distinguuntur, nisi accidentaliter. Hæc est communior cum Doctore supra, & patet prima pars, quia hæc ex se & ex natura sua sunt sensibiles sensu externo; illæ vero non sunt sic sensibiles: ergo sunt distinctæ speciei tam bene quam color & sonus. Probatur etiam secunda pars, quia eadem in specie qualitas sensibilis sensu externo possit aliquando diu manere, aliquando cito transire: sed vel diu manens esset patibilis qualitas, ut cito transiens esset passio, ergo qualitas patibilis, & passio, ut sic, distinguuntur specie, quia alias eadem specie qualitas non posset esse quandoque passio, quandoque patibilis qualitas, ut patet.

Confirmatur, quia calor respectu ignis dicitur patibilis qualitas; respectu vero aquæ dicitur passio. *Confirmatur* secundum, quia nullum est principium distinguendi essentialiter rubinem ortam ex versundia, quæ est passio, & rubinem ortam ex naturali constitutione, quæ est patibilis qualitas: ergo non distinguuntur essentialiter vtraque rubedo.

Dices vnam habere ex natura sua quod cito transeat, alteram quod diu perseveret, & hoc sufficere ad distinctionem specificam.

Contra, quia hoc gratis dicitur: ergo non debet asserti.

32. *Obiectio*: sonus, qui est passio, distinguuntur specie ab omni patibili qualitate, quia repugnat ipsi ex sua natura diu perseverare: ergo patibilis qualitas distinguuntur specie à passione.

Respondeo distinguendo consequens: patibilis qualitas ut sic, à passione ut sic, nego; patibilis qualitas talis à passione tali, vel passio talis ab omni patibili qualitate, transeat consequentia, nec id est contra conclusionem, per

quam non intendimus quin aliqua passio possit distinguenda ab omni patibili qualitate, sed quod hoc non competit ipsi ex ratione passionis ut sic, & patibilis qualitas ut sic.

Ex his patet, omnia obiecta quinque sensuum extenorū, ut calor, figura &c. quæ percipiuntur à tactu, colorē, qui percipiuntur ab oculis, sonos, qui ab auro; sapores, qui à gusto; odores, qui ab odoratu; & etiam species visibiles colorum, si tamen percipiuntur ab oculo, spectare ad hanc tertiam speciem.

De forma & figura.

33. Certum est non capi hic formam, quatenus significat formam substantialem, quæ informat; nec quatenus significat omne accidens, quod inhæret actu, aut aptitudine, quia forma sic accepta non spectat ad hoc prædicamentum particulariter: Et æque certum est quod figura non capiatur hic, prout dicit imaginem rei, aut typum eius, sicut capitulatur 1. Cor. 10. *Omnia in figura continebant illis.*

Auctor dicit formam & figuram esse qualitates non sensibiles per se, nec operatiuas: & consequenter dicit ad hanc speciem spectare actus vitales potentiarum sensituarum exteriorum, & characterem spiritualem, qui communicatur nobis per tria Sacra menta Baptismatis, Confirmationis, Ordinis. Sed hic dicendi modus non placet, ratiocinatur.

Sententia
Auct. &c.
ratiocinatur.

Dicerat illi actus vitales sunt operatiui, ut actus intellectus est productius habitus. *Contra* quia non ex eo quod sit operatus ponitur in prima specie, quia certum est quod ponetur in prima specie, quamvis non efficiat productius; vnde qui negant dari habitus, adhuc ponunt actus illos in prima specie.

Confirmatur, quia secundum magis communem sententiam actus supernaturales in substantia spectat ad priam speciem, & tamen non sunt productiuū illius habitus secundum eandem sententiam communiorum, & certe visio beatifica non est productiuū illius habitus.

Capitur ergo *forma* hic pro exteriori illa dispositione, à Quid for-
ma & figura.
qua res materialis dicitur pulchra, & speciosa; aut defor-
mis; figura vero capitur pro dispositione aliqua speciali,
quæ habent partes quætitatis, v.g. illa, secundum quæ faciunt
triangulum, aut quadrangulum, aut circulum. Quo modo
accepta forma & figura, certum est quod vel non sint sensibiles
ab illo sensu externo, vel si sunt, non sunt sensibiles
per se, sed ratione aliarum qualitatum annexatum, ut ra-
tione coloris, aut caloris &c. & hinc distinguuntur à qua-
litatibus tertiae speciei.

CONCLVSI O.

34. *Probabilis est non dari aliquam qualitatem particu-
laris, quæ significatur nomine forma, aut figura, & est distin-
cta à qualitatibus trium specierum iam explicatarum. Hæc
viderunt mihi expressa mens Scoti in 4. diff. 12. queſ. 4.
num. 19. vbi dicit figuram vltima quantitatem non dicere
nisi relationem partium ad se inuicem vel terminorum
claudentium partes. Et in 1. diff. 17. q. 2. vbi assertit
quod pulchritudo non est aliqua qualitas absoluta in cor-
pore pulchro, sed est aggregatio omnium conuenientium
tali corpori, puta magnitudinis, figurae, & colorum, & ag-
gregatio respectuum, qui sunt istorum ad corpus & ad se
inuicem.*

Nec sufficit quod respondet quidam Scotista hic, distin-
guens duplē formam & figuram, vnam quæ sequitur
ad extensionem partium quantitatuarum in ordine ad
se, & aliam earundem partium in ordine ad locum; &
dicens *Scotum* locis, iam citatis loqui de forma & figura
in hac posteriori acceptione, non in priori. Non sufficit
in quantum, hæc responsio, quia falsum est dari aliquam
formam, aut figuram, quæ sequitur extensionem partium
in ordine ad se, quæ sit quid absolute, aut qual-
itas, tum quia Scotus loquitur absolute de forma, quæ est
pulchritudo, & negat eam esse aliquam vnam abso-
luta qualitatem; quod male sane faceret, si darent aliqua
forma, quæ esset pulchritudo, & esset qualitas vna, quævis
dare.

daretur alia forma, quæ non esset qualitas, & esset pulchritudo. Præter Scotum tener encluſionem Marignonis nostet hic pafū 4. & ex recentioribus Hurtadis disp. 14. Physic. ſel. 4. eft autem contra Thomifas communiter, quos ſequitur hic prædictus Scotista.

35. Probatur concluſio, quia eo ipſo, quo partes quantitatis ſic inter ſe ordinantur & vniuantur, vt li ponantur in loco modo ſuo connaturali, debeat habere ſitum quadrangularem, aut circularem abſque villa proſus qualitate, habebit quantitas talem vel talem figuram: & eo ipſo, quo partes quantitatibus alicuius ſubſtantia cum tali, vel tali extenſione & magnitudine ac figura vniuantur inter ſe, ac habent tantum huius coloris in una parte, & alterius coloris in altera, res erit pulchra, vel deformis, & habebit conſequenter formam in explicatione præmissa, in qua ſola potest ſpectare ad quartam ſpeciem qualitatis; nec eft vllum vſtigium vlliū vniū qualitatis, a qua res haberet eſſe talis, vel talis figura, aut formæ in hac acceptione: ergo cum non ſint multiplicanda entia sine neceſſitate, nō debet dici, quod detur aliqua qualitas una, qua ſit forma, aut figura diſtincta à qualitatibus omnibus aliarum ſpecierum, quod eft intentum conſlutionis.

Obiicies: Philofophus enumerauit illas vt qualitates, ergo tales ſunt cefendæ.

Repondeo negando conſequentiam, quia non enumerauit ipſas, vt qualitates veras ex ſua propria ſententia, ſed ſolum quia ita communiter exiſtimabantur, nec ſpe-ctabat ad ipſius propositum determinare, an id verum eſſet nec ne; aut quia ſunt qualitates ſecundum dici.

De adequaſione diuisionis Qualitatibus in prædictis ſpecies. Suppoſitis dictis, erit facile ſoluere hanc diuicultatem.

CONCLV S I O.

Qualitas adæquate diuiditur in ſpecies ennumeratas à Philoſopho.

36. Qualitas vt ſic adæquate & bene diuiditur in prædictis quatuor ſpecies (ſuppoſito quod forma & figura eſſent qualitates) in hoc ſenſu, quod nulla ſit qualitas, qua non ſpectat ad aliquam ex illis, & quod qualitas ſpectans ad quamcumque unam ſpeciem, habet aliquam diſtinentiam à qualitate quamcumque ſpectante ad alias ſpecies, vel eſſentialem vel accidentialem. Hac debet eſſe communis.

Probatur, quia omnis qualitas aut eſt inſensibilis ſenu extero, aut ſensibilis; ſi ſensibilis, aut eft per ſe ſensibilis, & ſic ſpectat ad tertiam ſpeciem, aut per accidens, & ratio-ne alterius ſensibilis & ſic ſpectabit ad quartam ſpeciem: ſi inſensibilis ſenu extero, aut eft innata rei, & ſic ſpectat ad ſecondam; aut non innata, & ſic ſpectat ad pri-mam, ergo nulla eſt qualitas, qua non ſpectat ad aliquam ex illis ſpeciebus. Quod autem qualitas ſpectans ad quamcumque ſpeciem habeat aliquam diſtinentiam à qualitatibus ſpectantibus ad alias ſpecies patet ex deſcriptionibus earum præmissis. Dixi autem ſuppoſito quod forma & figura ſint qualitates, quia ſi non ſint qualitates, tum qualitas vt ſic adæquate diuidetur in tres primas ſpecies, vt facile ex iam dictis conſtat.

Obiicies. Rarum & densum ſunt qualitates, & tamen non ſpectant ad villam ex his ſpeciebus. Repondeo, ſi ſint qualitates, eas ſpectare ad tertiam ſpeciem aut quartam, quia ſecundum Philofophum 7. Met. ſunt ſensibilia, quod ſi non ſint ſensibilia, aut ſpectabunt ad primam ſpeciem, ſi ſcileſit non ſint innata, aut ſecondam, ſi ſcileſit ſint innata. Dixi autem: ex ſuppoſitione quod ſint qualitates, quia incertum valde eft an ſint tales, & quidem ipſem Philofophus aliquando affirmit, aliquando ne-gat, ſed non ſpectat ad prælens vtrum ſit necne.

CONCLV S I O. II.

Diuſio ta- 37. Qualitas vt ſic non reble diuiditur in illa quatuor men non membra tanquam in veras ſpecies eſſentialiter diſtin- in species. etas. Hac eft confor-mis Doctori, quem præter ſuos multi ali sequuntur, & pater ex dictis non ſolū, quia forma & figura non ſunt qualitates, ſed quia una & eadem qualitas ob diuſitatem accidentalē potest ſpectare ad diuersas ſpecies ex illis. Nec refert, quod Philofophus qualitatem vt ſic in has qualitates tanquam in ſpecies numerauit obſolute, quia loquitur de ſpeciebus impropria

quatenus ſcileſit tales dicuntur, quæ habent aliquam diſ-ferentiam, plusquam numericam, ſicut dicitur quoddam genus hominum eſſe laboriosum, quoddam ignavum, cum tamen non dentur homines diuerſæ ſpecieſ.

Conſirmatur hæc reſponſio, quia in fine capituli, enumera-tis illis quatuor ſpeciebus, ſubiunxit: fortassis quidam alius quiſpiam modus qualitatis apparet. Ex quibus verbis ſatis datur intelligi, quod ipſe non exiſtimauerit ſpecies a ſe enuemeratas eſſe veras ſpecies & eſſentialiter diſtin-etas, quia ſi ſe exiſtimaret, non diceret, quidam alius modus, ſed quædam alia ſpecies.

Dices: ergo non ſatisficit ſuo muneri, quia debebat diuidere qualitatem in veras ſpecies.

Repondeo negando ſequelam, & ad probationem dico quod ſufficiebat ipſi ſic anuemerare qualitates, vt omnes comprehendere.

38. Eft autem pro complemento huius quæſtionis ad- Alius do- uerendum, quod qualitas poſt alio modo diuidi in suas das dia- ſpecies, quæ vere ſunt ſpecies realiter & eſſentialiter inter- dendi que- licatam in ſe diſtinguebantur: nam imprimis qualitas, ut ſic diuiditur ad- propria- ſpecieſ.

quate in ſpirituellem & materialē; & ſi spiritualis diuiditur in actus ſeu operationes, & qualitates ſpirituelles, quæ ſunt principia talium operationum. Ex his etiam qualitas, quæ eft actus vt ſic poſt diuidi in actus naturales in ſubſtan-tia, & ſupernaturales in ſubſtantia; & actus naturalis in ſubſtantia poſt diuidi in actus intellectus & voluntatis; & ſimiliter poſt diuidi actus ſupernaturalis in ſubſtantia. Præterea actus naturalis intellectus poſt diuidi in primam apprehensionem, iudicium simplex, & diuſum, & diuſus poſt diuidi in variis alias ſpecies scientia-rum, opinionum, & artium. Actus etiam voluntatis na-uralis in ſubſtantia poſt diuidi in variis ſpecies actuum diuersorum, quos voluntas poſt diuidi, & longiſſimum eft singularum ſpecierum catalogum hic texere. Prete-re a actus ſupernaturales intellectus & voluntatis poſſunt eriam diuidi in variis ſpecies. Deinde qualitates ſpiritu-ales, quæ ſunt principia actuum, poſſunt diuidi in na-urales qualitates, & ſupernaturales qualitates, quæ ſunt talia principia. Qualitates ſupernaturales huiusmodi poſſunt diuidi in plures ſpecies, vt in principia ſpectantia ad in-tellectum, & illa quæ ſpectant ad voluntatem; & ſimiliter diuidi poſt qualitas huiusmodi naturalis ordinis. & qualitas ſpectans ad intellectum poſt diuidi in qualitatem, quæ ſupplere poſt diuſum obiecti, & quæ non ſuppleret: primi generis erunt ſpecies intelligibiles; ſecundi ge-noris erunt habitus generati per actus, & facilitantes ad ipſas. Qualitas huiusmodi naturalis ſpectans ad voluntatem diuidi poſt in variis habitus, quos voluntas acqui-re poſt.

39. Qualitas non ſpiritualis poſt diuidi in intentiona-lem, & realem: intentionalis eft, quæ ex natura ſua ordi-nata eft per ſe primo ad perfectionem potentia vitalis ma-terialis; realis eft qua non eft ſic instituta: prima diuidi poſt in cognoscitum materialē; & appetituum ma-teriale: cognoscitum diuidi poſt in actus & principia actuum; appetituum in actus & habitus, ſi detinatur in eo habitus. Realis diuidi poſt in qualitatem primam & ſecondam; prima diuidi poſt in quatuor primas, ſe-cunda in variis alias iuxta varietatem earum, quæ quia magna eft, vt & aliarum qualitatum, propterea valde diſſi-cile eſſet prædicamenti huius integri ſeriem proponere, nec id neceſſarium eft, ſicut nec proponere ſeriem in-tem diuidi poſt in variis habitus, quos voluntas acqui-re poſt.

De proprietatibus Qualitatibus.

40. Prima proprietas enuemerata à Philoſopho, eft ha-bere contrarium. Quod non ſic intelligendum eft, quod ſola qualitas habeat aliquam aliam formam poſitivam eft ſibi diſſimilem & oposi-tam eſſentialiter, nam omnis species cuiuscumque prædicamēti habet aliquid ſibi con-trarium in hoc ſenſu; nec ſic etiam, vt ſola qualitas habeat aliquam formam poſitivam ſibi ſic oposi-tam, vt expellant ſe mutuò ab eodem ſubiecto, quia una forma ſubſtantialis expelliſt alteram ab eadem materia. Intelligitur ergo ſic, vt ſola qualitas habeat formam poſitivam abſolutam ſibi oposi-tam, per quam expellatur ab eodem ſubiecto in hæfitionis

in hæsionis. Dico autem formam absolutam, quia unum vbi expelit formaliter aliud vbi ab eodem subiecto in hæsionis. Quare si explicanda sit hæc proprietas sic, ut sola qualitatibus conueniat, debet addi, quod sola qualitas habeat formam positivam absolutam sibi contraria sicut, ut non possit comparari cum eadem forma in eodem subiecto in hæsionis. Sed nec in hoc etiam sensu hæc proprietas conuenit omni qualitatibus; nam lux est qualitas, & tamen non habet contrarium in hoc sensu, nec etiam habitus supernaturales, aut species impressæ.

Secunda proprietas est susceptivum esse magis & minus, hoc est posse intendi & remitti: quod quidem competit qualitatibus pluribus, non tamen videtur competere omnibus; nam certe quilibet actus intellectus unus non videtur posse intendi aut remitti propriæ loquendo, nec quilibet species impressæ. Deinde ipsamet Philosophus assert hanc proprietatem non conuenire soli qualitatibus: & certe quantum ad modum loquendi, dicitur res quæcumque esse magis & minus similes alii, sed & una actio dicitur magis intensa alia actione.

Tertia proprietas est, quod secundum eam res dicuntur similes & dissimiles; quod sine dubio intelligendum est de similitudine strictæ sumptuæ, que fundatur in ipsamet qualitate: nam res dici similes & dissimiles large loquendo secundum quæcumque formas, in quibus conueniant aut disconueniant, est extra controveriam. Addendum autem quod ex hac proprietate vix possit declarari natura qualitatis, quia non potest intelligi bene, quid sit similitudo proprie dicta, nisi intelligatur prius ipsamet qualitas, quandoquidem similitudine proprie dicta, ut distinguitur ab aliis similitudinibus, non possit cognosci nisi quatenus cognoscatur fundari in qualitate. Itaque in hoc solum sensu posset per hanc proprietatem colligi aliqua forma esse qualitas, quatenus qui cognoscetur aliqua esse similia in aliqua forma, quæ non esset nec substantia, nec quantitas, nec relatio vlla, eo ipso posset cognoscere quod illa forma esset qualitas.

D I S P U T A T I O XVII.

Q V A E E S T V N I C A .

De Sex ultimis Prædicamentis

Nvnica hac disputatione naturam sex ultimorum prædicamentorum scilicet *Actionis, Passionis, Quantitatis, Vbi, Situs, Habitus*, explicare conabimur.

Q V A E S T I O I .

Vtrum detur relatio extrinsecus adueniens & quid sit.

Moneo hanc quæstionem hic, quia communis sententia Scotistarum est, sex ultima prædicamenta confidere in huiusmodi relationibus. Quæ sententia communiter reicitur, & quidem hoc fundamento, quod non dentur tales relationes.

Vt autem hæc bene intelligatur, ac vitetur quæstio de nomine, aduerendum est nos cum Scoto nihil aliud intelligere per relationem extrinsecus aduenientem, quam formam pure respectivam, quæ nec includit aliquid absolutum intrinsecæ & essentialiter, nec identificatur realiter ex suppositione quod daretur talis similitudo (de cuius suppositionis veritate parum hic est curandum) & quæ non spectat ad prædicamentum *Ad aliquid*.

Aduerendum secundò, omnem relationem transcendentalē identificari alicui alteri eritati, quam presupponit ut fundamentum, v.g. relatio transcendentalis, quam dicit creatura ad Deum, identificatur ipsumsæ creature; & relatio, quam dicit intellectus ad obiectum, identificatur ipsumsæ intellectui. Relatio vero pertinens ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam vocant Scotiæ merito relationem extrinsecus aduenientem, necessario presupponit fundatum & terminum cum ratione fundandi; quibus positis necessario resultat absque aliqua actione ad ipsam-

met terminata: vnde si detur aliquæ forma relativa, quæ non identificatur alicui aliæ rei, nec presupponit fundatum, terminum, & rationem fundandi ad quæ necessariè sequitur, dabatur relatio extrinsecus adueniens; nihil enim aliud intelligimus per relationem extrinsecus aduenientem, quam huiusmodi: & ratio nominis est apertissimæ: eum enim sit entitas pure relativa, hoc est non includens aliquid absolutum, nec identificatum ulli absolute, debet vocari relatio; & quia vltetas non sequitur necessariè ex fundamenti, & termini, aut ullius rationis fundandi se habentis ex parte ipsorum absque actione aliqua immediate terminata ad ipsam, quemadmodum sequuntur relationes de prædicamento Ad aliquid, merito vocatur extrinsecus adueniens, ad differentiam illarum alias relationum, quæ intrinsecus aduenientes dicuntur; & per hoc patet responsio ad discursum longissimum, quo virutus Suarez supra contra *Scotum ex nomine relationis intrinsecus adueniens*.

C O N C L U S I O .

Damur relationes extrinsecus aduenientes in sensu iam **D**amur re-explicato. Hæc est Doctoris in 3. diff. 1. quæst. 1. & in 4. diff. 3. quæst. 1. quod libeto 11. num. 4. cum *Scotis omnibus*, *Louanienses* hic; *Paulus Venetus* 5. Met. *Thomistarum*, & *Roentiorum* sententiam, quos citant & sequuntur Suarez *disput. 48. Met. scilicet. 1. Rninius & Complutenses* hic.

Probatur, quia secundum aduersarios communiter datur vno inter materiam & formam, quæ est aliquid reale positivum distinctum ab illo: & licet hoc negetur à *Caietano* & aliis paucis; tamen id modo supponendum est cum communiori aduersariorū sententia, quam aliis probabimus. Deo volente: sed illa vno est huiusmodi respectus ergo, & *Probatur* minor, quia est aliqui dreali, cuius totum esse consistit in ordinatione actuali vnius ad aliud: ergo est essentialiter respectus; non est autem intrinsecus adueniens, ut patet aduersarii, & patet, quia non presupponit aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequitur, possunt enim extrema esse existentia simul, quanvis non haberent illam vniōnem: non est etiam respectus transcendentalis, quia neque est quid absolutum, alias essentia eius non considereret in actuali ordinatione vnius ad aliud; neque identificatum realiter alicui absoluto, quia non potest assignari quodnam sit illud absolutum, cui identificaretur, aut quis effectus, aut vltitas eius: ergo non est respectus transcendentalis, aut prædicamentalis de prædicamento Ad aliquid, & consequenter erit extrinsecus adueniens.

Confirmatur hoc meo iudicio evidenter, quia eodem modo, quo aduersarii dicunt vniōnem esse aliquid absolutum respectum transcendentalē, & propterera non posse intelligi, nisi per modum respectus, posset aliqui d. cere, quod similitudo & quicumque respectus intrinsecus adueniens est etiam quid absolutum, dicens tamen ordinem ad terminum: sed hoc est absurdum eritam secundum ipsos: ergo & illud, vnde sequeretur probabilitas eius.

3. Confirmatur secundò, quia si vno materia ad formam est quid absolutum, quæ esset ratio cur dicerentur vni, deberet ponи in vtroque extremo, vel vnum absolutum in uno, & alterum in altero: sed non potest ponи in vtroque extremo vnum absolutum, quia vnum numero neque naturaliter afficeret duo subiecta æque immediate, sicut nec vna forma duo subiecta, sive informando, sive inha-rendo; nec etiam ponitur vnum absolutum in uno, & alterum in altero, quia sic daretur duplex vno substantialis inter materiam & formam contra magnam partem aduersariorum, ut videbimus primo *Physicorum*. *Probatur* sequela maioris, quia quæcumque referuntur ad se inuicem relatione reali mutua, debet habere ab utraque parte rationem positivam fundandi illam denominationem, nec portans debet fundari in vna quam in altera, si utraque sit capax: & ita videmus contingere in relationibus similitudinis & dissimilitudinis, ac similibus: sed materia & forma referuntur ad se inuicem denominatione mutua relativa

242 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

vniuersitatis, & ille modus absolutus est ratio proxima aut formalis, aut fundamentalis, unde proueniat: ergo debet posse in utroque extremitate.

4. Confirmatur tertio, quia frusta sit per plura quod fieri potest per pauciora: sed ex duabus formalitatibus, quas ponunt in unione, absolute scilicet & respectiva, sufficeret sola respectiva: ergo frusta ponitur altera.

Dices: si potuisset poni, sufficeret; sed non potest poni sine absoluto, & consequenter est magna necessitas absoluti. Contra, quia non potest, vel leuissima ratio assignari, quæ ostenderet, quod non posset poni: ergo gratis asseritur minor.

Confirmatur quartio, quia non potest dari vlla impli-cantia, cur non posset aliquid pure respectuum poni de novo inter materiam & formam per actionem alicuius extrinseci terminatam immediate ad illud: sed ex suppositione quod hoc posset fieri, non est vlla ratio, ob quam dicatur, quod ita de facto non fiat; & ex altera parte multo congruentius esset dicere, quod ita fiat, quandoquidem illud, quod ponitur inter illa, non possit intelligi, nisi per modum respectus actualiter ordinantis unum ad aliud: ergo debet dici quod illud, quod ponitur inter illa per actionem causæ vniuersitatis, sit respectus purus, & nullo modo quid absolutum.

5. Dices, implicantiam esse quod respectus possit produci per actionem aliquam ad se immediate terminatam, ut sepius testatur Philosophus; si autem poneretur per causam extrinsecam aliquid pure respectuum inter materiam & formam, produceretur respectus per actionem ad se immediate terminatam.

Contra: Philosophus nunquam dixit non posse terminari actionem immediate ad relationem extrinsecus aduenientem, sed tantum id de relatione intrinsecus adueniente afferit. Sed non est eadem ratio de utraque: ergo, &c.

Ad quas relationes non datur actio.

Dices, Philosophus non fecisse mentionem de vna in specie, neque de altera, sed id vniuersaliter afferit de relatione, & propterea debet intelligi de quacumque relatione.

Contra, quia id afferit expresse de relatione tertii prædicamenti præfertim secundum aduersarios, quia alias relationes non nouit: ergo non debet intelligi de aliis relationibus, si darentur, sed de iis, quæ ad illud prædicamentum pertinent.

Et confirmatur, quia illud quod dixit Philosophus, debet fundari in ratione: sed non est vlla ratio, cur ad relationes extrinsecus aduenientes non daretur actio, & est optima ratio cur non daretur ad relationes intrinsecus aduenientes, quia hæc præsupponunt aliquid, ad quod aduersario sequuntur sine actione: illæ vero non præsupponunt: ergo intelligendus est Philosophus solum de his, & non de illis. Quod si Philosophus expresse negaret ad ullam relationem dari actionem, potius neganda esset eius auctoritas, quam hæc conclusio.

6. Obiiciens primo: Propterea relationes intrinsecus aduenientes dicuntur tales, quia sequuntur necessario ad extremitates, posito fundamento proximo seu ratione fundandi; sed vniuersitatem non sequatur necessario positivis extremitatibus, tamen sequitur necessario positivis illis, & ratione fundandi: sequitur enim necessario ad actionem vniuersitatem, quæ est ratio fundandi ipsam: ergo si sit relatio non transcendentalis, non erit extrinsecus, sed intrinsecus adueniens tam bene, quam similitudo, aut paternitas.

Confirmatur ex Ioanne à S. Thoma hic: actio sequitur necessario positivo fundamento, & termino, & ratione fundandi, & similiter vbi: ergo sunt relationes intrinsecus aduenientes potius, quam extrinsecus iuxta nostram explicationem. Probatur antecedens, quia ratio fundandi actionem est positio effectus, & ratio fundandi vbi est circumscripicio corporis ambientis: sed positis his necessario sequitur actio & vbi, ergo.

Respondeo negando minorem; ad cuius probationem dico quod actio vniuersitatis non sit ratio formalis fundandi unionem, nam ratio formalis fundandi debet esse in extremitatibus, quæ referuntur aut in aliquo ex illis, ut patet discurrendo per omnes relationes tertii prædicamenti; actio ve-

ro vniuersitatis est in agente vniuentre, & non in illis extremitatibus. Quod si etiam actio illa esset ratio fundandi, & etiam esset in illis extremitatibus, adhuc obiectio nihil concluderet;

Respondetur enim secundo distinguendo maiorem: posito fundamento proximo seu ratione fundandi distincta ab actione productiva relationis, concedo; quæ non distinguatur ab ipsa, sed sit ipsam actio productiva unionis, nego maiorem.

7. Ad confirmationem nego antecedens cum sua probatione: nam positio effectus & circumscripicio corporis habetur formaliter per ipsam actionem, & vbi, & non per aliquid prius: ergo non sunt rationes fundandi, ad quas sequuntur necessario actio & vbi.

Et per hoc patet ad fundamenta Arriaga disput. 12. Log. num. 6. & 11. qui videtur non intellexisse nostram sententiam, dum in confirmatione sua evidenti, ut ipse ait, ex eo quod relatio paternitatis sit intrinsecus adueniens, inferat relationem causa & effectus intercedentem inter duos ignes esse talem: quasi Scotista non eodem modo philosopharentur de utraque; cum tamen certum sit eos nullam profligare agnoscere differentiam inter illas. Nam qui ponunt inter patrem & filium præter actionem, quæ est respectus extrinsecus adueniens, aliam relationem intrinsecus aduenientem, similes duas relationes ponunt inter duos ignes; & qui vnam tantum relationem ponunt inter patrem & filium, quæ est actio, ac respectus extrinsecus adueniens, vnam etiam ponunt tantummodo inter duos ignes.

Obiiciens secundo: si daretur aliquis respectus purus non transcendentalis, qui non esset de prædicamento *Ad aliquid*, esset & non esset istius prædicamenti, quod est absurdum. Probatur sequela; non enim esset, ex hypothesi; esset autem, quia conuenienter vniuersitate in ratione respectus cum relationibus istius prædicamenti.

Respondeo negando sequelam cum sua probatione quoad secundam partem; non enim ex eo quod aliqua conuenienter vniuersitate, debent poni in eodem prædicamento. Confirmatur haec responsio, quia non est maior conuenientia inter relationem intrinsecus aduenientem & extrinsecus in ratione relationis ut sic, quam est inter vbi & quando, ceteraque ultima sex prædicamenta (ex suppositione quod sint modi absoluti dicentes respectum transcendentalis, ut dicunt aduersarii) in ratione modi absoluti ut sic: ergo sicut ex conuenientia horum in ratione modi non admitterent aduersarii quod pertineat ad idem prædicamentum: neque etiam inferre debent ex conuenientia relationis intrinsecus aduenientis cum relatione extrinsecus adueniente, quod sint eiusdem prædicamenti.

CONCLVSION II.

8. Bene definitur relatio extrinsecus adueniens esse respectus realis realiter distinctus ab extremitatibus, non presupponens aliquid ex parte ipsorum, ad quod necessario sequitur, quod non sit actio productiva ipsius, cuius etiam esse est ad alind se habere. Hæc fere patet ex dictis.

Ponitur respectus realis, tanquam genus, in quo conuenit cum aliis relationibus realibus tam transcendentalibus, quam prædicamentibus. Dicitur realiter distinctus ab extremitatibus, ut distinguatur à relationibus realiter identificatis suis extremitatibus, ut sunt relationes creaturæ ad Deum, materia ad formam, potentia ad obiectum, &c. Dicitur, non presupponens aliquid ex parte extremitatum ad quod necessario sequitur, ut distinguatur à relationibus intrinsecus aduenientibus, quæ tale quid semper præsupponunt. Dicitur quod non sit actio productiva, quia aliquando posset præsupponere in extremitatibus vel in aliquo ex illis ipsam actionem productinam sui: quando enim aliquis moueret se localiter, & ponere se in loco, vbi illud intrinsecum, quod haberet, præsupponit in ipso aliquid ad quod necessario sequitur, nimimum actionem productivam sui. Verumtamen aduertendum est quod non necessario præsupponeret ipsam in extremitatibus, quia si agens extrinsecum ponere locatum in illo loco, habueret illud vbi, & tu actio productiva vbi non esset in extremitatibus.

Et

Et hoc quidem certum est in sententia, quæ dicit, quod actio subiectetur in agente; sed in altera sententia, quæ dicit actionē esse in passo, & non in agente, non esset hoc certum, quia sicut ipsum vbi, quod producitur, est necessario in extremis, ita etiam actio deberet necessario esse in ipsis; & propterea opportune additur in definitione particula illa, quod non sit actio productiva. Dicitur denique cuius totum esse est ad aliud se habere, ut distinguitur ab absolutis dicentibus respectum transcendentali, quæ, intercedentiæ inter extrema realiter distincta ab ipsis, vnum referunt ad aliud (si sunt aliqua huiusmodi) ut intellectio, quæ refert intellectum ut intelligentem ad intellectum, nam cum huiusmodi entia includant aliquid absolutum, non possunt habere totum suum esse ad aliud; ut patet.

Dices, respectus transcendentales seclusos esse ab hac definitione per hoc, quod dicatur respectus extrinsecus adueniens distinguiri realiter à suis extremis: nam respectus transcendentalis identificantur realiter suis extremis: ergo frustra ponitur hæc particula ultima ad secludendos respectus transcendentales.

Respondeo, distinguendo antecedens: quatenus comparantur ad extrema, quibus identificantur, concedo; quatenus comparantur ad extrema, quibus non identificantur, nego antecedens, & consequentiam: quia addenda erat ultima particula ad excludendos respectus transcendentalis, quatenus comparantur ad extrema, quibus non identificantur; verbi gratia respectus transcendentalis, quem dicit intellectio ad obiectum, refert ipsam ad obiectum, & præterea refert potentiam intellectuam ad idem obiectum, identificantur autem intellectuon, non potentia: si ergo consideretur iste respectus, ut habet pro extremis intellectuonem & obiectum, bene excluditur per primam illa particulam definitionis; si vero consideretur, ut habet pro extremis potentiam & obiectum, non excluditur per illam particulam, sed bene per hanc ultimam.

QVÆSTIO II.

Vtrum sex ultima prædicamenta sint relationes extrinsecus aduenientes

10. *Prima sententia* ponit sex ultima prædicamenta confitentes in denominatione extrinseca. Ita *Hervagius* quodlibet 1. quæst. 9. *Ianellus* 5. *Metaph.* quæst. 23. *Sotus*, & *Masius* hic, quibus fauet *D. Thomas opusc.* 48. *træt.* 6. cap. 1. & alibi.

Secunda sententia est *Capreoli* in 2. dij. 2. quæst. 1. *Socin*. 5. *Metaph.* 36. *Ruuij* hic tenens hæc prædicamenta nec omnino esse absolute nec omnino respectiva, sed consistere in absolute & respectivo.

Tertia sententia, dicit esse modos absolutos formaliter & realiter à patre rei, qui tamen sunt relativa secundū dici. Hanc teneant *Complutenses*, qui plutes alios pro ea citant.

Quarta sententia tener aliqua ex his prædicamentis confitentes in denominatione extrinseca, aliqua in denominatione intrinseca. Ira *Auersa* hic.

Quinta denique sententia est quod consistant in respectibus extrinsecus aduenientibus. Ita *Scotus* citatus quæstione præcedenti cum suis omnibus.

CONCLVSIONE I.

Sex ultima prædicamenta sunt respectibus extrinsecus aduenientes.

11. *Ex ultima prædicamenta consistunt in respectibus extrinsecus aduenientibus.* Hæc est iuxta quintam sententiam.

Probatur primo, quia dantur respectus extrinsecus aduenientes, ut quæstione præcedenti probatum est: ed illi respectus non spectant ad alia prædicamenta, ut patet: ergo ad hæc prædicamenta pertinet & consequenter hæc prædicamenta consistunt in talibus respectibus.

Confirmatur, quia ex suppositione, quod dentur, nihil impedit, quo minus hoc prædicamenta in illis consistere dicantur, & nulla alia sententia satisfacit: ergo in illis constitui debent. Minor patebit tum ex impugnatione illarum sententiarum, tum ex solutione obiectorum.

Itaque contra primam sententiam facit, quod ut postea ostendemus, actio, & vbi consistant in aliquo positivo superaddito extremis, inter qua intercedit.

Contra secundam facit, quod non assignet aliquam vnam per se essentiam entibus horum prædicamentorum,

quia ex absoluto & respectivo non fit vnu per se, & deinde, quod superflue absque ratione vlla, vel necessitate ponat formalitatem absolutam spectare ad entia horum prædicamentorum, cum sola formalitas relatiqa sufficiat.

Contra tertiam facit, quod hæc entia consistant in ordinatione actuali vnius ad aliud non minus, quam similitudo duo: um alborum, ex suppositione, quod talis similitudo daretur: ergo debent dici esse respectus non minus, quam talis similitudo. Et sane qui hoc negaret, posset similiter negare, quod similitudo esset respectus, & dicere, quod esset quid absolutū, & relatiuum tantum secundum dici.

12. *Contra quartam denique facit*, quod eadem sit ratio de omnibus his prædicamentis quantum ad hoc: ergo si aliqua ex illis non sint denominations extrinsecæ, nec vlla erunt.

Confirmatur, quia qua ratione aliqua denominations extrinsecæ spectarent ad hæc prædicamenta, omnes debent spectare à paritate rationis: sed hoc est falsum, tum quia esse visum est denominatio extrinseca, & tamen spectat ad prædicamentum qualitatis, ad quam scilicet spectat ipsam visum, à qua ponent illa denominatio; & secundum ipsum *Auersam* relationes prædicamenti Ad aliquid sunt denominations extrinsecæ, nec tamen ad hæc prædicamenta spectant: quæ etiam ratio militat contra primam sententiam.

Confirmatur secundò, per ea quæ in particulari de his prædicamentis dicimus.

13. *Obiicies ex Suario, & Aversa*, contra conclusionem: multæ qualitates respiciunt essentialiter sua obiecta, & vno substantialis essentialiter respicit sua extrema, & consequenter sunt respectus extrinsecus aduenientes, cum non sint de prædicamento Ad aliquid: sed non spectant ad hæc prædicamenta: ergo saltē falsum est quod omnes respectus extrinsecus aduenientes spectent ad hæc prædicamenta.

Respondeo nullam qualitatem esse respectum extrinsecus aduenientem, quandoquidem omnis qualitas sit quid absolutum, & consequenter non pure relatiuum; vnde videtur mihi, quod *Auersa*, qui vtitur hoc exemplo, non intellexerit respectum extrinsecus aduenientem iuxta mentem *Scoti*. Quod ad vniuersum illam atinet, dico illam quidem esse purum respectum, & spectare ad prædicamentum actionis, ut ex ibi dicendis patebit.

14. *Obiicies secundò ex Arriaga disput.* 12. sct. 2. Duratio & vbi necessario sequitur posito fundamento: ergo non possunt esse respectus extrinsecus aduenientes.

Respondeo, negando antecedens: quamvis enim dare-mus rem non posse esse absque aliqua duratione & vbi, sane tamen potest esse absque quacumque duratione & vbi in particulari: vnde quacumque duratio & vbi in particulari potest esse extrinsecus adueniens.

Obiicies tertio: si hæc prædicamenta conuenient in respectu extrinsecus adueniente ut sic, deberet omnia facere vnum prædicamentum: hoc est falsum: ergo.

Respondeo primò, hoc argumentum militare contra alias sententias, quia similiter sequeretur, quod omnia hæc prædicamenta facerent vnum prædicamentum, si omnia consisterent aut in denominationibus extrinsecis, aut in aliquo modo absolute sine respectu, aut in modo absolute cum respectu.

Respondeo secundò negando sequelā maioris, quia quædammodum omnia absolute, v.g. qualitas, quantitas, & substantia non debent necessario facere vnum prædicamentum, ita nec omnia relativa debent necessario ponit in uno prædicamento, quamvis conuenirent in ratione aliqua communī ut sic. Quid si dicatur omnia absolute non conuenire vniuoce in aliqua ratione communī ut sic, similiter poterit dici, quod omnia relativa non conueniant vniuoce in aliquaratione relativa communī ut sic.

15. *Obiicies quartò pro Complutensis, & Joanne à S. Thoma*: propria ratio relationis consistit in esse ad, seu in hoc, quod sit accidentis faciens respicere aliud ex proprio suo & nativo effectu: sed hoc non conuenit his ultimis prædicamentis, nam quatuor ultima dicunt esse in ex sua propria ratione: Vbi enim facit rem esse in loco, Quando in tempore, sive disponit patres in loco, Habitus resultat

244 LOGICA. De sex vltim. Prædicamentis,

ex eo quod uestis sit in corpore : similiter actio non dicit esse ad, sed esse ab, & passio est in passo.

Confirmatur: si sex vltima prædicamenta essent relationes, necessario essent mutuae : hoc autem est falsum, quia actio, & passio non sunt simul natura.

Respondeo negando minorem, ad cuius probationem dico manifestum esse, sex vltima prædicamenta dicere ex natura sua intrinseca esse ad tam bene quam similitudo: nam actio ordinat agentem ad effectum, passio effectum seu passum ad agentem, vbi locatum ad locum, quando rem existentem ad tempus, & ita de reliquis; sicut similitudo ordinat album unum ad aliud album coexistens. Nec refert, quod actio dicatur esse ab agente, passio in passo, vbi in loco, nam etiam similitudo dicitur esse in subiecto, & tamen non propterea dici debet quod non sit relatio. Præterea, improprie dici à Complutensibus, quod uestis sit in corpore, & falsum esse, quod habitus sequatur ex eo, quod uestis sit in corpore; inquit ab ipso habitu habetur uestis esse in corpore, seu ut proprius dicam, vestis circa corpus aut applicata corpori.

16 *Confirmatur responsio*, quia ideo aliquid est essentialiter actio, non quia est ab agente quomodocumque, sed quia est ab ipso sic, ut ab ipsa denominatur per se formaliter agens producere aliud: & ideo aliquid dicitur essentialiter passio, non quia est in passo quomodocumque, sed quia est in ipso sic, ut ab ipsa denominatur passum pati ab aliquo: & ideo aliquid dicitur esse vbi, non quia est in loco quomodocumque, nec quia ponit in loco quomodocumque, sed quia est ratio formalis, à qua essentialiter & formaliter haber aliquid actu constituit in loco: ergo actio, passio, & vbi dicunt ordinatem actualēm unius ad aliud, nimirum, agentis ad passum, passi ad agens, locati ad locum: ergo dicunt esse Ad non minus quam similitudo, quae propterea dicit esse Ad essentialiter, quia minus ipsius est referre actualiter unum extreum ad aliud.

17. *Ad confirmationem obiectionis*, Respondeo primò, quod si aliqua relationes ex sex vltimis prædicamentis non essent mutuae, inde formaliter non sequatur, quod non essent relationes; neque enim ex concepitu relationis ut sic, habetur necessario, quod debeant esse mutuae, ut pater in relationibus tertij generis, quae secundum ipsosmet aduersarios non sunt mutuae.

Respondeo secundò, concedendo sequelam majoris, & negando minorem: ad cuius probationem, dico aliud esse, quod relationes sint mutuae, aliud quod sint simul natura; ad ipsam autem rem dico, quod certum sit reliquias relationes spectantes ad vltima prædicamenta, præter actionem & passionem, esse simul natura; vnde quantum ad hanc rationem, saltem illæ possunt esse relationes. De actione etiam & passione certū est, quod sint simul natura quantum ad hoc, quod ab una ad alteram sequatur sub sistendi consequentia pro quocumque instanti temporis, nec alia similes naturæ necessario requiritur in omnibus relationibus.

QVÆSTIO III.

De Actionis prædicamento.

Explicatur sententia Scotti de Actione.

Nomen actionis, ut aduertit Doctor in 4. diff. 13. quæst. 1. & quodlib. 13. est æquiuocum; significat enim plura secundum diuersam rationem; primò enim significat actiones vitales, quibus potentia vitales tendunt in sua obiecta, ut intellectus in intelligibili, voluntas in visibile, visus in visibile, quae actiones sunt de prædicamento qualitatis, & non huius prædicamenti.

Secundò sumitur aliquando à Philosopho pro reacta, seu pro effectu, qui producitur ab efficiente: & sic etiam non spectat ad hoc prædicamentum, sed ad illa, ad quæ spectat res illa producta.

Tertiò sumitur pro respectu, seu relatione, quæ supponit resultare in re, quæ aliam rem producit statim atq; illam producit; & manet in illa re, quandiu coexistit cum re producta: & actio hoc modo spectat potius ad prædicamentum. *Ad aliquid*, quam ad hoc prædicamentum, si tamen detur talis actio, seu productio, de quo egi supra disp. de relatione num. 46.

Quartò, sumitur pro respectu eduentis ad formam, quæ educitur ab aliquo agente ex potentia alicuius subiecti.

Quintò pro respectu induentis ad formam, quam inducit aliquod agens in aliquod subiectum.

Sextò denique sumitur pro respectu transmutantis ad transmutatum, mediante quod scilicet aliquod agens mutat aliquod subiectum.

19. Ex his tribus vltimis respectibus certum est posse dati respectum induentis, sine respectu eduentis; anima enim rationalis inducitur & non educitur; non potest ramen esse educatio sine inductione, nihil n. educitur ex potentia alicuius, quod non recipiat in ipsum. Potest etiam dari respectus transmutantis sine educatione, ut patet in transmutatione corporis, quæ est altera pars viventium per animam rationalem; non tamen sine inductione, quia nihil potest transmutari proprie loquendo, hoc est intrinsece, per receptionem formæ, quam non habuit ante, quia inducatur illa forma in illud, quod transmutari dicitur. Vnde existimo actionem eductiā realiter identificari ad actioni induciā, & actionem transmutatiā realiter identificari ad actioni induciā in hoc sensu, quod illa actio qua transmutatur aliquod subiectum, debet necessario esse actio, qua inducatur in subiectum, debet necessario esse actio, & etiam qua inducitur in subiectum, debet necessario esse actio, actio transmutativa.

20. Difficilis, est quod Scottus supra in quarto, num. 1. 1. sit relativus ad actionem induciā, & eductiā ad actionem transmutatiā ad subiectum, atque adeo respectum transmutantis ad transmutatum solummodo spectare ad hoc prædicamentum, non vero respectum induentis aut eduentis. Cuius rationem assignat, quod non possit esse forma inducta aut educta simul cum inducente aut educente, quin sit respectus eductiā aut inductionis; possit autem esse transmutans v. g. causa transmutatiā & transmutatum, hoc est subiectum ab ipso transmutabile sine transmutatione, nimirum in casu, quo poneretur aliquod impedimentum, ut si ad esset fortior agens, aut de esset concursus diuinus. Hac doctrina mihi semper visa est difficultis, & si vera esset, falsum esset quod paulo ante diximus, nempe actionem transmutatiā identificari realiter semper actioni induciā alicui, & actionem eductiā realiter identificari alicui actioni transmutatiā, quia omnis relatio extrinsecus adueniens distinguuntur realiter ab omni relatione intrinsecus adueniente, alias non ponentur in prædicamentis realiter distinctis.

Ideo autem hæc doctrina visa mihi est difficultis *primo*, quia si distinguuntur realiter actio eductiā & transmutatiā sicut transmutatiā non potest esse prior quam eductiā, sed potius est contra eductiā debet esse prior: hoc autem supposito videtur quod relatio transmutantiā, seu actio transmutans sit intrinsecus adueniens, quia sequitur necessario suppositis extremis, & educatione formæ seu inductione eius ita, ut de potentia Dei absoluta non possit non esse magis quam similitudo duorum alborum possit non esse, supposita corum coexistentia: sed illa relatio, quæ necessario sequitur positis extremis, & aliqua ratione priori, quæ non sit actio eductiā istius relationis, est intrinsecus adueniens, ut patet ex dictis quæstione prima huius disputationis: ergo illa relatio transmutantiā est extrinsecus adueniens in casu supposito.

Secundò, quia videtur quod relatio eduentis aut induentis sit extrinsecus adueniens, quia illa relatio est extrinsecus adueniens, quæ non sequitur necessario positivis extre-

extremis & quibuscumque conditionibus præuis: sed posito calore v.g. & calefactu & omnibus prærequisitis ad educationem aut inductionem, non necessario sequitur eductio aut inductio inter calorē & calefactuum illud, nam non sequeretur illa eductio aut inductio, si calor esset eductus ab alio calefactu & si esset productus à solo Deo absque subiecto, non esset eductio aut inductio in illo agente terminata ad illum calorem: ergo tam bene est relatio extrinsecus adueniens, quam vno materia ad formam, aut ubi, que secundum Scotum sunt relationes extrinsecus advenientes.

Propter has difficultates existimo Doctorem, quando dicit quod eductio & inductio sit relatio intrinsecus adueniens, intelligendum esse conformiter ad principia alia communia de productione. Itaque quemadmodum secundum illa principia causa producens, v.g. homo generans hominem dicit duas productiones diuersas rationis ad eam productam, unam quæ spectat ad prædicamentum actionis, & manet solummodo, vel quādū manet res in fieri ab illa causa, vel quādū actualiter dependet ab illa causa; & altera productione, quæ est de prædicamento. Ad aliiquid, quæ presupponit priorē, & manet quādū extrema illa manet, siue res producta de peccato actualiter à causa siue non dependeat; Ex quibus productionibus prior est relatio extrinsecus adueniens, posterior vero intrinsecus adueniens: Ita causa educens aut indicens dicit duplē educationem, aut inductionem; unam quæ manet quamdiu res est in fieri, aut acto dependet ab inductione, & alteram, quæ ad illam sequitur & manet quamdiu res educta, & educens existunt in rerum natura, siue actu dependet res educta ab educate, siue non ex quibus prior educatio aut inductio est relatio extrinsecus adueniens, & de illa procedit discursus pro missus contra doctrinam Scotti; posterior vero est intrinsecus adueniens, & de illa loquitur Scottus, nec contra eam facit ille discursus. An autem reuera sint illæ due educationes, iisdem rationibus probandum aut improbadum est, quibus vtuntur autores ad probandum aut improbadum, quod detur paternitas intercedens inter patrem & filium, & sequens necessario ad illos, supposita productione unius ab altero. Quod totum dictum sit ad defensionem, & intel. etionem doctrinæ Scotti in prædicto loco.

Explicatur sententia Porretani de Actione.

22. *Gilbertus Porretanus definit Actionem esse illud, secundum quod in id, quod subiicitur, agere dicimus;* id est, secundum quod trāmutamus aliquod subiectum, inducendo aliquam formam in ipsum. Hoc est: Actio est aliqua forma, à qua formaliter denominatur aliqua causa actu transmutare aliquod subiectum. Quam definitionem admittit Scottus supra esse bonam, non tamen prout comprehendit omnem omnino respectum, qui spectat ad hoc prædicamentum, sed prout comprehendit omnem actionem causæ efficiens, ut efficiens est. Ratio autem cur non admittat eam, ut comprehendentem omnem respectum huius prædicamenti, est, quia informatio quasi activa causa formalis, à qua dicitur actu informare subiectum, spectat ad hoc prædicamentum, neque enim potest assignari aliud prædicamentum, ad quod spectet; & tamen non conuenit ipsi proprio loquendo prædicta definitio, quia non est verum propriè loquendo, quod forma agat in materiam, sola enim causa efficiens dicitur proprio loquendo agere ex usu Philosophorum. Similiter concursus materia, quo influit materialiter in formam, quæ ex potentia eius educitur, spectat ad hoc prædicamentum, & tamen propter eandem rationem non conuenit ipsi prædicta definitio, proprio loquendo. Ratio etiam cur Scottus admittit prædictam definitionem, ut comprehendentem omnes actiones causarum efficiens spectantes ad hoc prædicamentum est, quod omnibus & solis illis conueniat proprio loquendo: omnis enim, & sola causa efficiens agit actione huius prædicamenti in id, quod subiicitur.

23. *Dices: Deus est causa efficiens respectu effectus, quem creat, v.g. respectu Ageli, & tamen non agit in aliquid, quod subiicitur; quia Angelus creatus nō sit ex presup-*

posito aliquo subiecto, in quod diceretur Deus agere, dum producit Angelum.

Respondeatur ad hoc commuuerit, Deum producendo talē effectum non agere actione huius prædicamenti, quia non datur actio huius prædicamenti, nisi respectu effectus, qui accidentaliter dependet ab agente sic, ut possit esse sine tali dependencia: Angelus autem non sic accidentaliter dependet à Deo, sed essentialiter, vnde dependencia ipsius ad Deum est identificata realiter ipsi.

Dices secundo: Deus posset creare albedinem extra omne subiectū; & dependētia albedinis ab ipso in tali casu esset dependētia accidentalis, quia posset esse absque tali dependētia; sed tamen Deus sic producendo albedinem non ageret in id, quod subiicitur: ergo illa definitio actionis non comprehendit omnem actionem huius prædicamenti. Probatur consequentia, quia omnis actio, à qua accidentaliter dependet est, est, spectat ad hoc prædicamentum.

Respondeatur negando consequentiam cum sua probatione, quia solum effectus causarum secundarum spectant ad hoc prædicamentum.

14. *Et si queras, cur illæ solē spectarent potius, quam omnes, a quibus accidentaliter tantum dependent effectus, & non essentialiter.*

Respondeo, in mea lenientia rationem esse facilem, quia nulla actio spectat ad hoc prædicamentum praeter actiones, quæ sunt accidentia: nulla autem actio Dei solius, siue ab eo essentialiter siue accidentaliter dependet effectus, est accidens, nam consistit, ut suo loco dicam, in volitione libera Dei, qua vult effectum producere, quæ volitio non est accidens, vt pater. Quod si actio Dei esset quid distinctum à Deo & effectu, profecto non esset illa ratio cur excluderetur ab hoc prædicamento, & consequenter quandoquidem non conueniret ipsi prædicta definitio, non esset bona, quandoquidem non comprehendenter omnem actionem, etiam effectuum, spectantem ad hoc prædicamentum.

Dices tertio: Actio, qua creatura crearet, spectaret ad hoc prædicamentum, & tamen non conueniret ipsi prædicta definitio.

Respondeo, secundum plurimos Scottistas, non esse possibile in talem actionem; quod si possibilis esset, profecto prædicta definitio actionis vt sic non esset bona: vnde illi qui tenent, quod creatura possit de potentia Dei absolute creare vel totaliter, vel partialiter, debent consequenter negare prædictam definitonem, vt adæquatam omni actioni præstanti ad hoc prædicamentum; nec esset magnum inconveniens negare bonitatem eius, neque enim Gilbertus ille Porretanus tantæ authoritatis haberi debet, vt non possit negari definitio quacumque ab ipso tradita, si non constaret bonitas eius aliunde, quam ab ipsis authoritate.

Clarior explicatio Actionis.

25. *Quod si velit aliquis clarius, & sine involutione alias difficultatum, non necessario hic examinandarum, declarare naturam actionis vt sic, spectantis ad hoc prædicamentum: Dico Actionem vt sic comprehendentem omne illud, quod spectat ad hoc prædicamentum, bene explicari esse accidens quo mediante formaliter aliquid communicat esse alteri, abstractendo a modo, quo communicat illud esse, siue scilicet id fiat per receptionem, siue per informationem aut inhesionem, siue per receptionem aut inhesionem. Hæc descripsi patet esse bona, quia omni & soli actioni huius prædicamenti conuenit; conuenit enim irfluxui, quo materia dat esse formam; & informationi, quo forma informat materiam, dando seipsum illi, & in fluxui, quo efficiens producit quemcumque effectum, quem producit mediante accidente, siue illud producit transmutatione, siue sine transmutatione, quidquid sit an actio talis absque transmutatione, si possibilis, necne. Excluditur autem actio Dei omnis, quæ consisteret in volitione eius, & quæ identificaretur realiter effectui producto, quia nec volitio eius est accidentis, nec aliquid identificatum realiter creaturæ est accidentis respectu istius creaturæ, vt patet.*

*Clarior exp.
prædicta
actionis.*

249 L O G I C A . De sex vlt. Prædicamentis,

*Quid actio
causæ effi-
cientis.*

Altio autem causæ efficientis, ut sic, potest bone describi esse accidens, à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare, ipsi esse absque receptione, aut informatione eius, aut in hæc in ipso. Hæc descriptio similiter patet, quia omni & soli conuenit. Dicitur dare ipsi quia in hoc conuenit actio causæ efficientis cum causalitate causæ materialis & formalis. Dicitur absque receptione, ut distinguitur à causalitate causæ materialis. Dicitur absque informatione aut in hæc, ut distinguitur à causalitate causæ formalis tam substantialis, quam accidentalis. Solum potest esse difficultas circa totam hanc resolutionem in illo quod dixi, actionem, ut sic comprehendentem omne, quod spectat ad hoc prædicamentum, & actionem ut sic comprehendentem omnem actionem causæ efficientis spectantem ad hoc prædicamentum esse accidentis: nam qui negant intercedere inter causam & effectum aliquod medium, negarent consequenter actionem ut sic debere esse accidentis; unde ne videamus supponere hoc gratis, iam veritatem istius suppositi examinabimus: & quia est eadem ratio de actione ut sic, & de actione causæ efficientis, breuitatis & claritatis causa, solum in particulari examinabimus an id sit verum de actione causæ efficientis.

An detur aliquid medium inter efficientem & effectum, quod habeat rationem actionis.

26 Prima sententia est Nominalium non requiri aliquid medium inter causam efficientem, & effectum ab ipso productum ad hoc ut denominetur formaliter produce-re illum effectum. Hanc tenent expresse Occamus, quod l. 6. Gabriel in 1. dist. 3. & Greg. in 1. dist. 28. q. 2. Aliaco in 1. q. 7. Rubion. 3. dist. 1. q. 1. Bacconius ibid. quos sequitur Uzadingus de Incarnatione disput. proœm. dub. 3. qui eam tribuit D. Thome.

Communior sententia inter alios authores tam Scriptas & Thomistas, quam recentiores, est intercedere aliquid inter causam, & effectum ab ipso productum, à quo formaliter habeat esse producens talem effectum, & quod consequenter habeat rationem actionis.

C O N C L V S I O . I.

*Non datur
actio me-
dia inter
causam, &
qui non potest ab illa alia causa produci, non est necesse ut
effectum, intercedat aliquid inter illam causam & effectum realiter
qui à nulla ab ipsis distinctum, à quo formaliter illa causa habeat pro-
ducere illum effectum: sed illa causa habebit denominatio-
nem formaliter producentis, aut seipso, supposita existen-
tia effectus, aut ab ipso met effectu existente, & effectus ha-
bebit denominationem formalem producendi seipso. Hac
conclusio debet esse communis inter authores variis
sententiæ præmissis, nec enim authores secundæ
requirunt uniuersim debere intercedere inter causam &
effectum actionem medium distinctam realiter, sed lo-
quuntur in sensu conclusionis tertiae.*

*Probatur prima pars conclusionis, quia non sunt multipli-canda entia sine necessitate: sed non est necessitas po-nendi aliquam actionem medium inter causam & effec-tum in casu conclusionis; ergo non est ponenda. Proba-tur minor, quia si esset aliqua necessitas, maxime ut habe-retur denominatio noua producentis in causa, & produc-ti in effectu: sed ad hoc non est necesse, ut ponatur ali-
quid tale; potest enim dici quod causa denominetur pro-
ducere ab ipso met effectu, qui seipso egreditur à tali causa;
vel certe, quod causa seipso producere, supposita existen-
tia effectus: quod probo clarissime, quia in sententia ad-
mittente actionem medium inter causam & effectum, licet
dicatur de nouo de illa causa, quod sit causa, à qua egredi-
tur illa actio, & de actione quod sit egrediens acta ab illa
causa: non tamen ponitur aliquid medium inter causam &
actionem: & ratio quare non ponitur aliquid medium est,
quia actio illa non potest esse, nisi à tali causa, quod si
potuisset, nulla esset ratio, quare non ponetur aliquid
medium inter illam, & causam tam bene, quam ipsam
ponitur inter causam & effectum per ipsam productum:
ergo quoties effectus aliquis nequit procedere ab illa
causa, nisi ab una causa determinata, tum non debet asseri*

aliquid medium: sed denominations omnes poterunt
prouenire ab ipsam causa & effectu illo.

28. Ex his habetur primò, si solus Deus possit creare, ut communior sententia teneret, & si ulterius effectus, qui creari exigunt, nequeant produci aliter, quam per creationem, inter tales effectus & Deum non debere intercedere aliquam actionem medium. Dixi autem, si tales effectus nequeant aliter produci, quia mihi certum est quod Deus possit creare aliquos effectus, qui possunt aliter produci, quam per creationem; potest enim creare albedinem extra omne subiectum, quæ albedo posset educi è potentia subiecti; & huiusmodi effectus & quando crearentur & quando educentur, deberent non obstantibus principiis iam positris, produci mediante actione media, nisi aliunde con-sisteret quod non.

Sequitur secundò, quod si qualitates, quæ producuntur à potentia vitalibus, per quas vitaliter tendunt in suā obiecta, de quibus in libris de anima, nequeant produci nisi ab illis potentibus; etiam de potentia Dei absoluta, ut multi tenent, eas non debere produci mediante actione realiter ab ipsis & causis distincta.

C O N C L V S I O . II.

*29 Non est necesse ut intercedat aliqua actio media in-
ter Deum & effectum ullum ab ipso solo productum. Hæc
est iuxta primam sententiam, & videtur esse contra multos ex illis, qui tenent secundam sententiam quantum ad effectus, qui licet à solo Deo procedunt, possent tam ab ipso, & causa secunda prouenire.*

*Probatur, quia sufficieret determinaretur Deus ad productionem talis effectus per volitionem suam liberam, per quam veller ipsum producere se solo absque illo alio intermedio; posita enim tali volitione, & separato quo-
cumque alio, effectus ille produceretur.*

Confirmatur, quia Deus, per volitionem suam potest determinari ad producendum actum ex pluribus individualibus, quæ ab ipso & causa secunda in talibus circumstantiis produci possunt, hoc numero individualium potius quam aliud, ergo similiter potest determinari per volitionem suam absque aliquo medio ad producendum hunc calorem, v. g. potius quam aliud effectum.

30. Dices: quando effectus ille, v. g. calor procederet à Deo, & causa secunda esset, & Deus & effectus & volitio li-bera Dei, qua veller ipsum producere tali tempore, & tamen Deus solus absque actione causa secunda non produceret illum effectum: ergo quando Deus solus producet illum effectum, debet esse aliquid præter effectum & volitionem illam & Deum, nempe illud quod supplet defectum actionis causa secunda.

Respondeo distinguendo antecedens pro secunda parte esse eadem formaliter volitio divina, qua veller producere illum effectum se solo, nego; qua veller cum causa secunda concedo antecedens, & similiter distinguo con-sequens: præter volitionem, qua veller cum causa secunda illum producere, concedo; præter volitionem, qua veller se solo illud producere, nego consequentiam.

*Dices secundo: Deus non potest habere hanc numero volitionem formaliter distinctam ab alia numero volitione, nisi connotando aliquid, quod non connotatur ab alia volitione; sed nisi ponatur aliqua actio intermedia inter Deum & effectum, qui ab ipso & causa secunda produci potest, non potest connotari per volitionem, qua se solo pro-
ducere ipsum, aliquid, quod non connotaretur per volitionem, qua simul cum causa secunda producere ipsum: ergo non haberet diuersas formaliter volitiones in virtute causa, & consequenter debet adiungi aliquid medium.*

*Respondeo breuiter, relinquendo exactiorem huius rei discussionem pro Theologia & tractatu de voluntate Dei, negando minorem, quia, quando haberet volitionem pro-
ducendi se solo effectum, connotaretur negotio concursus causa secunda; & quando veller producere cum causa secunda, connotaretur concursus causa secunda. Addendum vero ad hæc, quod, si Deus non potest per volitionem suam intrinsecam absque aliquo superaddito producere effectum, tum tam necessario debet interuenire ali-
quid*

*Aliquis esse
effectus pos-
teti creari,
qui non
exigunt ce-
cari,*

*Non in-
tercedit
aliqua ac-
tio media
inter Deum
& vnu
effectum
ab ipso sa-
lo produ-
ctum,*

quid distinctum ab ipso & effectu quocumque, qui ab ipso & creatura produci posset, etiam quando producetur ab ipso, quam debet intercedere aliquid distinctum inter ignem & calorem, à quo ignis dicatur producere calorem; eadem enim propositus est ratio.

CONCLUSIO III.

Requiritur
actio me-
dia inter
causam se-
cundam &
effectum,
qui ab alia
produc-
tus est.

31. Quando causa secunda producit aliquem effectum, qui posset ab alia causa sine ipsa produci, requiriur actio media, ut datur formaliter producere illam. Hæc est iuxta secundam sententiam contra primam.

Probatur, quia non potest dari denominatio realis absque causa aliqua reali, à qua proveniat: sed denominatio actu causantis, seu producentis, seu agens est denominatio realis; realiter enim & vere agit, & producit, & causat effectum causa efficiens, v.g. ignis calorem ergo debet dari aliqua causa, unde proveniat: sed ab alio que alicuius intermedium inter ignem & calorem, non daretur illa causa, unde ostenditur illa denominatio causantis in igne: ergo datur aliquid intermedium. Probatur minor, quod a illa denominatio non provenit ab ipso igne, nec ab alio igne, nec ab vitro solo, nec ab vitroq; simul, & respectu ad hoc esse immediate praecedens fundato in calore, quia omnia illa possunt esse absque illa denominatio, in casu scilicet, quo calor produktus ab uno igne non esset produktus ab illo, sed ab alio igne: sed nihil aliud potest assignari, quod sit causa ipsum denominationis, nisi assignetur aliquid intermedium distinctum realiter ab omnibus illis: ergo, nisi assignetur tale quid, non poterit dari causa istius denominatio realis.

Confirmatur, quia impossibile est aliquid, praesertim finitum, transitus de novo à contradictorio ad contradictorium, absque aliqua mutatione vel intrinseca, vel extrinseca, hoc est, nisi sit aliquid nouum, ratione cuius iam sit ille transitus, & ante non fuit; cur enim iam esset, & ante non fuit ille transitus, nisi iam fieret aliquid, quod ante non fuit: sed ignis quando produci calorem, transit à non esse producens ad esse producens: iam enim producit, & ante non produxit: ergo debet iam esse aliquid, quod ante non fuit, ratione cuius dicatur iam de igne quod producat, cu[m] ante non diceretur de ipso. Sed ex dictis nihil assignari potest, nisi aliquid intermedium ponatur distinctum ab igne & calore, tamen simul sumptus, & posito respectu ad hoc esse immediate praecedens: ergo necessario est aliquid tale admittendum.

32. Hoc est fundamentum præcipuum huius conclusio[n]is, & propterea stabilendum est per solutionem præcipuum responsionis, quas aduersarii dare solent. Aliqui dicunt ignem producere calorem per denominationem desumptam ab ipso calore, & negant, illum calorem numero, qui producitur ab uno igne, posse produci ab alio igne, sicut nos ipsi, qui assertimus actionem medianam, negamus actionem unius causa posse esse actionem alterius causæ.

Sed contra hoc est, quod calor, qui est productus ab uno igne, conseretur in rerum natura absque illo igne, vt est evidens: ergo calor ille non habet essentialiem dependentiam ab illo igne, & consequenter poterit absque inconveniente illo ab alio igne provenire. Non est autem idem de actione, quia actio haber essentialiem dependentiam à causa, à qua provenit, ita ut non possit provenire ab alia causa, vt colligitur ex eo, quod alias produceretur per aliam actionem, sicut ip[s]em calor, & sic datur propositus in infinitum, quod est inconveniens.

Confirmatur, quia certum est calorem, qui producitur ab igne, posse produci à solo Deo, sicut potest ab ipso conservari; sed hoc sufficit ad probandum quod non possit ignis habere ab ipso calorem denominationem producentis.

Addit[us] hanc responsionem destruere suppositum conclusionis, quæ loquitur de effectu, qui possit ab alia causa provenire, unde non est ad propositum.

Respondent alii, quod ignis denominatur producens calorem, denominatione dum praeterea à calore, non quomodo cumque, sed ut est in fieri ab illo igne.

Contra, quia quanto, à quo habet calor ille denominatio-

nem hanc, quod sit in fieri ab hoc igne non à sua entitate nec an exitare ignis, nec ab utraq[ue] finali: quia possent esse simul absque illa denominatione: ergo debet assignari aliquid aliud, à quo calor habet illam denominationem, distinctum ab igne & calore, quod est nostrum intentum.

33. Respondent Nominales falsum esse principium nostrum, nimis non posse denominationem novam haberi absque causa noua, aut non posse transitu de contradictione in contradictionem absque aliqua mutatione intrinseca aut extrinseca: quod ostendunt, quia Deus potest facere aliquid de novo Regem, qui non fuit ante Rex, atque via mutatione nova intrinseca, aut extrinseca & in tali casu absque tali mutatione via transire Deus de non faciente Regem ad facientem Regem, & homo transire de non Regem ad Regem: ergo falso est prædictum principium.

Nec valet dicere, quod haec mutationes & denominatio[n]es sint mutationes & denominatio[n]es morales, aut rationis, & quod propterea non sit absurdum admittere tales mutationes & denominatio[n]es novas absque aliqua causa noua, licet id esse absurdum de denominationibus & mutationibus realibus. Hoc inquam non valet, tum quia quæ ratione tu dicis, quod mutationis moralis possit fieri ab sive forma noua; idem potest ab aliis dicere de mutatione reali; nec facile assignari potest, dispiciens; tum & præcipue, quia denominationes morales & rationis fundatur in aliquo reali, unde nisi sit aliquid reali nouum, non videtur cur esset mutationis moralis, aut rationis noua, ut patet ex eo, quod non possit dari respectus rationis visi, aut cogniti de novo, nisi datur visio realis, aut cognitio de novo, nec in humanis sit aliquis de novo Rex ab alio titulo veteri, nisi sit in institutione a cliva reali noua.

Confirmatur, quia nisi sit, vel fuerit, vel erit aliquid reale respicere illud, quod mutatur mortaliter, aut rationaliter potius quam aliud, non erit possum ille quod ipsum potius quam aliud sit mutare, nisi possit dari mutationis realis noua absque causa reali noua.

34. Impugnat ergo aliter prædicta responsio, quia licet possit provenire denominatio & mutationis aliqua noua absque causa noua, quando illa causa dans denominationem est libera & inuncta, quemadmodum est voluntio divina, à qua origi[n]e illa denominatio Regis; tamen impossibile est quod talis denominatio noua proveniat absque causa noua, quando causa dans denominationem est limitata, & non libera, sed necessaria in causando, aut denominando. Et sane alias posse quis dicere, quod partes, qui ob defectum albedinis non disgregari videntur, postea vero disgregari videntur, non esset mutatus ad albedinem, nec ad aliquam formam, quam non habuit ante, quando non disgregabatur, sed ita contingit in proprio nostro, nā ignis & calor ab ipso productus sunt entia limitata, & non denominant libere, sed naturaliter quidquid denominant: ergo impossibile est ut ab illis proveniat denominatio noua producentis absque aliqua mutatione noua intrinseca, vel extrinseca.

Respondent denique alii, ignem habere denominationem producentis actu hunc calorem, ex eo quod calor actu egreditur ab ipso, & calorem actu egredi ab igne scilicet ex suppositione quod Deus velit ut ab ipso egreditur. Itaque ut sit denominatio realis producentis in igne, aut in quacumque causa, requiriur ipsam causam cum virtute in actu primo, applicatio ad passum dispositum, & voluntio divina determinans illam causam in actu secundo ad p[ro]positum effectus, sicut in communione sententia ad hoc, ut sit hic numerus calor produktus ab hoc, igne requiritur ignis applicatus ad talentum materiam bene dispositam, & voluntio divina.

35. Contra hanc responsionem virgeri potest, quod ipsa voluntio divina talis, qua mediante producetur aliquid ab hac causa, debet distingui à voluntore, qua producetur ille effectus ab alia causa, sed non posset distinguiri absque eo, quod connoraret ut aliquid per primam, quod non connoraret per secundam: sed non connoraretur, nisi poneretur aliqua actio in hac causa distincta ab effectu, & ipsam causam: ergo non sufficit prædicta responsio.

248 LOGICA. De sex. vlt. Prædicamentis,

Dices, primam volitionem connotare negationem egressus effectus ab alia causa, à qua non dicitur procedere, & secundam volitionem connotare negationem egressus istius effectus ab altera causa, à qua procederet effectus per primam causam.

Contra, quia quæro quid est egressus ille, cuius negatio, vel affirmatio connotatur per utramque volitionem. Si aliquid distinctum à causa & effectu, quod sit quid positum, habetur intentum; si aliquid distinctum quod sit negativum, ergo datur realiter à perte rei negatio negationis, & per positionem realem unius negationis tollitur altera, ac è contra, quo nihil absurdius. Si nihil distinctum: ergo quandoquidem posita quacumque ex voluntionibus illis ponatur causa & effectus, sequitur quod nulla ex illis voluntionibus connotet negationem eius. Hæc impugnatio est valde vrgens in sententia distinguentiū formaliter voluntiones diuinæ per connotata aliquæ.

Impugnatur secundò: quia licet non possit negari, quin omnis causa creata dependeat à volitione diuina in agendo ita, vt nihil possit agere, nisi sit volitio diuina, propter essentialē subordinationem causatum secundarum ad Deum; tamen habent etiam cause secunda virtutem suam, secundum quam agere possent, etiam si non habent talem subordinationem; & quantum possumus absq; inconvenientiē eodem modo debemus discurrere de cursu ipsorum ad effectum, quo discurreremus in casu, quo non haberent talem subordinationem; sed in eo casu debuissemus propter prædictum argumentum tribuere causis secundis actionem propriam distinctam, ergo & de facto talis est ipsis attribuenda.

36. *Improbatur tertio:* quia si applicarentur duas causas, v. g. duo ignes ad idem passum, nisi una ex ipsis aliter se haberet ad effectum, quam altera, non deberet dici potius illum effectum producere, quam altera; sed si non poneatur aliud tum in rerum natura, præter effectum, & causam, & volitionem diuinam, non aliter se haberet una, quam altera ad effectum vt patet: ergo vt una ex ipsis potius quam alia dicatur producere effectum, debet aliquid aliud ponи in rerum natura, & consequenter dabitur actio media & distincta ab illis omnibus.

Improbatur quartio: quia si sufficeret volitio diuina, vt hec causa ageret potius, quam altera absque eo quod per voluntionem illam diuinam aliquid produceretur præter causam & effectum, posset similiter dici quod ignis posset frigescere, & aqua calefacere, absque eo, quod ignis haberet frigus, aut aqua calorem, posita volitione diuina, quæ veller quod ab aqua egredetur calor, & ab igne frigus, nec posset conuinci illa ratione qui ita diceret: sed hoc est absurdum: ergo non est approbanda prædicta *Nominalium* doctrina.

Fundamentum aduersariorum solutus. Per hoc soluitur etiam fundamentum aduersariorum consistens in hoc, quod non sunt multiplicanda entia sine necessitate, & quod non sit necessitas ponendi actionem aliquam medianam inter causam & effectum; iam enim ostendimus summam actionis mediae necessitatem, sine qua scilicet non potest intelligi, quomodo causa possit dici producere effectum.

Quid sit illa actio media, & in quo subiecto.

37. Omnes fatentur, illud medium intercedens inter causam & effectum, quod vocatur actio, esse accidens; sed controvexitur an sit accidens absolutum, an respectuum; & deinde controvexitur, in quonam subiecto subiectatur, quibusdam dicentibus quod in passo, alii quod in agente. Et quamvis prima controvexia soluta sit supra q. 1. vbi ostendimus in genere, sex ultima prædicamenta esse respectus; tamen claritatis causa hic in particulari aliquid addemus.

CONCLV SIO I.

Actio media inter causam & effectum est respectus trinarius aduersarius. Illud positum, in quo formaliter consistit actio, non est quid absolutum, sed est respectus extrinsecus aduersarius. Hæc est Doctoris in 4. distinc. 13. quest. 1. cum suis contra communem Thomistarum & recentiorum sententiam.

Probatur prima pars, quia illud positum non potest

intelligi, nisi per modum respectus, quo referatur agere ad rem productam: ergo non est quid absolutum.

Dices consequentiam non valere, quia multa absoluta nequeunt intelligi, nisi per modum respectus, ob respectum transcendentalem, quem essentialiter includunt, vt patet de materia, forma, intellectu, voluntate, intellectione &c. ergo quamvis actio non possit intelligi, nisi per modum respectus, non proptere a debet dici, quod non sit quid absolutum, sed ad summum tantum sequitur, quod dicat respectum transcendentalem.

38. *Contra primo,* quia licet aliquid absolutum non possit intelligi, nisi per modum respectus aliqualiter, tamen omne absolutum potest intelligi sine eo, quod intelligatur per modum respectus actualiter ordinantis unum ad aliud, vt patet tam in exemplis allatis, quam in ceteris omnibus, de quibus non est controverbia: ergo cum actio non possit intelligi, nisi per modum actualiter ordinantis unum ad aliud, non potest esse alolutum.

Contra secundò: quotiescumque est aliquid, quod nequit intelligi, nisi per modum respectus, debet dici quod sit respectus, & non absolutum, nisi sit aliqua alia ratio, ob quam constet oppositum: sed nu la est ratio, ob quam constet actionem esse absolutum quid: ergo dicendum est quod non sit absolutum, sed potius respectus, si non possit intelligi, nisi per modum respectus. Probatur maior; quia alia non est principium, unde possit colligi quod aliquid sit respectus; posset enim dici de similitudine, parentitate, & quocumque omnino respectu, quod licet non possit intelligi, nisi per modum respectus, tamen non esset respectus, sed quid absolutum.

Contra tertio, quia falsum est quod absolutum ullum non possit intelligi, nisi per modum respectus: nam in exemplis allatis absoluta non intelliguntur per modum respectus seu relationis; sed potius per modum respectuum & relationum; non vero idem est esse intelligibile per modum respectus, & per modum respectuum.

Ex his probatur manifeste secunda pars, si enim sit aliquid reale positivum, & non sit absolutum, debet esse respectus: sed non est ingracius adueniens, ergo extirpatur: Consequens est evidens; probatur subsumptum, tum quia omnis respectus intrinsecus adueniens est de prædicamento ad aliquid; actio vero est alterius prædicamenti; tum etiam & maxime, quia respectus intrinsecus adueniens præsupponit aliquid in extremis, cum quo habet necessariam connexionem; actio vero nihil præsupponit in ipsis, ratione cuius sequeretur necessariatio.

CONCLV SIO II.

39. *Actio subiectatur in agente.* Hæc est etiam *Scoti*; cum suis supra contra eisdem Thomistas & recentiores.

Actio subiectatur in agente.

Probatur, quia si sit respectus denominans formaliter agens, congruentius dicitur esse in ipso agente, quam in alio, quando agens est capax eius.

Confirmatur, quia cum sit accidentis debet subiectari in aliquo: sed non est posterior ratio cur in alio, quam in agente: ergo debet dici quod subiectatur in ipso.

Confirmatur secundò, quia illud per quod denominatur Pater æternus generate filium, est in ipso Parre æterno: ergo id per quod denominatur creatura generare, est in creatura, eadem enim est ratio.

Confirmatur tertio, quia valde difficile est ponere ipsum passionem in passo, propter prioritatē, quam habere debet ad passum eo, quod sit illud per quod producitur, & propter posterioritatem, quam debet habere ex eo, quod subiectetur in illo, & dependeret ab illo. Quæ difficultas tolleretur, aut si non ponceretur passio distincta ab actione, & actio ponceretur in agente; aut si identificaretur passio actioni, & utraq; ponceretur in agente, & non posset rati bene tolli, si utraq; ponceretur in passo: ed si utraq; id estificari posuerint, utraq; tam potest ponи in agente, quam in passo: ergo potius id descendit est, quā quod utraq; ponatur in passo; sed aduersarij propter ea potissimum ponunt actionem in passo, quod debeat realiter id estificari passioni, & quod passio debeat ponи in passo: ergo cū hoc non sit verum, ex hypothesi identificationis, passionis, & actionis, absolute

absolute debet dici quod actio sit ponenda in agente.

40. Probatur secundo, quia si aliquid non subiectatum in ipso agente esset actio eius, maxime unio quæ est inter formam, quam producit in subiecto, quod transmutat: sed illa unio non est eius actio: ergo. Probatur minor, quia, ut fatentur ipsi aduersarij, eadem numero unio, quæ est inter materiam & formam totius producti per causam secundam, potuisse esse, etiam in fieri, inter ipsa, quamvis causa secunda illud totum non produceret: ergo non est actio cause secundæ. Probatur consequentia, quia quod est actio cause secundæ non potest esse simul cum causa secunda, saltem in fieri, quin denominet ipsam causam secundam agentem, seu producentem.

Dices unionem quomodocumque non esse actionem, sed unionem in fieri ab ipsa causa secunda.

Contra, quia quæro quid addat ratione in fieri illud, & causa secunda: si nihil, ergo idem est unio in fieri a causa secunda, & consequenter frusta additur; si aliquid, quæro quid sit, & nunquam credo aduersarios satisfacturos, nisi recurrant ad aliquem respectum fundatum in unione vel in agente, vel certe ad aliquid aliquo modo distinctum ab unione: & si hoc dicant non poterunt assignare, cur ille respectus vel illud distinctum non sit actio potius, quam ipsa unio.

41. Obiecies contra primam conclusionem: Prius est effectum produci, quam causam dicere respectum actualiter ad ipsum; ergo actio, qua producitur, non potest consistere in respectu, actio enim debet esse prior termino. Probatur antecedens, quia omnis respectus actualis est posterior suo fundamento & termino.

Confirmatur, quia in eodem instanti debet esse actio & passio, sunt enim correlationes, & propterea simul natura, sed passio est posterior effectu; ergo & actio, alias actio est prior passione.

Propter hoc argumentum quidam Scotorum concedunt effectum in fieri praecedere quemcumque respectum agentis ad ipsum: quibus etiam ipsi Scotorum fauere videtur, dum ait in 2. dist. 1. q. 2. ad absolutum in causa sequi absolutum in effectu, & postea resultare relationem. Sed regula hoc concessio non video, quomodo possint dicere respectum agentis ad illum terminum, aut esse intrinsecus aduenientem, aut esse actionem; nam si sequatur ad terminum in fieri eo modo, quo terminus est in fieri ab agente illo, erit intrinsecus adueniens, quia sequitur necessario inter extrema ad aliquid prius, sicut paternitas est respectus intrinsecus adueniens ex eo quod sequatur ad positionem generationis, secundum aduersarios. Deinde propterea ponitur actio, ut terminus ponatur in fieri; si ergo haberet esse in fieri antecedenter ad illum respectum, quomodo ille respectus erit actio?

Confirmatur, quia non requiriatur actio nisi ut effectus ponatur in fieri: ergo si intelligitur esse in fieri antecedenter ad illum respectum, ille respectus nequit esse actio, immo frusta omnino ponitur.

42. Respondeo ergo alter negando antecedens, & distinguendo eius probationem: omnis respectus, per quem producitur fundamentum, aut terminus, nego: per quem non producitur, transcas: actio autem est respectus, quo producitur suus terminus, & propterea non debet esse posterior ipso. Neque hæc responsio mira debet videri, quia similis datur communiter in alia materia: quando

qui respectus non debet esse generatio, quia producitur Filius aeternus, quia paternitas, cum sit relatio patris ad filium, debet præsupponere ipsum filium: terminos.

Respondeo communiter non omnem relationem debere præsupponere suum terminum, sed solas illas, quibus non producuntur termini.

Ad scotum. Ad authoritatem vero Scotti, Respondeo, cum sic intellegendum, ut velit non necessariò prærequiri ad hoc ut effectus producatur, aliquod absolutum ex parte causa, quod sit actio; quia ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu, cum quo tamen stat quod præsupponi posset & debet aliquis respectus; & quando dicit quod respectus sequuntur, loquitur de respectibus intrinsecis aduenientibus Apol. n. 33.

Ad confirmationem responderetur concedendo maiorem, & negando minorem, quia non omne, quod subiectatur in subiecto aliquo, est posterius natura ipso, sed solum quæ subiectantur in ipso, & non sunt rationes formales ponendi ipsum in esse sive essentia, sive existentia, passio autem est ratio formalis ponendi terminum actionis existentem actu.

43. Dices: subiectum est causa materialis omnis formæ accidentalis subiectæ in ipso: ergo debet esse prius natura omni tali forma, & consequenter passione.

Respondeo distinguendo antecedens; per quam formaliter non ponitur existens, concedo; per quam ponitur existens, nego antecedens, & similiter distinguo consequens primum, & nego secundam consequentiam.

Dices: Passio educitur è potentia istius termini: ergo est causa materialis ipsum. Probatur antecedens, quia passio dependet ab illo termino in fieri, & conferuari: sed etenim aliquid dicitur educi è potentia subiecti, quatenus sic dependet ab ipso, ergo passio educitur è potentia sui subiecti. Respondeo negando antecedens, & ad probationem distinguo maiorem; dependet ab ipso tanquam ab aliquo priori, nego; tanquam ab aliquo posteriori, concedo, & conformiter ad hoc, distinguo minor & nego consequentiam.

Dices: passio illa non accipit esse per creationem: ergo per educationem: nec enim datur medium inter hæc, quod aliquid accipiat esse per creationem, ac per educationem; nam accipere esse per creationem est accipere esse cum independentia a subiecto, tanquam à priori, & accipere esse per educationem est accipere esse cum dependentia; inter autem accipere esse cum dependentia & sine dependentia, non datur medium.

44. Hoc replica est difficultis, sed imprimis potest retorqueri contra aduersarios, quia actio, qua producetur, calor extra subiectum, se tenet ex parte caloris secundum ipsos, & est accidentis. Peto an illud accidentis sit prius effectu, si non sit, nec passio nostra, quamvis se teneat ex parte effectus, debet esse prior, quia est eadem ratio, si sit prius, tum peto an dependeat ab effectu, necne: aut an producatur per creationem: si dicatur quod non, idem dicatur de passione, si dicatur quod sic tunc dicatur similiter quod passio non obstante prioritate dependeat. Quod si dicatur cum aduersariis actionem illam creativam non esse in subiecto productio per eam, sed adhærente tantum illi, & propterea nec creari, nec dependere: non dependere quidem, quia prior est: nec creari, quia essentialiter adhæret ipsi. Idem dici potest de passione: & hæc sit prima responsio ad replicam.

Respondeo secundo, si dependentia à subiecto, tanquam à posteriori, non sufficiat ad impediendam creationem, propter hanc replicam potius dicendum quod non debet passio aliqua realiter distincta ab actione, sed quod eadem actio, quæ est in agente, denominet & agens agere, & effectum produci, sicut eadem volitio denominat voluntatem volentem, & obiectum volitum, & sicut eadem unio denominat naturam humanam unitam. Verbo, & Verbum unitum naturæ.

45. Fundamentum huius est, quod non sit eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis, sicut non est eadem ratio ponendi volitionem ex parte obiecti & voluntatis, nec unionem ex parte naturæ assumptæ & Verbi. Ideo autem non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini predicti, & actionem ex parte agentis, propter ipsammet difficultatem replicæ, nempe quia debet esse prior illo ac independens ab illo: ex alia vero parte, si ponetur in illo, debet esse dependens ab illo, quia alia creatorum, quod est falsum: ergo non potest ponи ex parte ipsius; sed nulla est ratio impediens quo minus posset actio ponи ex parte agentis: ergo non est eadem ratio ponendi passionem ex parte termini, & actionem ex parte agentis.

Nec refert quod passio ponatur in prædicamento Passions à Philosopho & Scoto, & quod secundum eosdem prædicamenta distinguatur realiter, nam quantum ad Scotum attingit, ipse potest dici hoc supposuisse ex mente Philosophi,

&

250 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

& ex suppositione quod alias non posset inconveniens, aliquid ponit ex parte termini, a quo haberet produci formaliter; in hac autem responsione supponitur oppositum. Quancum autem ad ipsummet Philosophum, ipse posset intelligi de respectu passionis fundato in passo, quod mutatur per formam productam, non autem de respectu fundato in ipsam formam productam, & de hoc etiam intelligi posset Scotus, sed contra hunc respectum non militat confirmatio, aut replica præmissa, nec est eadem ratio de illo respectu, ac de respectu fundato in forma aut termino producto, sicut non est eadem ratio de hoc respectu ac respectu fundato in agente, propter rationem iam dictam, vide Apol. n. 43.

46. *Obiicies primo contra secundam conclusionem:* si actio semper subiectetur in agente, non bene diuidetur actio ut sic in immanente & transuente, quia omnis actio esset immanens, sed hoc est absurdum.

Respondeo negando sequelam: sive enim actio capiatur pro re acta, sive pro respectu agentis ad ipsum; optima est illa diuisio, res enim acta aliquando est in potentia agente & tunc est immanens, sic intellectio, quia recipitur in ipsomet intellectu, a quo producitur, dicitur actio immanens; aliquando vero est extra illam potentiam, & tunc dicitur transiens, & sic calor non produktus in igne calefacient, sed in ligno, dicitur actio transiens. Similiter per respectum agentis ad rem actam aliquando producitur aliquid in ipso agente, & tunc iste respectus vocatur actio immanens; aliquando extra agens, & tunc vocatur transiens; non quod ipsem non immaneat in agente, sed quod terminus per ipsum produktus non immaneat in ipso.

Obiicies secundo contra eandem: In eo est actio tanquam in subiecto, in quo est terminus formalis produktus per ipsum: ergo non est in agente. *Confirmatur*, quia actio est dependentia termini producti per ipsum, ergo est modus illius termini, ergo afficit illum terminum, tanquam subiectum, sicut modus afficit rem modificatam.

Respondeo negando antecedens virtutumque probatoris & confirmationis, sed potius passio est dependentia & modus termini producti.

47. *Obiicies tertio:* Actio, qua Deus producit creaturam, est in termino producto & non in Deo: ergo similiter dicendum de actione causa secunda.

Respondeo primo negando antecedens. *Respondeo secundo*, quidquid sit de antecedente, negando consequentiam, quia Deus est incapax nouæ entitatis aut actionis realis; secus est de creatura: ergo quamvis Deus dicere ut agens per denominationem extrinsecam desumptam ab effectu, vel a modo eius, non sequitur quod debet idem dici de causa secunda.

Confirmatur primo, quia si Deus esset capax nouæ entitatis, diceretur agens per aliquid sibi intrinsecum: ergo cum causa secunda sit capax entitatis nouæ, debet dici agens per aliquid sibi intrinsecum.

Confirmatur secundo, quia Deus dicitur dissimilis de nono per denominationem extrinsecam desumptam à creatura de novo producta, & similiter dicitur volens secundum aduersarios; & tamen non propterea creatura dicitur similis aut volens per denominations extrinsecas: ergo non ex eo quod Deus dicitur de novo agens per denominationem extinsicam, propterea idem debet dici de creatura.

48. *Obiicies quarto:* Philosopher nō distinguit actionem à passione: ergo sicut passio est in termino, ita & actio.

Respondeo ipsum intelligendum de actione sumpta pro re acta, non vero sumpta pro illo modo seu entitate, qua agens formaliter producit ipsum rem actam.

Obiicies quarti: licet actio causa efficientis, qua producit formam in subiecto, sit distincta ab vnione formæ ad subiectum, quia potest unio reperiari absq; actione, tamen non distinguitur à causalitate causæ materialis, per quam concurreat cum efficiente ad producendam illam vniōnem: sed illa causalitas non est in agente: ergo actio non est in agente. Hæc obiectio est ex principiis *Arriga disp. 8. sec. 3.* identificantis causalitatem efficientis respectu formæ educata cum causalitate materiali, quam materia causat, quam causalitatem putat esse distinctam ab vniōne.

Respondeo primò, quod causalitas agentis si esset identificata causalitatì materia respectu formæ, esset etiam patriter identificata vniōni materia ad formam ab ipsa causalitatè, quia, ut supra probauit, causalitas materiae identificatur vniōni isti.

Respondeo secundò, si causalitas materiae & causalitas efficientis identificarentur, non esse ullam rationem, ob quam potius ponentur in materia quam in agente; unde negari posset minor argumenti tam bene, quam ipsi negant causalitatem materiae subiectari in efficiente.

Respondeo tertio negando maiorem, causalitas enim efficientis subiectatur in efficiente, & causalitas materiae in ipsa materia, & consequenter sunt distinctæ realiter, immo videntur posse etiam separari tempore, nam causalitas cause efficientis respectu forma definit definita causalitas, sed non est necesse, ut causalitas causæ materialis tum definit, sicut nec ipsa causa, nec etiam forma educita. Et quamvis posset dici, quod sicut succedit alia actio causalitas alterius sufficientis supplentis defectum cause illius distinctæ, qua primò produxit formam, ita etiam succedit alia causalitas materiae ipsi correspondens loco prioris causalitatis, qua correspondebat actioni prioris cause iam non existentes; tamen potest etiam dici, quod non succedit talis causalitas, sed quod maneat prior; qua licet dependeat ab aliqua causalitate causæ efficientis, non tantum ab hac numero, aut illa determinate, & supposito quod hoc possit ita esse, potius ita dicendum est, quia sic minus multiplicantur entia sine necessitate.

49. *Obiicies sexto*, & simul confirmatur præcedens obiectio: Actio identificatur motu: sed motus est idem realiter cum causalitate materiae, aut cum respectu, vel modo, à quo habet formam educi: ergo non est in agente, sed vel in subiecto formæ vel in forma educata. Probatur maior, quia actio est productio formæ in subiecto; sed illa productio est formalissime id, quo mouetur subiectum, aut id quo forma recipit suum esse: ergo.

Respondeo primò, ex dictis ante, si actio identificaretur motu, & quecumque ponendū in agente, ac in passo seu forma educata: & per hoc corrigit totaliter vis huius argumenti.

Respondeo secundò negando maiorem, ad cuius probationem distinguo maiorem: productio activa, concedo; passiva, nego maiorem. Et similiter distinguo minorem, & nego consequentiam.

Reliqua argumenta, qua ad hoc propositum adducuntur ex aliis ab *Arriga disp. 8. sec. 3.* soluuntur ab ipsomet, quamvis putet ex omnibus valde probabilem reddi sententiam suam de identitate actionis & causalitatis materiae: sed ex dictis iam, & dicendis postea de *Passione*, cara facile solui possunt, ut nec ullam probabilitatem secum affrant, nec opus sit ea hic proponere speciatim.

50. *Obiicies ultimus*: si actio subiectetur in agente, & distinguatur realiter à causalitate materiae, tum causalitas materiae deberet causari, aut, ut abstineamus à questione de nomine, deberet accipere esse, aut habere esse post non esse independenter ab illa causa efficiente, ac actione ipsius: sed hoc videtur absurdum: ergo. Probatur minor quod primam partem, quia si ad actionem daretur actio, seu ad causalitatem causalitas, quod videtur contra omnes. Probatur eadem minor quoad secundam partem, quia causa materialis est tantum causa partialis, & consequenter non potest aliquid producere, nisi cum dependentia à causa efficiente; & qua ratione causalitas posset egredi ab ipsa sine dependentia ad causam efficientem, forma producta per causalitatem posset ab ipsa produci sine tali dependentia; & præterea quemadmodum materia posset aliquid producere sine dependentia ab efficiente, ita efficientis posset sine dependentia à materia.

51. *Respondeo* causalitatem illam materiae non posse habere esse, nisi cum dependentia à causa efficiente; quomodo autem possit habere dependentia ab ipsa, duobus modis potest quis philosophari; primum dicendo quod actio causa efficientis, sive illa, qua produceretur forma, siue alia, terminaretur ad ipsum, & negando quod esset inconveniens, quod ad causalitatem vnius causæ daretur causalitas alterius causa distinctæ rationis, licet esset absurdum.

Quomodo
causalitas
materiae
dependet
causalitate
efficientis.

surdum quod ad causalitatem vnius causæ daretur causalitas alterius causa eiudem ordinis, v.g. ad causalitatem causæ materialis, alia causalitas causa materialis, aut ad causalitatem causæ efficientis alia causalitas causa efficientis. Secundò dicendo quod non terminareret actio efficientis ad illam, sed dependeret tamen ab illa actione, quatenus non posset egredi à causa materiali, quin actio efficientis egredieretur à causa efficiente; quo sensu etiam causalitas causa efficientis dependet à causalitate causa materialis, non quidem ita, vt illa ex illis ab altera dependet, tāquam à priori, cum sint simul tempore & natura, sed tanquam à concomitati: & hic modus dicendi magis mihi placet, tum quia facilior est, tum quia cum non magis dependeat causalitas materialis ab efficiente, quam causalitas efficientis à materia, non magis una deberet ad alteram terminari, tanquam ad prius, quam è contra: & quia implicat mutua prioritas & dependentia à priori inter causas realiter agentes, propterea non potest ad alteram sic terminari. Ultra quæ videri possunt quæ dicentur in Physica disput. 9. questione sexta.

De definitione Actionis.

52. Actio causæ efficientis proprie dicta (de qua hic porissimum agimus) potest diuidi in naturalem & supernaturalem: illa est qua producitur aliquid naturalis ordinis; nec hic examinandum quānam vnius, quemā alterius ordinis sint censenda. *Actio naturalis* ordinis potest diuidi in actionem naturalem, & artificialem; illa est qua producitur aliquid absque artificio, seu respectu ad regulas alias ostendentes quo pacto res sit facienda bene & male, præsertim loquendo de artificio, quo dirigitur actio aliqua, que non sit opus virtutis. *Actio naturalis, non artificialis* potest diuidi in naturalem, prout naturale opponit libero; & liberam; illa est quæ positis omnibus prærequisitis necessario sequitur conaturaliter loquendo; hac quæ non ita sequitur. *Actio naturalis in hoc sensu* potest diuidi in substantialem, per quam scilicet producitur substantia; & accidentalem, per quam producitur accidens. *Actio accidentalis* potest diuidi in immanentem, & transuentem, illa est, per quam producitur aliquid accidens in ipso agente; hac per quam producitur accidens aliquid in aliquo extrinseco. Et similiter potest diuidi *actio substantialis* in immanentē, quia aliqua substantia producetur in ipsomet agente ut contingit in nutritione & augmentatione viuentis; & in transuentem, quia aliquid produceret substantiam extra se, ut contingit quando ignis producit ignem, & homo hominem.

Quod si alii autores alio modo accipiunt hos terminos *actionis immanentis*, & *transuentis*, non potest esse cum ipsis alia quæstio quam de nomine, & satis esset semper conuenire in significato nominis, & disputandi, seu examinanda veritatis gratia admittere quacumque conceptionem, quando de ipsa te ageretur; quod sāpe monui & persuasum velim, ut videntur istæ quæstiones, quæ nihil habent ingenij aut doctrinæ. Cetera quæ spectant ad naturam actionis, alias commodius tradentur in Physica libro secundo disputatione octava & nona.

ADDITIONE

In toto articulo 5. Disp. 6. Met. quem incipit num. 46. Maistrus examinat doctrinam meam in hac quæstione & sequenti de actione & passione. Mihi autem incumbit refellere quæ contra opponit, omittit autem tricas illas, quatenus mihi agit gratias quod tentantem & rationes illius ad negandum alias relationes inter productus & productum præter actionem productiuam & passionem ipsi correspondentem amplectar, sic insinuans, quod ab eo illam sententiam & rationes mutuatus fuerim. Sed ne tenetur vltius eo gratitudinis titulo, nego constanter id verum esse, nam, ut ante dixi in mea Apologia, illam sententiam & rationes habui antequam, an Maistrus esset in rerum natura cognoueram, & reperi possunt in

scriptis meorum Discipulorum, quæ sexdecem ab hinc annis exceperat.

Primum quod in mea Doctrina reprehendit n. 47. est quod doceam relationes productus & producti, à quibus dicitur causa actu producere & effectus produci; ad quas sequentur illæ aliae relationes, quas mecum negat dari ipse Maistrus, spectare ad prædicamentum actionis & passionis, non vero ad prædicamentum ad aliquid. Hoc enim asserit esse expresse contra Doctorem & Aristotelem nam Doctor in 4. dist. 13. qu. . . h. docet respectum productus ad productum & passionem ei correspondentem in effectu non esse de genere actionis & passionis, sed prædicamenti Ad aliquid. Ad quam tamen autoritatem ego respondi sufficienter Scotum locutum de respectibus illis productus & producti permanentibus, fundatis in actione & passione, vel tanquam in rationibus fundandi, vel tanquam in conditionibus sine quibus non, quæ relations communiter supponuntur dari, licet ego cum Maitrio probabiliter putemus oppositum. Hanc autem responditionem effugium vocat Maistrus & meum invenit, ad eludendam Scotti litteram, quæ expresse loquitur de respectu productus interveniente in ipso fieri rerum. Videatur, inquit, Doctor Lit. R. vbi distinguat respectus productus & producti pertinentes ad fieri rerum à respectibus paternitatis & filiationis comitantibus rem in facto esse, & ait illos non esse propriè de genere actionis, sed relationis: vana ergo, infert, est illa explicatio Doctoris & ex ipso textu confutabilis. Tum quia sic, addit, loquitur Aristoteles, cum enim 5. Met. c. 15. enumerat relationes secundi modi ad prædicamentum Ad aliquid pertinentes, nedum recenset relationes dependentiæ, quæ tamen in facto esse comitantur, sed etiam relationes actualis dependentiæ pertinentes ad ipsum fieri rerum, quæ explicitantur per tempora de praesenti.

Sed ut ab hoc ultimo incipiam, manifestum est in illa doctrina Philosophi nihil haberet ad propositum; nam quæ ratione sequuntur relationes secundi modi ad rem producendam in facto esse, etiam sequuntur ad rem in ipso primo instanti, in quo producitur, ut est manifestum; & sicut relationes quæ comitantur rem in facto esse, sunt secundi generis: ita etiam relationes, quæ sequuntur ad productionem rei in fieri, erunt secundi generis; hoc autem nihil facit contra me, sed est dictum iuxta meam explicationem. Deinde quamus Philosophus diceret quod omnis productio rei, quæ est in fieri eius, seu in primo instanti, quo fit, spectaret ad secundum genus relationum, non sequeretur necessario quod omnialis esset de prædicamento Ad aliquid, seu intrinsecus adueniens; quia ipse Doctor in loco a Maitrio citato in response tercia dicit, quod possit explicari Philosophus sic, ut non velit quod omnes relationes quas enumerauit in secunda specie relationum, sint species relationis Ad aliquid, sicut nec omnia, quæ enumerauit inter species qualitatibus sunt verae species qualitatis.

Ad Scotum autem dico primo quod quamus expresse habet quod respectus productus & producti cōcomitantes rem in fieri, distinguantur à respectibus paternitatis & filiationis, & quod etiam sint de prædicamento Ad aliquid, inde tamen nihil habeatur cōtrame, quia illi respectus, qui sunt in fieri, de quibus Scottus, sunt respectus præsupponentes actionem & passionem de prædicamento actionis & passionis, & præsupponentes ipsum rem productam, de quibus respectibus productus & producti, si dentur, ego nec negau, nec potui negare quin essent intrinsecus aduenientes, cū præsupponant aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequantur; ego vero loquebar de respectibus aliis productus & producti, quæ solum in ipso fieri manent & non præsupponunt aliquid tale ex parte extremorum, ad quod necessario sequuntur: ergo Scottus nihil habet contra me, nec ex litera ipsius potest confutari mea Doctrina, quam credo certe non intellexisse bene Maitri; nam si intellexisset, ex hoc capite non impugnaret eam.

Plura potuisse addere ad ostendendum quod Scottus mihi in illo loco non aduersetur: sed quia hæc sufficiunt,

&

252 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

& malo rem ex ratione examinare, nolo vltius immorari; addo tamen Scorum eo in loco non tam assertiu procedere, quam probabiliter discurrere, vt patet ex verbis, *Potest dici*, quibus vtitur; Vnde quamvis expresse ibi haberet aliquid contrarium meæ doctrinæ, non sequetur quod esset contra ipsum absolute, præsertim cum non videatur ipse contentus illa response, & propterea adhibeat alias duas.

Sed videamus quomodo Mastrius ex ratione impugnat meam doctrinam: id conatur facere n. 48. quia, inquit, ille est respectus intrinsecus adueniens, qui positis extremis necessario sequitur, ex vi præcise positionis illorum, nullo alio extrinsecus accidente: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu, consequitur in ambobus extremis, præsertim loquendo in creatis, relatio producti ad producens ex Doctore pluribus locis.

Neque hic, inquit, suffragari potest easio Ponciana, quod loquatur de respectu dependentiæ ad producens permanente in facto esse, quamdiu causarum & causa permanent: nam loquitur omnino Doctor de primo respectu dependentiæ tam actiua quam passiua, qui in eodem instanti sequitur, quo effectus dimanat à causa. Confirmat quia respectus producti ad producens est sicut dependentiæ ad illud, ad quod dependet, sed relatio dependentiæ est intrinsecus adueniens; quia inter effectus à causa secunda dependentes aliqui sunt, qui ab ea essentialiter dependet non solum in fieri, sed in conservari, ut cōstat de lumine, sono &c. alij sunt qui dependet in illo solo instanti, quo sunt, quamvis autem aliqua possit esse dubitatio de dependentia effectuum secundi generis, quod non sit intrinsecus adueniens; quia possunt extrema esse in rerum natura sine tali relatione, tamen de effectibus primi generis nullus potest esse dubitandi locus.

An non crederit aliquis P. Mastrium multa dicendo nihil agere? Ratio ipsius est, quod relatio, quæ necessario sequitur extrema posita in esse sit intrinsecus adueniens. At vbi hoc ego negauit? nullibi certe; quia id esset contra omnia mea principia. Itaque relatio producentis ad productum, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, non est relatio illa, quæ necessario sequitur ad positionem fundamenti & termini, seu rei producentis & productæ, sed relatio, quæ non sequitur necessario ad eorum positionem; vnde si vller me impugnare bene, non deberet face re instantiam de relatione illa necessario sequente, sed de alia relatione, quæ non necessario sequeretur. & ostendere deberet vel quod non daretur talis relatio non necessario sequens; vel si daretur, quod non esset relatio intrinsecus adueniens; cum autem neutrum horum facit, videri posset mihi, quod dicitur, aciem verberare, & hoc quidecum sufficeret pro impugnatione totius huius discursus, quo vtitur. Volo tamen maioris clatitatis gratia magis formaliter Respondere. Distinguuo ergo minorem primi argumenti ipsius: sed statim ac ad absolutum in causa sequitur absolutum in effectu consequitur in ambobus extremis relatio producti ad producens, illa, quam ego dixi extrinsecus aduenientem, negotia transcat, sed id non facit ad propositionem; & similiter distinguuo consequens quod inferri syllogisticè poset. Dices (ut reducam reliquam partem discursus Mastrij ad formam) si daretur aliud respectus producentis & producti præter illum, qui sequitur extrema posita in esse, maxime respectus ille, qui est in primo instanti, quo effectus dimanat à causa: sed Scotus asserit hunc respectum consequi ad entitatem causa & effectus: ergo omnis respectus producentis ad productum est intrinsecus adueniens, & consequenter nullus talis est extrinsecus adueniens.

Respondeo distinguendo minorem, Scotus dicit quod omnis respectus producentis & producti seu omnis respectus dependentiæ producti ad producens, qui est in primo instanti, sit extrinsecus adueniens; nego; aliquis, concedo, & nego consequentiam.

Vt autem hoc & meam doctrinam intelligat Mastrius, de quo certus sum, quod me hactenus non intellexerit. Aduerito etiam in prima rei productione, posse considerari duas productiones, tam actiua, quam passiua, ex qui-

bus una in mea sententia præcedit effectum, & est positio ipsius seu productio formalis (loquor de actiua) qua agit & producit effectum in fieri, & hanc ego dico esse relationem extrinsecus aduenientem, & de prædicamento actionis, & certum est quod non sequatur ex positione extremorum, neque vlli alterius formæ ex parte ipsorum posita: nam extrema possent esse in rerum natura cum omni forma se tenente ex parte eorum antecedente ad hanc productionem sine eo quod esset hæc relatio.

Altera productio considerati potest in eodem primo instanti, quæ presupponit priorem, & necessario aduenit posita illa priori, nec solum manet in primo instanti, sed etiam semper permanet quandiu extrema permanent, & hanc ego concedo esse intrinsecus aduenientem, si datur, & de ea loquitur Scotus, quoties dicit productionem & dependentiam rei esse intrinsecus aduenientem, supponendo semper cum communi sententia talem dari, eamque fundati supra actionem & passionem, tanquam vel supra rationes fundandi, vel supra conditiones sine quibus non. Vnde patet Mastrium non intellexisse me, dum dixi, quod Scotus vocans respectum dependentiæ relationem intrinsecus aduenientem, intelligendus sit de dependentia permanente in facto esse, neque enim hoc intellexi de dependentia quæ permaneret in facto esse & non haberetur in primo instanti, quo producitur res, ut male putauit Mastrius, sed de dependentia, quæ est in primo instanti, & manet etiam in aliis instantibus, quæque in hoc distinguitur à dependentia effectus altera, quam dixi relationem extrinsecus aduenientem, quod hæc non necessario semper manet in facto esse, dum manent extrema, altera vero sic.

Ad confirmationem Mastrij distinguo minorem: respectus dependentiæ sequens positionem effectus à causa est intrinsecus adueniens, concedo, respectus dependentiæ non sequens positionem effectus, sed quæ est ipsam positionem effectus formaliter, est respectus extrinsecus adueniens, nego minorem. Ad cuius probationem distinguo ipsam dependentiæ effectum essentialiter dependentium, quæ sequitur eorum productionem, seu positionem concedo quod sit intrinsecus adueniens: dependentia quæ non sequitur, sed est ipsam productio eorum, nego. Omitto quod non recte dicat lumen, sonum, & similia essentialiter dependere à causa secundain fieri & conservari, cum ipsam in fieri faciat quod possint produci à solo Deo ac conservari. Omitto etiam quod male putet magis dubitari posse quod dependentia effectum, qui solum in fieri dependent non sit extrinsecus adueniens, quam dependentia effectum, qui etiam in conservari dependent, nam loquendo de dependentia sequente extrema posita, est eadem prorsus ratio absque illa disparate, quæ faciat ad rem; nam in illo instanti, quo res dependent in fieri tantum, habet illam relationem, illa tam necessario sequitur positionis extremis, quam dependentia effectum, etiam qui dependent in conservari; ad relationem autem extrinsecus aduenientem sufficit quod pro instanti, quo existit, presupponat extrema, vel aliquid ex parte ipsorum, ad quæ necessario sequitur, siue maneat semper positis extremis, siue non.

Ex diversitate autem effectuum illorum, qui dependent in conservari, & qui non dependent, potest dilucidari magis mea doctrina de duplice respectu dependentiæ, uno qui sequitur extrema posita à causa & est intrinsecus adueniens, nā hic reperiatur dum existunt extrema, in utrisque effectibus, tam qui dependent in conservari ab actuali influxu causæ, quam qui non dependent; alia est illa, quæ concomitantem habet influxum actuali causæ nō presuppositum; & hæc est extrinsecus adueniens, & reperiatur etiam in utrisque effectibus, cum hoc tamen discrimine, quod reperiatur in illis, qui dicuntur dependere in conservari semper & cum sint & cum conservantur, in aliis vero non reperiatur, nisi in primo instanti; quia tum tantum dependent ab influxu actuali causæ, ac propterea, etiam si causa destruatur, ipsi non definiunt.

Secundo Mastrij n. 49. reprehendit alterū meum dictum, quod acio eductiā vel induktiā ac transmutatiā sunt realite

Dux productiones
confidabiles in
prima produc-
tioni rei.

realiter identificata, quod dictum meum ex priori suo discursu iam impugnato infert esse falsum; sunt quidem, inquit, regulariter connexæ, non tamen realiter identificatae; quia actio transmutativa est respectus extrinsecus adueniens, educatio autem vel inducione intrinsecus adueniens, quod præsternim de educatione negari non potest, cum sit quidam respectus productionis & dependentiae.

Dixi autem Regulariter quia absolute dati possit inducione formæ subiecto absque eius transmutatione, si priuatio non præcessisset prius tempore forma in subiecto quod necessarium esse ad transmutationem, pluribus se ostendisse dicit contra me disp. 15. Phys. q. 2.

Quod etiam, inquit, nedium afferit, sed strenuè probat Doct. 4.d. 13. q. 1. F. vbi afferit agens creatum habere respectum ad terminum primum, sive totalem, qui dicitur productum, & ad terminum qui dicitur forma inducta vel educita, & ad subiectum illius formæ, quod est passum vel transmutatum, quos respectus probat esse alios & alios, quia sunt adalios & alios terminos; rursum quia respectus ipsis corepondentes omnino sunt alii & alii.

Sed imprimis contra hoc facit, quod quamvis sequitur ex priori ipsius discursu meam, hanc doctrinam esse falsam, cum ostensum sit illum discursum nihil valuisse, nihil curandum sit de sequela.

Deinde nego sequi ex priori discursu illo, quod sit falsa. Utterius dico actionem transmutativam & inducitivam esse non solum regulariter connexas, sed absolute & necessario, & etiam realiter idæntificatas, & nego educationem, de qua ego loquor, esse intrinsecus aduenientem magis, quam actionem transmutativam; quamvis etiam concedam quod sit respectus productionis & dependentiae, quæ non est respectus productionis & dependentiae, sequens formam educitam positam in esse, sed est respectus ipse formalis, quo agens ponit ipsam in esse, & potius prior quam posterior effectu.

Præterea quando dicit quod posset esse actio educitiva absque transmutativam, ut quando fieret educitio absque præcessione priuationis in subiecto, & se probauisse contra me quod ad transmutationem requiratur talis præcessio. Respôdeo primo constare ex dictis in mea Apologia, quod id non probauerit sufficienter. Respondeo secunâo, an ad actionem transmutativam, qua talis prærequisitor talis præcessio priuationis esse meram questione de nomine, à qua propterea difficultas praesens, quæ est realis, nequit in re ipsa dependere, quidquid esset de modo loquendi. Itaque ut res ipsa examinetur, in casu in quo induceretur in materiam, creatam in instanti A aliqua forma, ut ignis v.g. in eodem ipso instanti cum dependentia ab eadem materia, certum est interuenire tum respectum inductionis & educationis; inductionis quidem, quatenus inducit forma in materiam; educationis vero quatenus produceretur illa forma seu recuperetur esse cum dependentia à materia. Rursus certum est quod esset ibi respectus transmutationis, quantu[m] ad rem ipsi & omne positiuum quod dicit talis respectus, quidquid sit an deberet vocari transmutatione; quod probo euideretur, quia si materia illa esset existens ante illud instantem, esset in illa respectus transmutationis etiâ cù hac ipsa denominatione ut fateretur aduersarius: sed nō in illa illius esset respectus positivus, nec vlla forma positiva tū, præter illos respectus & formas positivas, quæ esset in illa in casu, quo codē instanti suę creationis induceretur in ipsa forma cù dependentia ab ipsa. ergo respectus ille transmutationis, qui esset in illa in casu, quo prius tempore existeret, quidam induceretur forma, esset etiâ in illa, in casu quo nō prius existeret, quoad omne positivum, quod dicere potest talis respectus. Probatur minor primo, quia nulla est differentia virtusque casus, nisi quod in uno materia prius tempore existeret, nō in alio sed quod materia prius tempore existeret, nō facit, ut quidam posse in ducitur forma, aliquid positivum esset in illa, quod nō fuisset in ipsa si nō existeret prius: ergo nihil positivum esset in illa in uno casu, quod nō esset in altero. Probatur secundo eadē minor quia illa ipsa positiva, quæ essent in ipsa, quidam non existeret prius tempore, sufficeret absque aliis vllis, etiâ existeret ante: ergo dicendum est quod

sint eadē positiva in vitroque casu. Probatur antecedens, quia in casu quo non præexistet materia, esset in ipsa respectus ad formam, à quo diceretur habere formam, quam ex se non haberet, neque à forma, & esset etiam respectus inductionis formæ ac educationis: sed illi respectus sufficent in casu, quo præexistet, nam ab illo respectu ad formam diceretur in tali casu transmutari ex suppositione quod prius existeret.

Confirmo hoc & declaro tem magis: in vitroque casu materia habet respectum ad formam, à quo formaliter diceretur habere formam, & idem ille respectus (ex hypothesi quod ad transmutationem requireretur præcessio temporaria subiecti, vt vult Mastrius, & ego iā gratis transire permitto) in casu quo materia præexistet vocaretur transmutatione, quia prius etea in materia reperitur respectus secundum dici ad esse, quod habet prius, & esset verum de illa dicere quod haberet formam, quam non habuit prius, & quod aliter se haberet, quam ante se habuit; in casu vero quo non præexistet materia, non vocaretur transmutatione propter defectum istius respectus ad esse præcedens; unde in vitroq. casu non esset vlla protus differentia, quā quod in uno casu sit respectus ad esse præcedens, in alio non sit; cetera enim omnia essent eadē; sed ille respectus ad esse præcedens non est aliquid positivum, nec producit vlo modo ab agente transmutante, sed supponitur in materia tanquam conditio sine qua non possit habere denominationem transmutati, quamvis possit habere illum ipsum respectum, quo recipit formam & habet illum. Quod totum videtur euidenter & est directe intuitum meum. Dico enim constanter respectu positivum, qui est in materia per actionem agentis transmutantis, aut ratione talis actionis, & qui realiter est transmutatione identificati respectui educationis, ac inductionis, quæ fit simul cum educatione, quia impossibile est esse educationem quin sit illa iudicatio, & impossibile est esse inductionem quin sit ille respectus transmutationis realiter, quamvis possit esse absque denominatione transmutationis, in casu scilicet quo requireretur præcessio materiae ad talē denominationē; & quia non subiectantur in diversis subiectis.

Ad Scotum autem quē dicit Mastrius non afferere tantum, sed probare suā doctrinam dū in 4.d. 13. q. 1. F. docet agens dicere respectum ad terminū totale ad formam inducitam, & ad subiectū, & hos respectus esse alios alios quia sunt ad alios & alios terminos. & quia respectus correspondentes omnes sunt alii & alii. Respôdeo dum agès educit formam & producit compositum ac transmutat subiectū, ipsum quidam respicere omnes illos terminos, sed per unicum tamē respectum realiter, qui tamen respectus realis inuoluit plures formalitates diversæ rationis, & ratione illius diversitatris potest vocari alius respectus, quo respicit vnum terminū, ab illo, quo respicit alterū, quia scilicet non secundum eandem formalitatem respicit vnumque, sed secundum diuersas, non tamē realiter, sed formaliter.

Concedo etiam correlations diuersas realiter respectu actioni agentis & consequenter respectibus, quibus respicit terminos sibi correlatos; quia vno, quæ est in materia est correlatio vna ex illis, & vno, quæ est in forma, est altera correlatio, & si sic aliquis respectus in producendo, quo passiu[m] respicit agens, erit tertia correlatio distincte realiter à reliquis propter distinctionem subiectorum; tamē nego ex hoc sequi quod respectus qui sunt in Agente, distinguuntur realiter, nam quando non potest Agens respicere vnum terminū, qui respiciat alios, vno respectu refertur ad illos, quāuis in terminis correspontat ipsi plures correlations, vt docui in Logica disp. 15. n. 81. Scotus autem probauit tantum ex alietate correlationum, alietatem non realem, sed formalem respectuum Agentis. Vnde nihil habet contra meam doctrinam; & si haberet aliqua verba, quæ viderentur contra me; si Mastrius velle bonum agere Scotistam, deberet probare, quod doctrina quam haberet in illo sensu esset vera, ut bene defederet Scotum, & impugnaret meam doctrinam.

Videamus iam quomodo n. 50. respondet ad duas meas rationes, quibus probauit quod actio transmutativa & educationia seu inductiva non distinguuntur realiter & quod

254 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

actio eductiva sit relatio extrinsecus adueniens. Prima mea ratio ad probandum primū erat, quod, si esset aliqua prioritas inter illas actiones, ratione cuius deberent distinguā realiter, tum actio eductiva deberet esse prior, sed si illa esset prior, actio transmutativa, quæ necessario sequitur eductivam, deberet esse intrinsecus adueniens, quod esset contra Scotum, ut fatetur ipse Mastrius. Ad hoc responderet Mastrius negando sequelam, quia relationes extrinsecus aduenientes interdum necessario insurgunt, positis aliquibus præter fundamentum & terminum, nam posita materia & forma non necessario sequitur unio, sed posita forma in materia, posito etiam corpore & loco non necessario sequitur ubi, sed sequitur necessario posito corpore in loco: eodem modo in proposito, inquit, posito igne & aqua non necessario sequitur actio ignis in aquam: sed inducita caliditate in aquam, sequitur necessario actio ignis in aquam: sed non idcirco tamen talis actio est relatio intrinsecus adueniens, quia necessitas ortus eius non ex eodem capite procedit, à quo est necessitas ortus relationis intrinsecus aduenientis, quia necessitas huius, v.g. similitudinis, oritur ex natura extremonum, & oritur ab extremitate absolute inspectis, non sic necessitas actionis, unionis, & ubi in prædictis casibus, sed ab aliquo extrinseco, quod non habet rationem fundamenti & termini, & ita se habet in proposito inducere & eductio formæ antecedenter ad actionem, quod non est nec fundameatum, nec terminus, neque ratio fundandi, ut ibi explicatum est, scilicet in Logica disp. 8.q.8. ad primum.

Hæc est responsio Mastrij quam non sufficere, neminem credo esse vel leuiter in Metaphysica versarum, qui non videat, adeo ut vix opus esset eam impugnare, nisi etiam minus versatis satisfaciendum esset.

Dico ergo primò esse manifeste contra naturam relationum extrinsecus aduenientium, quod resultant positis vllis praœiis, ex parte extremonum, nec quod ita insurgit, probatur à Mastrio: nā exempla, que ipse adducit, potius adnecessantur ipsomet, quam faciunt, nam vno inter materiam & formam insurget ex suppositione vlli alterius, & idem est de ubi; neque assignabile est aliquid aliad distinctum ab vniione & ubi, ex cuius suppositione necessario insurget, & sane si possit aliquid tale assignari, post quod necessario insurget, nō essent relationes extrinsecus aduenientes, sed intrinsecus, ut statim magis patet. Quod autē afferit Mastrius vniōne necessario insurgeare posita forma in materia; & ubi posito corpore in loco, stuporem iniiceret, nisi ab ipsomet profectū esset; quid enim est aliud formā esse in materia, quā esse unitam materiam; aut corpus esse in loco, quā corporis habere respectū ubi in loco: vnde verū quidem est, quando forma est in materia, insurgeat vniōne necessario, quia ipsam vniōne est qua ponitur in materia & sine vniōne non possit intelligi esse in materia, & idem est de ubi. Sed quid hoc ad rem? proponeret ut Mastrius ostendere, ret quod vniōne & ubi sequentur, seu insurgerent inter sua extrema ad positionem alicuius alterius prioris, ut aliquid faceret ad rem, & sane eodem modo in proposito, non sequitur actio calefactiva necessario ad positionem ignis & aquæ, neque ad positionem vlli alterius prioris ipsa actione, & quamvis sequatur, seu potius necessario sit, quoties calor inducitur, tamen non inducitur calor prius, quam sit ipsa actio, sed potius per ipsā actionē formaliter inducitur.

Nec etiam disparitas quam adducit Mastrius inter relations intrinsecus aduenientes, & relations extrinsecus aduenientes necessario insurgeentes ad positionem alicuius positi ex parte extremonum habet meo iudicio aliquid apparentiæ; nā sufficit ad hoc ut relatio sit intrinsecus adueniens, quod necessario insurget inter extrema ex suppositione cuiuscumque positi ex parte extremonum, siue ex quocumque quod præsupponitur, etiam si ab extrinseco proveniat, ut patet manifeste non solum ex conceptu relationis intrinsecus aduenientis ut sic, ut omnes cōcipiūt ipsam, sed etiam particularius quia relatio producentis ad terminum productū est intrinsecus adueniens secundum ipsum Mastrium, & Scotum, ut ab ipso intelligitur & à Scottis communiter, & tamen non sequitur ex natura extremonum: possunt enim extrema esse sine illo, sed sequitur ex

suppositione quod forma inducatur & subiectum transmutetur per agens extrinsecum.

Deinde secundum eumdem Mastrium in hoc ipso articulo respectus educationis est intrinsecus adueniens, & tamen non sequitur ad extrema posita præcise & absolute considerata, quia possit esse absque illo respectu, ut etiam ipsomet fatetur; sed sequitur ad extrema quando forma producitur in subiecto: ergo illa dispositio nihil valet. Confirmatur hoc & intentum principale: respectus educationis (& idem est de respectu productionis, quia producitur rotum) secundum Mastrium est intrinsecus adueniens & tamen non sequuntur necessario ad extrema præcise & absolute considerata, sed solū sequitur ad illa, si ab extrinseco oriatur quod forma producatur in materia & ex illa: ergo quamvis transmutatio non sequeretur necessario ad extrema posita absolute considerata, sed ex suppositione quod forma ponetur in materia à causa transmutante, erit intrinsecus adueniens, nec requiritur quod relatio intrinsecus adueniens insurget necessario ad positionem extremonum absolute consideratorum. Confirmatur secundo quia si dicatur quod ubi & vno sint relations extrinsecus aduenientes, quia quamvis sequantur necessario ex suppositione, quod forma ponatur in materia, & corpus in loco; tamen illa positione eorum, non est nec fundamentū, nec terminus, nec ratio fudandi; ad relationem vero intrinsecus aduenientem requiritur, quod necessario sequatur ad positionem fundamenti & termini aut rationis fundandi. Cōtra est quia educatione non sequitur necessario ad ipsa extrema posita, neque ad rationem aliquam fundandi & tamen secundum Mastrium est intrinsecus adueniens, ergo illa doctrina non est vera. Quod si dicatur Mastrius productionem formæ ex materia esse rationem fundandi, aut conditionem sine qua non & hoc sufficere. Contra quia similiter potest dici quod positione formæ in materia, ad quam sequitur transmutatio materia sit ratio fundandi, aut conditio sine qua non, est enim propositus eadem ratio: ergo debet dici quod sit respectus intrinsecus adueniens, & non extrinsecus, contra Mastrium; aus si dicatur esse intrinsecus adueniens, idem debet dici de educatione. Ex quo manifeste patet disparitatem Mastrii non sufficere; nec explicationem ipsius in Logica loco ab ipso citato.

Altera mea ratio ad probandum quod educatione & inductione sit extrinsecus adueniens erat, quianō sequitur necessario ad extrema, neque ad aliquod præsumptum positum ex parte eorum. Ad hanc respondet num. 5. 1. negando antecedens, (omitto alteram responditionem, quam dat ex Lychero, quia paulo ante impugnata est, & ipsemet videtur hanc præferre;) nam respectus, inquit, educationis necessario sequitur ad calorem in subiecto, vel è subiecto productum, neque calor est terminus educationis secundum sicut absolute inspectus, sed calor productus in subiecto & ad illum ut sic sequitur necessario educere.

Hanc responditionem ex dictis constat nullius esse momenti. Sed claritas causa hic etiam eam breuiter impugno.

Primò, quia calorem esse in subiecto vel è subiecto productū non est aliquid antecedens ipsam educationem; nam ab ipsa educatione formalissime habet esse productum in, aut ex subiecto: ergo erit respectus extrinsecus adueniens.

Secundò, quia si sufficeret ad hoc ut esset respectus intrinsecus adueniens quod, licet nō sequatur ad subiectum, & calorem absolute considerata; necessario tamen sequatur seu insurget ad calorem in subiecto, aut è subiecto productum; sequitur à paritate rationis quod vniōne, quæ, licet nō sequatur ad materiam & formam absolute considerata, sequitur tamen ad formam in materia, ut assertit Mastrius, sit intrinsecus adueniens contra ipsum, & omnes Scottistas, & sic potest dici quod forma secundum se non sit terminus educationis, sed ut in subiecto, aut è subiecto producta, similiter poterit dici quod forma non sit terminus vniōnis secundum se absolute considerata, sed ut in materia.

Tertio, quia sicut potest dici quod educatione sit intrinsecus adueniens, quia licet nō sequitur ad extrema absolute considerata, sequitur tamen ad formam positam in subiecto: ita potest dici quod transmutatio sit intrinsecus adueniens, quia licet non sequitur ad agens & subiectum absolute

confi-

considerata, sequitur tamen ad illa, posita forma in materia hoc autem, est contra Mastrum. Quod si non dicatur propter hoc quod transmutatio sit intrinsecus adueniens, idem sane debet dici de educatione.

Eodem ipso numero ait Scotum, dum ait educationem esse relationem intrinsecus aduenientem, nullo modo recipere explicationem meam. Mea autem explicatio est ab ipsomet Maistro num. 46. proposita; quod quemadmodum in re producta possunt considerari duas productiones; una quæ manet tantum in fieri, altera quæ manet in facto esse, & sequitur ad priorem, ex quibus prima est respectus extrinsecus adueniens, altera intrinsecus: ita etiam in re educta possunt considerari duo respectus, unus qui est tantum in fieri, & alter qui manet in facto esse, & sequitur ad rem in sententia communiori admittente hunc secundum respectum, ex quibus prior est extrinsecus adueniens, alter intrinsecus.

Hoc autem supposito dixi Scotum, ut verum sit, quod dicit, intelligendum de secundo respectu non de priori.

Hanc expositionem meam assert Mastrus non recipi à Scoto vlo pacto, nec valere, quia loquitur Scotus de productione & educatione, quæ comitatur tēm in fieri & non in facto esse tantum, tum quia non in omnibus effectibus daturalia dependentia à causa secunda, præter illam quam fundant cum actu producuntur, tum tandem quia in illis effectibus, in quibus veraque illa dependentia reperitur tam in fieri, quam in facto esse, seu conseruari, eiusdem rationis sunt prima rei productio & conseruatio, atque ideo etiam in omnibus effectibus admitteretur illa duplex productio vel eductio, quam Poncius communisicit, de vtrisque idem iudicium fieri deberet, quod nempe sunt vel nō sūt respectus intrinsecus aduenientes vel extrinsecus.

Hanc etiam impugnationem Mastrii refutavi sufficienter supra, sed dico hic iterum Mastrum me non intelligisse, nam ego non eram locutus de duplicitate respectu, quorum unus tantum esset in fieri & alter in facto esse, sed de duplicitate, quorum uterque esset in fieri & unus tamen maneret etiam in facto esse.

Vnde concedo Scotum locutum de educatione, quæ comitatur ipsum fieri rei & non tantum in facto esse, quia nullus est respectus in facto esse, qui non fuit in fieri etiā, quamvis iuxta doctrinam, quam supposuit Scotus, aliquis esset in fieri, qui non esset in facto esse.

Itaque in ipso fieri formæ eductæ iuxta sententia, quam supposuit Doctor, sunt duo respectus educationis, unus qui nihil præsupponit ex parte extremorum, ad quod necessario sequitur, & hic est respectus extrinsecus adueniens; alter qui sequitur necessario, supposito illo priori respectu & ipsum præsupponit tanquam rationem fundandi, aut conditionem sine qua non, & qui manet in facto esse dum res manet & causa à qua producitur, & hic est respectus intrinsecus adueniens, deque eo loquitur Scotus. Quamvis ergo Scotus loquatur de educatione, quæ comitatur ré in fieri, quid hoc facit contra me, qui hoc ipsum fateor? Per quod patet ad reliquam partem discursus Mastrij, neque enim in re clara libet ad tedium sollicitare lectoris patientiam, aut in impugnandis nugis minutius hætere.

Postridem num. §. 2. principaliter, proponit meam doctrinam de definitione Actionis, quatenus assero eam quam tradit Author sex principiorum, nempe, quod Actio sit illa, secundum quam in id, quod subiicitur, agere dicimus, esse quidem bonam, sed non comprehendere omnem actionem de genere actionis; sed solas & omnes actiones caularum efficientium, quia non comprehendit informationem quasi activam formæ, neque in fluxum materialis materiae in formam eductam, & etiam quatenus dico quod actio ut sic comprehensio omniem actionem huius Prædicamentum posset describi esse accidentis, quo mediante aliquid communicat esse alteri. Actio vero causæ, ut sic posset delicii esse accidentis à quo actualiter denominatur producere aliquid, aut dare ipsi esse absque receptione aut informatione aut in hæsione.

Mastrus autem num. 52. negat hanc doctrinam repertam apud Scotum 4. d. 13. q. 1. sed potius oppositam.

Sed imprimis ex illo ipso loco Doctoris quem codem

num. citat Mastrus ex 4. d. 12. q. C. patet doctrinam meam esse iuxta Scotum, quia dum dubitat an spestat informatio ad Prædicamentum passionis, aut Actionis, capiendo Actionem ut sic, prout comprehendit respectum non tantum agentis ad passum, sed etiam informantis ad subiectum, patet quod non putauerit Actionem ut sic de Prædicamento actionis comprehendere tantum respectum agentis: & hoc ipsum dubium Scotti suffici ut non intelligatur definitio Porretani de omni Actione spectante ad genus Actionis, sed solum de respectibus Agentis propriæ dicti quale est solum la causa efficiens. Et hoc ego tantum volui dum proposui illam meam doctrinam tanquam Scotti, hoc est tanquam cōformem ipsius principiū. Ad alterum autem quod asserit Mastrus oppositum mea doctrina reperiri apud Scotum. Respondeo id tam falsum, quam reliqua quæ contra me haec tenus adduxit Mastrus, & nego Scottum asseruisse vlibi omnem actionem spectantem ad Genus Actionis comprehendendi sub definitione Actionis assignata à Porretano, si enim hoc assereret, non posset dubitare an informatio formæ spectaret ad Genus actionis; nam certum est quod non comprehendatur sub illa definitione. Nego etiam quod omnis actio causæ efficiens, quæ est respectus extrinsecus adueniens, non comprehendatur sub illa definitione Porretani, quamvis sub ea non comprehendatur omnis actio ipsius, quæ non est talis respectus supposito, quod habeat aliquam actionem quæ non sit talis respectus.

Itaque supponendo quod causa efficiens habeat duas Actiones, unam, quæ sit relatio extrinsecus adueniens, alteram quæ sit intrinsecus; de hac secunda certum est, quod non spectat ad Prædicamentum Actionis; nec ego id somniaui; sed manifeste locutus sum, ut loqui debui, de omni actione causæ efficiens, quæ est respectus extrinsecus adueniens.

Absolute autem poterat dicere iuxta mea principia, quod omnis omnino actio respectiva causa efficiens comprehendetur sub definitione Porretani; quia secundum me causa efficiens non habet villam actionem respectivam, quæ esset intrinsecus adueniens; & quamvis Scotus videtur admittere alias tales, explicui ipsum sūpe, & iterum modo explicò intelligendum non absolute in propria sententia, sed in sententia communiori suo tempore, admittente aliquos respectus sequentes terminum productum, supposita actione efficiens de Prædicamento actionis, quæ est relatio extrinsecus adueniens; quam sententiam ego puto non esse veram, quia non video necessitatem villam illius secundæ actionis.

Vt autem melius intelligatur tota hæc res & mea sententia, Existimo causam crearam effectuum nullam actionem respectivam habere præter relationem extrinsecus aduenientem, per quam educit formam ex materia eamque inducit: nam per hanc solum realiter consideratam & educit formam & eam inducit & transmutat subiectum formæ & producit quodcumque compositum, quod posita illa actione resulat necessario, absque villa alia actione respectiva realiter distincta, & frusta omnino diceretur ponere villam aliam actionem. Præter hanc autem actionem causæ efficiens materia habet respectum extrinsecus aduenientem ad formam: qui respectus potest bene reduci ad Prædicamentum passionis, quia per eam patitur materia à formæ recipiendo ab ipso aliud esse. Deinde forma dicit alium respectum extrinsecus aduenientem ad materiam, quæ est informatio seu in hæsione, & hic potest optime reduci ad Prædicamentum Actionis: neutri autem ex his respectibus conuenit definitio Porretani, si propriè capiatur verba eius, ut manifestum est.

Præter illos autem respectus, qui realiter sūt vñiones duæ quæ intercedunt inter subiectum & formam eductam, nego villam alii respectum interuenire qui sit intrinsecus adueniens, quia omnino superfluit, cum nulla sit necessitas, aut usus eius. Hæc est mea doctrina in re independenter ab Authoritate; & si Mastrus velit aliquid contra dicere, sogo ut ex ratione agat, ne teratur tempus in expositionibus authoritatum, quas cuique facile est excogitare.

Quod si doctrina illa sit vera, quæ videtur Scotti, & quam probabilitate defendo in meis nouis Commentariis, quod

256 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

¶ licet ad absolutum in causa sequatur absolutum in effectu sine respectu vlo anteriori. Tum negare causam efficiem habere ullam actionem, quæ sit relatio, vel intrinsecus vel extrinsecus adueniens, quantum ad meum proprium sensum, cum non velle me accommodare autoritati.

Per quod pater ad integrum impugnationem, quam affect Mastrius per totū num. 5. 2. nec digna est, cui minutius aut distinctius respondeatur, solum aduerto ipsum, dum assert informationem formæ spectare ad prædicamentum Habitus, abutu nominibus & contra sensum omnium, quod quot vidi, Philosophorum loqui absque necessitate authoritatis, aut rationis: sed cum hoc spectet ad nomen, patrum curandum est.

Deinde num. 5. adducit meam doctrinam num. 26. de natura actionis mediæ, in qua aliqua impugnat quæ examinare placet. Imprimis quainuis fateatur meam primâ conclusionem esse veram qua affero quando effectus aliquis non potest produci nisi à determinata causa, non esse necessariam actionem medianam vt producatur: tamen negat eam esse veram propter rationem meam, aut saltē, inquit, ratio illa non est ratio à priori veritatis eius, vt postea constabit num. 57. At imprimis non refert quod mea ratio non sit à priori, modo sit bona esse autem bonam certum est, si nihil aliud opponi possit, quam quod opponit Mastrius, quod vt videatur, proponenda est ipsam mea ratio, quæ est, quod in casu cōclusionis nulla esset necessitas actionis mediae, quia si esset vlla maxime vt haberetur denominatio noua producentis in causa & producti in effectu, ad hoc autem non esset necessaria actio media, quia illa denominatio posset prouenire vel ab ipsa causa, quæ seipsa proceret talen effectum, vel ab effectu qui seipsa producetur, quemadmodum in sententia afferente actionem medianam, potest de nouo haberi hæc denominatio in causa, quod scilicet ab ipsa egrediatur actio sine aliquo medio inter actionem & causam, cuius ratio est quia actio illa non potest esse nisi à tali causa: nā si posset, certe deberet ponni aliquid medium inter ipsam & agens, vt haberetur denominatio illa egreditur à causa. Contra hanc rationem opponit Mastrius posse negari minorem, & cum probatur à me per exemplum de actione, dicit posse negari paritatem quia relatio actionis, & productionis est formalitas & modus à natura institutus ad denominandum aliquid formaliter causans, atque ideo in eo denominandi ordine est ita quo vt non possit esse quid, sed hoc de effectu nequit dici, qui est caritas nata produci & talis denominationis formaliter suscepitua.

Ad hunc discursum dico quamvis mihi non incumbat probare meam minorem, in qua negauit necessitatem actionis mediæ ad dandum denominationem producentis in casu conclusionis, quia sufficiebat soluere rationes necessitatis, quas assignarent aduersarii, tamen optime probatum esse exemplo actionis inter quam & effectum in tali casu esset summa paritas quantum ad non exigendum alias actiones medianas: neque proflus oppositum ostendit Mastrius: nam actio non esset instituta à natura ad dandum illam denominationem, nisi ex se & natura sua esset ad hoc apta, & nisi ad hoc requireretur: sed proflus non esset ad hoc apta nisi esset talis natura: vt non posset egredi ab alia causa: nec esset ita quo vt non possit esse quid; & potest optimè colligi quod sit ita quo vt non possit esse quid, quia est sic determinata, vt non posset ab alia causa prouenire.

Vnde cum effectus in casu conclusionis nequeat ab alia causa prouenire, omnino erit à natura instituta vt egrediatur seipsa absque actione intermedia, & vt tribuat denominationem agentis; vel saltē causa ipsa erit sic à natura instituta, vt habeat à seipsa denominationem agentis, quando egreditur seipsa effectus, tam bene quam actio est instituta vt tribuat denominationem agentis, aut vt egreditur seipsa ab agente.

Videamus autem quomodo ipsem probat num. 57. illum conclusionem meam & suam etiam. Dicit ergo regulam dignoscendi quando actio distinguitur realiter ab effectu producto esse hanc: quando effectus ita producitur à causa, vt nequeat habere esse, nisi per habitudinem ad illā & sine tali habitudine existere, tum actio est cum effectu

identificata; secus, si non. Cuius ratio à priori est secundum ipsum, quia signum distinctionis realis inter aliqua duo est separatio possibilis & ideo quando fundamentum potest esse absque aliqua relatione, distinguitur realiter, quando nequit, identificabitur ipsi realiter.

At certe nec conclusio mea probatur sufficenter per hanc doctrinam neque à priori, neque à posteriori. Nam in primis falsum est quod defectus separabilitatis realis arguat identitatem realem: nam certum est vnam relationem non posse esse absque correlatione, & tamen non minus certum est, quod distinguuntur realiter, & in sententia communiori Scotistarum partes unitæ, vt sic nequeant esse sine toto, nec ē contra, & tamen distinguuntur realiter à toto: ergo quamvis non posse effectus esse absque actione, nec haec sine illo; non sequitur propterea præcisè quod non distinguuntur realiter.

Rursus quamvis fundamentum relationis quod non posset esse absque aliqua relatione in ipsomet subiecta identificatur illi, non propter inseparabilitatem præcisæ, sed quia etiam nullum aliud possit assignari indicium distinctionis realis inter illa; & quamvis hinc sequetur, quod in casu conclusionis passio, quæ poneretur in effectu, non distinguueretur realiter ab effectu, tamen non habetur quod non distinguueretur realiter ab actione media, si daretur; immo aliunde haberetur manifeste quod sic, quia quod distinguuntur realiter ab aliquo & non subiectatur in ipso, distinguuntur realiter ab omni, quod subiectatur in ipso, effectus autem distinguuntur realiter ab Agente & non subiectatur in agente: ergo distinguuntur ab omni illo quod subiectatur in ipso, & consequenter ab actione media, si daretur; an autem detur certe non potest ex hoc capite deduci, sed potius deduci debet ex mea ratione, nempe quod non sit necessaria in casu conclusionis & quod non sint multiplicanda entia sine necessitate.

Eodem numero fatetur veram etiam esse tertiam meam conclusionem, qua affero requiri actionem medianam quando effectus potest produci à pluribus causis: sed dicit meam probationem non recte procedere, immo inquit directe videtur destruere probationem primæ conclusionis. Examinemus hoc quæso, nā error effet maximus, quæ pretendit Mastrius, à quo debeo me purgare; sed vereor vt id posset fieri, quin in Mastrium reiciatur. Mea probatio est; quia denominatio producentis est denominatio realis, ergo debet ab aliqua causa reali prouenire, sed sine actione media non datur causa, à qua proueniret in casu conclusionis: neque enim proueniret ab ipsa causa, neque ab effectu, neque ab utroque simul; quia utroque simul posset exsistere, quin haberetur ista denominatio.

Quam rationem confirmavi quia nihil finitum potest habere denominationem nouam absque causa aliqua intrinseca vel extrinseca à qua proueniret: ergo quandoquidem ignis verbi gratia, quando producit calorem, habet denominationem producentis, quam ante non habuit, debet esse aliquid à quo proueniret; nihil autem esset præter actionem medianam: ergo. Hanc rationem dicit Mastrius videri destruere probationem primæ conclusionis, quia si necessaria est actio media vt habeatur denominatio realis causæ, eadem quoque necessitas erit in casu primæ conclusionis; vel si ea necessitas ibi suppleri posset absque actione media, poterit etiam in casu tertiae conclusionis. Quod magis evidenter ostenditur ex mea confirmatione præmissa: si enim impossibile est aliquid finitum denominari causam absque actione media, quia non sit transitus de contradictorio in contradictoriū absque mutatione, sane hæc ratio, inquit, militat tam in casu primæ conclusionis quam alterius.

Iste tibi videatur Mastris? At ego certe non putavi creatos adhuc oculos, quibus id videnti posset. Reflecte quæso & vide de nouo, an idem cum probabilitate vla videri possit de utroque casu. Principium meum est quod non possit haberi aliqua denominatio vlla realis absque aliqua causa vel extrinseca vel intrinseca à qua prouenire possit: capio autem causam, vt tollam omnem questionem de nomine, & omnem dubitationem, pro quoquaque, sine quo posito non habetur denominatio, &

quo

quo posito habetur, siue sit vera causa, siue conditio sine qua non; & sic intellecto principio meo est euidentissimum. Videamus iam an concludit actionem medianam in utroque casu, & impunitis certum est quod concludat illam in casu tertiae conclusionis, quia sine actione media, nihil assignari potest unde prouenire possit, neque tanquam à causa, neque tanquam à conditione: quia cetera omnia quæ sunt assignabilia possent esse absque illa denominatione, verbi gratia, potest esse ignis approximatus, & potest esse calor ille ipse, qui producitur ab igne in aqua, absque eo quod producatur ab igne, & consequenter potest esse ille calor, quin dicatur vere quod ignis producat calorem: ergo ut dicatur producere illum calorem, debet esse aliquid praeter ignem, aquam, & calorem, ad hoc ut habeatur illa denominatio: sed nihil aliud est excogitabile praeter actionem medianam: ergo in illo casu conuincitur debere intercedere actionem medianam ut habeatur illa denominatio, si verum sit illud principium.

In casu vero prima conclusionis propterea nihil concludit; nam quando effectus petit essentialiter ab una causa produci, cum producitur talis effectus, habetur quidem denominationis realis producentis; causa enim realiter producit illum effectum, & debet esse aliquid unde proueniat illa denominatio, non tamen aliquid distinctum à causa & effectu, nec consequenter actio media, quia illa denominatio prouenire potest vel ab ipsa, supposito effectu, vel ab effectu ipso; quandoquidem non potest esse causa & ille effectus quin causa habeat illam denominationem. Ex quo videtur potest Mastrius quod illa mea probatio curiat in casu tertiae conclusionis, & quod non currat in casu prima conclusionis. Sed neq; ipsi mea confirmatione suffragatur: nam in ea non dixi, quod nihil finitum possit esse causans absque actione media; sed quod nihil finitum possit habere denominationem nouam realem absque aliquo, ex quo possit prouenire noua denominatio, & hinc intuli quando causa aliqua haberet denominationem realē causantis, quæ non possit prouenire à causa & effectu causato simul positis, ut contingit in casu tertiae conclusionis, quod vero deberet esse aliquid aliud, unde proueniret: & consequenter actio media, quia nihil aliud possit sufficere. Sed inde non posset inferri, quod in casu prima conclusionis deberet dari actio media, ut causa finita haberet denominationem causantis, quia denominatio illa causantis possit prouenire ab ipsam et causa, posito effectu, vel ab ipso effectu, vel ab utroque, ita ut nihil aliud realiter requiri deberet, quandoquidem iis solis positis necessario sit illa denominatio.

Vterius num. 45, asserti absolute falsum esse quod doceo in eadem tertia mea conclusione, nempe intercedere actionem medianam, quando effectus est indifferens ut producatur à pluribus causis, quia hoc est contra Scotum, qui negat relationem ullam esse priorem termino; unde cum ego concedam actionem esse relationem, teneor consequenter concedere eam esse posteriorē non priorem termino; unde, inquit, magis inconsequenter loquitur quam recentiores, qui dicunt actionem esse medianam & priorem, quia ponunt eam esse quid absolutum.

At ut ab hoc incipiam; nescio quomodo ex eo quod actio dicatur esse relatio magis consequens sit quod non praecedit effectum quam si dicatur esse modus absolutus, tam enim meo iudicio repugnat modum esse priorem re ad quam essentialiter determinat, quam relationem, & si aliquis talis modus possit esse prior, certe & relatio poterit.

Quod autem relatio possit esse prior termino, modo sit productio ipsius, seu id per quod formaliter ponitur, tanquam per rationem qua, ostendi tum quia non potest ostendi unde id repugnaret, tum quia relatio paternitatis in diuinis est prior suo termino hoc est filio, sicut & i; se met Pater, quia illa relatio est productio filii, ut communiter responderi solet. Ad Scotum autem respondi dum ait absolutum in causa sequi absolutum in effectu eum intelligendum sic, ut non debeat esse aliquid absolutum medians inter causam & effectum priorem termino seu

effectu; & quando dicit relationem sequi ad effectum, eum intelligendum de relatione intrinsecus adueniente, non de relatione extrinsecus adueniente, nec consequenter de actione quæ est de praedicamento actionis.

Has responsiones adducit ipse Mistrus, & contra opponit num. 55, quod ipse confutauerit portentosas illas relationes termino non indigentes disput. s. Phys. quæst. 2. & addit quomuis aliqui praeter me excogitauerint relationes priores termino, neminem tamen praeter me admisimus relationem ullam quæ praecedat fundamentum, & per quam suum fundamentum accipiat esse, qualis ego communis in mea hac solutione. Vnde inquit tam mira est illa mea responsio quam monstruosum esset relationem praecedere suum fundamentum ac etiam producere.

Addidit vterius non responderi communiter ad illam difficultatem de paternitate, ut ego respondi; sed responderi potius quod licet paternitas sit simul natura cum filio, tamen adhuc sit quod sit prior origine filio, & circa hoc aliqua alia conglomerat, quæ ex impugnatione horum nullius esse momenti patebit. Dico ergo primo illum non confutasse sufficienter doctrinam illam meam de prioritate relationum, quibus producuntur termini ipsorum, ut patet ex mea Appendice in qua reieci ipsius impugnationes; & si portentosae ipsi videantur tales relationes, ea tamen portenta conuinci meis rationibus quibus ille non satisfecit.

Dico secundo si aliqua relatio admitti debeat ex parte termini, quæ sit correlatio actionis & passio de praedicamento passionis, illam debere esse priorem suo fundamento qui est terminus actionis, & si nullus alius praeter me hoc asseruit, mihi hoc existimo cedere debere in honorem quod indagauerim cum fundamento aliquid noui in hac materia; quod si non posset esse relatio aliqua prior fundamento, tum negari debet passio talis & dicendum quod actio non habeat correlationem ullam, quod totum ex dictis eo loci satis patet, siue portentosum sit aut mirum, de qua censura non curandum.

Dico tertio, non videri mihi quod intellexerit Mistrus quomodo applicauerim exemplum illud de Paternitate Diuina ad propositum presentis difficultatis. Dixi eo exemplo colligi quod aliqua relatio possit esse prior termino, & si quisquer quomodo id posset fieri cum relations communiter soleant presupponere terminum, Respondi cum communis omnium, quos vidi, bonorum Scotistarum sententia, rationem esse quod illa relatio Paternitatis sit productio filii, & consequenter non possit presupponere ipsum, sed potius aliquomodo debeat ipsi presupponi, ceteræ vero relations quæ presupponunt terminum, non esse productiones termini neque habere ex natura sua, cur deberent ipsi presupponi, sed potius praexigere terminum, quia sine termino presupposito nulla alia causa sufficiens assignari potest ex qua emanent.

Ait autem Mistrus non sic responderi communiter, sed quod licet paternitas sit simul natura cum filiatione, & Pater cum filio, adhuc tamen stat, quod Pater sit prius origine filio. Sed quid hoc ad rem? Concedo, & id ipsum in mea responseione supposui, quod paternitas & pater sint prius origine filio & filiatione sed quæritur vterius cur paternitas possit esse si prius suo termino, alia vero relations non possint esse, & sane non puto Mistrum dare posse aliam rationem bonam, quam illam ipsam à me datum, nempe quod paternitas sit ipsam productio termini; & quod non repugneret eam esse talem, quomuis sit relatio. Sed ut magis directe veniam ad principale propositum. Assumo quod concedit Mistrus hic, nempe Paternitatem & Patrem esse priorem origine filio & filiatione, licet sit relatio & consequenter sit aliquo modo simul natura & hinc infero intentum meum, nempe quod actio seu productio creata quomuis sit relatio possit esse prior origine termino suo, & infero vterius non esse tam portentosas relations priores terminis, & iis non indigentes tanquam prioribus, quam putauit Mistrus, cum ipsem talem aliquam admittat.

Adducit §. Glossa vero, contra explicationem
Y 3 quam

258 LOGICA. De sex vltim. Prædicamentis,

quam ego adhibui ad authoritatem Scoti, qui videtur dicere quod ad absolutum in causa sequatur absolutum in effectu, vnum locum ex eodem Scoto 2. dist. 1. quæst. 2. cui videtur meam explicationem applicari non posse: dicit enim. *Cum igitur dicis quod quia causa dat esse, ideo effectus recipit esse, dico quod si intendas per ly quia reduplicatio relationis in causa, vel aliquam realitatem nouam in causa sine relatione, sine absolutum, propositio falsa est.* Et hinc Mastrius infert me non vidisse Doctorem, vel voluisse ipsum eludere.

Sed adhuc Mastrius non connicit tam evidenter quam putat intentum, etiam dum de Authoritate agitur; dico eam Scotum hoc loco intelligi posse de causa ut sic, non de causa creata ac finita, ita ut sensus sit, quod causa ut sic ut causet non indiget relatione, aut realitate aliqua absoluta, aut respectu superaddita, quia posset sufficere in aliqua causa abolutum istius cause; quod certum est, quia Deus potest causare sine vlo superaddito, & consequenter causa ut sic non indiget aliquo superaddito ex natura sua quatenus causa præcise, alias Deus non posset causare sine superaddito, quod est falsum. Sed hinc non sequitur quin causa creata indigeret aliquo superaddito, non quidem absoluto, neque respectu ex Prædicamento Ad aliquid, sed respectu ex Prædicamento Actionis.

Sed quia ego ipse fateor Scotum magis fauere sententia neganti relationem præviā, & ut ante dixi, in Commentariis meis ad secundum defendo illam sententiam; Si contra meam sententiam de relatione priore termino aliquid vult disserere Mastrius, rogo ut, omisso authoritate, agat ex ratione & proberet non dari tales relations.

Propono autem ipsi breuiter meam sententiam abstrahendo ab Authoritate. Imprimis alero causam finitam non posse prodere effectum, qui possit ab alia causa procedere absque actione in se subiectata, quæ sit respectus extrinsecus adueniens & prior termino, non quidem tempore, sed natura vel origine, ac independens à termino tanquam à priori. Cuius fundamentum est quod non repugnet talis relatio sic prior termino, & quod de facto in diuinis detur talis, verbi gratia, paternitas diuina; & quod aliquid præsuppositum termino debeat haberi distinctum à causa & effectu, nihilque aliud possumus quam relatio extrinsecus adueniens.

Præterea quia passio realiter distincta ab actione debet subiectari in effectu qui producitur, si daretur talis passio; & quia etiam deberet esse prior illo effectu & nullo modo dependens ab effectu tanquam à priori, id autem difficile est, & non necessarium admittere. Dico, seclusa authoritate, mihi probabilius esse quod nō detur talis passio, sed quod sufficiat ipsam actio subiectata in Agente, nō vero in passo, (ut minus recte videtur Mastrius intellexisse me) quia actio possit denominare & causam agere ac causare & effectum produci, sicut volitio potest denominare voluntatem volentem & obiectum voluntum. Nec refert quod volitio non sit actio nisi Grammaticaliter dicta, (ut insulse opponit hic Mastrius huic ipsi exemplo à me ante adducto in Logica) & quod ideo non requirat ut ei vera passio correspondat ex parte obiecti, sicut secundum ipsum opus est, ut correspondat in effectu passio actionis Agentis: nā quod ego dico est quod quemadmodum potest tribuere volitio denominationem volentis & voliti: ita actio possit tribuere denominationem productoris & producti, & quanvis actio sit actio proprie dicta & non grammaticaliter & secundum vocē, tamen nego quod requirat passionem vlam in termino seu effectu, & afferere oppositum est petere principium.

Hæc est mea propria doctrina, quam tenendo in nullas mihi videor me coniicere angustias, sed prorsus existimo nulla ratione posse defendi cum vla apparentia oportuni nisi recutendo ad principia, quæ ipse adduco in novis Commentariis ad secundum sententiarum; illa enim videntur mihi probabilia.

Ad quod addo hanc meam sententiam nullam prorsus pauci difficultatem spectat ratione, nec eam possit

cum vla probabilitate impugnari alia ratione melius, quā si dicatur esse superfluam actionem relativam priorem effectu, quia denominatio illa causantis in causa protestat aliunde prouenire, & si id ostendatur omnino, melius erit negare actionem præviā.

Addo vltius si non detur actio prævia, nullo modo requiri actionem posteriorē effectu, cuius nullus prorsus est vls.

Tandem Mastrius concludit integrum articulum suum quintum contra me nimis laboriosè, sed parum utiliter, nisi fallor, confectum, impugnatione doctrina mea de vniōne, quā habeo, q. seq. n. 56. in qua dico vniōnem subiectū ad formam esse respectum extrinsecus aduenientem, spectantem ad genus passionis, per quem subiectū mouetur ab efficiente ad aliquam formam.

Mastrius contra ait hanc vniōnem non spectare ad prædicamentum passionis, nec bene dici à me quod sit respectus per quem subiectū mouetur ab efficiente ad formam. Quod probat quia vno formalis qua extrema vniuntur, habet pro extremis solummodo subiectū & formam & præscindit ab Agente, vnde diversa est à receptione, quæ ponitur in prædicamento Passionis, & respicit agens à qua subiectū recipit formam; quæ quidem inquit distinctio sufficiens colligitur ex diuersis earum formalibus effectibus, quia à passione dicitur subiectū calefactum, per quod significatur habitudo ad agens, sed ab vniōne formalis caloris cum subiectū dicitur subiectū calidum, non calefactum, in qua denominatione sola exprimitur informatio & receptio; non autem passio, quia cum passio sit actus huius ab hoc, non dicit receptionem formæ quocumque modo, sed vt est in fieri vi agentis, vno autem denominat in facto esse, ac in esse quieto absque vlo respectu ad agens: quare non spectat ad Prædicamentum passionis, sed habitus.

Hanc impugnationem breuiter refuto: si vno qua vniūtur subiectū formæ, nō sit receptio, quæ est de genere passionis, debet subiectū habere aliam aliquam receptionem, quæ ergo quid sit illa alia receptio, aut cuius receptio est, non certe ipius Agentis; sed alicuius quod ab agente recipitur, nihil autem recipit subiectū ab agente, nisi formam, quod habebit simul & semel duas receptiones formæ & duas vniōnes ad illam, quod est ludicrum: habebit enim vniōnem qua vniūtur formæ & quæ manet in esse quieto, desinente actione agentis; & quam negat Mastrius esse passionem, & habebit aliam receptionem, quæ est passio, & quæ etiam est vno ad formam, nam impossibile est intelligere quod subiectū recipiat formam, quin intelligatur eō ipso vniūti formæ.

Cum autem nihil absurdius sit quam ponere huiusmodi duas receptiones in subiecto respectu formæ, satius est ponere vnam tantum vniōnem & receptionem quæ quatenus respicit formam absolute & præscindendo ab agente vocatur vno & ab ea denominatur subiectū habere formam, verbi gratia aqua habere calorem seu esse calida; quatenus vero illa ipsa vno terminat actionem causa calefacientis, dicitur passio correspontens illi actioni. Mirum autem est, quod Mastrius ex diuersis denominationibus & effectibus formalibus concludat diuersitatem reali duarum receptionum, cum ex diuersis denominationibus prouenientibus ab intellectu & voluntate non possit colligi ab vlo Scotista quod distinguantur realiter.

C O N C L V S I O IV.

De Passione.

S 3. Ex dictis de actione non erit difficile quid sit passio Quid passio
intelligere: vnde supposta doctrina præmissa de fio ut sic.
actione, breuiter hac quæstio expedienda est. Itaque si Quid passio
loquamus de passione ut sic, prout comprehendit omne fio correl-
illud, à quo aliquid formaliter haberet produci, à quocum- pondens
que demum producatur, siue à causa materiali, siue ab ef- ficiente, siue à finali, prout hoc ipsum sufficiens describi-
tur, quod dicatur esse illud, à quo formaliter habet res-
productum. Si vero loquamus de passione, prout correspon-
det causæ efficienti, optime describitur esse, id, à quo for-
maliter habet effectus produci à causa efficienti.

Dices:

Disput. XVII. Quæst. IV. & V.

259

Dices: effectus haber produci formaliter ab efficiente per actionem causæ efficientis: ergo si vera esset hæc descriprio, actio esset passio correspondens causæ effienti.

Respondeo ex suppositione distinctionis actionis & passionis, aut negando antecedens absolute, aut ipsum distingendo: habet ab ipso formaliter produci, quatenus actio sit forma, à qua proxime & intrinsece sic denominatur produci effectus, nego; quatenus actio est forma, à qua causa efficiens denominatur proxime & intrinsece producere, concedo antecedens, & nego consequiam.

Et si queras, cur debeat denominari effectus produci intrinsece ab aliqua forma? Respondeo ex suppositione illa præmissa, id colligi ex eo, quod non sit maior ratio cur debeat denominari intrinsece producens, quam effectus debeat denominari intrinsece productus.

CONCLV SIO I.

Descriptio passionis
qua producitur for-
ma non
educa.

54. Si detur aliqua passio in termino producto indepen-
denter à causa materiali ab ea realiter distincta, illa opti-
me describitur esse relatio extrinsecus adveniens subiectata
in termino aut adhuc ipsi & terminata ad causam effi-
cientem, à qua habet produci ab ipsa.

Hæc pater, ex dictis de actione, neque alia probatione indiger, quam quod sufficenter declarat naturam intrinsecam istiusmodi passionis. Dixi autem, si detur, propter dicta quæstione præcedenti in solutio[n]e primæ ob-
jectionis n. 45.

CONCLV SIO II.

Descriptio passionis à
qua produ-
citur for-
ma educa.

55. Si detur aliqua passio ex parte forme, qua producitur
cum dependencia à causa materiali, illa debet esse respectus
extrinsecus adveniens ad causam, à qua producitur, & quia
producitur à duabus causis realiter influentibus, efficiente
seilicet & materiali, debet dicere respectum extrinsecus
adveniens ad utramque. Hæc est eodem modo certa
quo præcedens, nec indiget alia probatione. Sed difficul-
tas est, an eodem respectu respiciat utramque causam, an
vero uno vnam, & altero alteram.

An effectus
educa di-
cat duos
respectus
ad agens &
materiali.

Respondendum autem quod si sit effectus, qui non pos-
set produci nec conseruari ab una, nisi concurrente al-
tera, tum eodem respectu utramque respiciat, quia be-
ne potest unus respectus terminari ad distinctos termi-
nos, & non sunt multiplicanda entia sine necessitate. Si
verò possit respicere unam causam ex ipsis concorrentem
eodem modo, quin respiciat alteram, tum duobus respec-
tibus, & non uno respicit utramque; quia sicut manere
potest causalitas unius, non manente causalitate alterius
causa, vt supponitur, ita manere potest correlatio effec-
tus ad unam, non manente correlatione ad alteram, &
consequenter non dicit eandem relationem ad utramque:
& hoc modo philosophandum est de calore producendo
in aqua, verbi gratia mediante concurso ignis, quia po-
test conseruari in aqua sine concurso ignis, & primo
etiam produci.

CONCLV SIO III.

Quomodo
vno subie-
cti ad for-
mam posse
educio.

56. Si non sit aliquid ponendum ex parte forme educere,
quo habeat intrinsecè produci, passio correspondens actioni
ni agentis erit solum vno recepta in subiecto quod mutatur
ad formam, quo vno, vt est talis passio, optime describitur
esse respectus extrinsecus adveniens, per quem subiectum
mutetur ab efficiente ad aliquam formam. Hæc etiam ex di-
ctis clara est & patet prima pars, quia nihil aliud realiter
distinctum ab actione, ex hypothesi posita in conclu-
sione, potest assignari, quod sit passio. Pater etiam secun-
da pars, quia optime sic declararetur natura eius, vt di-
stinguitur ab omni alio.

Advertendum autem quod hæc passio possit divididi in
passionem, quia mediante patiatur ab agente per mutationem
ad formam non educantem; & in passionem per quam
mutatur ab eodem ad formam educantem, quia potest ma-
tari ad utramque, vt patet ex dictis.

57. Quod si queras, an vno, per quam mutatur sub-
iectum ad formam non educantem, producatur à causa effi-

ciente per actionem illam, per quam dicitur transmutare
illud subiectum.

Respondeo affirmatiue, quia alias non posset dici trans-
mutare illud subiectum, & præterea illa vno acciperetur
esse independenter à causa efficiente.

Dices: Vno sustentativa, hoc est vno, per quam subie-
ctum causat materialiter formam, non producitur per
actionem causa efficientis: ergo nec hæc altera vno, quia
eadem videatur esse ratio de utraque, nec enim videatur esse
major ratio, cur vno transmutativa deberet per actionem
efficientis produci, quam altera vno, quæ est perfectior,
quandoquidem habeat tam perfecte vniuersitatem, & præterea
esse causalitatem materialem respectu formæ.

Respondeo negando consequiam, & disparitas est,
quod vno sustentativa posset habere dependentiam à
causa efficiente, quamvis non produceretur per actionem
ipsius, quia posset coexistere actionem iuxta dicta supra.
Vno vero non sustentativa non posset, quia nisi agens
haberer actionem ad illam terminatam, non haberer actionem
vlo modo, quandoquidem nihil aliud producitur
per ipsum, vt supponitur: ergo non dependet ab actione
ipsius.

Si queras iterum, an vno non sustentativa debeat
produciri per causalitatem materialem distinctam realiter à
subiecto. Respondeo, quod non, quia vt suppono, impossibile
est ipsam produci, nisi in subiecto illo, & conse-
quenter non potest esse iudicium aliquod vnde colliga-
tur quod producatur à subiecto per causalitatem distinc-
tam.

58. Dices: si non produceretur per causalitatem distinc-
tam, actio causa efficientis, per quam producitur, esset
prior causalitatibus materiali, est enim prior quam sit illa
vno, quæ per ipsam producitur; sed est inconveniens
quod actio efficientis sit prior quam actio materialis, quia
sequetur quod haberet terminum suum pro illo priori,
& consequenter superflueret causalitas materialis poste-
rior.

Respondeo negando sequelam, quia causalitas materiae
respectu vnonis non distinguuntur ab ipsam materia;
actio autem non est prior materia, vt patet: ergo non est
prior causalitate materiae.

Dices: si causalitas materiae identificetur materiae, ergo
causalitas materiae est prior actione: sed hoc est & que inconveniens, ac quod causalitas efficientis sit prior cau-
salitate materiae.

Respondeo distinguendo sequelam maioris: sub deno-
minatione causalitatis, nego; realiter, concedo; & simili-
ter distinguo minoris: est inconveniens, quod esset
prior sub denominatione causalitatis, concedo, realiter &
sine tali denominatione, nego minorem, & nego conse-
quentiam.

Dices ergo similiter actio causa efficientis posset esse
priusquam causalitas materiae possit ponere realiter, licet
non sub denominatione actionis seu causalitatis.

Respondeo negando sequelam, quia totum minus istius
actionis est esse positio effectus, seu id à quo agens habet
ponere effectum, & consequenter non debet esse, ante-
quam habeat hanc denominationem: sed ex suppositione
quod causalitas materiae identificetur ipsi, totum minus
ipsius non est esse ratio formalis ponendi effectum, habet
enim præterea pro munere quidquid potest facere mate-
ria, cui identificatur, & sic potest, & debet ponere antiquam
habet illam denominationem.

Et hæc sufficiente Passione, ad quam intelligendam
etiam conducunt quæ dicentur secundo Physicorum de
causalitate materiae, dis. viii. octava.

QVÆSTIO V.

Quid sit Quando.

59. Q uando est adverbium temporis, quo solet quæsi-
quo tempore res aliqua sit, fuerit, vel erit: sed à
Philosophis est translatum ad significandum formam il-
lam, à qua res dicitur coexistere alteri, quia per hoc ad-
verbium queritur de coexistentia rei; nam cum dicitur
quando aut quō tempore res contingit? idem est hoc, ac
quætere

260 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

quætere cuinam parti temporis coexistebat ista res , dum contigit : & quando responderur, heri vel hodie contigit, sensus est , quod dum contigit habuit coexistentiam ad tempus hesternum vel hodiernum.

CONCLV S I O I .

Descriptio
Quando.

Quando bene describitur esse coexistentia rei creata durantis ad aliam rem durantem quamcumque duratione durant. Hæc in terminis est nullius alterius, quod sciam; tamen est conformis principiis Doctoris & fortassis in re communis.

Probatur, quia omni & soli conuenit, & per hanc coexistentiam sufficienter satisfit interroganti, quando res fit, vel quando erit &c. Dixi rei creata durantis, ut excludam coexistentiam Dei ad creaturas, qua prout dicit aliiquid intrinsecum Deo, non potest esse huius prædicamenti, cum non sit finitum, nec accidens. Dixi quamcumque duratione durat, ut excludam coexistentias tam rerum, quarum duratio est ætum, quam etiam rerum, quarum duratio est tempus, nam coexistentiae omnium rerum creatarum sunt entia finita, & accidentalia: nec est ratio cur aliqua ex illis ab hoc prædicamento excludantur.

CONCLV S I O II .

Et respe-
ctus extrin-
secus adue-
niens.

60. Quando est respectus extrinsecus adueniens subiectus in re coexistente ad rem, cui coexistit. Hæc est Doctoris cum suis contra communem sententiam, & probatur ex dictis de respectu extrinsecus adueniente, quia non potest intelligi nisi per modum respectus, & non est ratio illa, cur non dicatur esse respectus: ergo debet dici quod sit respectus. Rursus non presupponit aliiquid necessario ex parte fundamenti, aut termini, ad quod sequatur præter actionem, qua producit, quæ actio non necessario inexsistit, aut fundamento aut termino: ergo est respectus extrinsecus adueniens. Probatur consequentia ex dictis, quæst. prima.

Obiiciens: necessario sequitur posito fundamento & termino simul existentibus: ergo est tam intrinsecus adueniens, quam est similitudo, quæ non oritur necessario inter extrema, nisi illis positis simul.

Aliqui Scoti respondunt negando antecedens, quia si ponetur res coexistens temporis huius mundi in alio mundo, non diceret respectum quando ad tempus huius mundi, quia sola res huius mundi dicunt huiusmodi respectum.

Sed hoc responsio nullo modo placet, quia, ut dixi, respectus huius prædicamenti est coexistentia rei ad tempus: ergo siue res coexistens sit in hoc mundo, siue non sit, modo coexistat tempori, habebit respectum huius prædicamenti ad tempus huius mundi.

Et confirmatur, quia petenti quando res illa extra hunc mundum existens produceretur, aut aliud ageret, posset responderi, heri vel hodie, designando per hoc ordinem ipsum ad tempus hesternum vel hodiernum: ergo dicitur respectum ad tempus hesternum vel hodiernum: sed ille respectus est huius prædicamenti: ergo.

Respondeo ergo alter negando antecedens: nam cum ipsammet quando sit ratio formalis ponens extrema simul, non potest sequi ad extrema posita simul. Verum tamen est, quod positis extremis simul existentibus necessario ponitur, & forte hoc tantum intenditur in obiectione; sed tum concessio antecedenti, nego consequentiam: & ratio disparitatis est, quod ipsa similitudo non constitutat extrema simul existentia, sed præsupponat illud per quod sic constituantur, & eo posito necessario sequitur. Coexistentia autem non præsupponit aliiquid ex parte extremonum, ratione cuius sequeretur necessario.

Cæteræ difficultates huius rei examinabuntur, & res tota clarior sit in Physica, dum agemus de tempore.

Q V A E S T I O VI .

De Vbi.

*61. C*ertum est *Vbi* nihil aliud esse quam illud, per quod formaliter ponitur res in loco, siue definiti-

uo, siue descriptivo: sed difficultas est quidnam sit illud, per quod res sic collocantur: nisi aliqui dicunt, quod consistunt res in loco formaliter per denominationem extrinsecam desumptam à loco: alij per modum absolutum includentem respectum transcendentalis ad locum, & denique alij per respectum ex sensu aduenientem terminatum ad locum & subiectatum in re locata. Et quidem haec duæ vltimæ sententiae duo *Vbi* communiter admittuntur; unum intrinsecum, illum scilicet modum vel respectum, qui subiectatur in re locata, & terminatur ad locum; & aliud extrinsecum, quod scilicet subiectatur in loco, & terminatur ad rem locatam. Et aliqui vocant *vbi* intrinsecum *vbi pastum*, quia eo mediante res locata continetur in loco; *vbi* vero extrinsecum vocant *actum*, quia eo mediante locus formaliter continet rem locatam.

CONCLV S I O I .

62. Non consistit in denominatione extrinseca. Hæc est communis. Probatur, quia potest esse locus & res locata existentes, sine hoc quod res locata sit in illo loco, ergo non habet esse in loco per denominationem extrinsecam ab illo loco præcise. Probatur consequentia, quia si locus præcise determinaret rem locatam ad esse in loco, semper deberet ipsum determinare ad hoc, præsertim dum utrumque existit; neque enim est maior ratio, quare id faceret una vice potius, quam altera.

Confirmatur, quia impossibile est, quod unum ex duabus existentibus simul det denominationem nouam positivam alteri, nisi ponatur aliqua mutatio ex parte alicuius ex ipsis, vel alicuius extrinseci: ergo cum locus & locatum possint simul existere sine eo, quod denominetur se mutuo, non potest fieri, quod unum ex ipsis denominetur alterum de novo sine aliqua mutatione.

Confirmatur, quia pro illo instanti, pro quo locus determinat locatum ad esse in loco, vel determinat ipsum præcise ratione sui, vel ratione alterius; non ratione sui præcise, quia sic deberet antea determinare: si ratione alterius, quæro quid est illud, & nunquam potest satisfieri, nisi deuenient ad aliquid aliud intrinsecum vel loco vel locato, distinctum ab illis realiter, vel modaliter, non curo.

Dices locum determinari ad dandam denominationem locato per actionem causæ efficientis. Contra: ergo est actio noua in causa aliqua, quando res ponitur de novo in loco: sed non potest esse actio noua, quin res aliqua producatur per ipsam (quod de actione physica certum est apud omnes,) ergo debet aliquid fieri de novo per actionem de novo locantem. Illud autem vel debet esse in loco, vel in locato, ut patet, & consequenter res non ponitur in loco per denominationem extrinsecam desumptam à loco præcise. Pluribus aliis rationibus posset probari hæc conclusio, sed hæc modo sufficiant.

*63. Vadingus de Incarnatione disp. 1. dub. 4. fuscus conatur ostendere non esse necessarium *vbi* distinctum, sed Petrum, verbi gratia esse in loco, haberi ex eo, quod nullum corpus sit interiectum inter ipsum & locum; & hoc ipsum haberi ultimata voluntate diuina. At certe non satisfaci: sed ne multiplicet entia sine necessitate, maximam inducit intellectui necessitatem formandi conceptum de praesentia locali absque *vbi*, non contra imaginationem tantum, sed etiam contra rationem. Et imprimis, quantum ad negationem interpositionis corporis, patet manifeste illam non posse ponere per motum positivum & realem de novo, ad nullum enim negationem datur per se motus positivus: sed corpus ponitur in loco per motum realem, ergo positio ipsius in loco non habetur absque aliquo distincto ab illa negatione. Deinde quaro à quo habet corpus esse interiectum formaliter; si à negatione, ergo corpus habet esse in loco à negatione negationis: si à positivo, ergo quemadmodum corpus habet esse interiectum ab aliquo positivo, cur non diceretur, quod res habeat esse in loco formaliter ab aliquo positivo superaddito: Quod etiam ad voluntatem Dei attinet, patet ex dictis de actione, ipsam voluntatem Dei non posse sufficere ad hoc, nisi quatenus sufficit ad ponendum positivum aliquod, à quo formaliter res haberet esse in loco,*

&

& præterea Deus non ponit res plurimas in loco, nisi mediante cooperatione causa secundæ mouentis realiter res ab uno loco ad alium locum: sed impossibile est concipere quomodo res indifferens ex se ad hunc locum, & illum, possit per causam secundam poni in hoc loco potius quia illo, nisi causa secunda faciat aliquid circa corpus, & hunc locum, quod non facit circa corpus, & alium locum.

Aij respondent, corpus poni in loco formaliter per negationem distantiæ. Sed contra vrget eadem difficultas, nam quærum quid sit ipsa distantiæ si dicas positivum quid superadditum rebus distantiis, cur idem non dicas vbi? si dicas negationem, ergo indistantiæ est negatio negationis. Et deinde impossibile est quod per motum realem ponatur de nouo per se primo negatio, ponitur autem corpus in loco per motum realem: ergo quando corpus ponitur in loco, aliquid ponitur præter negationem & corpus & locum.

CONCLUSIO II.

Vbi est res 64. Illud per quod formaliter res ponitur in loco est respectus extrinsecus adueniens subiectatus in loco, & terminatus ad locum, non modus aliquis absolutus, sine transcendentaliter relatus, sive non. Hæc est Doctoris cum suis contra communem sententiam, & Probatur per ea, quæ diximus de actione, & de respectu extrinsecus adueniens.

Confirmatur, quia per actionem locantem posset produci talis respectus, & per talem respectum posset res poni in loco formaliter, & hoc supposito malto congruentius dicitur, quod ita sit, quandoquidem id quod producitur per actionem illam, & quod constituit rem in loco, non possit intelligi, nisi per modum respectus, aut alicuius dicentis respectum ad locum: ergo debet dici quod ita sit. Probatur antecedens quod primam partem, in qua sola est difficultas, quia nihil impedit quo minus sic possit produci: nam, ut ante dixi, non est eadem ratio de relationibus extrinsecus & intrinsecus aduenientibus, & propterea non sequitur, quod si hæc non possint produci per actionem ad se terminatam immediate, illæ non possint. Philosophus autem quando dixit ad relationes non dari motum seu actionem, id intellexit ad relationibus intrinsecus aduenientibus, vt supra dictum est. Ex hoc patet quod illud, per quod locus formaliter continet locatum, seu vbi intrinsecum, seu vbi actuum, sit etiam respectus extrinsecus adueniens subiectatus in loco, est enim eadem ratio, vt omnes concedunt.

65. *Obiicies primò*: posita approximatione sufficien- sequitur necessarij ipsum vbi intrinsecum: ergo si sit respectus, erit intrinsecus adueniens.

Respondeo negando antecedens, ad nullam enim approximationem, in qua non includitur ipsum vbi intrinsecum formaliter; neque ad ullum prius distinctum ab actione, per quam immediate sit, sequitur necessario vbi intrinsecum.

Obiicies secundò: potest aliquis habere vbi intrinsecum reale, quamvis non haberet respectum reale, in quo consisteret tale vbi: ergo vbi intrinsecum essentialiter non consistit in rati respectu. Probatur antecedens, quia posset aliquis habere vbi intrinsecum reale sine eo, quod existe- ret ullus locus realis, ad quem diceret respectum: sed respectus realis non potest existere quin existat terminus realis eius: ergo potest habere vbi intrinsecum reale, sine eo quod habeat respectum reale. Probatur major, quia si unicus solus Angelus existeret, haberet vbi intrinsecum reale: sed in tali casu non existeret locus aliquis realis, ad quem diceret respectum: ergo. Probatur maior, quia potuisse terminare actionem realem loco motuum: ergo haberet vbi intrinsecum reale; quia illud, quod terminat actionem realem loco motuum, debet esse vbi reale. Probatur antecedens, quia Deus posset ipsum realiter trans- ferre de una parte spatij imaginarij ad aliam partem eiusdem spatij; posset enim posere ipsum taliter in spacio imaginatio, vt si iterum crearetur mundus, sicut modo est creatus, Angelus ille haberet locum suum in Hibernia, verbigratis, & posset ipsum postea ponere taliter, vt si

produceretur iterum mundus, haberet locum suum in Italia: hoc autem non posset contingere, nisi in spacio imaginario Angelus haberet aliud & aliud vbi; nam si idem vbi semper haberet in spacio imaginario, aut si nullum vbi ibi haberet, sed eodem modo se haberet semper, tum ad productionem mundi eodem modo quo ante, semper haberet vbi suum in illa parte mundi, in qua ante habuit, qui non posset assignari ratio, cur non.

66. *Respondent* communiter *Scotista*, & bene, negando antecedens. Ad probationem autem eius respondent quidem primò concessa maiori negando minorē; existimant enim latius esse probabile, quod respectus extrinsecus adueniens possint existere sine termino reali realiter ex- stente, modo tamen sit possibilis existere. Et hæc quidem solutio si vera esset, tolleret totam difficultatem obiectio- nis; imò optimum medium ad probandum quod posset existere respectus realis extrinsecus sine termino existente actu, posset desumti ex hac obiectione, præterim in sen- tentia Scotistarum, quia hæc obiectio probat, quod possit aliquis habere vbi intrinsecum reale sine aliquo termino reali realiter existente: ergo cum in sententia *Scoti* vbi in- trinsecum sit respectus extrinsecus adueniens, ex hac obiectione sequitur quod possit existere respectus realis sine termino realiter existente.

Sed contrahanc doctrinam instari potest, quod ille res- pectus, qui ex natura sua ordinat rem realiter ad aliam rem, non possit esse sine alia illa re realiter existente: ergo vbi intrinsecum, quod ex natura sua determinat rem ad esse in loco reali, non potest esse, quin sit locus ille realis.

Confirmatur hoc primò, quia si potest esse respectus locati, quo constituitur formaliter in loco reali sine loco reali, sequeretur quod iste respectus non esset essentialiter determinatio locati ad locum: sed hoc est absurdum: ergo. Probatur sequela, quia illud est essentialiter determinatio ad aliquid, quod non potest esse, quin determinet: ergo si iste respectus possit esse quin determinet locatum ad locum realem, non erit essentialiter talis determinatio; quod autem hoc sit absurdum, probatur, quia si non sit essentialiter determinatio, ergo debet dati aliud, per quod determinetur essentialiter ad locatum.

Confirmatur secundò, quia hinc sequeretur, quod vnius posset esse in materia non existente forma, & actio in agente non existente termino; quæ sunt absurdissima. Probatur sequela, quia est eadem ratio de ipsis, atque de vbi, æque enim sunt essentialiter respectus, aut modi absoluti.

67. *Ad has tamen difficultates* posset dici, quod vbi non ita essentialiter respiciat terminum, quin possit esse absque illo, sed solum in hoc sensu dici debet essentialiter determinatio locati ad locum, nisi in sensu iam dicto, nemirum sic, vt non possit esse locus, & locatum, & vbi, quin per vbi ponatur locatum in loco; non requireretur aliud deter- minatiuum ipsius vbi ad locum.

Ad secundam confirmationem dici posset, quod non es- set inconveniens, vniuersum posse ponere de potentia abso- luta in materia absque forma existente, sicut posset ponere vbi in locato absque loco: sed non esset eadem ratio de actione, nam cum terminus actionis habeat esse per ipsam actionem, & non possit intelligi quomodo pone- retur nisi per actionem, ex ipso quo ponitur actio debet dici, quod ponatur terminus eius, nec aliquid requiritur, vt agens dicatur ponere effectum, quam vt habeat actionem; aliquid autem requiritur, vt materia dicatur vniuersa formæ, & locatum possum in loco, ultra vniuersum & vbi, nemirum positio termini, qui terminus non habeat pondus per vniuersum, aut vbi.

68. *Respondent* secundò alij *Scotista* ad probationem an- tecedentis negando maiorem, cum maiori sue probationis. Ad cuius probationem dicunt, quod possit quidem Angeli transferri

An possit
dari respe-
ctus vbi
absque ter-
mino reali.

262 LOGICA. De sex vlt. Prædicamentis,

transferti de una parte spatij imaginarij in tali casu ad alteram, sed illa tamen actio non est realis positiva, quia per eam nihil produceretur positivum, sed tantum produceretur per ipsam indistincta, quæ est tantum negotio distinctæ. Et addunt, quando aliquid ponitur in loco reali, duo fieri, nimirum ponit indistinctiam eius ad locum, & veterius præsentiam eius positivam ad illum, & ex his duobus posse ponit indistinctiam sine præsentia positiva.

Negatio nequit ponit

At reuera hec doctrina mibi non arridet: nam existimo omnino improbatum esse ponit negationem de nouo in aliquo subiecto saltem per actionem alicuius causæ efficiens, nisi ponatur aliquid positivum in illo subiecto, vel tollatur aliquid positivum ab illo: quia si non ponatur in subiecto aliquod positivum, vel tollatur aliquod positivum in instanti, quo dicitur subiectum habere negationem de nouo, non potest intelligi, cur iam potius haberet negationem quam ante, quia respectus omnis positivi eodem modo se habet iam, quo ante: ergo non potest ponit in tali casu in Angelo indistinctam, nisi tollatur ab ipso aliquod positivum, vel ponatur in ipso aliquod positivum: sed non ponitur in ipso, nec ab ipso tollitur aliquod positivum nisi ipsa distantia, quam ante habuit, sit aliquid positivum. At ipsa distantia, si sit aliquid positivum, non nisi respectus extrinsecus adueniens, terminatus ad partem illam spatij, à qua distaret Angelus, & consequenter terminaretur respectus extrinsecus adueniens ad aliiquid non reale positivum, quod secundum hos authores repugnat: ergo à primo ad ultimum non potest ponit in tali casu de nouo in Angelo indistinctam.

Indistinctia nequit posse

Ad illud vero ultimum, quod dicant, nimirum posse ponit rem indistinctam à loco eo modo, quo est indistinctia, quando habet præsentiam positivam ad locum, sine eo, quod ponatur eius præsentia; etiam existimo esse improbatum, quia sequeretur non esse ullam necessitatem ponendi præsentiam eius positivam ad talem, neque posse colligi utrum de facto, dum res ponitur in loco, habeat præsentiam positivam, quia posset dici, quod solum habeat indistinctiam illam; & ex suppositione, quod posset ponit talis indistinctia sine præsentia positiva, omnia argumenta facile solui possent, quia contrarium suaderent, quod est absurdum. Itaque indistinctia illa, quam habet res posita in loco, siue sit negatio tantum distantia, siue sit aliquid positivum oppositum distantia, ad quod necessario sequitur negatio distantia (sicut dicitur, quod dissimilitudo sit quid positivum, ad quod sequitur negatio similitudinis) nunquam potest esse sine præsentia; & si sit positivum non distinguuntur realiter ab ipso ubi seu præsentia; si sit negativum, est necessario sequens ad ubi seu præsentiam.

Vnus Ans gelus ne-

Respondeo tertio, quod in casu, quod esset unicus Anri ab una parte spatij imaginarij ad alteram, neque Deus posset facere, ut in toto mundo prius creato haberet præsentiam in Hibernia, & postea in reproductione mundi eodem modo facti, quo antea, haberet suum locum in Italia: nisi producendo aliud & aliud ubi intrinsecum in ipso, non quidem dum non existeret mundus, sed quando produceretur; Angelus enim productus in Spatio imaginario solus, esset ex se indifferens & indeterminatus ad quamcumque partem mundi; & propterea Deus ut determinaret ipsum ad unam partem, verbi gratia Hiberniam pra Italia, aut è contra, deberet tum cum produceret Hiberniam, aut Italiam, producere respectum extrinsecus aduenientem in ipso ad unam & non ad alteram.

Quid sit esse pro-

Quid sit esse propinquum, vel esse distans sunt relationes huius prædicamenti. Respondeo vel quarti de propinquitate & distantia duorum locorum ad inuenientem, vel de propinquitate rei locabilis ad locum, seu ad locatum aliud. Si de primo queratur, Respondeo affirmatiue ex suppositione, quod duo loca sint mobilia, & aliquando possint habere maiorem, aliquando minorem distantiam aut propinquitatem: quia imprimis, ut suppono, sunt respectus, & præterea non præsupponunt aliquid, ad quod necessario sequuntur, & cum quo habeant necessariam connexionem: ergo sunt extrinsecus advenientes.

Consequentia patet ex dictis, & antecedentes quoad primam partem est evidens, & quoad secundam etiam ex suppositione illa. Ex suppositione autem quod loca sint immobilia, & quod propterea nunquam possit fieri, ut eorum propinquitas vel distantia mutetur, Respondeo negatiue, quia erunt relations intrinsecus advenientes; tam enim necessario sequuntur illa duo extrema posita simul, quam similitudo sequitur necessario duos homines simul positos.

Si de secundo queratur, Respondeo affirmatiue, quia nihil præsupponitur ad illam propinquitatem, aut distantiam, ad quod necessario sequuntur, & cum quo habeant necessariam connexionem.

Dic: propinquias rei locatae in hoc loco ad rem locata in altero loco sequitur necessario ad præsentias istarum duarum rerum in illis locis simul positas; neque enim esse in illis locis, quin sint sic propinquæ, saltem ex suppositione quod loca sint immobilia: ergo sunt intrinsecus advenientes.

Respondeo negatiue consequentiam: quia licet non possint esse ista duo præsentia, quin sit ipsa propinquitas; tamen bene potest esse propinquitas, quin sint præsentia: nam duo Angeli possunt habere distantiam, & propinquitatem ad inuenientem, quamvis non existerent vlla loca, quibus essent præsentes. Itaque ut relatio sit intrinsecus adveniens, debet necessario præsupponere aliquid; sine quo posito non posset existere. Cum ergo propinquitas duorum locatorum, & distantia possit esse sine præsentia eorum ad loca, sequitur quod quamvis non possint esse tales præsentia sine propinquitate, quod ramen ista propinquitas non sit intrinsecus adveniens. Per hanc possunt conciliari loca Philosophi, in quorum aliquibus dicitur propinquitatem & distantiam esse de prædicamento Ad aliquid, in aliis vero quod sint de prædicamento Vbi: nam prima loca debent intelligi de propinquitate locorum, & rerum locatarum, ut locatarum ex suppositione quod loca sint immobilia; alia vero loca debent intelligi de propinquitate locatorum specificatiue, aut locati ad locum, aut etiam duorum locorum ad inuenientem ex suppositione, quod sint mobilia.

Quares secundo de divisionibus Vbi. Respondeo breuiter ubi posse diuidi in ubi naturale, quod exigit res; & viuentium, à quo auertitur; & neutrum, ad quod se habet in differenter, nec exigendo ipsum, nec respondendo. Utrumque autem ex his ubi posset diuidi in sursum, deorsum, dextrorum, sinistrorum, quorum significations patentes ex ipsis terminis. Item utrumque ex illis posset diuidi in definitiu[m] & circumscriptiu[m]: definitiu[m] propriamente est, à quo res habet esse in aliquo loco cum penes trabilite, non expellendo alia ab eodem loco, siue res sic ubique habeat partes extra partes in loco, siue non habeat. Vbi circumscriptiu[m] est, à quo res habet esse in loco cum impenetrabilitate, expellendo alia ab eodem loco.

QVÆSTIO VII.

De Situ.

72. **I**ntelligitur hic nomine *Situs*, dispositio seu ordinatio rei locate inter se, qua dispositio etiam aliquando vocatur positio: res enim corporeæ habens plures partes non solum est in loco, sed etiam habet talem dispositionem seu collocacionem in loco, ut vel sedeat, vel stet, vel iaceat: & haec est dispositio illa, seu ordinatio rei ad locum, qui intelligitur nomine *situs*, seu *Positionis* à Plotiophis, quamvis etiam positio significet quandoque ipsum ubi.

Aduerendum autem, duplitem posse considerari ordinem seu dispositionem partium rei corporeæ; unam, quae mediante sic se habent, ut caput vniatur immediate collo, non pedibus, oculi sincipiti, non occipiti, &c. Et hanc dispositionem possint habere, quamvis non essent in loco, seu quamvis essent in loco indiuisibili, ut totum corpus Christi habens huiusmodi dispositionem suarum partium est in quolibet puncto, seu minima parte hostiæ confe-

consecrata: hanc etiam eandem semper habere possunt, siue sedent, siue stent, siue decumbant. Vnde haec dispositio seu ordo partium non est situs, de quo hic agitur. Aliam dispositionem possumus considerare inter partes rei corporeas, à qua denominatur res posita in loco sedere vel stare, &c. & hanc dispositionem seu situm nequeunt habere res spirituales, neque res corporæ etiam loco indivisiibiles: neque enim Christus Dominus in Eucharistia aut sedet, aut stat, aut decumbit, &c. Vnde haec dispositio erit situs ille, de quo loquimur in præfenti.

CONCLVSI O.

Situs non est modus absolutus, nec relatio extrinsecus adueniens, subiectatus in re locata, & terminatus ad locum, nec denominatio exrinseca desumpta à loco. Hæc est contra communem sententiam quoad primam partem, & contra Scotistas aliquos pro secunda parte.

Probatur prima pars ex dictis de actione, & vbi. Probatur secunda pars, quia nullus respectus siue transcendentalis, siue non, quem dicit res ad locum, distinguatur ab vbi ipsius realiter aut essentialiter, nec illa denominatio desumpta à loco distinguatur realiter aut essentialiter à denominatione illa, qua denominatur res locata seu vbi cœta: ergo situs non potest consistere in tali respectu aut denominatione. Probatur consequentia, quia alias pertineret ad prædicamentum *vbi*, quidquid enim non distinguuntur essentialiter, aut realiter ab *vbi*, pertinet ad prædicamentum *vbi* secundum omnes. Probatur antecedens, quia neque potest esse nullus respectus rei ad locum, qui sit situs, quin sit *vbi* ipsius ad talem locum, neque potest esse denominatio illa à loco, quæ sit situs, quin sit denominatio illa, quæ est *vbi*, neque è contra potest esse *vbi*, quin sit quicunque respectus ad locum, & quacumque denominatio à loco, quæ sit situs. Præterea neque *vbi* est causa talis denominationis aut respectus, nec è contra, neque subiectantur in subiectis distinctione realiter: ergo non distinguuntur realiter; quod etiam non distinguuntur essentialiter distinctione sufficienti, ut ponantur in diuersis prædicamentis, probatur, quia nulla potest assignari ratio vel necessitas, propter quam res locata dicatur habere duas entitatis essentialiter diuersas, quarum una ipsam locaret, & altera situaret, quia una entitas habens unam essentiam posset sufficienter vtrumque munus præstare.

Confirmatur, quia non potest colligi ex vlo capite, quin ipsa eadem realis forma haberet determinare non solum ad locum, sed etiam ut sit taliter vel taliter in loco.

Dices, *vbi* non habere ex ratione sua formalis, nisi posse rem in loco, abstractendo à modo, quo est in loco: situs verò habet ponere rem in loco cum modo tali vel tali, sessionis scilicet, aut stationis.

74. Contra, quia licet *vbi*, ut sic, habeat ponere in loco abstractendo à modo, tamen *vbi* tale habet ponere in loco tali, & cum modo tali. Hinc autem non habetur, nisi quod *vbi*, ut sic, distinguatur ab *vbi* tali, & consequenter à situ, tanquam superius ab inferiori: hæc autem distinctione non sufficit, ut aliqua ponantur in diuersis prædicamentis, ut omnes fatentur.

Confirmatur, quia licet *vbi* abstracthat à situ hoc modo explicato, tamen hæc non abstracthat ab *vbi*, sed includit ipsum formaliter, ut patet ex eius explicatione; ergo quemadmodum animal non debet poni in alio prædicamento, quæm in eo, in quo ponitur homo, quia licet abstracthat ab homine, tamen homo non abstracthat ab ipso; similiter *vbi* non debet poni in alio prædicamento, quæm in prædicamento, in quo ponitur situs, si situs est talis respectus vel denominatio.

Et quidem hæc rationes sunt tam apparentes, ut Thomistæ, & recentiores communiter fateantur, licet *vbi* & situs ponantur in diuersis prædicamentis, quod tamè non distinguuntur, nisi per rationem ratiocinante, ut dicunt aliqui, vel, ratiocinante, ut dicunt alii; imo aliqui coæcti sunt dicere, quod reuera non essent ponendi in diuersis, sed in uno: Philolophum tamen iuxta vulgarem opinionem ipsos in diuersis posuisse.

CONCLVSI O.

75. Situs est dispositio partium in ordine ad se, ratione cuius si poneretur in loco, diceretur res sedere, aut stare, aut iacere, quæ dispositio est respectus extrinsecus adueniens. Hæc videretur esse contra communem sententiam: Probatur tamen quoad primam partem, quia haec dispositio est aliquid tam per se collocabile in aliquo prædicamento, quam vbi, & est omnino distinctum ab vbi, quia haec dispositio potest esse eadem numero in diuersis locis, in quibus variaretur vbi; & præterea non potest intelligi situs sine ipsa: ergo dicendum est quod situs.

76. Confirmatur, quia si dicatur haec dispositio esse situs, potest saluari distinctione realis, & essentialis inter vbi & situs; & ex altera parte nihil aliud potest assignari quod sit situs, salua tali distinctione: ergo quandoquidem datur, huiusmodi dispositio à parte rei, magis congrue dicitur, quod sit situs, quam aliquid aliud.

Probatur conclusio quoad secundam partem, quia non est modus absolutus siue cum respectu transcendentali, siue absque tali respectu, nec est denominatio exrinseca, nec respectus de prædicamento Ad aliquid, ut patet ex dictis de aliis prædicamentis, ergo debet dici quod sit respectus extrinsecus adueniens.

77. Obiicies: Eadem potest esse dispositio partium in ordine ad se dum iacet aliquis, & dum stat: ergo situs rei non consistit in tali ordine partium. Probatur consequentia, quia quando aliquis iacet, habet diuersum situm ab illo, quem habet dum stat, ergo in illa dispositione non potest consistere situs.

Respondeo distinguendo consequens: situs pro ut est quid vnum per se distincti prædicamenti ab *vbi*, nego consequentiam; prout dicit etiam ipsum *vbi*, concedo consequentiam. Probationem consequentiae similiter distinguo: diuersum situm, prout includit *vbi*, concedo; prout non includit *vbi*, nego.

Vt hæc distinctione melius percipiatur, aduertendum est, siū posse capi pro forma illa, à qua habet res esse sedens, vel esse stans in loco, & hoc modo sumptus vel dicit formaliter *vbi* tale, & materialiter illam dispositionem partium, sine qua non posset esse in tali loco; vel dicit à quæ primo vtrumque: & quomodocumque dicatur, certum est quod includat ipsum *vbi*, & quod non possit variari, nisi varietur *vbi*, nec è contra. Alio modo potest sumi situs pro illa dispositione partium præcise, quæ in situ priori modo sumpto includitur vel formaliter vel materialiter, quæque est indifferens ad hunc vel illum locum, & hoc modo sumptus non includit ipsum *vbi* vlo modo. Quod si priori modo sumatur, diuersum habet situm à seipso stante; si posteriori modo, id non est necesse.

QVÆSTIO VIII.

De Habitū.

78. Variis modis accipitur *habitus*, aliquando enim significat qualitatem: aliquando ordinem totius ad partes, à quo dicitur habere suas partes: aliquando ordinem rei ad locum, à quo dicitur habere locum: aliquando denique alios ordines. Sed, ut est prædicamentum aliquod particulare distinctum ab aliis nouem, sumitur pro illa forma, vel entitate, vel denominatione, vel modo, à quo dicitur aliquid esse vestitum vel armatum, seu à quo dicitur habere vestes vel arma, non quidem illa, quæ sunt concessa à natura, sed quæ industria acquiruntur.

CONCLVSI O.

Habitus est respectus extrinsecus adueniens subiectatus in re vestita vel armata, & terminatus ad vestes aut armam, à quo formaliter dicitur vestiri vel armari. Hæc est communis Scotistarum contra Thomistæ, & recentiores communiter cum D. Thoma opusc. 48. Suare disput. 53. Metaph. Auersa hic, qui putant habitum nihil aliud esse, quam denominationem extrinsecam, delumentram à vestibus. Et probatur, quia dum aliquis vestitur, aut

Quid est
Habitus
prædicta-
mentalium,

aut armatur, intercedit aliquid positum distinctum tam à re armata aut vestita, quam ab armis & vestibus, quod pertinet ad hoc prædicamentum, ut expresse afferit Philosophus s. Met. c. 10. sed illud positum medium non est modus absolutus, neque respectus intrinsecus adueniens, ut pater ex dictis in hac disputatione: ergo est respectus extrinsecus adueniens.

79. *Obiectio:* per hoc solum, quod habeat vestis presentiam localem ad rem vestitam, intelligitur vestire istam rem, & res intelligitur vestita: ergo non datur aliquis alias respectus inter rem vestitam & vestem, & consequenter Habitum non erit prædicamentum distinctum ab Vbi.

Respondeo: negando antecedens quia quamvis vestis habet talem presentiam localem ad rem vestitam, qualem habet quando res vestitur ipsa, tamen adhuc non intelligeretur res vestita, neque à parte rei per hoc formaliter aut realiter vestiretur, quia ut vestiatur debet habere talem respectum ad vestes, quo mediante posset ire de loco in locum cum vestibus: sed ex eo præcise quo habet ipsum presentiam localem etiam talem, non esset necesse ut posset circumferre secum vestem; ergo respectus presentiae localis vestis ad rem vestitam non est respectus quo formaliter dicitur res vestiri per vestem.

Respondeo secundo, negando consequentiam, quia licet non possit intelligi ista presentia localis vestis ad rem vestitam, quin intelligatur res vestita, tamen potest res vestita intelligi, & esse vestita hac ipsa ueste per eundem numerum habitum sine eadem numero presentia locali, nam presentia localis rei ad locum secundum communem sententiam etiam aduersariorum, est invariabilis & immobilia. Et propter ea duæ res simul motæ nō possunt habere eandem numero presentiam localem, quam habuerunt ante motum: res autem potest habere eundem numero habitum, seu ordinem ad habitum, etiam si simul cum habitu moueatur.

80. *Obiectio secundo ex Auerso:* eisipso, quo circumponeretur vestis absque modo, aliquis esset vestitus: ergo non debet dici, quod habitus consistat in alio, quam in denominatione extrinseca. *Confirmatur*, quia alias quando lapides aut statuæ vestirentur, poneretur talis respectus in illis.

Respondetur negando suppositum antecedentis; neque enim potest circumponi vestis absque modo distincto, sicut nec potest corpus circumscribi à loco absque modo distincto secundum Auersem ipsum. *Ad confirmationem* concedo sequelam, nec id est vlo modo inconveniens.

D I S P U T A T I O XVIII. DE POSTPRÆDICAMENTIS.

1. *A* Capite decimo sui libri de Prædicamentis usque ad finem agit Philosophus de quibusdam rerum affectionibus, comparatque res illas, quas in Prædicamentis collocavit, ad se inuicem secundum oppositionem, prioritatem, simultatem, ostendendo quænam posteriora, quænam simul; deinde addit aliqua de motu; & denique ostendit quorū modis aliquid dicitur habere aliud, de quibus breuiter paucā subiungam.

Q V A E S T I O I.

De Oppositis.

2. *O*pposito, de qua hic Philosophus agit, est repugnatio aut impossibilitas duarum rerum sese mutuo ab eodem subiecto excludentium, ut colligitur ex Philosopho s. Met. dicente: *Quocumque susceptino amborum non contingit simili adesse, hec opponi dicuntur.* Non debet autem intelligi per subiectum, subiectum inhæsionis, quia alias forma, & negatio, aut priuatio non opponerentur, quia negatio & priuatio non habent subiectum inhæsionis: debet ergo intelligi quocumque recipit aliud eo modo, quo aliud datum est recipi sive per

inhæsionem, sive non. Oppositionem autem ut sic diuisit Philosophus in quatuor membra, nimirum in Contrariam, Relatiuam, Prinatuam, & Contradictoriam. Potest autem claritatis gratia prius diuidi in positiuam & priuatam, intelligentio per posituam illam, quæ est inter extrema, & per negatiuam, illam, quæ est inter extrema, quorum aliud est negatum.

Rursus oppositio positiva potest diuidi in Contrariam, & Relatiuam, & oppositio negativa in Priuatiuam & Contradictoriam. *Oppositio negativa contradictoria* est, quæ reperitur inter formam & negationem eius, & hoc oppositio est talis naturæ, ut quæ sunt per ipsam opposita non habeant medium, sed necessario subiectum debeat habere vel unum vel alterum ex ipsis, & nunquam potest simul habere utrumque. *Oppositio priuativa* est quæ reperitur in inter priuationem & habitum, id est formam quæ priuat, intelligentio per priuationem carentiam formæ in subiecto apto nato habere formam; & inter ea, quæ sic opponuntur dari potest medium, quia dari potest subiectum, quod neque habeat formam neque priuationem formæ, ex eo scilicet quod non habet aptitudinem ad talem formam: lignum enim neque habet visum, neque cæcitatem ipsi priuatiue oppositam, quamvis enim habeat negationem seu carentiam formæ, tamen quia non est subiectum aptum recipere visum, illa carentia non dicitur priuatio.

3. *Addit autem Philosophus*, licet possit subiectum transire ab habitu ad priuationem, quia de videunte potest aliquis fieri cæcus; tamen non potest iterum fieri regresus à cæcitate ad visum; neque enim, inquit, qui semel ex videunte factus est cæcus, aut ex comato calvus rursus fieri potest videns aut comatus. Hoc autem parit difficultatem interpretibus, quia licet in exemplis aliquibus naturaliter loquendo sit verum, tamen in aliis exemplis non videatur currere, quia aërex lucido potest fieri tenebrosum, & rursus ex tenebroso lucidus, cum tamen tenebrae, & lux priuatiue opponantur.

Aliqui explicant Philosophum, quod velit tantum non fieri regressum a priuatione ad eundem numero habitum seu formam, quia subiectum eari priuatum: sed hoc quamvis verum sit, non tamen sufficienter explicat Philosophum, nam id dixit Philosophus tanquam quid speciale de priuatione oppositis, nullo modo competens contrarie oppositis, à quorum uno ad aliud, & rursus ab illo alio ad ipsum potest subiectum transire; de frigido enim aliquid fieri potest calidum, & de calido rursus frigidum. Quod si hoc intelligeretur de regressu subiecti ad eandem numerum formam, quām ante habuit, neque in contraria etiam haberet locum, nam cum subiectum frigidum sit calidum, & rursus frigidum, non recipit idem numero frigus, quod ante habuit, vt omnes fatentur.

4. *Itaque existimo Philosophum* intelligentium, non de regressu ad eandem numero formam, sed ad eandem in specie, & id non afferuisse vniuersaliter, quasi non potuisse ille regresus fieri ab illa priuatione ad habitum, sed voluisse tantum quod non posset fieri ab omni priuatione ad formata, quemadmodum ab omni contrario potest fieri regressus ad alterum contrarium; & certe hoc sufficit ipsis intento, quod erat tantum statuere discrimen inter contrarie opposita, & priuatiue opposita in ordine ad talem regressum.

Oppositio relativa est illa, quæ est inter correlationes seu inter correlatiua: nam, quia non potest fieri ut duæ oppositiæ, *Quia op-*

Dices: Intellexus dicit relationem mutantis ad seipsum, dum in se prodicit intellectio, & idem intellectus dicit etiam ad seipsum relationem mutantis; sed ratio mutantis, & relatio mutantis sunt correlationes: ergo correlationes sunt compatibilis in eodem subiecto, & consequenter non opponantur.

Respondeo distinguendo maiorem: immediate, nego; mediate concedo, & concessa minori distinguo primum consequens, mediate concedo; immediate, nego primam consequentiam, & etiam secundam: sufficienter enim oppo-

Disput. XVIII. Quæst. I. II. III. IV. & V. 265

oppontuntur, quatenus non possunt immediate simul existere in eodem subiecto.

Quonodo
idem possit
habere si-
mul corre-
lationes.
Ut hoc melius intelligatur, aduerte, intellectum, dum mutat seipsum per intellectiōē dicere immediate respectum ad ipsam intellectiōē quam producit & ad uniuersum ipius cum intellectu, & nullum alium respectum dicere ad seipsum: quia vero intellectio cum illa uniōne non potest esse, quin intellectus mutetur, propter ea dicitur intellectus mutare seipsum; hanc autem denominationem haberet illo respectu, quo producit intellectiōē cum uniuersione ad seipsum, & qui terminatur ad ipsam: ex quo apparet, quod respectus, quo intellectus referunt ad seipsum, ut motum, non terminetur immediate ad seipsum sed ad summum mediat. Similiter intellectus per receptionem intellectiōē dicitur mutatus à seipso, illa tamen receptio immediate terminatur ad intellectiōē, & non ad intellectum.

Aduentum autem, non propterea dici oppositionem relatiām, quod ipsa sit relatio, quia ipsa non est magis relatio in se spectata, quam oppositio contraria; sed ex eo quod extrema ipsius finit relationes seu relatioē.

6. *Oppositio contraria* est, quæ reperiuntur inter formas positivas, quæ non sunt correlations: & potest capi vel large pro quacumque formarum non relatiām oppositione, & si sic accipiatur, formæ substantiales possunt esse contraria respectu eiusdem materiae primæ: vel strix pro oppositione, quam habent duas formæ natae sive in uicem expellere ab eodem subiecto in hensionis, & talis est oppositio caloris & frigoris, virtutis & virtutis. Et ex his, quæ sunt contraria hoc modo, quædam sunt, quæ habent medium, & quædam non habent: quæ non habent medium sunt illa, quorum alterum necessario inest subiecto, ut sanitas & morbus, par & impar: (hæc enim sunt exempla Philosophi) quædam quæ habent medium, & quorum propter neutrum necessario inest subiecto, ut auaritia & prodigalitas, inter quæ mediat liberalitas; albedo & nigredo; inter quæ mediat flauedo, & alij colores. Sed quæ de oppositis specialius intelligenda sunt, alias tractabuntur in Physica.

QVÆSTIO II.

Quot modis unum dicitur alio prius & posterius.

7. Philosophus assignat quinque modos, quibus ali quis alio dicitur prior. *Primo* dicitur aliquid alio tempore, si pro aliquo tempore existit antequam illum aliud existat, & sic homo, qui generat alium est prior illo alio. *Secondo* dicitur aliquid alio prius consequentiæ; si scilicet sit talis naturæ, ut ab ipso non valeat consequentia ad alterum, ab altero vero valeat consequentia ad ipsum, & sic animal dicitur prius homine, vocaturque hac prioritas aliquando prioritas naturæ, & prioritas illorum, à quibus non conuertitur substantia consequentia. *Tertio* dicitur aliud alio prius ordine, ex eo quod prius debet ordinari & collocari in aliquo ordine, sive si prius tempore, sive non, & sic dicitur in oratione exordium esse prius narratione. *Quarto* dicitur unum prius alio ob dignitatē maiorem, & sic substantia est prior accidente, & Deus prior creatura, & in hoc sensu intelligent aliqui prioritatem illam, qua dicitur Deus prius concurrere ad productionem effectus, quam causa secunda. *Quinto* denique dicitur aliquid alio prius natura ex eo, quod licet conuertibiliter dicatur cum altero, hoc est ita, ut ab ipso ad alterum valeat consequentia, & est contra, est tamen causa aliquo modo, & principium alterius, sic homo est prius risibilitate. Tot autem modis, quot dicitur unum alio prius, dicitur unum alio posterius. Omnes hi quinque modi comprehenduntur hoc disticho.

*Tempore, Natura, prius Ordine dic, & Honore.
Et causa effectu dicitur esse prior.*

QVÆSTIO III.

Quot modis dicitur aliud esse simul cum altero.

8. Quot mo-
dis dicun-
tur aliqua
esse simul
Vanus vero tot modis possit dici aliquid simul cum alio, quod modis dicitur aliquid alio prius, tamen Philosophus mentionem tantum fecit de tribus modis similitatis, tanquam de magis necessariis. *Prima similitas* est temporis, & tales habent, quæ eidem tempore, vel durationi coexistunt. *Secunda* est naturæ, & tales habent quæ dicuntur ad conuertentiam, cum tamē unum alterius non sit causa, & sic correlations sunt simul. *Tertia similitas* est specierum & differentiarum æque immediate contrahentium aliquid superius, & sic homo & brutum, rationalitas & irrationalitas sunt simul, quia æque immediate contrahunt animal. Hi modi tres comprehenduntur his verbis.

Tempore dico simul, quorum generatio nunc est,

Quæ convertuntur dicimus esse simul.

Suntque simul species genus unum distribuentes.

QVÆSTIO IV.

Quot sunt species motus.

9. Quot sunt
species mo-
tus?
Einde assignat Philosophus quatuor species motus. *Prima* comprehendit generationem, qua producitur substantia ex praesupposita materia, ut quando producitur ignis ex ligno: & corruptionem, quia destruitur, ut quando destruitur lignum, ex quo producitur ignis. *Seconda species*, ampliatur accretionem, qua augetur aliqua res per accessionem maioris quantitatis, ut ita quando puer crescit: & decrectionem, qua reducitur res ad minorem quantitatem per deperditionem alicuius partis quantitatis, quan ante habuit sine acquisitione maioris aut æqualis, ut cum aqua rarefacta condensatur; aut homo infirmitate extenuatur. *Tertia species* est Alteratio, qua aliquis mouetur ad qualitatem, ut cum paries non albus redditur albus. Quamvis autem non dicatur expressè, quod hæc species comprehendat duas, tamen certum est quod non magis possit quis acquirere maiorem quantitatem per accretionem, & minorem per decrectionem, quam maiorem & minorem qualitatem per alterationem: ideo autem fortassis Philosophus non assignavit duo membra, quia non est unum aliquid nomen impositum ad significandam alterationem illam, quia quis depredit aliquid suæ qualitatis, ut cum aqua reddeatur, minus calida, aut frigida, quæ tamen alteratio potest vocatio deperditiva: sicut & altera, qua redditur magis calida aut frigida, posset vocari acquisitionis. *Quarta species* est latio, qui est motus terminatus ad locum, ut quando quis mouetur ab uno loco ad alium. De his autem motibus fusi agetur in libris de Generatione.

Quod si quatas cur non assignetur alia species, quæ quis moueat ad tempus, quandoquidem non magis videatur posse dici, quod quis moueat ad locum, dum ponitur in loco in quo ante non fuit, quam ad tempus, dum ponitur in tempore seu coexistenti tempori, cui ante non coexistebat. Respondeo rationem essi, quia reuera non potest dici nisi valde improprie, quod res moueat ad tempus, quamvis ponatur in tempore: & ratio huius videtur esse, quod ita inuolatur productio, aut conseruatio subiecti, quod ita inuolatur in tempore in actione in illa, quæ ponitur in tempore, ut non possit illa causa ponere ipsum in tempore, nisi illa quæ potest producere, aut conseruare ipsum: secus autem est de illis aliis mutationibus.

QVÆSTIO V.

Quot modis dicitur aliquid aliud habere.

10. Quatuor
specie habi-
tatis.
Enique assignat variis modis, quibus aliquid dicitur aliud habere; *primus* respicit qualitatem, secundum quam res dicitur habere habitum, vel potentiam naturalem, vel patibilem qualitatem; *secundus* quantitatem, secundum quam dicitur res habere tales, vel tales mensuram seu quantitatem; *tertius* circa vestimentum, & ab hoc dicitur res habere calceos, gladium, &c. *quartus* partem, & ab hac dicitur res habere

Z

26 LOGICA. In libros de Interpretatione,

manum, vel caput, &c. *quintus* contentum, non per modum partis, & ab hoc dicitur vas habere vinum; *seximus* rem possessam, & ab hoc dicitur aliquis habere diuitias. *Sepimus* denique est ille, à quo dicitur vir habere mulierem. Et hæc de prædicamentis sufficientia, ad Dei gloriam.

DISPUTATIO XIX.

QVÆ EST VNICA.

IN DVOS LIBROS PERI HERMENIAS seu de Interpretatione.

HI libri vocantur de interpretatione, quia in iis principaliter agitur de Propositione, quæ est interpres mentis nostræ, seu nostrorum conceptuum: neque enim aliter quam per propositionem possumus alii declarare quid sentiamus. Multa autem scitu valde necessaria in iis tractauit Philosophus: quia tamen declarata sunt sufficienter in summulis, paucissima hic examinanda nobis supersunt.

QVÆSTIO I.

Quid sit signum.

Descriptio ² **A**ndrus Augustinus lib. 2. de doctrina Christiana signi data ^{scap. 1.} signum describit esse id, quod præter speciem, ^{à S. Aug.} quam ingerit sensibus, aliud facit in cognitionem venire. ^{non est adæqua.} Verum hæc descriptio non est adæqua, quia non complectit omne signum, quia possent dati signa spiritualia, qua deducerent in cognitione aliarum rerum, nec possent percipi à sensibus materialibus, de quibus loqui videtur Augustinus: neque enim potentia cognitionis solet proprie vocari sensus.

Descriptio ¹³ **A**rriga disp. 1; scđt. 1. describit signū vt sic, esse quod facit nos in aliquid rei cognitionem venire. Hæc descriptio non placet, quia obiectum facit nos in cognitionem sui venire, & tamen non propterea dici potest signum. **R**ursum Deus ipse facit nos in cognitiones maltatum rerum venire eas nobis revelando, nec tamen ab illo vocatur signum illarum rerum. **P**ræterea cognitionis est signum rei, quia cognoscitur per ipsum secundum hunc authorem, & tamen ludorum est dicere quod cognitionis deducitur in cognitionem, aut faciat nos in cognitionem venire.

Descriptio ^{Hurtadi} **A**rriga disp. 1; scđt. 1. signum est, quod aliquid significat seu representat, id est, quod aliquid facit præsens potentia cognitionis; nam vel ipsa res facit seipsum præsentem, vel certa causa proponens rem isti potentiae id facit, & tamen nec res, nec causa illa potest dici bene esse signum.

Vt vera signi descriptio habeatur, prius consideranda sunt aliqua, quæ solent signa appellari, vt ex conuenientia particulari, quam illa habent, ratione cuius talia dicuntur, possit colligi ratio communis signi.

3. Itaque imprimis non est dubium, quin quidquid propositum potentia cognitionis deducit nos in cognitionem alterius rei, sit signum, hac enim ratione fumus dicitur nos in cognitionem alterius esse signum ignis, hæderæ vini, vox homo naturæ humanæ, sacramenta gratiæ, & si essent etiam aliqua spiritualia, quæ proposita Angelis eos deducerent in aliarum rerum cognitionem, sicut nos deducimur per huiusmodi signa, essent sine dubio signa propriissima: quod si non haberentur alia vlla signa, præter huiusmodi, facile est signum describere, dicendo quod est illud, quod cognitionum ab aliquo deduceret ipsum in cognitionem alterius.

Cognitio est signum formaliter, ut etiam species expressa rei, vocatur signum istius rei, & quia non eodem modo significat, quo illa alia signa, dici solet signum formale, & obiectum.

4. Rursum non solum cognitionis est species expressa rei, vocatur signum, sed etiam species impressa, quæ cum potentia concurrit effectu ad speciem expressam est signum.

seu cognitionem producendam; & quia non eodem modo significat, quo ipsa cognitionis aut priora illa signa, & habet tamen secundum aliquam rationem similitudinem aliquam cum prioribus signis, quam non habet cum cognitione, nimirum quod non repræsentat aliquid, nisi quatenus concurrit ad producendam cognitionem, cognitionis vero repræsentat non concurrendo ad cognitionem; secundum aliam vero rationem habet similitudinem cum cognitione, quam non habet cum prioribus signis, nimirum, quia species deducit in cognitionem, quin ipsa cognoscatur, sicut cognitionis; alia vero illa signa non deducunt in cognitionem, nisi cognoscantur; & propriea vocantur media cognoscendi cognitionis, species vero medium cognoscendi non cognitionis; hinc aliqui vocant species impressas signa instrumentalia propter conuenientiam illam, quam habent cum prioribus, & ab aliis vocantur formalia signa, non instrumentalia, propter conuenientiam quam habent cum cognitionibus.

5. Quamus autem hæc satis communiter dicatur, reue-
ra tamen species impressa non videtur posse dici proprium signum rei, in cuius cognitionem dicit, quatenus non cognoscita concurrit ad cognitionem rei producendam: nam alias Deus ipse quando suppleret defectum talis speciei, aut se solo produceret cognitionem alicuius rei, posset dici esse signum istius rei, contra omnes. Dixi autem quae-
tem non cognoscit ad cognitionem, quia si proposita obiectiva, & cognita ab intellectu, deduceret ipsum in cognitionem alicuius alterius rei, aut ex natura, aut ex insti-
tuto, haberet propriissimam rationem signi.

Sed nec species etiam expressa aut cognitionis videtur ha-
bere veram rationem signi: nā ex communi sensu signum, non est si
habet deducere nos in cognitionem, quod tamen, vt su-
pria dixi, non conuenit cognitioni. Nec refert quod cogni-
tio repræsentet obiectum, quia ad rationem signi non suf-
ficit repræsentare quomodounque, sed deber repræsenta-
re mediante propositione obiectua sui.

6. Itaque quandoquidem non sint alia, quæ appellari solet signa, nisi signa illa, quæ cognita deducunt in cognitionem, quæ vocari solent instrumentalia, & species im-
pressæ ac expressæ; si verum esset quod dixi, has species non esse signa, descriptio supra posita signi, nempe quod sit illud quod cognitionis deducit in cognitionem alterius, esset adæqua signi, vt sic descriptio, omni & soli tali si-
gno conueniens, atque adeo bona.

Dices: Illa descriptio conuenit causæ, nam ex ea proposita potest quis deuenire in cognitionem effectus; sed causa non est signum effectus, ergo.

Respondeo negando minorem; nec enim vlla proposita est ratio ut effectus sit signum causæ, & causa non possit esse signum effectus: & præterea ideo effectus potest esse si signum causæ, quia propter naturalem connexionem, quam habet cum causa, quoties excitatur species ipsius, solet etiam excitari species causæ; sed similiter excitari solet species effectus, quando excitatur species causæ: ergo causa potest esse signum effectus.

Advertendum autem hic non ideo videri effectus si-
gna causæ, aut è contra causa signa effectuum, quia sunt talis naturæ, vt qui cognosceret effectum esse, posset me-
diante discursu deuenire ad cognitionem existentia cau-
sæ, aut è contra: sed ex eo quod excitata specie vnius, exci-
tati possit species alterius absque discursu.

7. Sed supponendo quod cognitionis rei sit signum ipsius, & etiam species impressa, vix sane potest ab ipsis ratio ali-
qua communis signi, quæ non competat alii rebus, quæ non sunt signa, abstracti, vt patet ex dictis, vnde si sunt si-
gna, non videtur conuenire nisi æquiuocè in ratione signi,
& consequenter non possunt una descriptione definiti.
Dicatur ergo signum instrumentale esse quod cognitionis deducit in cognitionem alterius: & signum formale dicatur illud quod non cognitionis, sed inherens potentia facit illa cognitionem aliud, & in hac descriptione conuenit vniuersaliter species expressa cum impressa; distinguuntur vero in hoc quod species expressa facit cognoscendem potentiam formaliter per communicationem formalem sui absque productione alterius, quod ad hoc sit necessarium, species

Disput. XIX. Quæst. I.

267

species vero impressa facit cognoscentem effectivæ; vnde signum formale potest diuidi in signum formale effectivum, qualis est species impressa; & signum formale non effectivum, quale est species expressa.

Sed quidquid sit, an signa hæc, quæ vocantur formalia, sint vera signa, quod dependet à quæstione de nomine, & an conseruant vnuoce in ratione signi cum signis, quæ vocantur instrumentalia, quod spectat ad quæstionem de re, quia in hoc libro non agitur per se, nisi de signis instrumentalibus ex instituto, propterea de signo instrumentalis ut sic, quod est genus ad signum naturale, & ad signum ex instituto, aliquid amplius tractabimus, ex quo etiam facile quis discurrere poterit de natura aliorum ilorum signorum.

CONCLV SIO I.

*Quid si
signum in
strumenta
le.*

8. *Signum instrumentale ut sic bene describitur esse id quod cognitum ducit in cognitionem alterius. Hæc est communis, & pater, quia omne & solum signum instrumentale est huiusmodi.*

Dices: species impressa est signum instrumentale, quia est instrumentum aptum ad repræsentandum intellectu aliud, & non est formale signum, ut est cognitione, ergo.

Respondeo negando antecedens: ad cuius probationem dico, quod non sufficit ad signum instrumentale quod sit instrumentum deserviens, sed requiritur quod obiectum propositum ducat in cognitionem.

Dices secundò: Creaturæ deducere possunt in cognitionem Dei obiectum propositum, & tamen non sunt signus Dei.

Respondeo, ut supra dixi, ad rationem signi, de quo hic agimus, non sufficere quod obiectum propositum possit deducere ad cognitionem alterius quomodo cumque, sed requiri quod id possit facere absque discursu; & sic sane vox *Homo* dicit in cognitionem naturæ humanae, & sumus in cognitionem ignis. Verum quidem est, quod sumus posset deducere in cognitionem ignis mediante discursu, sed cum non haberet se per modum signi, nec eodem modo deduceretur in cognitionem ignis, ac quando vt signum deducit in eius cognitionem; nam quando vt signum deducit in cognitionem eius, non deducit nos in cognitionem ipsius, ut est causa sumi; at quando deducit in cognitionem ignis mediante discursu, deducit in cognitionem ipsius ut est causa; & hinc sit ut effectus possit deducere in cognitionem causa mediante discursu, quamvis nunquam ante videatur esse coniuncta cum causa, at nunquam posset effectus deducere in cognitionem cause per modum signi, nisi ante cognoſerentur coniuncta. Cuius etiam ratio à priori videtur esse; quod signum huiusmodi ut signum, non deducit in cognitionem rei, nisi quatenus propositum eo ipso excitantur species alterius rei: non posse autem sic excitari, nisi quia antea simul proponebantur aut intelligebantur.

CONCLV SIO II.

9. *Signum ut sic adequate dividitur in signum naturale, adiquatè & signum ad placitum. Hæc etiam est communis, & patet ex explanatione membrorum diuidientium. Itaque naturale & signum ad placitum, seu ex instituto est illud signum ad placitum. Quid tu cuius dicitur signum, vel non significandum; sed ex voluntate alicuius volentis, ut pro illo potius quam pro alio accipiatur, determinatur ad illud significandum; talis est vox *Homo*, que ex natura sua tam bene posset significare naturam equinam, quam humanam, & non significare unam potius quam alteram, nec alterutram omnino, nisi Deus, aut Angeli, aut homines ordinarent, ut per illud natura humana intelligeretur: tale etiam est Sacramentum nouæ legis, quatenus significat gratiam.*

Signum autem naturale est, quod independenter ab intentione aut voluntate alicuius significat aliud, quando proponitur, & tale est fons respectu ignis, suspitia respectu doloris, imago seu pictura respectu rei, cuius est imago, si habeant similitudinem physicam aut proportionem aliquam physicam inter se.

Ex his patet conclusio, quia quidquid habet significare aliquid, aut habet illud significare dependenter ab institutione aut ordinatione aliqua & sic est signum ex instituto & ex placito: aut non habet, & sic est signum naturale: ergo nullum datur signum, quod non sit ad placitum aut naturale, & consequenter prædicta diuisio erit ad quatuor.

Dices: signum ex consuetudine, qualis est canis adueniens respectu aduentus sui Domini, non est signum, aut ex placito, aut naturaliter: ergo datur aliquod signum non comprehensum in prædicta diuisione. Minor quod primam partem probatur, quia non est facta vlla institutio ea de re, vt cerrum est: & etiam quoad secundam partem, quia canis non habet ullam naturalem connexionem cum aduento Domini, & aduentus eius posset nunquam habere ullam concomitantiam cum illo: ergo non est signum naturale eius.

Respondeo negando minorem pro secunda parte: ad cuius probationem dico, hinc intelligi per signum naturale illud quod significat independenter ab instituto, sive ex natura sua intrinseca, sive ex aliquo alio accidente id ipsi competit. Hoc autem sine dubio competit aduentui canis: nam ex eo quod sèpe videbatur aduentire cum domino, proposito aduentu ipsius, excitatur species aduentus domini, aut alterius, cum quo videbatur frequenter advenire. Quod si etiam casu aliquo quis appendet hæderam ad suam domum, quoties haberet vinum venale, quamvis non intenderet aut ipse, aut alius significare vnum esse venale per hoc, hæderæ esset signum naturale vni & non ex placito.

CONCLV SIO III.

11. *Signum naturale constituitur in esse signi realiter per connexionem, quam habet independenter ab instituto cum re, quam significat, & formaliter constituitur in esse signi per aptitudinem, quam habet ad deducendum potentiam in cognitionem illius rei. Signum vero ad placitum constituitur in esse signi realiter per institutionem, qua instituitur ad significandam rem, & formaliter per aptitudinem, quam habet supposita institutione ad deducendum potentiam in cognitionem illius rei. Hæc in re videtur negari non posse, & patet, quia à nulla alia ratione possunt constitui in esse signi realiter aut formaliter potius, quam ab his rationibus: ergo ab iis sic constituantur.*

Confirmatur, quia non constituitur in esse signi per actualem significationem, quia hæderæ est signum vni, etiam quando nemo respicit illam, & Sacra menta sunt signa gratiæ, etiam cum nihil causant, & etiam si nemo adiungat, quod esset causativa aut causarent: ergo debent constitui per aptitudinem significationem.

12. *Obiectio contra ultimam partem: potest quis cognoscere aliquid esse signum, quamvis non cognoscatur illam institutionem: ergo non constituitur in esse signi per illam institutionem. Probatur antecedens, quia non adiungimus ad institutionem vocum, quoties cognoscimus illa esse signa; id quod longe magis patet ad sensum in simplicioribus, qui non scimus unde habeant voces esse signa, & tamen sciunt ea esse signa.*

Respondeo, hanc difficultatem esse communem in quacumque sententia, ut bene adiungit *Hierodus*, quia non adiungimus etiam ad quodcumque aliud, quod dicetur esse ratio constitutiva signi, & præsertim id verum est de simplicioribus.

Respondeo secundò distinguendo antecedens; à posteriori, quatenus videamus quod ducatur in cognitionem alterius, concedo: à priori aut directe, nego antecedens & consequentiam, quia potest res aliqua cognosci habere aliquam rationem, vnde comperacipli aliquis effectus, licet non cognoscatur, quamvis illa ratio sit, ut patet mille exemplis.

Dices: Institutio præterita iam non est: ergo non potest esse ratio realis, cur signum possit deducere iam in cognitionem.

Confirmatur, quia iam signum habet aliquid, ratione

Z z cuius

*Per quid
constitu
tur signum
naturale in
esse signi
ad placitum.*

268 LOGICA. In lib. de Interpretatione,

cuius possit iam significare: alias iam non significaret: sed non habet iam institutionem præteritam, quæ ante tot annos desit: ergo habet aliquid aliud, & consequenter ab illa institutione præterita non habet iam significare.

Respondeo negando consequentiam, quia quamvis iam non sit, si non fuisset præterita, vox iam non significaret, sicut si Rex non fuisset olim à Republica institutus, non esset iam Rex, & consequenter ab illa institutione debet dici esse constitutus.

Ad confirmationem *Respondeo* distinguendo minorem non habet illam sufficienter ad hoc ut denominetur instituta, nego minorem; non habet illam ita, ut ipsa iam physice exsit, concedo minorem, & nego primam consequentiam, quia sufficit quod habeat denominationem ab illa.

CONCLVSION IV.

Non prius 13. *Signum nullum sine naturale, sine ad placitum, vt respicit simile, prius respicit rem significatam, quam potentiam, cui significata significat, nec e contra: nec consequenter dicit duos respectus, quam posteriorum unus sit prior altero, sed eodem indubitate respicit, et in aptitudinali respicit virumque. Hac contra aliquos, nec dicit duos respectus, qui existimant quod prius respiciat rem, quam potentiam, & quod respectus, quem dicit ad obiectum, sit essentialis illi, respectus vero ad potentiam proprietas ad illam priorem sequens.*

Probatur autem, quia non sunt multiplicanda entia aut formalitates sine necessitate: sed non est necessitas vila multiplicandi huiusmodi respectus, quandoquidem unico respectu possit quis tendere in plura, quando non potest tendere in unum ex illis, quin necessario tendat in alterum, nec potest intelligi vt tendens in unum, quin intelligatur vt tendens in alterum: sed signum non potest nec respicere, nec intelligi respicere rem significatam per modum signi, quin respiciat & intelligatur respicere potentiam, cui significat, nec e contra: ergo uno respectu debet dici vtrumque respicere. Rursum nulla est ratio, ob quam dicatur prius respicere rem significatam prius quam potentiam aut e contra: ergo vtrumque æque primo debet dici respicere.

Dicitur: in explicatione ipsius, quando dicitur, quod sit illud, quod representat aliud potentiam, res significata ponitur magis directe quam potentiam: ergo signum est, quod prius respiciat rem.

Contra, quia etiam in alia explicatione æque bona ponitur potentia magis directe quam res, vt cum dicitur quod sit illud, quo potentia deducitur in cognitionem alterius: ergo si valeret consequentia replica, deberet dici respicere primò potentiam, vnde cum hoc non sequatur secundum aduersarios, nec illud etiam sequitur. Quare in forma nego consequentiam, & nego quod illud, quod ponitur semper magis directe in explicatione rei, sit magis essentialis ipsi.

*Non con-
stituerit si-
gnum ex
instituto
per relatio-
nem ratio-
nis.*

Quare, si signum ex instituto constituarur formaliter per ens rationis.

Respondeo ex dictis in disputatione de ente rationis, negative, quia est eadem ratio de signo, quantum ad hoc, ac de ceteris, quæ dominantur extrinsece; bene tamen potest intellectus fingere in huiusmodi signis aliquid intrinsecum, per quod haberent esse signum formaliter, & hoc modo considerata signa constituantur per ens rationis: & hoc tantum est, quod vult Doctor, quando videtur dicere, quod signa ex placito dicant formaliter ens rationis: quod totum patet ex dictis in illa disputatione, nec ad logicum institutum est necesse plura de signis contexere.

ADDITIO.

Mastrius in suis summulis seorsim impressis & auctis c. 4. ait me in hac quæstione nimis audacter inficiari doctrinam D. Augusti, quæ describit signum, quam doctrinam inquit omnes venerantur ut communis Magistri, vnde mirum esse non debet, quod hic Author minimo rubore suffulsa doctrinam Scotti Praeceptoris audeat impugnare. Verum an ego impugnauerim doctrinam

Scoti, aliter, quā ipsi Scoti honorificū esset & utile & mihi nullius ruboris causa, ex mea appendice Apologetica & additionibus huius editionis fatis appetit. Sed quod ad præsens attinet, ego contra descriptionem Augustini nihil dico, nisi quod non sit adæquata, quia non complectitur omne signum, nec volui, aut cogitau quod non esset bona & adæquata signi sensibilis descriprio, quod omnes cum ipso Mastrius agnoscunt descriprum fuisse ab Augustino, non signum vt sic: quomodo ergo potest dici quod ego inficiar doctrinam S. Augustini, aut nimis audacter, aut vlo modo? Certe si eam inficiar quia assero non esse adæquatum seu comprehendentem omne signum, ipse Mastrius non erit ab audacia cœlura immunis. nā in hoc ipso capite proponit aliqua, ex quibus necessario sequitur quod non sit adæquata: nam imprimis dicit signum diuidi in formale & est illud quod absque sui prævia cognitione aliud nobis representat; quales sunt species impressa & expressa respectu proprij obiecti; & in instrumentale, quod præsupposita sui cognitione facit nos in cognitionem alterius venire: sed manifestum est quod descriprio Augustini non conueniat signo formalium: ergo secundum ipsum Mastrium descriprio Augustini non est adæquata signi vt sic, nec comprehendit omne signum. Deinde asserit descriptionem Augustini conuenire signo formalium, si dematur prima pars: ergo non conuenit ipsi si non dematur illa pars, & consequenter absolute ut iacet, non est adæquata. Vnde sane Mastrius non mediocri rubore suffundi debetur, quod mihi vitio vertat illud, quod ab ipsomet fatis exprelse eodem loco docetur.

Sed nec sufficienter Mastrius descripsit signum formale esse quod representat seu facit aliud in cognitionē venire: nam vt dixi contra Hurradum causa proponens rem facit rem illam in cognitionem venire, nec tamen est signum, & Deus etiam facit nos in multarum rerum cognitionem venire; neque sufficit dicere quod nō faciat in cognitionem venire tanquam obiectum cognitum; quia neque signum formale sic debet facere venire in cognitionē alterius. Ulterius Mastrius eodem loco ait me redargueret alteram illius Augustinianæ descriptionis partem, tanquam ab Ariaga traditam, quia obiectum facit nos in cognitionem sui venire, & Deus facit nos in cognitionem multarum rerum venire.

Contra quam meam impugnationem opponit, quod obiectum non faciat nos in cognitionem alterius venire, sed sui; & quod nec obiectum faciat nos in cognitionem sui venire, quatenus cognitum, vt facit signum; nec Deus ut cognitus faciat nos venire in cognitionem aliarū rerum.

Sed certo si Mastrius rubore suffundi timeret, deberet cautius legere Authores quos impugnat, & eos intelligere antequam impugnaret. Imprimis nō redargui alteram illum descriptionis partem, tanquam ab Ariaga traditam; sed impugnauipsum Ariagæ descriptionem, quæ nō coincidit cum altera illa definitionis parte: nā definitio Ariagæ est quod signum sit quod facit nos in alicuius rei cognitionem venire, pars autem illa descriptionis dicit quod signum facit aliud in cognitionem venire, seu quod facit nos in cognitionem alterius venire. Hac vero sunt rā diversa quam diuersam habet significationem aliud & aliquid: alicuius & alterius. Et mea prima impugnatio Ariagæ de obiecto faciente nos in cognitionem sui venire, optimè habuit locum contra ipsum, quia dum facit venire in cognitionem sui, facit sine dubio venire in cognitionem alicuius; non haberet vero locum contra secundam partem descriptionis Augustini, quia quamvis obiectum faciat in cognitionem sui & consequenter alicuius venire; non tamen eo ipso facit venire in cognitionem alterius. Ex quo patet, neque me impugnasse secundam partem descriptionis Augustini; neque Mastrium me intellexisse; neque valere contra me quod opponit, obiectum non facere venire in cognitionem alterius, sed sui.

Sed neque secunda responsio ipsius, quæ dicit obiectum & Deum nonducere in cognitionem alterius tanquam quid cognitum, vt facit signum: nam si non sufficiat ad signum quod faciat venire in cognitionem alterius quomodo documque, vt facetur hic Mastrius, sed requiratur quod tanquam

tanquam cognitum faciat venire in alterius cognitionem ergo non sufficienter describeretur signum esse quod faciet venire in cognitionem alterius, sed deberet specificari modus particularis quo signum facit in cognitionem alterius venire, ob quem modum habet rationem signi, ut hoc distinguitur ab omni eo quod facit in cognitionem alterius venire, & non est signum: quare cum ille modus non sit specificatus in definitione Atriagæ neque eriam in secunda parte definitionis Augustini, si tollatur pars, merito ego impugnauit descriptionem Arriagæ, & poteram impugnare secundam illam partem Augustinianam descriptionis. Et sane si vila ex illis esset bona, quamvis quod ad verba expressa possent conuenire alicui, quod non esset signum, quia posset addi explicatio illa Mastri: nempe quod signum, quatenus cognitionem, faceret in cognitionem alterius venire; possit dici, quod hæc esset bona descriptio hominis, homo est animal; nam, quamvis competat Bruto esse animal & propterea diceretur non esse bona descriptio hominis; tamen ad hoc responderi posset, quod animal quod dicitur de homine, esset animal rationale, quale nequit dici de Bruto.

Addi posset, quod Deus, etiam ut cognitus visione beatifica, faciat in cognitionem cœaturum venire, & tamen non sit signum, ergo videri posset non sufficere ad signum, quod, etiam ut cognitum, faciat venire in cognitionem alterius. Vnde patet ex omni capitulo deficere discursum Mastri.

Hæc scripsi occasione illarum sumimularum, quas obiter tantum vidi apud quendam Patrem, qui statim à me discedere debebat, nec voluit illas mihi relinquere, in quibus fortassis plura alia contra me addita sunt, quibus certe satisfacere conarer, si sumimula illæ hic, vel Lugduni vbi hæc scripsi reperirentur.

VÆSTIO II.

Virum voces significant immediate conceptus an vero res

15. QUÆSTIONE Væritut in præsenti, vtrum voces, quas ex dictis significent rem, quam concipit proferens vocem, an conceptum formalem, seu cognitionem, quam habet de illa re, an vero vtrumque simul. Intelligitur autem hic per rem omnem illud, quod est obiectum cognitionis, sive sit realis, sive rationis, sive positivum, sive negativum; sive eram sit conceptus formalis, seu cognitionis; sive non. Per conceptum vero formalem intelligimus cognitionem, quam habet quis de aliquo obiecto secundum se, non quatenus est obiectum alterius cognitionis, seu quatenus cognoscitur per aliam cognitionem exempli gratia dum aliquis profert hanc vocem *homo*, sive eam significative profert, non est dubium, quin intelligat illud, quod dicitur homo, & illud dicitur esse res; cognitionis vero seu intellectus dicitur esse conceptus, & non res. Similiter quando profert hanc vocem *intellectus*, concipit illam rem quae dicitur intellectus, per aliam intellectuonem, & prior intellectus dicitur esse res, secunda vero non dicitur esse res, sed tantum conceptus.

CONCLVSIÖ.

Voces per se primo si significant res, & non conceptus rerum. Est Doctoris 1. dist. 27. quæst. 3. & quæst. 1. huius libri quem præter suos sequuntur Gabriel in 2. dist. 22. Arriaga in 13. quæst. 2. & quidam recentiores contra Conimbricenses cap. 1. huius libri quæst. 3. art. 1. & alios.

Probatur primò, quia si voces immediate significarent conceptus, hac propositione esset falsa; homo est animal; sed hoc est absurdum: ergo. Probatur sequela: tunc propositione affirmativa vocalis est falsa, quando illud, quod significatur per prædicatum, non conuenit isti, quod significatur per subiectum; sed si homo significat conceptum formalem hominis, & animal conceptum formalem animalis, quod significatur per prædicatum huius propositionis non conuenit illi, quod est significatum subiecti, neque

enim conceptus formalis hominis est conceptus formalis animalis, aut è contra, ut pater: ergo.

17. *Probatur secundò*, quia voces per se primò sunt impositæ ad significandas res: ergo eas per se primò immediate significant. Probatur antecedens, quia homines, intelligentes voces, per se primò deveniunt in cognitionem rerum, & non conceptuum ergo per se primo sunt impositæ ad significandas res & non conceptus.

Confirmatur, quia alias Græci audiens propositionem Græcam prolatam ab ignorantे lingua Græcam non intelligeret propositionem illam, quod videtur absurdum. Probatur sequela, quia non intelligeret conceptum formalem, quem proferens habet.

Dices ex his habeti quod res etiam immediate significentur per voces, sed non habeti, quin etiam conceptus immediate per ipsas significentur.

Contra, quia si vtrumque simul æque primo significarent, omnis vox esset æquuoca, quia æquè primo significaret plures res, & non secundum eandem rationem: ergo non significant vtrumque simul, & consequenter, si significent res per se primo immediate, non significabunt conceptus immediate.

18. *Contra secundò*: quoties aliqua vox significat duo sic se habentia, ut unum ex illis possit intelligi per vocem, nō intellectu altero, non vero è contra; illud, quod potest intelligi sine altero, immediarius significatur per vocem, ut pater: sed conceptus non potest intelligi per vocem, nisi intelligatur res cuius est conceptus, res vero per illam vocem potest optime intelligi, non intellectu conceptus: ergo immediarius & primarius significant res per voces, quam conceptus.

Intulì autem semper, quod voces primario & immediate significant res, & non conceptus, quia non dubito quin secundario & mediate significant etiam conceptus, priusferunt quoties proferuntur ab aliquo significatiu: nam quia non potest quis sic eas proferre quin intelligat res, quoties audit quis aliquem proferentem voces significatiue, primo quidem devenit in cognitionem rei significatae, & postea potest, si vult, cognoscere, quod proferens habuit etiam conceptum istarum rerum. Et per hoc solvantur omnes autoritates, quæ contra nostram conclusionem adduci solent, nihil enim aliud concludunt quam voces secundariæ significare conceptus.

19. *Obiicies primò*: Voces sunt instituta principaliter ad significandas conceptus: ergo. Probatur antecedens, quia ideo instituerunt homines voces, ut declararent medianib[us] iis suos conceptus.

Confirmatur, quia Angeli qui possunt declarare suos conceptus sine vocibus, non instituerunt voces: ideo ideo homines instituerunt voces, quia non poterant instar Angelorum declarare suos conceptus sine vocibus.

Respondeo distinguendo antecedens: ut per voces immediate significant, nego, ut mediate, concedo antecedens & nego consequentiam. Similiter distinguo probationem antecedentis: ut declararent per eas immediate, nego; mediate, concedo. Distinguo etiam consequens confirmationis, ut mediate declararent concedo; ut immediate, nego consequentiam.

Et si queratur, quandoquidem per voces valuerint declarare suos conceptus, quare non voluerint immediate illos significare? *Respondeo*, quia non poterant; quandoquidem, ut supra dixi, non possunt declarare suum conceptum, nisi ostendendo obiectum eius, & non poterant ostendere obiectum eius per vocem, nisi instituendo ipsam ad significandum immediate istud obiectum.

20. *Obiicies secundò*: Tum homines mentiuntur, quando proferunt verba non significantia suum conceptum formalem: ergo quando non mentiuntur, verba quæ proferunt, significant suum conceptum formalem.

Respondeo, quidquid sit de antecedenti distinguendo consequens, primario & immediate, nego, secundario & mediate, concedo consequentiam.

Obiicies tertio, Hæc voces, intellectio, cognitione, conceptus formalis significant immediate ipsum conceptum formalem: ergo saltem aliquæ voces significant immediate conceptus formales.

270 LOGICA. In lib. de Interpretatione,

Respondeo distingendo consequens: ut conceptus, nego; ut sunt res, concedo: cuius distinctionis ratio & sensus patet ex dictis num. 15.

QVÆSTIO III.

*V*trum esse verum aut esse falsum sit de essentia propositionis, & virum una propositione posse de vera fieri falsa.

Suppono ex summulis Propositionem, seu Enunciationem esse orationem, in qua aliquid de alio vel affirmatur, vel negatur; ut homo est animal, homo non est animal.

CONCLUSIO I.

Eadem nu-

mero ora-
21. Probabilis videtur eandem numero orationem non
tio de vera posse de vera fieri falsam, aut è contra. Hæc est Smifing. tr.
nequit esse.
3. de Deo vno disp. 1. num. 33: Cauelli disp. 3. de anima sicut
contra.
8. Auerfa quest. 24. Log. sicut 7. Arrage disp. 14. sicut 1. contra
contra Suarem disp. 8. Met. sicut 2. Ruuum hic qu. 5. Amicun
tract. 21. disp. 4. qu. 1. Mastrum disp. 10. qu. 2.

Probatur (loquendode propositione mentali de praesenti, verbi gratia Petrus sedet, de qua est controvèrsia) quia quando aliquis affirmat, quod Petrus sedet, vel intelligit quod sedeat pro toto aliquo determinato tempore; vel intelligit, quod sedeat pro aliqua parte determinati temporis indeterminate; neque enim qui dicit de praesenti, quod Petrus sedet, videtur posse abstrahere, quin aliquo ex his modis intelligat Petrum sedere: sed quouis modo ex illis illud dixerit, propositione si sit semel vera, non potest unquam esse falsa, quantumvis continuaretur in æternum: ergo. *Probatur* minor, quia si velit dicere, quod sedeat primo modo, hoc est pro toto aliquo determinato tempore, si Petrus sedeat pro toto illo tempore, propositione non potest non esse vera, si vero non sedeat pro toto illo tempore, quamvis sedet pro parte ipsius, propositione non potest esse vera. Quod si velit dicere, quod sedeat secundo modo, si pro aliqua parte istius temporis sedeat, propositione erit vera, sive pro aliis paribus sedeat, sive non; si autem pro nulla parte sedeat, propositione erit falsa necessari.

22. Et si dicas ipsum non velle quod sedeat pro tempore aliquo: Tum propositione non erit de praesenti, & consequenter tollitur hypothesis controvèrsia.

Confirmatur, quia actus, qui determinat intellectum ad cognoscendum, quod Petrus sedet in loco A, non potest determinare ipsum ad cognoscendum, quod sedeat in aliquo alio loco: ergo actus, quo determinatur ad cognoscendum, quod aliquis scribat in uno tempore; non potest determinare ipsum ad cognoscendum, quod scribat in alio tempore: sed hoc est falsum in sententia opposita, ut exempli pater.

23. *Obiicias* primo si aliquis iudicaret Petrum sedere, & consequenter illud iudicium pro una hora, casu quo pro media hora Petrus sedet, propositione erit vera, & casu quo pro altera media hora non sedet Petrus, propositione eadem est falsa: ergo.

Confirmatur hoc auctoritate Philosophi, quia cap. de substantia expressi videtur asserere veritatem & falsitatem esse accidentis propositioni, in quo etiam cum eo consentit *Scotus* 4. dist. 8. qu. 2. ergo.

Respondeo, non posse aliquem habere tale iudicium de Petro de praesenti, nisi pro aliquo tempore modo supra explicato, & si quantumvis continuetur, vel erit semper vera, vel erit semper falsa.

Dicere: Iudicium tale pro primo instanti erit iudicium, quod pro illo instanti determinate sedet, & si consequetur pro alio instanti, erit iudicium, quod pro alio isto instanti sedet.

Respondeo, iudicium quo iudicatur rem pro primo instanti sedere, nunquam posse esse iudicium, quo iudicatur, quod pro illo alio instanti sedet, & sic falsum supponitur in replica.

Ad confirmationem Respondeo, negando consequentiam, cuius ratio patet ex dicendis. Posset etiam dici,

quod Philosophus dubitatue tantum proposuit antecedens, & eodem modo explicari potest. *Scotus* ipsum secutus.

24. *Obiicias* secundo ex *Mastro*: quando intellectus iudicaret ex mortuo aliquo probabili Petrum currere, non determinando tempus aliquod determinatum, & per se. uerar in illo iudicio per horam, si Petrus non curreret in ultima parte horæ, propositione illa esset conformis obiecto, & non esset conformis; non esset conformis obiecto, quia si diceretur Petrus currit per horam, quandoquidem ex hypothesi non curret pro tota hora, propositione esset falsa pro ultima parte horæ, & consequenter pro prima, si non potest mutari de vera in falsam: sed non esset falsa pro prima parte, quia cursus competenter Petro pro illa prima parte.

Respondeo negando sequelam: illud enim iudicium esset absolute falsum, quia licet iudicaret vere cursus inesse Petru pro prima parte: at non iudicat solum hoc, sed cursum inesse illi etiam pro ultima; unde sicut qui diceret, homo est animal & brutum, dicit falsum simpliciter, quia licet diceret animal competere homini, quod est verum, quia tamen dicit ipsum esse brutum, quod non est verum, propterea absolute propositione illa non est vera.

25. *Obiicias* tertio: Propositione de praesenti non significat aliud instans, nisi illud quod est, quandiu propositione est; ergo si quis continuaret propositionem qua diceret, in hoc instanti Petrus sedet, pro alio instanti significaret per eandem propositionem Petrum sedere pro alio instanti, & consequenter si Petrus sedet pro primo instanti, & non sedet pro secundo, sequeretur quod eadem propositione, quæ pro primo instanti erat vera, pro secundo sit falsa.

Confirmatur hoc, quia idem actus, quo quis vult efficaciter facere omnia, quæ sunt necessaria ad salutem, potest absque mutatione illa sui determinare hominem ad contentendum, si confessio esset necessaria, & ad non contentendum, si confessio esset inutilis: ergo idem actus potest determinare ad affitandum pro hoc instanti si hoc instans sit, & pro alio instanti, si hoc instans non sit, sed aliud absque illa variatione.

Respondeo distinguendo antecedens: si determinat ex ratione sua illud instans, concedo; si non, nego antecedens, & consequentiam. Itaque non debet propositione de praesenti dicere suum obiectum esse pro omni tempore, cui potest esse praesens propositione, sed pro illo tempore, cui est praesens, & pro quo dicit subiectum esse.

Ad confirmationem Respondeo negando consequentiam: & ratio disparitatis est, quod actus ille contritionis determinat solum ad facienda, quæ sunt necessaria ad salutem, quatenus sunt necessaria, non determinando aliquid in particulari secundum rationem aliquam particularem, nisi rationem conduceant ad salutem, & propterea debet posse determinare ad quocumque, in quo est talis ratio, & non debet determinare ad aliquid, in quo non repetitur talis ratio. Iudicium vero respicit tempus aliquod sub aliquaratione ex rationibus supra expressis in probatione conclusionis: & quia non respicit illud tempus secundum illam rationem in alio tempore, non potest respicere aliud tempus nec aliquid consequenter asserere pro alio tempore.

26. *Obiicias* ultimò: si quis diceret, homines qui sunt in foro currunt, æque significaret Petrum currere, si fuisse in foro, ac Paulum si fuisse in foro: ergo eadem propositione est indifferens ad significandum hoc & illud obiectum, & consequenter potest esse indifferens ad significandum hoc vel illud tempus, neque enim magis dependet propositione à tempore quam ab obiecto, nec minus essentialiter hoc respicit quam illud.

Respondeo breviter distinguendo consequens: quando propositione non respicit aliquod tempus determinate, sed indeterminate hoc vel illud, concedo consequentiam: quando respicit determinate aliquod tempus, nego consequentiam. Sicut enim si diceret, Paulus qui est in foro currit, non posset eadem propositione dicere, Petrus qui est in foro currit, quia illa propositione respicit determinate Paulum;

Paulum; ita quando dicit Petrus nunc currit, determinando illud instans, pro quo profertur propositio, non potest illa propositione dicere, quod currit pro alio instanti; nec in hoc est illa difficultas, quidquid dicat Arriaga, qui rem claram superficia subtilitate confundit.

CONCLV SIO II.

Propositio
qui est vera
potest esse falsa.
27. Eadem propositio, que modo est vera, posset esse falsa in hoc ipso instanti, in quo est vera, atque adeo veritas & falsitas sunt accidentia propositioni, non vero essentialia ipsi, aut proprietates eius. Hæc est sine dubio Philosophi & Scotti supra, omniumque authorum, qui tenent oppositum conclusionis præcedentes, ac etiam Averroë, & Arriaga contra Hurtadum, & Smisng, supra.

Probatur prima pars manifeste, quia pro illo instanti, pro quo quis propter autoritatem alicuius hominis fide digni crederet Petrum sedere, posset Petrus sedere, & sic propositio esset vera, & posset etiam non sedere, & tunc eadem propositio esset falsa; ergo eadem ipsa propositio, quæ est vera, posset non esse vera.

Dices non esse eadem, sed diuersam propositionem. Contra, quia haberet eadem omnino motiva & idem obiectum, nec est aliquid propterea, ob quod non esset eadem; ergo gratis diceretur non esse eadem.

Dices non esse idem obiectum, quia Petrus sedens est obiectum illius, quæ est vera, non est autem Petrus sedens, quando propositio esset falsa. Contra, quia obiectum istius non est Petrus sedens à parte rei, ita ut dependeat essentialiter illa propositio ab ipsius reali sessione, sed Petrus propositus sufficienter, ut sedens sic, ut intellectus possit affirmare, quod sedeat: sed hoc obiectum posset manere, quamvis Petrus à parte rei non sedeat: ergo in causa nostro esset idem obiectum sufficienter ad identitatem propositionis.

Confirmatur hoc efficaciter, quia si propositio haberet pro obiecto obiectum, prout est à parte rei, nunquam posset dari illa propositione falsa, quia si semper deberet habere pro obiecto obiectum, prout est à parte rei, semper esset conformis obiecto, & consequenter semper esset vera.

Veritas &
falsitas sūt
accidentia
propositio-
nis.
28. Hinc patet secunda pars conclusionis, quia si eadem propositio potest esse vera & falsa, sequitur veritas & falsitatem esse accidentia ipsi, atque adeo neutram ex illis esse aut predicatum essentialie, aut proprietatem eius, quod omnes concedent, qui admittent primam partem. Et per hoc patet, ad primam partem quæstionis negative esse respondentum.

Quod etiam confirmatur ulterius, quia quamvis veritas & falsitas essent inseparabilis à propositione vera, & falsitas à falsa, tamen adhuc non essent de essentia earum, nam prius competit propositioni cuicunque affirmare, vel negare, aliquid de alio, quam esse veram vel falsam, & ideo est vera vel falsa, quia affirmat vel negat, quod conuenit aut non conuenit ipsis; sed quod praesupponit aliquid in alio, non est de essentia ipsis: ergo veritas & falsitas non sunt de essentia propositionis.

Obiectio: Illud est de essentia alicuius vel proprietatis eius, sine quo nequit esse de potentia absoluta; sed propositio, qua dicitur animal esse rationale, non potest esse de potentia absoluta absque veritate, quia non potest obiectum esse aliter, quam dicitur esse per illam: ergo.

Respondens, distinguendo consequentes ex ratione propositionis, ut sic, quæ in illa propositione includitur, nego; ex ratione particulari sua, transeat consequentia. Nec est contra conclusionem, quia loquimur de propositione ut sic, non vero de quacunque propositione in particulari secundum rationem particularē, nam; & sicut non bene inferitur: rationalitas est de essentia alicuius animalis: ergo est de essentia animalis ut sic: ita non sequitur: veritas est inseparabilis ab aliqua propositione particulari: ergo est inseparabilis à propositione ut sic.

In quoniam
confitit
veritas aut
falsitas pro
positionis
29. Quares in quoniam confitit veritas & falsitas propositionis formaliter loquendo, an scilicet in relatione aliqua actuali superaddita, aut rationis, ut tenet Vasquez,

aut reali, ut Tartareetus, Meuriss. & alij; an vero in ipsa entitate actus, ac connotatione obiecti, ut assertit Quarez vel in determinatione desumpta partim ab actu, & partim ab obiecto, ut putat Arriaga; vel denique in relatione aptitudinali transcendentali conformitatis, aut difformitatis, ut existimat Canellus & Smisng.

Videatur
eodem mo-
do loqua-
dum deve-
rare ac
falsitate
proposi-
tionis &
similitudi-
ne ac dif-
fimilitudi-
ne.

Respondeo breviter, in hac re discurrendum conformiter ad sententiam, quam quis tenere voluerit de similitudine, aut dissimilitudine, nimurum, vel quod sit respectus distinctus ab extremis, vel quod sit denominatio desumpta ab utroque, vel ab uno extremo, supposita co-existentia alterius: videatur enim esse eadem ratio. Et sane quemadmodum propositio vera potest aliquando habere pro obiecto ens rationis, ut cum dicitur, ens rationis est, cui non potest competere realis existentia; aliquando negationem, ut cum dicitur, negatio distinguitur à priuatione; aliquando aliquid positivum actu existens, ut cum dicitur de Petro actu sedente, quod sedeat; aliquando aliquid actu non existens, ut Petrus est possibilis; aliquando aliquid, quod ne cessario ita se habet, ut propositio assertit, ut cum dicitur, homo est animal; aliquando denique aliquid, quod aliter se habere potest: ita etiam aliquid potest esse simile alicui, cui non potest non esse simile, ut creaturae omnes sunt similes Deo secundum aliquam rationem, & dissimiles secundum alias: & potest esse dissimile alicui negatiuo, & alicui enti rationis, ut homo est dissimilis negationi cuicunque, & chymæ fabicata ab intellectu, potest etiam esse simile alicui, cui potest non esse simile, ut Petrus est similis Paulo, cui tamen potest non esse similis, eo scilicet non existente. Vnde videatur seruata proportione eodem modo esse discurrendum, ut dixi de conformitate propositionis ad obiectum, ac de similitudine, & de dissimilitudine.

30. Fatendum tamen est esse aliquam differentiam, quia supponitur, quod aliquis non dicatur actu simili nisi rei actu existenti, siue res sit positiva, siue negativa, siue realis, siue rationis. At omnino propositio dicitur actu vera & conformis obiecto, quando obiectum actu non existit, cui non diceretur conformis, si actu existeret; hæc enim propositio est vera actu, & conformis obiecto: Petrus non existit, supposito, quod non existat, & non esset vera, si Petrus existeret. Et ne dicatur obiectum huius propositionis esse negationem existentie Petri, quæ negatio existit, dum propositio est vera, adduco aliud exemplum: Petrus sedet, quæ propositio est actu falsa, & dissimilis obiecto, Petrus non sedente, & tamen tum non existit Petrus sedens, immo si existaret, propositio non esset falsa. Et hæc alia propositio est semper vera: homo est animal, siue existat a parte rei homo, siue non existat; vnde non videtur requiri ad resultantiam relationis conformitatis existentia actualis termini, quemadmodum supponitur requiri ad resultantiam relationis similitudinis ac dissimilitudinis.

Deinde est etiam alia differentia, quod propositio possit esse vera & falsa sine illa alia propterea occidente præter existentiam & non existentiam obiecti; nam hæc propositio: Petrus sedet, est vera, si Petrus sedet; & est falsa, si Petrus non sedeat: sed idem subiectum non potest esse simile & dissimile ab existentia & non existentia termini; album enim licet si simile alteri albo si existat, non tamen est dissimile illi, si non existat, licet tum non sit ipsi simile.

Et sane fortassis haec duas differentias sufficere possunt, ut quamvis dissimilitudo ac similitudo sint relationes emanantes ad positionem realem fundamenti ac termini, conformitas tamen ac dissimilitas non sint tales relationes, sed vel denominations extrinsecæ prouenientes ab eo, quod obiectum se habeat vel non habeat eo modo, quo propositio affirmat vel negat; vel denominations intrinsecæ prouenientes ex ipsam natura propositionum, supposito tamen, tamen conditione sine qua non, quod obiectum ita se habeat vel non habeat. De quo tamen nihil determinare volo.

272 LOGICA. In lib. de Interpretatione,

QUÆSTIO IV.

Vtrum enunciatio sit vna simplex qualitas.

Sensus difficultatis. **31.** Non est dubium quin prius apprehendamus extrema, quorum unum prædicamus de altero, quam feramus iudicium de vnione ipsorum: siue apprehendamus ipsa per plures apprehensiones, vt magis communiter solemus facere, siue per vnicam, qua apprehenderemus illa per modum vnius, quod probabilissimum est posse fieri, siue fiat ordinarie, siue non fiat. Sed controversia est, vtrum quando dicimus in mente: homo est albus, iudicative, præter simplices apprehensiones hominis & albedinis vniuersique ipsorum, siue plures sint, siue vna, inueniantur plures alii actus, ex quibus ipsum iudicium formaliter componatur, & integreretur, an vero solum requiratur, & sufficiat vnis aliis actus, præter istas apprehensiones; si enim requirantur plures actus, tum enunciatio non erit vna simplex qualitas, sed vna qualitas composta; si autem sufficiat vnis, enunciatio erit qualitas simplex.

CONCLV S I O.

Enunciatio est vna simplex qualitas. Est communis. **Probari solet**, quia si requirentur plures actus, vnis haberet pro obiecto subiectum, alter prædicatum, & alter copulam; sed hoc supposito non posset iudicium facile distinguiri à simplici apprehensione composta respiciente eadem obiecta: ergo non debet dici iudicium componi ex pluribus actibus.

Hec probatio non placet, quia eadem ratione apprehensio vna simplex istorum trium obiectorum non posset distinguiri à iudicio: & certe omnino non viderit posse apprehendi vnius, seu identitas prædicati, & subiecti, qui eadem apprehensione apprehendatur subiectum, & prædicatum; & hoc non obstante iudicium, quod fertur de illa vniione seu identitate, est distincta rationis ab apprehensione eiusdem.

32. Probatur ergo melius, quia sine necessitate multiplicarentur actus, cum vnis sufficeret; nec vllum est iudicium siue rationis, siue experientie, quo colligatur dari in iudicio plures actus: ergo frustra; & sine necessitate multiplicarentur.

Obiectus primo: Vnus subiecti, & prædicati non potest concipi, nisi per modum relationis: ergo non potest intelligi, quin intelligentur extrema: ergo qui iudicat dari talen vniuersum inter prædicatum & subiectum, debet habere actum, qui tendat in vniuernem, & in extrema: sed vnis actus ad hoc non sufficit: ergo debet habere plures.

Respondeo negando subsumptu, vnicus enim actus sufficit ad tendendum in vniuernem directe, & primario, & in extrema ipsis indirecte, & secundario, quidquid sit vtrum sufficeret ad tendendum in omnia illa simili & que primario, & directe.

33. Obiectus secundo. Enunciatio vocalis componitur ex variis partibus: ergo & mentalis, quæ correspondunt ipsis.

Respondeo negando consequentiam: & certe si obiectus hæc valeret, probaret quod conceptus seu cognitio ipsius subiecti solius esset composta; quia terminus vocalis correspondens ipsi est compositus.

Obiectus tertio: Extrema enunciationis possunt esse opposita, vt in hac enunciatione: homo est lapis, vel homo non est lapis: ergo non potest vnicus actus simplex rendere in illa.

Respondeo distinguendo consequens; directe, transcat, indirecte nego. Haque iudicium directe versatur circa vniuernem, eam negando, vel affirmando, indirecte vero in extrema.

Obiectus quartu: In hoc distinguitur prima operatio intellectus, quæ est apprehensio, a secunda, quæ est iudicium, quod prima non componatur ex pluribus actibus, secunda vero componatur: ergo.

Respondeo negando antecedens: sed in hoc potius distinguuntur, quod prima operatio vt sic, non necessario præsupponat aliam operationem intellectus, secunda vero ne-

cessariò præsupponat primam, & etiam quod per primam tantum apprehendamus sine indicio, per secundam iudicemus, quod apprehendimus, esse ita, vel non. Hic agi solet de divisionibus propositionum, sed quod necessarium est diximus in Summulis.

QUÆSTIO V.

Vtrum ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti, altera si determinate vera, altera falsa.

34. Proposito de futuro contingenti est proposition, qua affirmatur vel negatur aliquid futurum, quod posset esse, vel non esse, vel cuius causa libere ipsum producit, vel non producit, vt *Petrus se debet cras*, *Petrus non se debet cras*. Difficilis igitur est, vtrum ex duabus huiusmodi propositionibus contradictoriis, vna aliqua determinata sit vera, ita ut aliquis posset vere dicere: hæc determinata proposition est vera, & altera proposition ipsi opposita contradictoria est falsa.

Ad evitandam autem equivocationem, quæ posset hic accidere, *Advertendum est* aliquid determinate esse futurum, posse multis modis intelligi; *Primo* intelligi potest quod sit ita futurum, vt habeat aliquam causam determinatam & necessitatæ ad sui productionem ita, vt talis causa non possit oppositum producere pro illo instanti vel tempore, quo dicitur futurum: & sic potest dici, quod calor abigie est determinatus futurus, pro quocumque instanti vel tempore applicabitur sufficiens ad passum aliquod capax caloris. Non agitur autem in praesenti de propositionibus, quæ afferunt aliquid determinate esse futurum in hoc sensu. *Secundo* potest intelligi per aliquid determinate esse futurum, quod ita sit futurum infallibiliter ab aliqua causa, vt non sit oppositum eius, quamvis causa non sit determinata, aut necessitata ad ipsum ponendum, vel non ponendum: & de propositionibus, quæ afferunt aliquid futurum in hoc sensu agitur in praesentiarum.

CONCLV S I O.

Ex propositionibus de futuro contingenti aliqua est determinata vera, alia falsa. Ita tenet Doctor in 1. diff. 3. quæst. 1.
D. Bonaventura in 1. d. 3. §. art. 3. q. 1. quos communiter sequuntur omnes fere contra quosdam antiquos & *Fons etiam lib. 4. Metaphys.*

Probatur, quia aliquid esse determinate futurum, est esse ita absolute, vt possit vere dici de eo absolute & simpliciter, hoc est futurum: sed ex propositionibus contradictoriis de futuro contingenti de alteritate potest dici vere absolute & simpliciter, est futura, verbi gratia ex his duabus: *Petrus est futurus*: *Petrus non est futurus*: potest vere dici absolute, quod Petrus est futurus, aut potest vere dici simpliciter, quod non sit futurus; alias propositiones contradictoriæ essent simul falsæ; si enim neutra ex illis est simpliciter vera, vtrique est simpliciter falsa.

Probatur secundo, quia de fide est quod Deus cognoscat omne illud, quod futurum est, à quacunque causa futurum est, & quod ipse possit dicere & reuelare hominibus, sicut euclait saepissime vt patet ex Scriptura mille locis, quod aliquid determinatum esset futurum à causa libera: ergo, proposition, quæ afferret illud determinatum esse futurum, esset vera, & opposita contradictione esset falsa. Patet consequentia, quia proposition est vera, quæ est conformis suo obiecto, illa autem proposition esset conformis suo subiecto: ergo esset vera.

Conferatur, quia de Fide est Antichristum esse futurum infallibiliter: ergo proposition asserens Antichristum esse futurum est vera determinata: sed illa est proposition de futuro contingenti: ergo &c.

36. Obiectus Philosophum, qui ait propositiones de futuro contingenti, neque esse determinate veras, neque determinate falsas.

Respondeo cū nihil aliud velle, nisi quod neutra ex illis sit determinata vera aut falsa, ita ut determinatio illa proueniat ex eo, quod causa sit determinata ad dandum illis illam veritatem aut falsitatem, sicut contingit in propositionibus futuris non contingentibus; vel certe quod non sunt

Mulier
ds. post
aliquid el-
se determi-
nare fac-
rum.

fint determinate vera vel falsa quoad nos, quandoquidem non possumus scire, quānam ex illis esset determinate vera vel falsa; ratione enim huias nostrā ignorantiae de illis, respectu nostri possunt dici non esse determinatae veræ, nec determinatè falsæ: quod si aliud intenderit, non est eius autoritatē credendum in hac re.

Obiiciens secundū: si hæc propositio est determinatae vera, Petrus peccabit: ergo Petrus necessario peccabit. Respondeo negando consequentiam, quia ut illa propositio sit determinatae vera, sufficit quod peccabit, siue necessario peccet siue libere.

Dices, ut illa propositio sit vera determinata, oppositum non potest fieri, & consequenter causa debet esse determinata ad obiectum eius ponendum.

Respondeo distinguendo antecedens: in sensu composito futuritionis, concedo antecedens; absolute & simpliciter nego antecedens & consequentiam.

37. Obiiciens tertius: si propositio illa si determinatae vera, debet eius obiectum esse determinatae futurum: sed hoc est falsum: ergo. Probatur minor primū, quia non potest assignari, à quo habetur esse futurum determinatum. Secundū, quia si Deus videret illud obiectum futurum, eius oppositum non posset fieri, alias enim scientia Dei posset falli; quandoquidem si oppositum istius fieret, scientia Dei falleretur: ergo si posset fieri, scientia Dei posset falli.

Respondeo negando minorem, ad cuius primam probationem Respondeo modo breviter (nam exacta resolutio pertinet ad Theologiam & ibi tractatur illud, à quo res habet esse futurum, esse vel causam primam se sola, vel causam primam simul cum causa secunda. Nec refert quod causa secunda non existat actu pro omni tempore, pro quo verum est dicere, quod illud sit futurum, sed sufficit, quod tum existat quando ponetur illa res in esse actualis existentia.

Ad secundam probationem Respondeo distinguendo sequalam antecedentis: eius oppositum non posset fieri simpliciter, nego antecedens: secundum quid & ex hypothesi futuritionis suæ ac scientiæ Dei de illa futuritione, concedo antecedens. Ad probationem antecedentis dico, quod ex eo quod oppositum eius posset fieri simpliciter, nec falleretur, nec posset falli scientia Dei, sed falleretur si oppositum eius fieret; & posset falli, si posset oppositum eius fieri ex suppositione futuritionis. Cuius ratio est, quod non posset falli scientia Dei, nisi obiectum aliter sit, aut posset esse quam per scientiam videretur: ita autem obiectum futurum videretur futurum per scientiam Dei, vt videat ipsum posse non esse futurum simpliciter, non vero posse non esse futurum ex hypothesi futuritionis, unde cum nihil sequatur ex determinata veritate propositiōnis de futuro contingentī, quam quod obiectum sit ita futurum, vt non posset non esse futurum ex suppositione futuritionis, licet absolute posset non esse futurum, sequitur, nihil sequi contra infallibilitatem scientiæ Dei ex doctrina tradita, aut conclusione.

Obiiciens quartus: ex suppositione quod Deus videat Petrum lessorum pro instanti A. absurdum esset quod non sederet pro illo instanti: ergo non est possibile ut non sedeat & consequenter tolleretur libertas pro illo instanti. Probatur consequenter prima, quia ex possibili posito in esse, non sequitur aliquid absurdum.

Respondeo negando consequentiam, & distinguo eius probationem: ex possibili posito in esse nō sequitur absurdum, absolute & simpliciter, concedo; ex hypothesi & secundum quid, nego: hoc est, si non fieret aliqua hypothesis aliquius incompatibilis cum possibili posito in esse, ex possibili posito in esse non sequeretur aliquid absurdum, concedo: si fieret aliqua talis hypothesis, nego.

Dices: ergo saltem ex hypothesi quod Deus videat Petrum lessorum pro instanti A. non potest non sedere, quamvis simpliciter.

Respondeo concedendo sequalam, nec hoc est villo modo inconveniens, ut melius videbitur ex dicendis l. 2. Physicorum, & in Theologia.

DISPUTATIO XX,

QUÆ EST VNICA,

IN DVOS LIBROS PRIORVM.

QUATVOR libros composuit Philosophus, in quibus agit de analysi seu resolutione syllogismi ut sic, & demonstracionis in sua principia, ostendendo quānam principia requirantur ad ipsa, nihil enim aliud est resolutionis syllogismi in sua principia, quam assentio seu ostensio principiorum eius.

Primos duos vocavit de Priori Analyse seu resolutione, qui agunt de resolutione syllogismi, ut sic, qui est prior Demonstratione, sicut animal est prius homine. Alios duos vocavit de Posteriori Analyse seu resolutione, quia agunt de resolutione demonstrationis, quæ est posterior natura, quam syllogismus ut sic. Quia vero in summulis maximam & præcipuum horum librorum partem explicavimus, hic pauca tractanda restant.

QUESTIO I.

Vtrum eodem actu, quo intellectus assentitur conclusioni, assentiat etiam premisis.

2. **C**ertum est quem posse assentiri cuilibet ex premisis scorsim sine eo, quod assentitur conclusioni; sed & certum etiam videtur posse quem assentiti præmissis coordinatis inter se syllogistice, quin assentitur conclusioni, verbi gratia, quando aut non proponeretur expresse ipsa conclusio, aut si proponeretur non constaret de bonitate illationis; unde sequitur non eodem actu semper, quo quis assentitur præmissis, ipsum assentiri conclusioni. Sed quia, quando quis assentitur conclusioni ob præmissas actualiter propositas, dum assentitur conclusioni, assentitur etiam præmissis, difficultas est, an eodem actu quo assentitur conclusioni, assentiat etiam præmissis.

Prima sententia est eodem actu quo assentitur quis conclusioni, cum assentiti etiam præmissis ita, ut iudicet præmissas esse veras eodem actu, quo iudicat conclusionem esse veram. Hæc tribuuntur Occamo quest. 3. Prologi, Gabrieli quest. 8 & Durando 2. dist. 3. 8. quest. 13.

Seconda sententia negat, eodem actu quem assentitur conclusioni, & præmissis. Ita Ariminensis quest. 3. Prologi art. 1. conclusione 2. Averroë quest. 2. 4. scđ. 1. & alij.

Tertia sententia docet, eodem actu, quo quis assentitur conclusione, cum assentiti etiam præmissis, sed non eodem tam modo, nam per illum actum assentitur conclusione ut quod, præmissis vero ut quo: & in hoc distinguuntur hæc sententia à prima sententia, quæ videretur assentire, quod eodem actu quis assentitur & conclusione ut quod, & præmissis etiam ut quod. Hanc tenet D. Thomas 1. 2. quest. 8. art. 3. Valtius hic disp. 2. q. 5. Fonseca 5. Met. 1. quest. 4. Amicus hic disp. 2. quest. 5. qui plures alios citat.

CONCLUSIO.

3. *Assensu conclusionis non assentimur actu præmissis, nec ut quo, nec ut quod, proprie loquendo.* Hæc est secundæ sententiae contra primam & tertiam.

Probatur primo experientia, quia non adiutrimus nos assentiri præmissis per illum ipsum actum conclusione. *Probatur secundū*, quia dum assentimur conclusione propter præmissas, habemus alium actu quo assentimur præmissis: ergo non est necessarium ut assentiamur præmissis per assensum conclusione. *Probatur tertio*, quia non videtur eodem actu posse nos affirmare & negare, opinari probabiliter, & cognoscere certo: sed id debetur fieri, si eodem actu assentimur conclusione & præmissis, qui una ex præmissis potest esse affirmativa, & altera negativa.

Assentia
conclusio-
nis non
assentimur
præmissis
proprie
loquendo,
nec ut
quod, nec
ut quo.

& altera negativa, una probabilis, altera certa, ut est euidentis: ergo non assentimur uno actu conclusioni, & praemissis.

Dices ex his haberi quod uno actu nequeat quis assentiri conclusioni & praemissis ut quod contra primam sententiam, non ramen haberi quin eodem actu possit quis assentiri conclusioni ut quod, & praemissis ut quo, ut tenet tercia sententia.

Contra, quia vel iudicamus praemissas veras esse per assensum conclusionis, vel non iudicamus; si non iudicamus ergo nec ut quod nec ut quo assentimur illis; si iudicamus, ergo assentimur illis ut quod; nihil enim aliud est assentiri alicui ut quod, quam iudicare illud esse verum vel falsum.

Confirmatur hoc, querendo quid est assentiri praemissis ut quo: si dicas esse assentiri ipsis tamquam rationibus formalibus determinandi, seu mouendi intellectum ad assentiendum conclusioni,

Contra quando iudico omnem hominem esse risibilem ex eo quod iudico omnem hominem esse rationalem, & omne rationale esse risibile, certum est quod non iudiciemus illas praemissas esse rationes formales determinandi/nos ad assentiendum conclusioni; imo ad hoc ut id iudicemus, debemus ut alii pluribus discursibus: quanuis enim illae praemissae iudicatae, verae determinent & moueant aliquo modo intellectum ad assensum conclusionis, tamen per illum assensum conclusionis non iudicamus hoc.

Si dicas assentiri praemissis ut quo, non esse aliud quam assensum conclusionis dicere dependetiam ab illis tanquam ab illis, quae determinant intellectum ad assensum conclusionis; quanuis id concederetur, non est contra conclusionem, quia sic respicere praemissas non est proprium loquendo illis assentiri vlla ratione.

Confirmatur, quia non magis deberet dici intellectus assentiri praemissis ut quo, dum assentitur conclusioni, quam credere ut quo reuelationi cuiuslibet, ob quam credit aliquod mysterium abscurum: sed absurdum videretur dicere quod intellectus credendo mysterium obscurum, credit vlla ratione reuelationi, quae euidenter proponitur: ergo non est dicendum quod intellectus assentiendo conclusioni ob praemissis, assentiarur vlo modo eodem actu praemissis.

Confirmatur secundum, quia non magis debet eodem actu intellectus assentiri conclusioni, & praemissis, quam voluntas tendere in medium & finem: sed non debet voluntas eodem actu tendere in medium & finem, aut volendo vtrumque, aut nolendo vtrumque, aut volendo vnum, & nolendo alterum: ergo non debet intellectus assentiri eodem actu conclusioni, quo assentitur praemissis. Probatur minor, quia quando quis vult conseruare vitam, tanquam finem, & in ordine ad hoc non vult interficere se, aut māducere cibum venenosum aut in salubrem, per illum actu nolendi, nec vult conseruare vitam, alias idem actus esset volitio & nolitio, quod videtur absurdum; nec etiam non vult conseruare vitam, ut patet, ergo, &c.

6. Et per hoc patet responsio ad obiectiōnēm vnam, quae opponi solet conclusioni: non potest quis habere actuū circa medium, ut medium, quin eodem actu feratur circa finem, ut finem; nec potest quis credere ob reuelationem, quin eodem actu feratur in reuelationem: ergo nec potest quis tendere in conclusionem, ut talis est, quin tendat in praemissis.

Respondeo ex dictis posse quem tendere in medium, quae tale, sine eo quod eodem actu velit finem, & posse quem credere ob reuelationem, quin credit ipsi reuelationi, aut iudicet eam esse eodem actu. Vnde negatur antecedens in sensu, in quo possit aliquid facere contra conclusionem: & dico in tali sensu, quia duplicitate potest electio, hoc est actus quo volumus mediū, & fides qua credimus ob reuelationem, tendere in finem & reuelationem; uno modo, quatenus dicent ordinem aliquem ad illa, à quo tamen ordine non haberetur quod volitio mediū esset volitio finis, ut actus credendi esset assensus reuelationis; & hanc tendēam possumus admittere in electione ad finem, & fide d' reuelationem, & etiam consequenter in assensu conclu-

Dupliciter potest elec-
tio tendere in finem
& fides in reuelationem.

sionis ad praemissas: & fortassis doctiores nihil aliud intel- ligunt aut volunt quam hoc, dum dicunt electionem ver- fari circa finem, & fidem circa reuelationem, & assensu conclusionis intellectum assentiri ut quo praemissis: & sic intellecti non essent in re contra nos, sed solum in modo loquendi, in quo tamen ipsis peiora videntur habere partem, quia reuera non est idem respicere praemissas quo- modocunque, & assentiri ipsis: alias quandoquidem af- fensus respicit intellectum; deberet quis dici per assen- sum omnem productum ab intellectu, & respicientem ipsum, assentiri intellectui.

7. Alio modo potest electio respicere finem, quatenus esset volitio aut nolitio ipsis, & fides reuelationem, quatenus crederetur reuelatio per ipsum, aut vellet quis finem actu eodem, quo vult media. Et in hoc sensu ante- cedens facit ad propositum, & à nobis negatur. Iuxta hanc autem doctrinam potest claritatis gratia distinguui antecedens: non potest quis habere electionem aut fidem, quin eodem actu feratur in finem & reuelationem, quatenus actus electionis, & fidei dicit aliquam dependen- tiā ad reuelationem & finem, concedo, quatenus volitio illa, quae est electio, sit volitio formalis finis, aut actu fi- dei, quo creditur reuelatum, creditur etiam reuelatio, ne- go antecedens. Et similiter distinguo consequens: quatenus assensus conclusionis necessario dicat aliquem ordinem ad praemissas, concedo consequentiam; quatenus dicteret talem ordinem, ut per eum intellectus assentiat prae- missis, nego consequentiam.

8. Obiectio secundum: Possunt dari actus distinctae specieē circa eandem conclusionem materialiter sumptam: sed hoc non ex alio capite, quam quod illa conclusio deduci possit ex praemissis, & quod illi assensus dicant ordinem ad diuersas illas praemissas: ergo assensus conclusionis versatur circa praemissas.

Respondeo distinguendo consequens: versatur circa praemissas, quatenus dicit aliquem ordinem ad illas, concedo consequentiam: quatenus dicit talem ordinem ut debeat dici assensus talis, quo intellectus assentitur, nego consequentiam. Si autem quæras, qualem ordinem dicat ad praemissas, respondebitur quæstione sequenti.

Obiectio tertio: Praemissa sunt, quæ formaliter deter- minant intellectum ad assensum conclusionis; ergo assen- tur intellectus praemissis per assensum conclusionis.

Respondeo negando consequentiam: sicut enim illo actu non intelligimus entia rationis, non intelligimus entia realia, per quæ tamen determinamur, & mouemur ad illam intellectiōnem, cum entia rationis non possint mouere intellectum: ita in proposito dicendum est.

Q. V AE STI O II.

Quomodo dependet assensus conclusionis ab assensibus praemissarum.

9. I Am diximus quæstione præcedentiā assensum conclu- sionis dependere actu ab assensu praemissarum, & id vel ex hoc ipso certum est, quod non haberetur nisi ha- beretur assensus praemissarum; etiamsi enim aliquis appre- henderet tres propositiones obiectivas, ex quibus confi- tuitur syllogismus, esse optimè dispositas in modo & fi- gura, atque adeo cognoscet certo praemissas non posse esse veras, quin conclusio vera esset; tamen adhuc nisi iudicaret praemissas esse veras, non assentiretur illarum conclusioni, ut patet experientia; est ergo aliqua depen- dentia, & consequenter aliquis ordo in assensu conclusio- nis ad assensum praemissarum.

Quia vero res aliqua dependere potest actualiter ab alia tripliciter: primo sic, ut quanvis dependeat hic & nunc, non tamen tam necessario, quin naturaliter etiam possit, vel illud ipsum, vel aliquid eiusdem rationis cum ipso esse absque dependentia ad illud, & sic calor dependeret quandoque à sole, quandoque ab igne, quandoque ab aliis causis. Alio modo sic, ut non possit esse naturaliter absque illa dependentia, quanvis possit supernaturaliter; & sic intellectio supponitur communiter dependere à specie impressa. Tertio sic, ut nec supernaturaliter possit esse absque

absque illo, & sic relatio dependet à fundamento, & secundum Thomistas actus omnis vitalis à potentia vitali.

10. Hinc dubitari potest, quoniam ex his modis dependeat assensus conclusionis à præmissis. Quia in re existim dicendum quod non dependeat à præmissis formalibus tertio modo: cum enim sint actus realiter distincti, non appetat ratio tam necessaria connexionis inter illos, quin possit esse assensus conclusionis supernaturaliter absque assensibus præmissarum; Vnde difficultas est, utrum dependeat necessario connaturaliter loquendo ab assensu præmissarum: & quidem quantum ad hoc non potest esse dubium, quin, quatenus dicitur assensus conclusionis formaliter loquendo, debet dependere ab assensu præmissarum, quia per assensum conclusionis formaliter intelligimus assensum, qui habetur ex assensu præmissarum: ergo ut sic debet esse ex præmissis, & consequenter cum dependentia ad illas. Sed dubium est, an ille actus, qui sequitur hic & nunc ex præmissis, & propterea vocatur assensus conclusionis formaliter, possit quoad substantiam, & rationem suam specificam esse connaturaliter loquendo absque eo quod sit ex præmissis, seu habeat dependentiam ab assensibus præmissarum: si potest, tum esse assensum conclusionis formaliter loquendo non erit ipsi intrinsecum, sed extrinsecum & accidentale; & non sequitur præcise ex eo quod unus actus sit ex præmissis, & alius non sit, quod distinguantur species: si non potest, tum esse assensum conclusionis formaliter est ipsi intrinsecum, & ex eo quod unus actus sit ex præmissis, & alius non sit, sequitur quod distinguuntur species.

11. Rursum, quia potest aliquis actus habere dependentiam intrinsecam ab assensibus præmissarum absque eo, quod habeat dependentiam tam intrinsecam ab assensibus huius speciei, qui actus talis in specie possit esse cum dependentia ab assensibus diversa speciei, potest vltius dubitari, an assensus conclusionis formaliter dicat dependentiam intrinsecam ab assensibus talis speciei, ita, ut naturaliter simili assensus nequeat procedere ab assensibus diversæ rationis.

Denique, quia dependentia assensus conclusionis ab assensu præmissarum vel debet esse dependētia ab illo, tanquam à conditione sine qua non, vel tanquam ab aliqua causa; & quia non potest dependere ab illo, aut tanquam à causa finali, quia sine dubio assensus conclusionis non ordinatur ad assensum præmissarum, tanquam ad finem, sed potius est contraut tanquam à causa materiali aut formalni, cum certum sit nec assensum conclusionis subiectari in assensu præmissarum, quod necessarium est, ut assensus præmissarum elset causa materialis eius, nec assensum præmissarum subiectari in assensa conclusionis, quod necessarium est, ut assensus præmissarum est causa formalis assensus conclusionis: Hinc tota difficultas reducitur, an dependeat ab ipsis tanquam à causa efficiente, aut tanquam à conditione sine qua non: & quidem hæc vltima difficultas est, quæ principaliter solet in hac quæstione examinari, & in ea sunt plures sententiae.

12. Prima sententia docet, assensum conclusionis dependere à præmissis in genere causæ efficientis concurrentis per influxum physice simul cum intellectu ad eius productionem. Hanc tenet Maistrius disput. 11. quæst. 3. qui eam putat esse Doctoris quæst. 1. prol. ad secundum & alijs locis. Eam etiam sequuntur Thomista communiter testibus Complutensiis disput. 17. quæst. 3. qui particularius item explicantes dicunt præmissas concurrere ad assensum conclusionis, vel in quantum actus intellectus, quibus assentimur præmissis, producunt speciem aliquam intelligibilem, que simul cum intellectu producit efficientem illum assensum, vel in quantum illimer assensus immediate cum intellectu influant in illum.

Secunda sententia est Averroë quæst. 25. sct. 3. asserentis assensus præmissarum solum concurrere p: i modum conditionis sine qua non, eo modo quo secundum probabilem sententiam concurrebit propositione bonitatis ad amorem: & eam etiam videtur tenere Arriaga disput. 15. sct. 5. qui dicit eos concurrere non physice, sed quatenus illum-

nant intellectum, ac dirigunt illum.

Tertia sententia est aliquorum in manuscriptis, quod assensus præmissarum concurrit per modum conditionis tamen, præmissæ vero obiectivæ concurrit efficienter & physicè.

Quarta sententia est aliorum etiam in manuscriptis, quod tam formales præmissæ quam obiectivæ concurrit tantum per modum conditionis sine qua non.

CONCLUSIO I.

13. Assensus conclusionis habet connaturalem dependētiam ab assensibus præmissarum, ita ut naturaliter talis assensus in specie non possit esse absque præmissis formalibus. Hæc videtur communiter supponi ab omnibus, quamvis Arriaga disp. 15. num. 23. dicat aliquos tenere oppositum.

Probatur ab Arriaga, quia nisi conclusio intrinseca dependet ab assensibus præmissarum, multi essent syllogismi, in quibus non posset assignari quis actus de facto esset conclusio: sed hoc est absurdum, ergo. Probatur maiorem, quia sunt aliqui syllogismi confitati ex tribus propositionibus quarum una potest esse aliquando conclusio respectu aliarum duarum propositionum, & aliquando præmissa respectu unius ex illis duabus: sed quando proponuntur huiusmodi syllogismi in intellectu, non potest dici quænam propositione ex illis sit conclusio, & quænam non, nisi assensus conclusionis intrinsece dependeat à præmissis: ergo.

Contra hanc reprobationem primò facit, quod æque militat contra ipsum: nam si ex eo quod ex tribus propositionibus propositis intellectui una possit indifferenter esse conclusio vel præmissa, sequitur non posse cognosci, quænam sit conclusio; etiam ex eo quod una possit indifferenter producere alteram, vel ab altera produci, non poterit cognosci quænam producatur, aut quænam producat, & conseqüenter non poterit cognosci quænam sit conclusio: sed secundum Arriagam si una sit indifferens, ut sit conclusio, & præmissa, erit indifferens ut producatur & producat: ergo secundum ipsum non poterit cognosci quænam sit conclusio.

Confirmatur hoc, quia aut illa tres propositiones sunt indifferentes ex se ad hoc, ut habeatur actus conclusionis circa unam ac alteram, aut non sunt, sed sunt determinatae, ut habeatur actus conclusionis circa unam: si secundum dicatur, tunc tota probatio Arriaga, quæ procedit ex illa indifferencia, si vero dicatur primum, ergo ut determinetur intellectus ad assentendum unius per modum conclusio, debet aliquid aliud accedere: sed illud aliud potest sufficere ad determinandum intellectum tam bene in scatentia aduersariorum, quam in sententia Arriaga ergo.

16. Contra secundum, quia quamvis ex hoc discursu Arriaga haberetur, quod conclusio debet cauari ab assensu præmissarum, non sequeretur præcise ex hoc, quod assensus qui est conclusionis, elset essentialiter assensus conclusionis, ut conclusio est, quamquam hic & nunc procederet ab illis præmissis, non sequeretur, quin posset produci assensus talis rationis essentialis absque illis: sicut calor, licet hic & nunc producatur ab igne, potest tamen produci calor eiusdem speciei ab alia causa absque concurru ignis.

Probatur ergo aliter conclusio, quia experientia potest vnuquisque in se animaduertire, quod non eodem modo feratur in propositionem obiectivam, quando determinatur ad assentendum ipsi ex præmissis, & quando aliunde determinatur absque assensu præmissarum: ergo signum est quod ille assensus, qui habetur virtute præmissarum formalium, sit distinctæ rationis ab illo, qui habetur naturaliter absque concurru earum. Confirmatur hoc amplius per dicenda conclusione sequenti.

17. Probari posset vltius ex doctrina Arriaga num. 27. quia si conclusio non haberet ex se rationem aliquam particularem, ob quam exigeret à præmissis prouenire, non posset colligi quod depederet physice ab illis principiis, ergo saltem in sententia eorum, qui admittunt huiusmodi dependentiam physicam, debet admitti dependen-

Assensus
conclusio
nis habet
intrinse-
cam depen-
dientiam
connatura-
lem ab af-
fensibus
præmissa-
rum.

intrinseca, & non accidentalis. Probatur antecedens, quia si non haberet ordinem intrinsecum, ratione cuius exigeret prouenire à præmissis, posset ab aliis causis prouenire: ergo non posset cognosci, quod proueniret à præmissis.

Hac probatio nihil valet; nam sicut potest hic & nunc cognosci quod calor proueniat ab igne, licet possit prouenire aliunde, ita posset assensus conclusionis prouenire hic & nunc à præmissis, quamvis ex aliis etiam causis produci posset; vnde in forma nego antecedens cum consequenti sua probationis.

Et si quaeras vnde possit colligi quod proueniret à præmissis. Respondeo, ex eo quod non sit alia aliqua causa tum præsens, à qua proueniat, & quod debeat prouenire ab aliqua causa, qui est etiam discursus, quo mediante potest colligi, quod calor proueniat hic & nunc ab igne.

CONCLV SIO II.

*Affensus
conclusionis
dependet ab af-
fensis ita, vt non possit esse naturaliter absque aliquibus
senibus præmissis formalibus, sed etiam dependet intrinsece à talibus
præmissis formalibus in particulari, ita vt non possit esse na-
turaliter ab aliis præmissis formalibus diuersa specie.*

Hæc etiam est communis, & probatur, quia alias affensis conclusionis, deductæ ex præmissis obiectiis probabiliter cognitis, posset prouenire ex iisdem præmissis scientificæ cognitis, è contra affensis conclusionis, deductæ ex præmissis certo cognitis, posset prouenire ex præmissis probabiliter tantu cognitis: sed hoc est absurdum, quia sequeretur quod esset affensus certus & incertus; certus quidem, quia procederet ex præmissis certo cognitis; incertus autem, quia procederet ex præmissis cognitis cognitione tantum probabili: ergo. Probatur maior, quia nihil impedit nisi quod affensis præmissarum sint diuersa specie: ergo si non dependeret per se connaturaliter affensis conclusionis ab affensis determinatis talis speciei, maior esset vera.

19. Confirmari posset hoc, quia alias scientia à priori, & scientia à posteriori de eadem conclusione obiectua essent eiusdem speciei, & scientia physica ac metaphysica, quia non appetat ratio distinctionis eatum, nisi quod præmissas formales sint diuersæ specie. Sed hæc confirmatio se sola non sufficeret, quia facile posset negari sequela cum sua probatione.

Ratio autem, vnde colligeretur distinctio istarum scientiarum, esset quia dicentes ordinem per se ad diuersas præmissas obiectiis; vnde quamvis ex hoc etiam sequatur quod dicant ordinem ad diuersas præmissas formales, tamen posset dici quod hoc esset per accidens in ordine ad distinctionem istarum scientiarum, quæ distinguenterunt eodem modo, quamvis per impossibile istæ præmissas formales non essent diuersæ specie.

Melius confirmari potest conclusio experientia, quia constat nobis non eodem modo nos ferri in conclusionem obiectiuiam, quando deducimur in eius cognitionem per præmissas formales huius, & illius speciei.

CONCLV SIO III.

*Vnde col-
ligatur in-
trinseca
dependentia
conclu-
sionis à
præmissis
formali-
bus.*

20. Licet non posset cognosci ista dependentia intrinseca, que est in actu conclusionis, ad præmissas formales per hoc præcise, quod causare physice & effectue conclusionem: potest tamen cognosci per hoc, quod & causent illam effectu, & non posset causari connaturaliter loquendo absque præmissis, neque ab aliis præmissis, quam huius rationis. Hæc etiam debet esse in se communis.

Probatur prima pars, quia aliquid potest causare physique aliud, quod non habet huiusmodi dependentiam intrinsecam ab illo, vt patet de igne respectu caloris: ergo non potest ex causatione physica præcise colligi quod sit talis dependentia.

Probatur secunda pars, quia eo ipso quo aliquid non potest produci ab alio quam ab homine, v. g. sequitur quod dicat dependentiam particularem actualem ad hominem, quoties datur, sine qua esse non posset connaturaliter; & hinc quoties videmus aliquos effectus ex natura sua intrinseca determinare sibi causas distinctæ speciei,

colligimus illos esse diuersæ speciei.

CONCLV SIO IV.

21. Præmissæ formales concurrunt efficienter ad productionem conclusionis, & non mediante aliqua specie, sed immediate. Hæc est iuxta primam sententiam ex præmissis contra secundam.

Probatur secunda pars, quia superflue requiretur species illa producta per illas præmissas formales ad productionem conclusionis: quia enim ratione possent concurrere ad productionem istius speciei immediate, possent etiam ad productionem conclusionis.

Probatur ergo prima pars, in qua sola est principalis difficultas, quia ipsamet præmissa obiectiva, & conclusio obiectiva cum speciebus quibuscumque ab iis productis, & apprehensione, ac etiam iudicio necessariae connexionis, quam haber veritas conclusionis cum præmissis, non sufficient ad determinandum intellectum ad cognitionem conclusionis: ergo aliquid aliud requiritur ad concurrentem physicæ cum intellectu; sed nihil praeter affensis præmissarum, quibus positis necessarij sequitur ille affensis conclusionis: ergo affensis præmissarum concurrunt physicæ cum intellectu. Probatur antecedens, quia ex experientia constat quod, positis iis omnibus absque affensis præmissatum, non sequitur affensis conclusionis.

Respondeo posset negando consequentiam, quia licet sequatur, quod aliquid aliud requiratur, non tamen ut concurrat physicæ; quia posset requiri tanquam conditio sine qua non, sicut requiritur cognitione ad amorem.

Sed contra primo, quia ad diuersitatem specificam affensis præmissatum sequitur diuersitas specifica in affensis conclusionum, etiam conclusiones obiectiæ, & præmissæ obiectiæ sint eiusdem speciei: ergo affensis illi non sunt conditiones sine quibus non respectu conclusionum formalium. Probatur consequentia, quia ad varietatem specificam conditionis sine qua non præcise, non sequitur diuersitas specifica in effectu sequente, vt patet à priori, quia non potest bene concepi quomodo id fieri possit; & à posteriori, tum quia de facto ex maior, vel minori applicatione calidi ad passum non sequitur effectus productos ex illo esse diuersæ speciei, & magis directe ad propositum, quia actus misericordia sequens ad iudicium probabile huius speciei de bonitate misericordia, non distinguitur specie ab actu sequente ad aliud indicium probabile, aut certum, etiam distinctæ speciei, si cætera sint eiusdem rationis, vt omnes tenent: ergo varietas conditionis sine qua non, & præsertim si sit talis conditio, qualis est iudicium intellectus, non variat sequentes effectus.

23. Nec refert, quod amor proueniens à charitate in via sit distinctione rationis ab amore proueniente ab ipsa in patria, quamvis charitas habitualis, & voluntas sint eiusdem rationis utroque; quandoquidem hæc varietas non oritur ex varietate propositionis obiecti utroque, alias amor, quo amatet Deus cognitum per fidem naturalem, esset distinctæ speciei ab amore quo amatet, vt cognitus per scientiam aut opinionem naturalem, contra omnes: sed oritur ex eo quod cum illa varietate propositionis formalis sit etiam varietas ex parte obiecti: nam Deus in se secundum rationem particularem distincte propinquit in patria, & non propinquit sic in via, sed secundum conceptum abstractuum & confusum; vnde ex parte obiecti est diuersitas sufficiens, ratione cuius possent causari amores isti diuersi: sed quando per diuersas cognitiones idem ipsum obiectum secundum eandem rationem cognoscitur, vt contingit in casu nostro, & præsertim per cognitiones eiusdem ordinis, profecto ex varietate cognitionis non deberet argui varietas in effectu, si solum le haberent per modum conditionis sine qua non.

24. Probari posset hæc pars aliter, quia præmissæ formales substituuntur loco speciei impressæ determinantis intellectum ad affendiendum conclusionem: sed illa species determinat intellectum efficienter: ergo & præmissæ formales supplentes locum eius. Propter hoc argumentum concedit

Disput. XX. Quæst. II.

277

concedit Arriaga num. 61. dum intellectus assentitur præmissis, interuenire speciem aliquam conclusionis, quæ effectiue ad eam concurrit, & deinde contra hoc obicit nouam, ut ipse ait, & grauem difficultatem, quia posset fieri, quod non haberet quis speciem conclusionis, vt si numquam ante cognosceretur veritas conclusionis: in tali casu præmissæ concurreter efficienter, quia nihil aliud esset, quod suppleret defectū istius speciei.

Et si dicatur, quod si tum præmissæ producerent species conclusionis, quæ concurrere posset effectiue, & que posset dici, quod sicut concurrent ad speciem conclusionis, concurrent ad ipsam cōclusionem.

Ad hoc respondet Arriaga, quod in tali casu species ipsorum præmissarum formalium concurrunt, non vero ipsamet præmissa, quia actibus intellectus non tribuitur ista virtus, vt vna alteram possit producere.

25. *Sed certe nec hec probatio, nec doctrina Arriaga* vlo modo placent; non quidem probatio, quia falsa est absolute major; non etiam doctrina Arriagæ primæ, quia si intelligit vlla specie conclusionis interuenire præter species, quæ deseruunt ad simplicem apprehensionem conclusionis obiectiæ, omnino falso est, quia gratis & superflue afficeretur talis species, nec potest assignari à qua causa produceretur, nam quæcumque causa ipsam produceret, posset & quæ bene producere ipsamet conclusionem formalem. Si autem intelligat interuenire debere illam speciem quæ requiritur ad simplicem apprehensionem conclusionis, male supponit casum vnum, in quo illa non sit; impossibile enim est absque illa haberet iudicium de conclusione, saltem naturaliter.

Secundò, quia male asserit, quando primo productur assensus conclusionis, ad eam concurrere species præmissarum formalium; nam multo melius adscriberetur illa productio ipsamet præmissis formalibus, si non sufficeret concursus ipsorum per modum conditionis sine qua non, quod si diceretur sufficere huiusmodi concursus in præmissis formalibus, ipsamet præmissæ obiectiæ & conclusio obiectiæ possent sufficere cum intellectu, tanquam causa effectiua adæquata ad producendum efficienter assensum conclusionis, supposita illa conditione sine qua non, & gratissime requireretur concursus viiius alterius speciei.

Confirmatur conclusio, quia maiorem videtur habere causalitatem assensus præmissarum circa conclusionem, quam prima apprehensio circa iudicium, vt facetur ipsamet *Auersa*, & patet ex eo quod assensus hic infertur illatiue, & quasi per impulsum quendam ex assensu præmissarum, quod non est verum de iudicio respectu apprehensionis: sed apprehensio habet rationem conditionis sine qua non respectu iudicij; ergo assensus præmissarum habet plusquam rationem talis conditionis, & consequenter habet concursum effectiū.

26. *Obiectio primæ*. Proposito intellectus tam necessario requiritur ad actum voluntatis, & simplex apprehensio ad iudicium, quam assensus præmissarum requiritur ad assensum conclusionis, & tamē illa proposito non habet aliam causalitatem, quam conditionis sine qua non respectu actus voluntatis, sicut nec apprehensio respectu iudicij: ergo idem dicendum de assensu præmissarum respectu assensus conclusionis.

Confirmatur, quia vnuus actus intellectus non debet habere virtutem productivam alterius.

Respondet negando consequentiam, quia exigentia actus intellectus ad actum voluntatis est solummodo per modum applicationis obiecti ad voluntatem, & consequenter sufficit vt dicatur conditio sine qua non; & idem est de apprehensione respectu iudicij, nec est vlla ratio particularis, ob quam dicatur cōcurrere efficienter; non est autem ita de assensibus præmissarum respectu conclusionis, vt patet ex dictis.

Ad confirmationem obiectiæ nego antecedens, tam facile quam asseritur.

27. *Obiectio secundæ*: Potest haberet assensus conclusionis, quād actu non sunt propositæ præmissæ, & quando consequenter non habetur actu assensus præmissarum,

vt quando quis recordatur se probauisse aliquam conclusionem bono discursu, & obliuiscitur discursus: ergo assensus formalis præmissarum non concurrit effectiue ad assensum conclusionis. Probatur consequentia, quia illa causa, quæ sufficit ad assensum conclusionis, quando præmissæ non proponuntur, sufficit etiam quando proponuntur, & consequenter superfluit cursus præmissarum.

Hæc obiectio & quæ militat contra aduersarios ac contra nos. *Respondet* autem primò negando consequentiam, quia illa causa, quæ sufficit ad assensum conclusionis, tum non haberet quando adlunt præmissæ actu propositæ: illa enim causa, quæ sufficit tum cum intellectu, non est ipsa conclusio apprehensa, nec conclusio apprehensa simul cum præmissis, sed vltius requiritur memoria discursus præteriti in confuso; memoria autē illa non haberet, quando actu proponitur ipsamet discursus, vt patet. Quod si etiam tum haberetur illa causa nō deberet concurrere, quia solū habet concurrere, quando absunt illæ præmissæ, quantum defectū supplet, vnde non deber concurrere, quando actu habentur.

28. *Respondet* secundò negando haberet assensum conclusionis in absentia præmissarum eiusdem rationis cū assensu illo, qui habet etiā propositis, quidquid dicat alij. Mouet ad hoc negandū, quia vnuus assensus dependet actualiter à memoria alicuius discursus in confuso, & est assensus in se etiam minus clarus quam alter assensus, & minus certus; alter autem assensus dependet ab actu determinato, & est magis clarus & certus, synde facilis posset quis dubitare de veritate assensus habiti per memoriam, quam assensus habiti per actualem discursum; id quod de assensu demonstratio videtur evidens, de quo non potest quis dubitare quando præmissæ actu proponuntur: sed quād quis assentiretur eidem conclusioni propter memoriam tantum confusam, qua recordaretur se habuisse aliquando discursum demonstrativum, posset dubitare de veritate eius, dubitando scilicet de infallibilitate memorie.

29. *Confirmatur hoc*, quia quando quis assentitur conclusioni propter discursus distinctæ rationis, & diuersa media, habet assensus distinctæ rationis, & ipsamet per reflexionem potest aduertere illam diuersitatem; sed quando postea assentiretur eidem conclusioni ob memoriam alicuius discursus ante habiti, & confuse cogniti, non posset aduertere, an actus, quem haberet, conueniret potius cum vno quam cum altero ex assensibus illis pluribus habitis antea; nec etiam esset vlla ratio, cur assensum vnum haberet prius, quam alterum: ergo potius dicendum est, quod neutrū haberet, sed alium actum distinctæ rationis.

Et si queras, quid determinat effectiue intellectū ad assensum conclusionis, quando præmissæ actu non proponuntur. *Respondet* speciem impressam ipsiusmet assensus ante habiti, & aliquando quidem hanc solam, & aliquando simul cum hac concurrere speciem, qua recordamus nos aliquando deduxisse illam conclusionem ex aliquibus præmissis. Itaque quando recordamus nos assensisse certo vel probabiliter conclusioni, & non recordamus an ad hoc deducebamur per præmissas, nec ne, tum species ipsiusmet assensus ante habiti sufficit ad determinandum nos ad assentendum iterum eidem conclusioni. Quando vero recordamus nos assensisse illi conclusioni propter alias præmissas, tum species assensus conclusionis & præmissarum in confuso cognitarum nos determinant.

CONCL V S I O N E V.

30. *Non sufficit apprehensio præmissarum obiectuarum* Requiritur & conclusionis, ac etiam assensus præmissarum obiectuarum ad assensum conclusionis, nis iudicium de quāmuis follogismus sit optime constructus.

Hæc patet, quia vltius requiritur iudicū de necessaria conexione veritatis conclusionis cū veritate præmissarum; quod iudicū non semper causatur ex assensi præmissis, bus præmissarū & apprehensione earū ad cōclusionis,

A a

ut patet manifeste in syllogismis factis in aliis modis præter quatuor primos modos primæ figuræ, nam eorum consequentia non est tam evidens, quin requirat probationem per reductionem eorum ad quatuor illos primos modos, aut per reductionem ad impossibile: & hoc ipsum videtur intendi per eos authores, qui exigunt ad assentendum conclusioni præter assensum præmissarum iudicium de bonitate consequentie: nam hoc iudicium videtur esse iudicium de necessaria connexione veritatis conclusionis cum veritate præmissarum: quod si aliud volunt, omnino falluntur.

Quid determinat ad iudicium de bonitate consequentie?

31. *Et si queras, à quo causetur hoc iudicium.* *Respondeo*, aliquando illud causari ab ipsomet syllogismo obiectu appreheenso, quando scilicet est syllogismus perfectus ac clarus, hoc est factus in quocumque ex quatuor primis modis primæ figuræ, aliquando vero causatur per illum discursum, quo cognoscitur syllogismus obiectius posse reduci ad illos syllogismos primæ figuræ, aliquando deniq; per illum discursum, quo cognoscitur, quod si negaretur consequentia, reduci posset eam negans ad impossibile.

Si queras rursum, an hoc iudicium concurrat effectiue ad assensum cœclusionis. *Respondeo* affirmatiue propter easdem rationes, propter quas idem dixi de iudicio præmissarum, quæ de hoc æqualiter concludunt.

CONCLVSIO VI.

Conclusionis 32. *Præter has dependentias conclusio formalis, seu assensus conclusionis obiectius nullam habet dependentiam aliam, de præmissis.* Hæc est conformis primæ sententiae supra dicta, que non specificat aliam dependentiam conclusionis à præmissis, quam dependentiam in genere causa efficientis.

Probatur autem breuiter, quia positis his dependentiis solis habebit actus perfectissime rationem conclusionis formalis, & eo non posito non haberet talem rationem, nec est illa necessitas aut iudicium ullius alterius dependentiæ: ergo.

Et hinc patet manifeste, primò assensum conclusionis non dependere immediate à præmissis obiectiis, nec illa ratione, nisi quatenus illæ requiruntur ad causanda iudicium de præmissis, & necessaria connexione veritatis conclusionis cum veritate istarum præmissarum. *Patet secundo*, per actum conclusionis non ferri nos in ipsas præmissas obiectiis, aut formales formaliter, & explicitè, quia ex his dependentiis non sequitur quod ita feramur, nec ex experientia ipsiusmodi actus conclusionis, aut ex illa alia ratione id colligitur; ergo frustra ac gratis id assertur: & per hoc confirmatur resolutio nostra in praecedenti conclusione.

33. *Obiicies*: sicut per actum electionis ferimur non solum in media, sed in fine, ita per assensum conclusionis non solum tendimus in conclusionem, sed in præmissas: sed non solum ferimur in fine per electionem quatenus electio causatur physice à fine aut intentione ipsius, sed alia ratione particulari: ergo similiter dicendum de conclusione, & cōsequenter est alia dependentia cœclusionis ad præmissas præter dependentiæ effectiua.

Confirmatur: quamus Deus se solo produceret cum intellectu assensu conclusionis, adhuc per eum tendemus actu in præmissas, alias non esset conclusio: ergo habet alii ordinem ac dependentiæ ad præmissas præter illum, quem dicit ad illas, ut ad causas efficientes.

Confirmatur secundò, quia in discursu aliquid in mente correspôder particula illatiua ergo, & illud in nobis experimur: sed illud non potest esse dependentia ad præmissas, ut ad causas effectiua, quia non expescimur illa dependentiam, sed eam colligimus per discursu, si tamen detur illa ratione; ergo aliqua alia dependentia & ordo est in assensu cœclusionis præter dependentiæ illæ effectiua.

34. *Respondeo* primo forte minorem esse falsam, quia fortassis solū volumus directe ipsa media per illū actu, & licet dicamus etiam tendere in fine, per hoc tamē nihil aliud denotatur, nisi quod nō vellemus media, nisi tenderemus in fine per alium actum determinantem voluntatem ad illā electionem. Quod si experientia aliqua

constet oppositū de electione, nimur quod actu per illum ordinem medie ad finē ita, ut respiciat actu finē etiam, tum *Respondeo secundò* negando maiorem, quia certe talis experientia non est de aīseū cœclusionis, inquit opposita, ut facile quis in seipso animaduertat, si reflectat supra illū actu, quo assentitur conclusioni. Quid autem reuera dicendū sit de dependentia electionis à fine, dicetur in libris de *Anima disput. de Voluntate.*

Ad primam confirmationem Respondeo, negando antecedens, ad cuius probationem dico esse questionem de nomine, an tum vocandus esset ille actus conclusio, necne; nam si per conclusionem intelligatur actus causatus actualiter per influxum præmissarum, non erit actu conclusio, nec necessarium est quod sit actu conclusio; si autem intelligatur per conclusionem actus ille, qui consuetualiter exigit à præmissis produci, & sine quibus naturaliter produci nequit, erit conclusio, etiam in tali casu: quid autem intelligendum sit per conclusionem, est mera quæstio de nomine.

Ad secundam confirmationem Respondeo, illud quod correspôder particula ergo, esse necessariam connexionem, quæ proponitur inter veritates præmissarum, & veritatem conclusionis obiectiua, quam connexionem iudicamus esse inter illa, quoties assentimus conclusioni, & consequenter experimur nos illam cernere; unde in forma *Respondeo* negando consequentiam, quia illud, quod significatur per ly ergo, non reperitur in ipsam conclusionem formali, seu assensu conclusionis obiectiua, sed potius est aliquid prærequisitum ad illum assensum habendum, connaturaliter loquendo.

35. *Obiicies secundò*: Assensus præmissarum dicimus alium ordinem ad præmissas obiectiwas earumque species, quam dependentiæ in genere causa efficientis; & idem est de assensu conclusionis respectu ipsiusmodi conclusionis obiectiua: ergo idem est dicendum de assensu conclusionis respectu præmissarum vel formalium, vel obiectuarum, vel vtratumque. Probatur antecedens, quia quamus actu non caufarentur assensus præmissarum à præmissis obiectiuis, nec assensus conclusionis ab ipsa conclusione, adhuc actualiter respicerent illa.

Respondeo negando consequentiæ, & ratio disparitatis est, quod per assensu præmissarum formaliter feratur intellectus in ipsas præmissas obiectiwas, & ex natura sua intrinseca habeat ille assensus declarare naturam istarum præmissarum, unde dicit huiusmodi ordinem actualē manifestatiū ad ipsas, & id est de assensu cœclusionis respectu ipsius conclusionis; sed assensus cœclusionis non tendit ex natura sua formaliter in præmissas villas declarando illas aut determinando intellectum formaliter ad ipsarum considerationem.

Ex quibus vltius patet ratione cœclusionis formaliter haberi, vel à sola exigentia dependendi in genere causa efficientis à præmissis formalibus, & iudicio de necessaria connexione veritatis conclusionis cū veritatis præmissarum; vel certe ab illa exigentia & etiā à dependentia actuali superaddita ipsi. Cuius oppositum videatur docere *Arriaga* *disput. 15. secl. 4. subsectione prima*, ad cuius fundamenta per iam dicta patet respōsio.

QVÆSTIO III.

Vix positis præmissis necessitatetur intellectus ad assensum conclusionis.

36. *S*uppono ex sūmulis syllogismū esse orationē, in qua quibusdā positis aliud ex his, quæ posita sūt, necessario sequitur, eo quod h̄c sūt: id est else orationē, in qua dux propositiones ita inter se disponuntur, ut alia propostio ex iis necessario sequatur: qua dux propositiones sic disposita vocatur *præmissa*, tertia vero, quæ ex iis sequitur, vocatur *conclusio*. Itaq; cōtroueritur vtrum intellectus assentiens præmissis sic dispositis, & apprehendens conclusionem, ac iudicās præmissas esse rite dispositas in modo & figura, necessitatetur ad assentēdū cœclusioni, & hoc nō solū necessitatē speciæ cœclusionis, sed etiā exercitii. Voco autē necessitatē speciæ cœclusionis illā, qua accessitaretur ad producēdū assensū circa conclu-

*Quid exer-
citii.*

cōclusionem casu, quo vlo modo haberet actum circa illam, quamvis non necessitaretur ad producendum vllum actum circa illam. *Necessitatem exercitij* vco illam, qua necessitatetur ad eliciendum aliquem actum circa conclusionem illam. Necessitatem specificationis haber voluntas ad amandum bonum secundum communiorē sententiam, non vero exercitii, quia ex suppositione quod velit elicere aliquem actum circa bonum, debet elicere actum amoris, potest tamen nullum actū elicere. Necessitatem specificationis & exercitii haber ignis ad producendū calorem in homine approximato, quia non solū debet aliquid producere in tali homine, sed etiam debet producere calorem in ipso: his exemplis vtr in sententia communiori.

C O N C L V S I O .

37. *Intellectus necessitatur ad assentiendum conclusio-*
nī, & necessitate specificationis, & necessitate exercitij, posse
quod assenserit præmissis, & quod indicauerit eas esse bene
dispositas in modo, & figura.

Intellectus necessita-
tur ad af-
sentium co-
nclusio-
necessitate
specifica-
tionis & exer-
citii.

Prima pars, quæ est omnium, probatur. Intellectus est potentia naturalis determinata ex se ad cognoscendum obiectum, secundum quod proponitur ipi: ergo si proponitur ipsi conclusio, vt vera, sufficienter, non potest fiducare quod sit falsa, & consequenter si habeat aliquem actum, debet habere assensum, hoc est iudicium quod sit vera. Et certe si voluntas, quæ est potentia libera, non potest nolle bonū, sed si velit tendere vlo modo in illud, debet illud velle; multo magis dicendū est de intellectu quod non possit dissentire vero, sed si habeat aliquem actū circa illud, quod debeat esse assensum.

Confirmatur præterea, quia verum non est obiectum diffusus: ergo non potest intellectus dissentire vero, vt vero; qui conclusio in tali casu proponitur ipsi vera, ergo &c.

Secunda pars est Doctoris in 1. dist. 1. queſt. 4. §. ad argumentum. D. Thome 1. p. queſt. 8. 2. art. 2. & 1. 2. queſt. 17. art. 6. Durand. 2. dist. 2. 5. queſt. 4. nu. 7. quos sequuntur Fonseca 6. Met. c. 1. queſt. 4. ſect. 4. Conimbric. 1. Pof. queſt. 4. art. 4. Arriaga diſp. 15. ſect. 6. Complutenses diſp. 17. queſt. 4. contra Runium ibid. queſt. 8. Auersam queſt. 25. Log. ſect. 3. & aliis.

Probant Complutenses, quia in eodem instanti, in quo est assensus minoris, est etiam assensus conclusionis: ergo voluntas imperans, aut permittens assensum minoris non potest impeditre assensum conclusionis, & consequenter necessitatur intellectus necessitate exercitij ad assentiendum conclusioni, suppositis assensibus præmissarum. Probant consequiam, quia voluntas impetrans actionem alicuius potentiae non potest impeditre quidquid necessario sequitur, in eodem instanti: sed assensus conclusionis sequitur necessarij in eodem instanti, in quo habetur assensus minoris: ergo.

Hec probatio dependet à veritate vltimæ minoris, quæ ad aduersariis negari deberet; & quāvis assensus conclusionis haberetur in eodem instanti, in quo habetur assensus minoris voluntate volente, non tamē inde sequetur quod haberetur in eodem instanti voluntate nolente; nec ipsi sufficienter probant, quod voluntate etiā volente haberetur ille assensus in eo instati necessarij. Imo direcē perunt principium in illa minori, queritur. n. an necessario connectatar assensus cōclusionis cū minori.

38. *Probatur ergo aliter*, quia intellectus est potentia mere naturalis: ergo est ex se naturaliter determinatus ad habendum actum circa obiectum debite applicatum: ergo quoties debite applicatur ipsi conclusio sub ratione veri, debet habere aliquem actum circa ipsum; non alium autem quam assensum, ergo. Probatur prima consequia, quia in hoc distinguuntur potentia mere naturalis à libera, quod hæc non necessitatetur necessitate exercitii applicato obiecto, illa vero sic.

Confirmatur primo, quia necessitatur necessitate exercitii ad assentiendum primis principiis debite applicatis: ergo & ad assentiendum conclusioni scientificæ debite applicatae, à paritate rationis.

Confirmatur secundū, quia tam naturalis est potentia

intellectiva, quam visua: ergo quemadmodū applicato obiecto potentia visuæ debet ipsum videre, ita applicato obiecto suo potentia intellectuæ sub ratione veri debet ipsi assentire.

39. *Dices* hoc esse verum quantum est ex se, sed tamen non inde sequi, quin possit impediri per voluntatem, quæ domina est aliarum potentiarum.

Contra: non potest voluntas impeditre, quin oculus videat, quamdiu applicatur sufficienter obiectum; nec potest facere, quin applicato potentia obiecto vehementer delectabili appetitus sensitivus delebetur: ergo non potest etiam facere, quin quamdiu manet obiectum applicatum, intellectus assentiat ipsi.

Dices intellectum magis esse intimum voluntati, quam alias illas potentias, & propterea magis posse impeditre ipsum, quam alias potentias. *Contra*, quia quamvis sit magis intimum, non tollitur, quin habeat rationem potentiae naturalis, & consequenter quin determinetur ad habendum actum circa suum obiectum sufficienter applicatum. *Deinde*, quamvis potentia sensitiva interior sit magis intimata voluntati, quam exterior; non tamen sequitur, quod possit impeditre, ne habeat actum circa obiectum suum sufficienter applicatum.

Denique gratis dicitur quod ex tali vicinitate posset directe impeditri: sed summum quod inde concludi potest, est quod possit intellectum dimouere à consideratione istius obiecti, & sic indirecte impeditre, ne ipsi assentiat: quod nos concedimus.

40. *Dices ultimō*: posset habere rationem potentiae naturalis in ordine ad assensum per hoc, quod determinaret necessario ad agendum supposita volitione, quamvis non posset agere sine tali volitione, vt patet in potentia loco motu, quæ est potentia naturalis, licet possit suspendi ab actu per voluntatem, quod etiam patet in ipsomet intellectu respectu actus fidei, naturaliter enim illum producit, licet possit ab ipso impeditri per actum voluntatis: ergo ex eo, quod intellectus sit potentia naturalis, non sequitur quin possit per voluntatem suspendi actus eius circa conclusionem.

Respondeo id non sequi ex ratione potentiae naturalis quomodocumque, sed ex ratione potentiae naturalis nō subordinata quantum ad actum suum, ad voluntatem, qualem naturalitatem particularem colligimus tum ex prima confirmatione, tum ab experientia.

Obiicies primō: voluntas non necessitatur necessitate exercitii ad amandum bonum: ergo nec intellectus ad assentiendum vero. *Respondeo* negando c. insequentiam, quia illa est potentialib[us] h[ab]et naturali.

Obiicies secundū: datur habitus ad facilitandum intellectum ad assensum conclusionis, sed hoc non est vere, si omnino ita necessitaretur, non posset impeditri ab assensu: ergo.

Respondeo negando minorem; ille enim habitus ponitur, vel vt intellectus faciliter ad disponendas præmissas in ordine ad assentiendum tali conclusioni, vel vt determinaret ad assentiendum illi sine actuali dispositione præmissarum; vel certe, vt magis difficulter possit amoueri etiā indirecte, ne assentiat tali conclusioni.

Obiicies tertīo, quando intellectus iudicat has præmissas: omnis homo est animal: omne visibile est homo, non est determinatus ad inferendam hanc conclusionem: ergo omne visibile est animal; quæ est conclusio deducibilis ex ipsius in Barbara, quis posset inferre aliam conclusionem: ergo aliquid visibile est animal.

Respondeo, quidquid sit, utrum illæ duas conclusiones debeat censeri diversæ sic, vt una possit haberi ex illis præmissis sine altera, distinguendo antecedens; si eam apprehendat, nego; si non, concedo. Itaque difficultas procedit ex suppositione apprehensionis cōclusionis, quæ suppositio tollit in obiectione, & propterea nō est ad rē.

Q V A E S T I O I V .

Vtrum syllogismus ut sic sit genus Demonstrativi, Topicī & Sophistī.

42. *SVP P O N E N D U M* est ex dictis, syllogismum, vt sic, nō esse aliud quā propositiones rite dispositas

A 2 secun

secundum modum & figuram, abstrahendo à natura talium propositionum, hoc est, an sint probabiles, an vero necessariæ.

CONCLVSION I.

Syllogis-
mus ut sic
est vniu-
o. Demonstra-
tio de.
monstrat. &
topici.

43. Syllogismus ut sic est vniuocus respectu syllogismi Demonstratiui & Topici tam bene quam syllogismus Demonstratiui & genus ut sic est vniuocus respectu omnis Demonstratiui, monstrat. & genus ut sic respectu omnis generis. Hæc videtur in rebus communis, nec posse negari.

Probatur, quia eodem modo prædicatur de ipsis secundum idem nomen ac eandem rationem, ergo eodem modo est vniuocum.

Non proposui autem hanc conclusionem absolute de syllogismo ut sic, sed cum restrictione illa, tam bene; quia sicut dantur plures naturæ genericae distinctiones rationis; quæ non videntur conuenire vniuoce, vt natura coloris & animalis, ita etiam videntur dari syllogismi, qui non videntur conuenire vniuoce, vt syllogismus factus in materia reali, & factus in materia rationis, & in materia positiva ac negativa.

CONCLVSION II.

Syllogis-
mus ut sic
formaliter
loquendo
non est
genus
respectu
topicu-
&
demon-
stratiui

44. Syllogismus ut sic formaliter loquendo non est genus respectu syllogismi Topicu & Demonstratiui ut tales. Probatur: dispositio syllogismi Topicu, & dispositio syllogismi Demonstratiui non distinguuntur specie: ergo syllogismus ut sic, non est genus respectu eorum formaliter loquendo. Antecedens patet, quia in ipsis modis & figuris sunt; diuersitas autem dispositionis prouenit solum ex diuersitate modi & figuræ.

Pobatur secundo: album ut sic non est genus respectu hominis albi & equi albi: ergo à pari syllogismus ut sic formaliter non est genus respectu syllogismi demonstratiui & topicu.

Cōfirmatur: Duo Syllogismi topicu facti in Barbara non distinguuntur specie in esse Syllogismi formaliter, quia in materia vniuersitatis sit distinctissima speciei à materia alterius: ergo syllogismus topicus & demonstratiui facti in Barbara non distinguuntur specie in esse syllogismi, sive ut sic, sive talis formaliter, quantumvis materia, in quibus sunt, sunt distinctæ speciei.

Dixi autem in conclusione, ut tales, quia sine dubio syllogismus topicus factus in Barbara, & demonstratiui factus in Cesare distinguuntur specie, habent enim diuersam dispositionem: sed hoc non contingit ex eo, quod vnuus sit demonstratiui, alter topicus, sed ex eo, quod vnuus sit in Barbara, alter in Cesare.

45. Obiūcies primo: syllogismi topicus & demonstratiui sunt diuersa specie: ergo syllogismus, ut sic, quod prædicatur de ipsis in quid, est genus respectu ipsorum.

Respondeo distinguendo antecedens, materialiter cōcedo; formaliter nego antecedens, & consequentiam.

Obiūcies secundo: Plus differunt syllogismi demonstratiui & topicus, quam duo topicu aut demonstratiui: ergo differunt specie.

Respondeo, quidquid sit de consequentia, distinguendo antecedens: materialiter concedo, formaliter nego.

CONCLVSION III.

Syllogis-
mus falso.
graphus
est falso.
gismus
verus.

46. Syllogismus falsigraphus seu sophisticus, in quo esset defectus in modo & figura, ex eo scilicet, quod constaret quatuor termini, non est syllogismus verus, & consequenter non est species, aut individuum syllogismi ut sic, definitum à Philosopho; scilicet autem esset de syllogismo falsigrapho, in quo non esset talis defectus. Hæc ex se patet, quia ad rationem essentialiem syllogismi requiritur, & sufficit debita dispositio in modo & figura: ergo quod non haber illam non est species, nec individuum eius, & quod habet, est aut species, aut individuum.

47. Suppono figuram esse rectâ dispositionem medij termini cù extremis in præmissis; medium verum vnde terminum esse, qui ponitur in utraq; præmissarum, & non in conclusione; extremites autem esse illos terminos, qui ponuntur in præmissis & etiam in conclusione. Cum ergo Aristoteles videtur tribus tantum diuersis modis posse hanc dispositionem fieri, tres tantum assignauit figuras diuersas: quod autem tribus tantum diuersis modis possit illa dispositio fieri, probatur, quia medius terminus non potest disponi cù extremis in utraq; præmissarum de extremis, & sic habetur secunda figura; vel ita, ut subiicitur in utraq; præmissa extremis, & sic habetur tercia. Sed quoniam duabus modis potest fieri, ut medius terminus subiicitur in una præmissarum, & in alia predicitur, nimirum vel ita ut predicitur in maiori & subiicitur in minori, ut si dicatur: omne animal est viuens, omne viuēs distinguitur à quocumq; lapide: ergo omne animal distinguitur à quocumq; lapide, vel ita ut subiicitur in maiori, & predicitur in minori, ut si dicam: omne viuēs distinguitur à lapide, omne animal est viuens: ergo omne animal distinguitur à lapide. Hinc Galenus existimat dari quartam figuram, in qua scilicet medius terminus prædicaretur in maiori, & subiiceretur in minori, nam prima est, in qua medius terminus subiicitur in maiori, & predicitur in minori.

48. Pro resolutione notandum est, propositionem maiorem esse illam, in qua ponitur maior extremitas, minor vero in qua minor extremitas ponitur. Maior autem extremitas in prima figura est quæ predicitur de medio; vnde dispositio illa, in qua subiicitur mediū, est maior dispositio, sive primo loco proferatur, sive non. Hoc colligitur ex Philosopho 1. Prior cap. 5. vbi ait: Dico autem maiorem extremitatem in qua medium est, (id est sub quod medium est tanquam subiectum) Minorem vero quæ est sub medio (id est de qua predicitur medium.) Et hinc Averroes in conficiendis syllogismis primæ figura ponit propositionem, in qua quamedium prædicatur, in primo loco, & illam, in qua subiicitur, secundo loco; quod nequaquam faceret, si intelligeret maiorem propositionem esse illam, quæ ponitur primo loco, & non potius illam, in qua subiicitur medium.

49. In secunda vnde, & tercia figura, non potest maior extremitas colligi hoc modo, quia utraque vel subiicitur, vel predicitur, vnde aliqui cum Conimbricensibus dicunt maiorem extremitatem in illis esse illam, quæ predicitur in conclusione, & consequenter maiorem propositionem esse illam præmissam, in qua ponitur illa extremitas. Alij vero dicunt maiorem extremitatem esse illam, quæ ponitur in propositione primo loco prolatâ, atq; propterea illam propositionem esse maiorem. Ita Averroes, s. 8. Sed reuera prior dicendi modus mihi magis placet, primò, quia si sufficiat ut illa sit maior dispositio, quod primo loco proferatur in secunda & tercia figura, quare non sufficeret in prima? Deinde & præcipue, quia ex maiori particulari nihil infertur bene in secunda figura secundū Philosophum; at hoc esset falsum, si maior dispositio esset censenda, quæ primo loco proferatur, nā hic syllogismus optime cōcludit: aliquod animal est quadrupes: nullus homo est quadrupes: ergo aliquod animal non est homo. Et si dicatur, quod non concludat nisi indirecte, sicut sequitur, quod deberet in secunda figura assignari modus indirecte concludens, cuius maior esset particularis affirmativa, & minor vniuersalis negativa, & consequenter quod Philosophus non assignauit omnes modos secundū figuræ, quod sine magna ratione non est dicendum.

50. Obiūcies

Quoniam
est maior
& minor
extremitas
in secunda
& tercia figura.

50. Obiectio contra hoc primò: Illa extremitas est censenda maior, quæ obtinet dignorem locū in præmissis; non potest autem intelligi dignior locus, quando extremitas utraque subiicitur: aut prædicatur, nisi per hoc quod ponatur in primo loco.

Respondeo negando minorem, nam ille est dignior locus in secunda figura & tertia, ratione cuius sit ut in conclusione debeat prædicari.

Obiectio secundò: si non possit intelligi maius extremitas, nisi per hoc quod est illud, quod prædicari debet in conclusione, & non illud, quod ponetur in primo loco, non daretur sufficiens regula ad concludendum in Ferio, quia posset quis dubitate quam extremitatem prædicaret de alia in conclusione.

Respondeo negando sequelam, quia sufficit quod cognoscat illam extremitatem debere prædicari, quæ ponitur in prima propositione, quando propositiones præferuntur eo ordine, quo collocantur littera istius modi; quod si alio modo præferuntur, ut verbi gratia, si prius præferretur, particularis affirmativa, semper tamen debet prædicari illa extremitas, quæ ponetur in prima propositione, si præferrentur iuxta illas litteras.

CONCLV SIO I

51. Non datur quarta figura distincta à prima. Hæc est
Nō datur
quarta figura
communis contra Medicos, quos sequitur Camerarius
quæst. 13.

Probatur autem, non propterea quod dentur in ea modi inutiliter concludentes, ut volunt aliqui, quia in prima etiam figura datur tales modi, ut patet, & quia sufficit ad figuram bonam, quod habeat aliquos modos utilem concludentes: Nec propterea quod iuxta eā sequatur prædicatio alicuius de seipso, ut vult Auerroes, quia non magis hoc sit in quarta figura, quam in modis indirectis prima figura; & si fieret etiam, non esset ad rem, quia ad figuram sufficit quod bene & necessario concludat vi formæ, quæcumque demum sit natura propositionum. Nec propterea quod innaturaliter concludat, ut idem etiam dicit Auerroes, quia si intelligatur per innaturaliter concludere, quod in conclusione eius prædicetur quod minus aptum est prædicari, seu quod intellectus potius inclinaret ad subiiciendum, quam ad prædicandum, idem omnino fit in modis indirectis primæ figuræ, qui tamen propterea non reiiciuntur. Si autem intelligatur per innaturaliter concludere, quod non concludatur ita evidenter in ea, ut intellectus subito percipere possit bonam esse illationem, hoc non refert, quia idem fit in secunda, & tertia figura.

Confirmatur, quia ideo secunda & tertia figura cognoscuntur esse bona, quod possint reduci ad modos prima figuræ: sed etiam quarta figura, si esset distincta à prima posset reduci ad illos modos.

Confirmatur secundò, quia ad bonam figuram nihil aliud requiritur, quam quod infallibiliter, & necessario concludat vi formæ: sed ita fit in modis quartæ figuræ, sive innaturaliter concludat, sive non.

Probatur ergo alter ex dictis: illa figura non est distincta a prima, in qua maior extremitas prædicatur in majori, & minor subiicitur in minori in præmissis, ut factentur aduersarii: sed ex dictis constat maiorē extremitatem in illa figura esse illam, quæ prædicatur, minorē vero extremitatem esse illam, quæ subiicitur; & illam esse maiorem propositionem, in qua ponitur illa extremitas, quæ prædicatur: ergo figura quarta non distinguitur a prima. Probatur consequentia, quia in figura quarta necessario maior extremitas prædicatur in majori, & minor extremitas subiicitur in minori. Hæc probatio conatneat nostram conclusionem, & propterea sufficeret, nisi quod habeat aliquid de nomine, quatenus dependet ab eo, quod intelligitur per maiorem propositionem.

52. Probatur ergo secundo: Transpositio præmissarū non sufficit ad variandam figurā: sed illa quæ dicitur quarta, non differt a prima, nisi per transpositionē præmissarum, quatenus scilicet propositione, quæ primò proficeretur in prima figura, deberet secundo loco præferri

in quarta, ergo. Probatur maior primò, quia figura nihil aliud est, quam apta collocazione extremitum cum medio termino secundum prædicationem & subiectio[n]em: sed eadem est dispositio extremitum cum medio termino, sive præmissæ transponantur, sive non, quia idem prædicatur de medio, & idem subiicitur ipsi, ut patet. Probatur secundo eadem maior, quia licet quando præferunt vocaliter syllogismi, una propositiō præcedat alteram, tamen in intellectu debet esse simul, & impertinens est quod, una ex præmissis alteram præcedat: ergo ex illa præceptione nihil habetur ad propostum. Et per hoc patet falso esse, quod dicit Camerarius, multum facere transpositionem propositionum ad distinctionem syllogismorum.

Confirmatur, quia in duobus modis secundæ figuræ Cesare, & Camestræ præmissæ transponuntur, & tamen sunt eiusdem figuræ: ergo transpositio præmissarum non arguit diuersitatem figuræ.

Dic̄es non propterēa solum quartā distinguiri à prima, quod præmissæ transponantur, sed per hoc quod in conclusione subiicitur extremitas prædicata in præmissis

Contra, quia in modis indirectis prima figura idem fit: ergo hoc non sufficit ad variandas figuras. Itaque si in conclusione syllogismi quartæ figuræ prædicetur extremitas prædicata in præmissis, directe concludet, & necessario erit in aliquo ex quatuor primis modis prima figura: si autem subiicitur, indirecte concludet, & erit in aliquo ex modis indirectis prima figura.

53. Obiectio primò: sufficit ad diuersitatem figurarum diuersitas combinationis medij cum extremitibus conclusionis: sed diuersa est combinatio huiusmodi in prima & quarta figura, quia in prima medium subiicitur prædicato conclusionis, in quarta vero prædicatur de prædicato conclusionis.

Respondeo negando minorem, (quidquid sit de majori) cum sua probatione, quia etiam in modis indirectis prima figura medium prædicatur de prædicato conclusionis, ut patet.

Respondeo secundo distinguendo maiorem ex diversitate combinationis cum illis, ex quo fieret, ut prædicatur de prædicato conclusionis, & non subiiceretur ipsi, nego, quia sic non in eadem figura esset Barbara & Baralipon; ex diuersitate combinationis ex qua fieret ut subiiceretur vni extremitati conclusionis, & prædicetur alteri indeterminate, aut ut de utraque prædicatur, vel utriusque subiiceretur, concedo maiorem, & nego minorem cum consequentiā sua probationis.

54. Obiectio secundò: Cesare & Camestræ, distinguuntur solum ob transpositionem præmissarum: ergo transpositio præmissarum sufficit ad distinguendum quartam figuram à prima.

Respondeo primò negando consequentiam: quia quod sufficit ad variandos modos non sufficit ad variandas figuras, ut patet.

Respondeo secundo negando antecedens, sed potius ex variatione conclusionis, quia quod est prædicatum in una conclusione, est subiectum in altera: quod autem hoc sufficiat solum, quanvis non transponeretur præmissæ, patet ex Darij & Dabiiis, que ob aliam rationem non variantur.

CONCLV SIO II.

55. Non potest indirecte concludi in secunda figura aut tercia. Hæc est contra communiores sententias, quam Nō potest
indirecte
concludi
& sequitur Aversa quæst. 25. sét. 8.

Probatur, quia tunc indirecte concluditur, quando in secunda figura hoc non potest fieri, quia ut tercia
maior extremitas subiicitur in conclusione: sed in se-
figura.

Probatur, quia si in aliquo modo ex his possit indirecte concludi, maxime in Cesare: sed in hoc nō: ergo. Probatur minor: quia syllogismus in Cesare, in quo indirecte concluderetur, nō differt a syllogismo facto

in *Cameſtres*, niſi per transpositionem præmissarum: ergo non eſſet in *Cefare*, ſed in *Cameſtres*. Probatur confequentia: per ſolam transpositionem præmissarum, quādo conuolutio eſt eadem, non variatur modus: ergo quandoquidem iſte ſyllogiſmus non diſterret à ſyllogiſmo factō in *Cameſtres* circa eandem materiam, niſi per transpositionem præmissarum debet cenſeri factus in *Cameſtres* & non in alio modo diſtincto.

Conſirmatur hoc: hi duo ſyllogiſmi fiunt in *Barbara*: omnis homo eſt riſibilis, omne riſibile eſt animal, ergo omnis homo eſt animal. Omne riſibile eſt animal; omnis homo eſt riſibilis: ergo omnis homo eſt animal; & tamen tranſponuntur præmiffa: ergo ſola tranſpoſitio præmissarum non variat modum, & confequenter, quandoquidem ſyllogiſmus, in quo concludetur in directe in *Cefare*, non diſterret à ſyllogiſmo factō in *Cameſtres*, niſi per transpositionem præmissarum, debet cenſeri factus in *Cameſtres*.

Obiūcēs in *Darapi* poſt duplex conuolutio ex iſdem præmissis inferri ita, ut in vna prædicetur quod ſubiicitur in altera, & ē contra; nec etiam ſyllogiſmus iſle poſt pertinere ad vnum aliun modum: ergo aliqua ex conuolutionibus erit in directa.

Respondeo negando confequentiam, quia utraque eſt directa, quandoquidem illa, quae diceretur in directa ſequi, ſequeretur directiſſime & tranſponerentur præmiffa in eodem modo.

Obiūcēs ſecundo *Scotum*, qui 1. *Prior*. quaſt. 16. & 17. ait dari modos in directa coeludentes in tribus figuris.

Respondeo id ipſū dixi ex ſuppositione, quod maior propositio eſſet, quae primo loco proferretur, & quod ad variationē modorū ſufficeret tranſpoſitio propositiū. Et quidem ex illa hypotheſi id eſſet veriſiſimum.

Q V A E S T I O V .

De principijs, quibus ars ſyllogiſtica innititur.

Quid
diſtum
de omni

57. Philosophus aſſignauit duo principia, quibus ars ſyllogiſtica innititur, ſcilicet *Dictum de omni*, cui innituntur ſyllogiſimi aſſirmatiui, & *Dictum de nullo*, cui innituntur ſyllogiſimi negatiui. *Dictum de omni* ſignificat quod quidquid vniuersaliter prædicator de aliquo, prædicator etiam de quocumque contento ſub ipſo, quod lumine naturali eſt evidens, vnde appetat veritas illationis huius ſyllogiſmi facti in prima figura: *Omne vitium eſt detestandum: intemperantia eſt vitium: ergo eſt detestandum*: nam *detestatio*, qua prædicator in maiori de *vito* in vniuersali, prædicator in conuolutione de *Intemperantia*, & in minori ostendit, quod *Intemperantia* contineatur ſub *vito*. *Dictum de Nullo* ſignificat, quod quidquid vniuersaliter negatur de aliquo, negari etiā debeat de quocumque contento ſub ipſo. Quod etiā lumine naturali notum eſt, & hinc appetat veritas illationis huius ſyllogiſmi facti in *Celare*: *Nullū animal eſt lapis: omnis homo eſt animal: ergo nullus homo eſt lapis*: nam *lapis*, qui negatur vniuersaliter in maiori de *animali*, negatur etiam in conuolutione de *homine*, & in minori ostendit quod *homo* contineatur ſub *animali*.

Nullus autem ſyllogiſmus valet, qui non poſt regulari per haec principia: & quamvis ſyllogiſimi ſecunda, & tertia figura, non apparent prima facie per ipsa regulari, reuera tamen regulantur, vt patet ex eo quod poſſint reduci ad ſyllogiſmos directos prima figura.

Soleat etiam aſſignari aliud principium, cui innituntur ſyllogiſimi, tertia præſertim figura, nimiri. *Quaſt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*: nam quandoquidem due extremitates diſcūtur de medio termino, in maiori vna, & in minori altera, & confequenter ſunt eadē ipſi; hinc neceſſarium eſſe videtur quod ſint eadē inter ſe & confequenter quod vnum ex iſipsis poſſit dici de altero.

Sed contra hoc principium opponi poſt maxima diſſiſtas ex materia de Trinitate; nepe quod ſi illud principium eſſet verum, ſequeretur quod Pater & Filius eſſet eadē inter ſe, & poſter dici de Patre quod ſit Filius, & eadē, quandoquidem ſunt eadē vni tertio, nepe eſſentia di-

uinæ, cui realiter identificantur. Vnde cum hoc sit falſū, nam Pater & filius ſunt duo ſuppoſita realiter diſtincta, ſequitur quod illud principium non ſit verum.

Propter hanc diſſiſtatem multi putant illud principium non eſſe vniuersaliter verum, nec valere in diuinis, licet in creatis ſit vniuersaliter verum. At ſane valet etiam in diuinis quoad aliqua; nam optime ſequitur, ex eo quod identificantur misericordia diuina & iuſtitia diuina eſſentia diuina, quod etiam identificantur inter ſe, ſi ſequitur in creatis ex eo, quod intellexus & voluntas iden- tificantur anima realiter, quod identificantur etiam in- ter ſe. Alii dicunt principium currere quidem vniuersaliter in omni materia tam diuina: quam crea- ta, ſi tamen intelligatur bene, prout intelligi debet, quomodo autem intelligi debet, non adeo facile explicari potest, & variis modis iſipsum explicandi vntunt authores, quos iam non placet examinare: ſed tota diſſiſtas referenda vi- debatur ad Tractatum de Trinitate, vbi Doctores com- munius eam tractare ſolent.

Q V A E S T I O V L T I M A.

Vrum ſyllogiſmus expofitorius concluſat vi forma, an vi materia.

58. *Syllogiſmus expofitorius* ſecundum Doctorem 1. Po- ster. q. 11. eſt cauius medius terminus eſt singularis ſeu diſcretus. Terminus autem *singularis* eſt triplex: vnu qui ita ſignificat vnam rem ſingularem determinate, vt non ſignificet ſaltē vnuoce res diuerſas, talis eſt *Petrus, hic homo, filius Regis* ex ſuppositione quod non ha- beat nisi vnicum. Alius eſt terminus *singularis*, qui ſignificat vnam rem ſingularem, poſt tamen dici de plurib, quibus illa res ſingularis eſt eadem; talis eſt *Deus, & eſſentia diuina*, nam Deus & eſſentia diuina licet ſigni- fient Deitatem, quae vna numero eſt, poſſunt tamen præ- dicari de Patre, Filio, & Spiritu sancto, qui diſtinguitur realiter. Denique aliis eſt terminus *singularis diſcretus*, qui ſignificat ſuccesſive res diuerſas ſingulares, vt *Tyber* ſignificat aquam, quae modo fluit hic Romæ, & aquam etiam quae fluxit ante centum annos. Itaque ille ſyllo- giſmus, cuius medius terminus eſt singularis, eſt *Syllo- giſmus expofitorius*, vt Petrus currit, Petrus loquitur: ergo loquens currit; Deus eſt bonus, Pater aeternus eſt Deus, ergo Pater aeternus eſt bonus.

C O N C L U S I O.

59. *Omnis ſyllogiſmus expofitorius*, regulatus per Dici de *Omniſi logiſmus omni*, aut Dici de *nullo*, eſt bonus & concluſat vi forma. expofito- rius regu- latus per

Eſt Doctoris ſupra.

Probatur, quia per ſyllogiſmuſ expofitorium Dici de ostendit, quod ſyllogiſmuſ tertia figura bene conclu- dant: ergo ipſem bene concluſat.

Deinde omnis ille ſyllogiſmus eſt bonus, & tenet vi forma, quando ſeruata tali diſpositione in quaconque materia bene concluſatur: ſed ita eſt de diſpositione ſyllogiſmuſ expofitorii: ergo. Minor patet inductione, & quia non poſt ostendi, in qua materia non con- cluſatur. Ut autem ſciatur vrum reguletur per illa principia: ſi ſyllogiſmus ſit aſſirmatiuſ, maior debet fieri vniuersalis aſſirmatiua; ſi vero ſyllogiſmus ſit ne- gatiuſ, maior debet fieri vniuersalis negatiua: & hinc ſi maior ſit vera, & minor ſimiſiter, impoſſibile eſt quin conuolutio ſit vera, propter Dici de omni & Dici de nullo, & confequenter ſyllogiſmus regulabatur per Dici de omni, aut Dici de nullo: verbi gratia, ſi velimus cognoscere vrum per Dici de omni reguletur hic ſyllogiſmus aſſirmatiuſ: Petrus currit, Petrus loquitur, ergo loquens currit; debemus resoluere maiorem in aſſirmatiuſ vniuersalem hoc modo: *Omne quod eſt Petrus currit*, & alias propositiones addere: & quia hoc factō, ſi maior & minor concedantur, neceſſe eſt vt concedatur confequentia, ſyllogiſmus regulatur per Dici de omni. Similiter ſi velimus ſcire, vrum ſyllogiſmus negatiuſ reguletur per Dici de nullo, vt hic Petrus non loquitur, hic Petrus ſedet, ergo hoc ſedens non lo- quitur; debemus resoluere maiorem in vniuersale negatiua ſic: *Omne quod eſt hic Petrus, non loquitur*; & quia ſi

præmis-

CONCLUSIO

2. *Duae sunt præcognitiones necessario præhabenda antequam quis possit demonstratiæ probare conclusionem aliquid. Hæc est communis, & probatur, quia debet præcognoscere, quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis; & vterius debet præcognoscere, an præmissæ sint verae: ergo debet habere duas præcognitiones. Consequentia patet, quia cognitio, quæ cognoscit præmissas esse veras, est distincta à cognitione, quia cognoscit quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis. Probatur antecedens, quia si non intelligit quid sit subiectum, & quid prædicatum conclusionis, nunquam potest intelligere præmissas esse veras, & consequenter non potest assentiri illis, nam in una ex præmissis ponit debet prædicatum conclusionis, & in altera subiectum. Sed in hoc non est difficultas, sed utrum debeat dari plures præcognitiones quam duæ: & ratio dubitandi est, quod etiam medius terminus debeat præcognosci; & vterius de ipso subiecto & prædicato conclusionis debeat haberi duas præcognitiones: unde, quandoquidem vterius debeat præmissæ cognosci, videntur requiri tres aut quatuor cognitiones.*

Posset ad hoc responderi, in conclusione afferi duas, non vero negari plures, quæ utrum dentur vel non dentur, parui est emolumenti cognoscere.

*Posset etiam responderi, licet plures habendæ sint præcognitiones quam duæ, eas tamen reduci ad duas universales, scilicet præcognitionem *an sit*, & ad præcognitionem *quid sit*: nulla enim videtur cognitio prærequisita proxime ad demonstrationem, quæ non sit cognitio *an sit* vel *quid sit* sive dentur plures cognitiones quam duæ, sive non dentur.*

CONCLUSIO II.

3. *Tria sunt præcognitiones, scilicet subiectum, ac prædicatum conclusionis, ac præmissa. Hæc etiam est communis, & præcognitiones patet ex dictis, quia illud, de quo debet haberi præcognitio, est præcognitum.*

Dices: etiam medium debet præcognosci. Respondeo primò hoc non esse contra conclusionem. Respondeo secundò, medium cognosci illa cognitione, qua cognoscitur quid sit subiectum, aut quid sit prædicatum conclusionis; unde non est præcognitum distinctum à subiecto aut prædicato.

*Dices: Duæ sunt præcognitiones, ergo duo tantum erunt præcognita. Respondeo negando consequentiam, quia possunt plura cognosci per cognitiones eiusdem rationis, vt etiam in proposito *an sit*, nam cognitio, quæ haberit debet de subiecto conclusionis, est cognitio quid est, & talis etiam est cognitio, quæ habetur de prædicato conclusionis.*

*Quares quid intelligitur per præcognitiones *an sit*, & *quid sit*?*

*Respondeo per *an sit* intelligi illam cognitionem, qua intelligit quis præmissas esse veras, vel qua intelligit aliquid existere vel posse existere; per *quid sit* vero intelligitur illa cognitione, qua cognoscitur de re quid sit, sive distinctor, vt importatur per definitionem, sive confusa, vt importatur per nomen.*

QUÆSTIO II.

Quid sit Demonstration.

4. *D*ubibus modis definitur Philosophus Demonstrationem, primo sic: *Demonstratio est syllogismus faciens scire, quæ descriptio est desumpta ex fine demonstrationis, qui est generare scientiam; secundo sic: *Demonstratio est syllogismus constans præmissis veris primis, immediatis, prioribus, posterioribus, & causis conclusionis: quæ descriptio est materialis, ostendens qualiter debet esse materia, ex qua confici debet demonstratio. Vtraq; autem harum demonstrationis descriptionem est bona, quia omni, & soli conuenit; sed posterior magis deseruit ad cognoscendum, quomodo debeat confici; & propteræ latius explicari solet.**

præmissæ sint verae, impossibile est quin sit vera cœlum, propterea syllogismus est regulatus per Dicte de nullis autem facta tali resolutione, maior non sit vera, iudicandū est syllogismos non regulari per illa principia, & cœsequenter illationē non valere, saltē vi formæ.

Ex quibus patet, quod hic syllogismus expositorius non inferat conclusionem formaliter: *Deus est Pater, Deus est Filius, ergo Filius est Pater*, quia non regulatur per *Dicte de omni*, non enim est verum quod omne, quod est Deus, sit Pater. Et idem patet de hoc etiam syllogismo expositorio: *Tyber fuit Romæ à centu annis, hæc aqua, quæ modo Romæ currit, est Tyber: ergo fuit Romæ à centu annis*, quia si resolutuatur maior in affirmatiuam vniuersalem, non erit vera, falsum enim est quod omne quod est Tyber fuit Romæ à centu annis.

DISPUTATIONES IN DVOS LIBROS.

DE POSTERIORI RESOLVATIONE.

N his libris agit Philosophus de *Demonstratio*, quæ est perfectissimum quid ex omnibus, quæ per se in tota Logica tractantur; & quia ad nihil aliud deseruit *Demonstratio*, quam ac acquirendam scientiam, propterea communiter solet hic etiam agi de scientia tam actuali quam habituali.

DISPUTATIO XXI. DE DEMONSTRATIONE.

Rivs tractabimus de *Demonstratio*, quā de scientia actuali, aut habitibus, quia id magis ad Logicam spectat.

QUÆSTIO I.

De Præcognitionibus & Precognitionis.

Omnis cognitio intellectuam, siue sit doctrina, hoc est, notitia propria industria & labore invenita; siue sit disciplina, hoc est notitia opera Magistri & præceptoris acquisita, ex præexistenti cognitione; nam omnis notitia intellectuam aut est discursiva, & sic sit ex cognitione istarū præmissarum, ex quibus deducitur; aut est iudicativa sine discursu, & sic præsupponit apprehensionem extremorum, quæ iudicantur esse vel non esse connexa; aut denique est simplex apprehensio, & sic præsupponit aliquam cognitionem alicuius sensus externi, quia iuxta vulgatum axioma: *Nihil est in intellectu, quod non fuit in sensu*. Quia ergo per demonstrationem habetur notitia intellectuam, & quidem discursiva, quæ propterea debet præsupponere alias cognitiones, ex quibus sit; quæratur quānam potissimum debeat præcognoscere ante demonstrationem, & quales cognitiones debent haberit de illis, quae præcognoscenda sunt. Quæ sane res magis intricata est, quam vtilis, & propterea ab ea nos breuiter expediemus.

Non quæratur autem de omnibus omnino rebus, quæ præcognosci debent; sed de iis, quarum cognitione per se necessaria est, & sufficeret, modo haberetur absque aliatum rerum cognitione: unde patet hic non agi de præcognitione sensitiva sive sensus externi, sive interiori; quia quānam necessaria sit pro hoc statu, tamen non est sic necessaria, quia si haberentur aliae cognitiones intellectuales sine ipsa, illæ sola sufficerent.